

Полтавська державна аграрна академія

Матеріали

50-ї науково-методичної конференції

викладачів і аспірантів

«Сучасний підхід до викладання навчальних дисциплін в

контексті підвищення якості вищої освіти»

26-27 лютого 2019 року

м. Полтава

УДК 378.147
М 34

Редакційна колегія:

Шульга Л. В., начальник навчального відділу, професор кафедри маркетингу,
к.е.н., доцент

Колесніченко І. А. – методист навчального відділу

Ткаченко Д. Р. – секретар навчального відділу

Ком'ютерний набір – автори тез

Комп'ютерна верстка – **Ткаченко Д. Р.**

***Відповідальність за правильність наведених статистичних даних,
фактів та посилань на інформаційні джерела несуть автори тез***

Матеріали 50-ї науково-методичної конференції викладачів і аспірантів
«Сучасний підхід до викладання навчальних дисциплін в контексті підвищення
якості вищої освіти».– Полтава: РВВ ПДАА, 2019. – 207 с.

ЗМІСТ

ФАКУЛЬТЕТ АГРОТЕХНОЛОГІЙ ТА ЕКОЛОГІЇ.....	9
Застосування інноваційних методів викладання екологічних дисциплін	
Горб О.О., к.с.-г.н., доцент; Нагорна С.В., к.с.-г.н., доцент; Ласло О.О., к.с.-г.н., доцент.....	9
Зв'язок освіти і науки при викладанні навчальної дисципліни «Енергетичні культури»	
Кулик М.І., к.с.-г.н., доцент; Рожко І.І., здобувач вищої освіти ступеня доктора філософії кафедри селекції, насінництва і генетики.....	11
Мотивація навчальної діяльності як запорука успішної професійної підготовки студента	
Коваленко Н.П., к.с.-г.н., доцент; Пономаренко С.В., старший викладач; Пospelова Г.Д., к.с.-г.н., доцент; Шерстюк О.Л., старший викладач.....	13
Компетентнісний підхід у контексті забезпечення підвищення якості вищої освіти	
Опара М. М., к.с.-г.н., доцент.....	16
Системний підхід у підготовці сучасних фахівців-екологів	
Калініченко В.М., к.с.-г.н., доцент; Плаксієнко І.Л., к.хім.н., доцент; Колеснікова Л.А., к.с.-г.н., доцент.....	19
Сучасні інноваційні технології у навчальному процесі	
Самойлік М.С., д.е.н., професор; Писаренко П.В., д.с.-г.н., професор; Диченко О.Ю., к.с.-г.н., доцент.....	21
Сучасні завдання в системі професійного викладання для майбутніх агрономів	
Ляшенко В.В., к.с.-г.н., доцент; Бараболя О.В., к.с.-г.н., доцент.....	23
Формування критичного мислення у здобувачів вищої освіти	
Антонець М.О., к.псих.н., доцент; Антонець О.А., к.с.-г.н., доцент.....	25
ФАКУЛЬТЕТ ВЕТЕРИНАРНОЇ МЕДИЦИНИ	28
Викладання морфологічних дисциплін в сучасних умовах на факультеті ветеринарної медицини ПДАА	
Бердник І.Ю., доцент; Бублик О.О., доцент; Шерстюк Л.М., старший викладач.....	28
Дистанційна освіта та кейсове навчання у підготовці лікарів ветеринарної медицини	
Шатохін П.П., к.вет.н., доцент; Супруненко К.В., к.вет.н., доцент; Каришева Л.П., старший викладач.....	30
Особливості викладання дисципліни «Загальна і спеціальна хірургія» на факультеті ветеринарної медицини	
Передера Р.В., к.вет.н., доцент.....	32
Особливості підготовки здобувачів вищої освіти зі спеціальності 211 «Ветеринарна медицина» та спеціальності 212 «Ветеринарна гігієна, санітарія і експертиза»	
Передера С.Б., к.вет.н., професор; Щербакова Н.С., к.вет.н., доцент; Передера Ж.О., к.вет.н., професор; Коваль І.В., к.вет.н., старший викладач; Зезекало В.К., асистент.....	34
Перспективи розвитку симуляційного навчання у ветеринарній медицині	
Кравченко С.О., к.вет.н., доцент; Бурда Т.Л., завідувач навчально-наукової лабораторії.....	36
Підготовка фахівців ветеринарної медицини за системою школа-ЗВО-підприємство	
Замазій А.А., д.вет.н., професор.....	38
Поєднання теоретичної та практичної складових освітнього процесу при підготовці здобувачів вищої освіти за освітньо-професійною програмою Ветеринарна медицина	
Кулинич С.М., д.вет.н., професор; Петренко М.О., к.с.-г.н.; Омельченко Г.О., доцент.....	40
Проблемна лекція як засіб підвищення ефективності навчання здобувачів вищої освіти	
Лавріненко І.В., к.вет.н., доцент; Гринь В.І., методист навчального відділу; Пастрома Л.І., методист навчального відділу; Луценко Л.В., методист навчального відділу.....	41

Реалізація сучасних вимог щодо викладання дисципліни «Якість та безпека продукції АПК»	
Михайлютенко С. М., к.вет.н.	43
Роль наукової діяльності здобувачів вищої освіти спеціальності «Ветеринарна медицина» у підготовці майбутніх фахівців	
Панасова Т.Г., к.вет.н., доцент	45
Складності та перспективи професії лікаря ветеринарної медицини	
Локес-Крупка Т. П., к.вет.н.; Канівець Н. С., к.вет.н.; Каришева Л. П., старший викладач	47
Сучасний підхід до викладання навчальної дисципліни «Глобальна паразитологія»	
Корчан Л.М., к.вет.н.	49
Сучасний підхід до викладання навчальної дисципліни «Оперативна хірургія, топографічна анатомія та анестезіологія»	
Киричко Б.П., д.вет.н., професор	51
Сучасні методологічні підходи до викладання фахових дисциплін для підготовки докторів філософії в галузі ветеринарної медицини	
Євстаф'єва В.О., д.вет.н., професор; Мельничук В.В., к.вет.н.; Бородай Є.О., аспірант	53
ФАКУЛЬТЕТ ЕКОНОМІКИ ТА МЕНЕДЖМЕНТУ	56
Зарубіжний досвід професійної підготовки фахівців економічних спеціальностей	
Тимошенко І.В., к.е.н.	56
Застосування сучасних освітніх технологій навчання як чинник підвищення якості освіти	
Вакуленко Ю.В., к.с.-г.н., доцент; Бондаренко М.О., методист II категорії деканату факультету економіки та менеджменту; Сазонова Н.А., методист деканату факультету економіки та менеджменту, асистент кафедри інформаційних систем та технологій	58
Інноваційний підхід в організації компетентісно-орієнтованої практичної підготовки студентів під час навчальних практик на основі інформаційно-комунікаційних та веб-технологій	
Копішинська О.П., к.ф.-м.н., доцент; Уткін Ю.В., к.т.н., доцент; Дубик А.М., к.т.н., доцент	60
Інноваційні методи і технології викладання навчальної дисципліни «Запобігання корупції в публічному управлінні»	
Мирна О.В., к.е.н., доцент; Сердюк О.І., к.е.н., доцент	63
Інноваційні методики та технології викладання економічних дисциплін	
Волкова Н.В., к.е.н.; Миколенко І.Г., к.е.н., доцент	65
Інноваційні освітні технології викладання навчальних дисциплін	
Олійник А.С., асистент; Протас Н.М., к.с.-г.н., доцент; Олійник Є. О., к.е.н.; Одарущенко О. Б., к.т.н.; Супрун В. А., оператор ЕОМ	67
Інтерактивні методи навчання при викладанні дисципліни «Підприємство»	
Махмудов Х.З., д.е.н., професор; Михайлова О.С., к.е.н., доцент; Писаренко С.В., к.с.-г.н., доцент	73
Маркетингові аспекти підвищення якості освітніх послуг	
Майборода О.В., асистент	76
Міждисциплінарна інтеграція як засіб підготовки майбутніх фахівців	
Мороз С.Е., к.пед.н.; Калашник О.В., к.т.н., доцент	78
Мультимедійні технології як інноваційна тенденція викладання дисциплін	
Шупта І.М., к.пед.н., доцент; Щетініна Т.О., к.іст.н., доцент	80
Обґрунтування вибору навчальних мов програмування та середовищ розробки програмного забезпечення для здобувачів вищої освіти	
Поночовний Ю.Л., к.т.н., с.н.с., доцент; Одарущенко О.Б., к.т.н., доцент	82

Особливості викладання дисциплін економічного профілю у вищій школі	
Дем'яненко Н. В., к.е.н., доцент; Яснолоб І. О., к.е.н.....	84
Особливості застосування інтерактивних методик викладання правових дисциплін	
Кальян О.С., к.ю.н., доцент; Козаченко Ю.А., к.ю.н.; Шведенко П.Ю., к.ю.н.....	86
Проблеми освіти іноземних студентів у навчальних закладах України	
Маркіна І. А., д.е.н., професор; Вороніна В. Л., к.е.н.; Дячков Д. В., к.е.н., доцент; Шульженко І. В., к.е.н., доцент.....	88
Роль активних методів навчання у підвищенні якості вищої освіти	
Сазонова Т. О., к.е.н., доцент; Коваленко М. В., к.е.н., доцент; Федірець О. В., к.е.н.; Осташова В. О., к.ю.н., доцент.....	90
Роль інформаційних технологій у формуванні професійної компетенції здобувачів вищої освіти	
Дегтярєва Л.М., к.т.н., доцент; Івко С.О., к.т.н., доцент.....	92
Соціальний маркетинг та інтелектуальний капітал інноваційних підприємницьких структур – складові навчальних курсів з підготовки економістів та підприємців	
Яворська О.Г., к.б.н., доцент кафедри туризму та фізичного виховання Київського національного лінгвістичного університету.....	94
Сучасний підхід викладання навчальних дисциплін при підвищенні якості вищої освіти в Україні в контексті євроінтеграції	
Кошова Л. М., асистент.....	95
Сучасні особливості навчання менеджменту	
Дорофєєв О.В., к.е.н., доцент; Воронько-Невіднича Т.В., к.е.н., доцент.....	98
Сучасні підходи до організації проведення практичних занять	
Дядик Т. В., к.е.н., доцент.....	100
Особливості застосування медіаосвіти у закладах вищої освіти	
Бігуненко О.Г., методист навчального відділу; Кальна О.В., завідувач навчально-консультаційного центру (пункту); Колесніченко І.А., методист II категорії навчального відділу; Шульга Л.В., к.е.н., доцент.....	102
Характерні риси освітніх інновацій та підходи до їх класифікації	
Макаренко П.М., д.е.н., професор; Могилат М.Г., к.е.н.....	105
<i>ІНЖЕНЕРНО-ТЕХНОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ</i>	109
Активізація навчального процесу при вивченні технічних дисциплін	
Запорожець М.І., к.т.н., доцент.....	109
Актуальність впровадження методів активного навчання в комплексі підвищення якості вищої освіти та формування культури безпеки праці	
Лапенко Т.Г., к.т.н., доцент.....	110
Використання інноваційних методів навчання в процесі вивчення фізико-математичних дисциплін майбутніми агроінженерами	
Антонець А.В., к.пед.н., доцент; Флегантов Л.О., к.ф.-м.н., доцент; Рижкова Т.Ю., старший викладач.....	112
Інноваційні концепції у викладанні дисципліни «Цивільний захист, охорона праці в галузі, інтелектуальна власність»	
Дудник В.В., к.т.н., доцент.....	114
Інтеграція підготовки фахівців в галузі харчової інженерії в європейській освітній простір і їх адаптація на ринку праці в Україні й за рубежом	
Сукманов В. О., д.т.н., професор.....	116
Об'єктно-орієнтований вектор викладання дисциплін в контексті підвищення якості освіти	
Мінькова О.Г., к.с.-г.н.; Сакало В.М., к.т.н., доцент.....	119
Освіта та якість в сучасній вищій школі	
Дорошенко С.В., старший викладач; Сівцов О.В., старший викладач.....	121
Організація самостійної роботи здобувачів вищої освіти при вивченні дисципліни	

«Опір матеріалів» в ПДАА	
Горик О.В., д.т.н., професор; Ковальчук С.Б., к.т.н.; Брикун О.М., асистент.....	124
Підготовка інженерів за чинними стандартами як основа якісної освіти	
Канівець О.В., к.т.н., доцент; Горда Т.М., викладач фізики, викладач-методист Полтавського політехнічного коледжу НТУ «ХПІ».....	126
Симбіоз інтернет технологій та мікроконтролерної техніки в навчально-дослідницькій роботі здобувача вищої освіти в курсі дисципліни «Теплотехніка»	
Іванов О.М., к.т.н.....	128
Сучасний підхід до викладання дисципліни «Основи технічної творчості»	
Прасолов Є.Я., к.т.н., професор.....	130
Сучасний підхід до викладання навчальної дисципліни «Експлуатація машин та обладнання»	
Ляшенко С.В., к. т. н., доцент.....	133
Сучасні підходи до викладання дисципліни «Безпека життєдіяльності та основи охорони праці»	
Дрожжана О.У., старший викладач.....	135
Якість освіти у ЗВО у контексті Болонського процесу	
Опара Н.М., к.с.-г.н, доцент.....	137
ФАКУЛЬТЕТ ОБЛІКУ ТА ФІНАНСІВ.....	140
Акмеологічний метод викладання іноземних мов для покращення якості вищої освіти	
Сахарова Л.М., старший викладач.....	140
Використання комп'ютерних технологій в контексті набуття практичних навичок бухгалтера	
Мац Т.П., к.е.н., доцент; Дугар Т.Є., к.е.н., доцент; Ходаківська Л.О., к.е.н., доцент.....	142
Впровадження інтерактивних моделей навчальних занять: інтеграція наукової творчості та професійних компетенцій	
Канцедал Н.А., к.е.н., доцент; Пономаренко О.Г., к.е.н., доцент.....	144
Ефективність заохочення до наукового пошуку на протигагу примусу	
Красота О. Г., к.е.н., доцент; Романченко Ю. О., к.е.н., доцент; Тютюнник С. В., к.е.н., професор.....	146
Застосування принципу інтеграції у викладанні навчальної дисципліни «Соціологія»	
Колодій О. С., к.пед.н.; Шейко С. В., к.філ.н., доцент.....	147
Кайдзен-технологія як метод підвищення якості освіти	
Зоря С.П., к.е.н., доцент; Мисник Т.Г., к.е.н., доцент.....	149
Комунікативні завдання на формування мовленнєвої компетенції з дисципліни «Українська мова (за професійним спрямуванням)»	
Сизоненко Н.М., к.філ.н., доцент.....	151
Критичне мислення – загальна основа викладання філософських дисциплін в контексті забезпечення якості освіти	
Шейко С. В., к.філ.н., доцент; Колодій О. С., к.пед.н.....	153
Методи активізації навчальної діяльності студентів на лекційних і семінарських (практичних) заняттях	
Песцова-Світалка О.С., к.е.н., доцент; Рудич А.І., к.е.н., доцент; Тютюнник Ю.М., к.е.н., доцент.....	155
Напрями удосконалення методики викладання бухгалтерського обліку здобувачам вищої освіти економічних спеціальностей	
Плаксієнко В.Я., д.е.н., професор; Ліпський Р.В., к.е.н.....	157
Обговорення та аналіз сучасних економічних проблем – необхідна умова якісного викладання історії економіки та економічної думки	
Дорогань-Писаренко Л.О., к.е.н., доцент; Литвин О.Ю., к.е.н., доцент; Чіп Л.О., к.е.н., доцент.....	159

Організація самостійної роботи студентів як складова сучасного освітнього процесу Дорошенко О.О., к.е.н.....	161
Переваги і недоліки тестування при підсумковій атестації студентів Левченко З.М., к.е.н., доцент; Карпенко Н. Г., к.е.н., доцент; Пилипенко К. А., д.е.н., доцент.....	163
Сучасні методи викладання облікових дисциплін Мокієнко Т. В., к.е.н., доцент; Прийдак Т. Б., к.е.н.....	165
Перевірка на плагіат студентських робіт як чинник підвищення рівня якості підготовки фахівців Кончаковський Є.О., к.е.н., доцент; Єгорова О.В., к.е.н., доцент.....	167
Психологічні компетентності в системі підготовки здобувачів вищої освіти Подлєсна Г.В., к.псих.н., доцент.....	169
Самоконтроль – як елемент до самовдосконалення майбутнього фахівця Кононенко Ж.А., к.е.н., доцент.....	171
Сучасні підходи до вивчення іноземної мови Воловик Л.Б., к.філол.н., доцент.....	173
Удосконалення організації навчального процесу у закладах вищої освіти як фактор підвищення конкурентоспроможності вищої освіти України на європейському просторі Галінська Т.С., к.е.н., доцент.....	175
Форми підвищення пізнавальної активності студентів при вивченні політологічних дисциплін Приходько С.М., к.політ.н., доцент.....	177
Формування політичної культури здобувачів вищої освіти в процесі викладання навчальної дисципліни «Політологія» Ільченко А.М., к.пед.н., доцент.....	179
<i>ФАКУЛЬТЕТ ТЕХНОЛОГІЇ ВИРОБНИЦТВА ТА ПЕРЕРОБКИ ПРОДУКЦІЇ ТВАРИННИЦТВА</i>	182
Досвід проведення мікробіологічних досліджень у розрізі навчальних дисциплін факультету технології виробництва і переробки продукції тваринництва Юхно В.М., к.с.-г.н., доцент; Кузьменко Л.М., к.с.-г.н.; Кодак Т.С. к.с.-г.н.....	182
Запровадження в освітній процес інноваційних методів самостійної роботи здобувачів вищої освіти Будник Н.В., к.т.н., доцент; Кайнаш А.П., к.т.н., доцент.....	184
Застосування інтерактивних методів навчання як один із шляхів підвищення ефективності заняття з дисципліни «Інноваційні технології виробництва продукції тваринництва» Бондаренко О.М., к.с.-г.н., доцент.....	186
Інноваційна спрямованість у сучасному підході до викладання обов'язкових дисциплін Васильєва О.О., к.с.-г.н., доцент.....	188
Лекція-бесіда як сучасний підхід до викладання навчальних дисциплін Коробка А.В., к.с.-г.н., доцент; Мироненко О.І., к.с.-г.н., доцент.....	190
Методи підвищення пізнавальної діяльності здобувачів вищої освіти під час самостійної роботи Біндюг Д.О., к.с.-г.н.; Желізняк І.М., старший викладач.....	192
Науково-дослідна робота здобувачів вищої освіти як один із способів підвищення якості професійної підготовки Шостя А.М., д.с.-г.н., старший науковий співробітник; Усенко С.О., к.б.н., старший науковий співробітник; Чухліб Є.В., к.с.-г.н.....	194
Організація дистанційних технологій навчання, як умова інноваційного розвитку вищої освіти в Україні Шаферівський Б.С., к.с.-г.н.....	196
Підвищення якості освіти при вивченні дисципліни «Мисливствознавство» при	

узагальненні досвіду діяльності об'єктів природо-заповідного фонду Шишацького товариства мисливців і рибалок «Фазан»

Поліщук А.А., д.с.-г.н., професор; **Ульянко С.О.**, к.с.-г.н., доцент; **Бухун Д.П.**, здобувач вищої освіти магістр, егер Шишацького товариства мисливців і рибалок «Фазан».....198

Сучасний методичний підхід до викладання навчальної дисципліни «Годівля тварин і технологія кормів»

Чижанська Н.В., к.біол.н.; **Рак Т.М.**, к.с.-г.н.....200

Сучасний підхід до викладання дисципліни «Сільськогосподарське дорадництво»

Усачова В.Є., к.с.-г.н.....202

Сучасний підхід до виробництва м'ясо-молочної продукції в контексті підвищення якості освіти зі спеціальних дисциплін в умовах навчальних лабораторій академії

Тендітник В.С., к.с.-г.н., доцент; **Будник Н.В.**, к.т.н., доцент; **Кайнаш А.П.**, к.т.н., доцент; **Кодак Т.С.**, к.с.-г.н.; **Кравченко О.І.**, к.с.-г.н., доцент; **Ножечкіна-Єрошенко Г.М.**, к.т.н., доцент; **Сукманов В.О.**, д.т.н., професор; **Юхно В.М.**, к.с.-г.н., доцент; **Мартусь В.В.**, старший лаборант.....204

ФАКУЛЬТЕТ АГРОТЕХНОЛОГІЙ ТА ЕКОЛОГІЇ

ЗАСТОСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ МЕТОДІВ ВИКЛАДАННЯ ЕКОЛОГІЧНИХ ДИСЦИПЛІН

Горб О.О., к.с.-г.н., доцент; **Нагорна С.В.**, к.с.-г.н., доцент;
Ласло О.О., к.с.-г.н., доцент

Запровадження інноваційних методів викладання, або педагогічних технологій в першу чергу направлена на оптимізацію освіти як такої і виховного аспекту, що в свою чергу покращує формування екологічного світогляду.

Дослідники питання інноваційних технологій зазначають, що технологія навчання являє собою сукупність принципів, закономірностей, форм, методів та прийомів навчального процесу, які впливають на формування особистості здобувачів вищої освіти, їх знань, умінь, навичок і розвиток світогляду. Технологія навчання є педагогічною діяльністю, яка реалізує науково обґрунтований проект дидактичного процесу і володіє більш високим ступенем ефективності, ніж традиційні методики навчання, включає впорядковану кількість операцій і дій, які спрямовані на засвоєння знань, набуття професійних умінь і формування особистих якостей студентів, заданих метою навчання [1, 2].

Використання інноваційних технологій спрямоване на здобуття здобувачами вищої освіти: – знань про людину, природу і суспільство, що сприяють формуванню наукової картини світу; – досвіду розумової, емоційної, трудової та екологічної діяльності, що сприяє формуванню основних природоохоронних умінь та навичок, необхідних у повсякденному житті для участі у оздоровленні довкілля; – досвіду творчої діяльності, що відкриває простір для розвитку індивідуальних здібностей особистості; – досвіду суспільних і особистісних відносин, які готують молодь до активної участі в природоохоронній роботі на основі ідеалів, моральних, естетичних цінностей сучасного суспільства [2, 3].

У закладах вищої освіти екологічна освіта та виховання передбачає формування у студентської молоді основ глобального мислення та екологічного світогляду, оволодіння знаннями та практичними вміннями раціонального природокористування, виховання почуття відповідальності за природу та національне багатство, осмислення сучасного процесу сталого розвитку суспільства.

На думку О. Чепки, в інноваційних методах навчання предметом педагогічного впливу є не тільки сфера пізнання, а й емоції, і поведінка студентів, тому інноваційним активним методам навчання притаманний великий потенціал. Потенційні можливості активних методів навчання полягають в наступному: – залучення всіх студентів до активного, пізнавального процесу, усвідомлення ними цілей і специфіки цих знань, забезпечення можливості застосовувати отримані знання на практиці; – співпраці викладача і студентів в процесі вирішення поставлених завдань, пов'язаних з майбутньою професійною діяльністю; – створенні ситуацій, що

сприяють застосуванню отриманих знань на практиці професійної взаємодії [1, 3].

Із врахуванням специфіки навчально-виховного процесу при викладанні дисциплін екологічного спрямування найбільш результативне є використання таких активних методів, як: метод мозкового штурму, метод проблемного навчання, метод проекту, ділова гра, кейс-метод, метод аналізу конкретних надзвичайних ситуацій, навчально-рольові дискусії, дослідницька діяльність, природоохоронна діяльність тощо, що дозволяє активізувати знання студентів у навчально-виховному процесі [3, 4].

Дослідження типу кейс-стаді включає в себе опис, типових екологічних ситуацій, прикладів, допомагає зосередити увагу студента на екстремальних або виняткових випадках, дозволяє реалізувати природничі експерименти. За умов кейс-стаді навчальний матеріал подається у вигляді екологічних проблем, а знання набуваються в результаті їх творчого вирішення [3].

Дослідницька діяльність передбачає, що усвідомивши проблему, студенти самостійно проектують план пошуку, будують передбачення, обдумують спосіб його перевірки, проводять спостереження, досліди, фіксують факти, порівнюють, класифікують, узагальнюють, доводять, роблять висновки. Її зміст визначає науковий пошук, пізнання та відкриття нових, раніше невідомих фактів. У дослідницькій діяльності особливо яскраво виявляється проблемність, самостійне здобуття знань, які проходять на високому рівні пізнавальної, практичної ініціативи, активності й емоційного настрою. Дослідницька діяльність дозволяє тісно пов'язувати навчання з життям і майбутньою професійною діяльністю, здійснити в навчанні максимальну самостійність і творчу активність студентів.

На початку вивчення екологічних дисциплін за допомогою інноваційних методів, таких як: метод аналізу конкретних надзвичайних ситуацій, семінарділова гра, робота в групах, кейс-метод під час аудиторних форм занять, спрямоване на застосування не лише набутих знань, а й природоохоронних навичок, досвіду прийняття рішень у майбутніх життєвих ситуаціях, під час взаємодії людини з природою [1, 3].

Можна стверджувати, що поєднання сучасних інноваційних методів сприяє комплексному розкриттю для студентів проблем охорони природи, взаємозв'язку теоретичних знань з практичною природоохоронною діяльністю, поглибленому вивченню навколишнього середовища, закріпленню знань, набуття практичних умінь та навичок поведінки в природі, формуванню екологічного світогляду та професійних компетентностей.

Список використаних джерел

1. Інноваційна діяльність в Україні : монографія / А. М. Гуржій, Ю. В. Каракай, О. З. Петренко [та ін.]. – К. : Укр ІНТЕІ, 2006. – 152 с.
2. Даниленко Л. І Модернізація змісту, форм та методів управлінської діяльності директора загальноосвітньої школи : монографія / Л. І. Даниленко. – К. : Логос, 1998. – 140 с.
3. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології: навч. посібник / Ілона Миколаївна Дичківська. – К. : Академвидав, 2004. – 352 с

3. Нісімчук А. С. Сучасні педагогічні технології : навчальний посібник / А. С. Нісімчук, О. С. Падалка, О. Т. Шпак. – К. : Вид. центр «Просвіта»; Пошукововидавниче агентство «Книга пам'яті України», 2000. – 368 с.

ЗВ'ЯЗОК ОСВІТИ І НАУКИ ПРИ ВИКЛАДАННІ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ЕНЕРГЕТИЧНІ КУЛЬТУРИ»

Кулик М.І., к.с.-г.н., доцент; **Рожко І.І.**, здобувач вищої освіти ступеня доктора філософії кафедри селекції, насінництва і генетики

На сьогоднішній день головними пріоритетами розвитку нової галузі – біоенергетики є пошук шляхів здешевлення різних видів рослинної сировини з метою ефективнішого використання рослинних енергетичних ресурсів і переробки їх біомаси для отримання рідкого, газоподібного та твердого біопалива, розробка нових техніко-економічних рішень та формування необхідної інфраструктури, що потребує залучення нових спеціалістів.

Саме тому підготовка висококваліфікованих спеціалістів у сфері біоенергетики на основі вивчення здобувачами вищої освіти факультету агротехнологій та екології наявних рослинних ресурсів, енергетичних культур, технології їх вирощування для виробництва біопалива і подальшої енергоконверсії є необхідним і нагальним питанням сьогодення. Цьому сприяє нововведена навчальна дисципліна «Енергетичні культури», після вивчення якої здобувачі вищої освіти повинні продемонструвати високий рівень здобутих знань з теоретичних і практичних питань курсу.

Поряд з цим, у процедурі відбору і реалізації традиційних і впровадження інноваційних технологій освіти у навчальний процес існують суперечності між новими цілями освіти і старими способами подання і засвоєння знань; зростаючими об'ємами інформації, що необхідно передати студентам, та обмеженою кількістю навчального часу; гострою необхідністю педагогічних інновацій у навчальному процесі й недостатньою розробленістю методології використання нових педагогічних технологій в освіті [2].

Сучасному вищому навчальному закладу потрібен викладач з іншою, більш новітньою типологічною структурою особистості. Він повинен бути лабільним, спроможним до саморозвитку й самовизначення в ситуаціях, які постійно змінюються, відкритим до соціального замовлення освіти, спроможним і готовим до постійного самовдосконалення, оновлення знань, умінь та навичок щодо організації навчальної діяльності [1]. Тому при підготовці спеціалістів у вищій школі застосування інноваційних форм і методів необхідно органічно поєднувати з прагматичним розумінням цілей і завдань навчання і підготовки майбутніх фахівців певної галузі [3].

Таким чином, у реалізації цілей інноваційного навчання лежать активні методи, що допомагають формувати у студентів творчий, науково-інноваційний підхід до розуміння своєї майбутньої професійної діяльності, розвивати самостійність мислення, вміння приймати оптимальні в певній ситуації рішення. Як показує практика, використання активних, новітніх методів у

вищій школі є необхідною умовою для підготовки висококваліфікованих фахівців.

Узагальнена модель оптимізації навчального процесу та наукової роботи (на прикладі вивчення дисципліни «Енергетичні культури» спеціальності 201 «Агрономія») має взаємопов'язані та взаємодоповнюючі складові, що охоплюють теоретичний і практичний матеріал із залученням інноваційного компоненту з урахуванням самостійної роботи здобувачів вищої освіти. Керуючись моделлю оптимізації навчального процесу, пропонуємо теоретичний та практичний матеріал здобувачам вищої освіти подавати із залученням зарубіжних та вітчизняних інноваційних напрацювань, а самостійну роботу поєднувати з елементами наукових досліджень – як доповнення до лекцій та лабораторних робіт із використанням новітніх засобів і методів. Під час проведення лабораторних завдань студенти проводять дослідження та вчаться працювати в команді, інтерпретувати отримані результати з допомогою програмного забезпечення, що дозволяє об'єктивно та неупереджено оцінити результати виконаної роботи. Не менш важливим за умови використання цієї моделі під час вивчення навчальних предметів спеціальності «Агрономія» є врахування різноманітних інноваційних підходів та сучасних методик, що можуть диференціюватися залежно від наповнення та специфіки викладання тієї чи іншої дисципліни. Результативність плідної науково-дослідної співпраці науково-педагогічних працівників, аспірантів та студентів полягає в спільних публікаціях у колективних монографіях, статтях, що належать до зарубіжних науко-метричних баз та ДАК України, науково-практичних рекомендаціях виробництву, довідниках, словниках, навчальних посібниках, матеріалах конференцій різного рівня.

Отже, використання запропонованої моделі у навчальному процесі дозволяє оптимізувати та ефективніше опанувати здобувачами вищої освіти теоретичних, практичних складових дисциплін природничого циклу на основі інноваційного компонента, а також підвищити ефективність самостійної роботи за умови виконання ними наукових робіт спільно з аспірантами та викладачами. Застосування у повному обсязі науково-методичних та інноваційних складових із залученням міжнародного компонента на прикладі вивчення навчальної дисципліни «Енергетичні культури» дозволить поліпшити якість вищої освіти, а саме студентам здобувачам факультету агротехнологій та екології якісно опанувати предмет, отримати нові, сучасні знання та стати більш конкурентоспроможними на ринку праці.

Список використаних джерел

1. Комар О. Викладання за інтерактивними технологіями / О. Комар // Рідна школа. – 2006. – № 10. – С. 48–51.
2. Кулик М. І. Оптимізація навчального процесу на прикладі вивчення дисципліни «Енергетичні культури» спеціальності «Агрономія» / М. І. Кулик, І. І. Жорник, І. І. Рожко // Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка. Серія : педагогічні науки, 2018. – Вип. 36 – С. 131–139.

3. Орлов А. А. Проектирование преподавателем педагогического вуза собственной инновационной деятельности / А. А. Орлов. – М., 2011. – Вып. № 8. – С. 85–95.

МОТИВАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК ЗАПОРУКА УСПІШНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТА

Коваленко Н.П., к.с.-г.н., доцент; **Пономаренко С.В.**, старший викладач;

Поспелова Г.Д., к.с.-г.н., доцент; **Шерстюк О.Л.**, старший викладач

В умовах сучасних перетворень в українській освіті однією з пріоритетних проблем стає мотивація навчальної діяльності студентів. Вона, на думку І. П. Ільїна, є сьогодні фундаментальною в психолого-педагогічній науці [3]. Це вимагає інших підходів до організації підготовки студентів вузу.

Діяльність викладача стає все більш складною. Методи стимуляції і навіть серйозне рейтингове заохочення не завжди призводять до досягнення мети [6]. Тому необхідно мати більш ефективні технології. Однією з таких є, як показав досвід [1; 4; 7] мотивація навчальної діяльності студентів.

Для зарубіжних психологів характерним є одностороннє розуміння мотивації як суто енергетичного джерела активності. Цієї точки зору дотримуються З. Фрейд, Фрієр, Браун, Фарбер та ін.

Вітчизняні психологи С.Л. Рубінштейн, А.Н. Леонтьєв, Б.В. Зейгарник, М.В. Матюхіна та ін. в розумінні і в самому визначенні мотивації виходять з положення про єдність динамічної і змістовної сторін мотивації [9].

С.Л. Рубінштейн писав: «Мотивація – це опосередкована процесом її відображення суб'єктивна детермінація поведінки людини світом. Через свою мотивацію людина вплетена в контекст дійсності» [8].

Під навчальною діяльністю в педагогіці розуміється не просто процес оволодіння якоюсь загальною або приватною навичкою, а мається на увазі систематичний процес засвоєння людиною певного кола знань і умінь, який носить більш менш успішний характер.

У «Короткому словнику іноземних слів» [5] поняття «мотивація навчальної діяльності» трактується як сукупність зовнішніх спонукань, індивідуальних прагнень і раціональних доводів, що визначають прийняття людиною аргументованого рішення про продовження навчальної діяльності; персоніфікований процес формування внутрішньої готовності до прийняття такого рішення, обумовленого соціальними обставинами і особистісними якостями людини, що визначає і стимулює її навчально-пізнавальну активність.

Спостерігається кілька типів мотивації навчальної діяльності. Мотивація навчання (мотиви навчання) як діяльності, що свідомо здійснюється людиною, є результатом як переробки тих впливів, які вона отримує з сімейного та широкого соціального середовища, так і освіти свідомого чи мало свідомого відношення до цих впливів, пов'язаного з особливостями життєвих установок, прагнень, інтересів людини. Все це позначається на характері мотивації. Невмотивованої, так само і нецілеспрямованої діяльності просто не існує. На це звернув увагу Б.Ф. Ломов. Він писав, що «мотиви і мета утворюють свого роду

«вектор» діяльності, що визначає її напрямок, а також величину зусиль, що розвиваються суб'єктом при її виконанні. Цей вектор виступає в ролі системоутворюючого фактора, який організовує всю систему психічних процесів і станів, що формуються в ході діяльності» [2].

О. В. Вільгаук стверджує, що однією з ефективних технологій роботи з мотивації навчальної діяльності зі студентами стає визначення їх пізнавальних, соціальних потреб і способів задоволення. У цьому випадку досить, на думку автора, використовувати поняття «внутрішній клієнт». Так як зі студентами викладач працює як з клієнтами – визначає їх мотивацію навчальної діяльності, намагається її активізувати і якісно змінювати згідно з соціальним замовленням суспільства [1].

Формування мотивації навчальної діяльності у студентів без перебільшення можна назвати однією з центральних проблем сучасної освіти. Актуальність цього питання обумовлена постійним оновленням змісту навчання, постановкою завдань формування у студентів потреби самостійного отримання знань і розвитку активної життєвої позиції.

Проблема мотивації навчальної діяльності полягає не в тому, щоб змусити студента робити «як всі», а в тому, щоб знайти технології, що задовольняють соціальне замовлення суспільства – підготовка випускника вузу, конкурентоспроможного на ринку праці. Визнаючи цінність освіти, сучасне суспільство ставить під сумнів зміст освітніх програм. Дуже часто доводиться чути думки про непотрібність деяких тем, розділів і навіть дисциплін. Це досить спрощений підхід.

Підвищенню мотивації навчальної діяльності сприяє спосіб засвоєння навчального матеріалу. Зазвичай предмет засвоюється як послідовність окремих явищ. Кожне з розглянутих явищ викладач пояснює послідовно, дає готовий алгоритм дій з ними. Студенту нічого не залишається робити, як запам'ятати алгоритм і діяти відповідним способом. При такому засвоєнні предмета є небезпека втрати інтерес до нього.

Навпаки, коли вивчення предмета здійснюється через розкриття студентові сутності, що лежить в основі всіх явищ, то спираючись на цю сутність, він сам пізнає окремі явища і навчальна діяльність набуває для нього творчого характеру, тим самим викликаючи у нього зацікавленість предметом. При цьому мотивувати позитивне ставлення до вивчення даного предмета може як його зміст, так і метод роботи з ним. В останньому випадку має місце мотивація процесом навчання.

Велике мотиваційне значення має порядок комплектування студентів у малі групи. Якщо студентів з нейтральною мотивацією до предмета об'єднати з тими, які не люблять даний предмет, то в результаті спільної роботи перші істотно підвищують свій інтерес до цього предмету. Якщо ж включити студентів з нейтральним ставленням до цього предмета в групу люблячих даний предмет, то ставлення у перших не змінюється.

Важливим у зацікавленості навчанням є відношення між мотивом і метою. Мета, поставлена викладачем, повинна бути зрозуміла студентові і

стати його метою. Для перетворення мети в мотиви-цілі велике значення має усвідомлення студентом своїх успіхів, просування вперед.

На кожному з етапів заняття необхідно використовувати проблемні мотивації, завдання. Якщо викладач робить це, то зазвичай мотивація знаходиться на досить високому рівні. Важливо відзначити, що за змістом вона є пізнавальною, тобто внутрішньою.

Найефективнішою технологією для забезпечення успіху студентів є **процесуальна теорія очікування** [5]. Стосовно мотивації до навчальної діяльності ця теорія виділяє важливість наступних взаємозв'язків: очікування співвідношення між витраченими зусиллями і отриманими результатами; очікування певної винагороди або заохочення у відповідь на досягнутий рівень результатів і передбачувана ступінь задоволення. Відповідно до цієї теорії очікування, якщо значення будь-якого з цих факторів буде малим то, буде слабкою і мотивація навчальної діяльності в цілому.

Ефективною технологією мотивації навчальної діяльності є організація на заняттях мотиваційного ефекту. Методом інтроспекції (самоспостереження) педагог може на досить високому рівні визначити мотивацію навчальної діяльності студентів. Для цього слід звернути увагу на осмисленість роботи (дій) студентів на заняттях при вивченні матеріалу, ступінь їх активності, самостійність виконання завдань, ставлення до особистих результатів, вміння працювати в групах, реагування на визнання та заохочення, вміння отримувати необхідну інформацію. В результаті викладач отримує певну картину зацікавленості студентів. Стають очевидними проблемні зони, з'являється можливість намітити шляхи зміни ситуації виховання мотивації навчальної діяльності.

Таким чином, навчання ефективніше діє, коли воно мотивоване, коли діяльність студентів збігається за спрямованістю та внутрішніми мотивами. В результаті успішно стає і професійна підготовка випускника вузу.

Список використаних джерел

1. Вільгаук, О. В. Проблема мотивації в процесі становлення студентів коледжу / О. В. Вільгаук // Професійна педагогіка навчаються коледжу: матер. наук.-практич. конф. - Магнітогорськ: МГППК, 2007. - С. 67-69.

2. Зимова І.А. Педагогічна психологія: підручник для вузів / І.А. Зимова - 3-е видання, переглянуте. - Москва: Московський психолого-соціальний інститут; Воронеж: НВО 'МОДЕК', 2010. - 448 с.

3. Ільїн, Е. П. Мотивація в навчальній діяльності студентів: навч. посібник для вузів / Є. П. Ільїн. - СПб. : Пітер, 2008. - 2840 с.

4. Карпова, О. Л. Цілісний підхід як методологічна основа медіаосвіти // Цілісний підхід до професійної підготовки випускників вузу: монографія: Відп. ред. А. Я. Найн / О. Л. Карпова, А. Я. Найн, В. А. Анісімова та ін. - Челябінськ: Вид-во УралГУФК, 2015. - Глава V. - С. 90-116.

5. Локшина, С. М. Короткий словник іншомовних слів / С. М. Локшина. - 9-е изд., Испр. - М.: Рус. Яз., 1988. - 632 с.

6. Львів, Л. В. Навчально-професійна компетентність: сутність, зміст і оцінка: монографія / Л. В. Львів. - Челябінськ; Магнітогорськ: УралГУФК; Магу, 2007. - 116 с.

7. Найн, А. Я. Теоретичні основи рефлексивного управління освітнім закладом: монографія / А. Я. Найн. - Челябінськ: Уральська Академія, 2014. - 292 с.

8. Рубінштейн С. Л. Основи загальної психології - СПб: Видавництво «Пітер», 2000 - 712 с.

9. Якобсон П.М. Психологічні проблеми мотивації поведінки людини / П. М. Якобсон. - М.: Просвещение, 1969. - 317 с.

КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД У КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Опара М.М., к.с.-г.н., доцент

Удосконалення системи освіти та підвищення якості підготовки фахівців в Україні – соціальна проблема, вирішення якої полягає у приведенні освіти у відповідність до нових соціально-економічних вимог, визначенні пріоритетних напрямів освітньої політики відповідно до потреб держави, створенні освітніх програм, необхідних для послідовного економічного і соціального розвитку держави, а також індивідуального самовираження особистості в суспільстві [4].

Широке використання компетентісного підходу у вищій школі обумовлено стремлінням до підвищення якості освіти і на цій основі конкурентоздатності майбутнього спеціаліста.

На кафедрі землеробства і агрохімії ім.В.І.Сазанова викладаються дисципліни, які є основою подальшого формування студента як майбутнього спеціаліста, це: ґрунтознавство, землеробство, агрохімія.

Як викладач цієї кафедри, що читає дисципліни «Агрохімія» та «Управління живлення рослин», висловлюю деякі думки особистого бачення щодо підвищення якості підготовки спеціалістів агрономічного профілю та й не тільки.

Останнім часом все частіше зустрічаються поняття «компетентність» і «компетенція». Суть цих понять зводиться до наступного: компетентність – це здатність застосовувати свої знання і вміння, а компетенція – знання, уміння, досвід і особистісні якості, необхідні для вирішення теоретичних і практичних задач.

Якщо говорити про компетентісний підхід у навчальному процесі, то він полягає в розвитку у студентів ряду компетенцій, які будуть визначати успішність їх адаптації в суспільстві [1].

В процесі навчання приходиш до висновку, що потрібний індивідуальний підхід до кожного студента, орієнтація на навчання з врахуванням його індивідуальних особливостей, різний рівень складності програмного матеріалу. І в зв'язку з цим, виділення студентських груп за знаннями і здібностями.

На мій погляд, дистанційна форма навчання «Moodle» не дала очікуваного результату. Цією формою нинішнього року скористалося мізерна кількість студентів.

Мабуть, більш діловою і принциповою повинна бути рейтингова система оцінки знань студентів [3].

Інноваційна діяльність кафедри повинна бути спрямована на підвищення якості навчально-методичного матеріалу, який даватиме студентам нові сучасні знання, що гарантуватиме підготовку висококваліфікованих спеціалістів.

Викладання навчальних дисциплін необхідно розглядати як безпосередню реалізацію компетентнісного підходу в системі освіти через формування академічних, соціально-особистісних, інформаційних і професійних компетенцій майбутніх спеціалістів.

Одним із важливих критеріїв якості освітнього процесу є розвиток у випускника здатності застосувати, сформовані під час навчання компетенції, що базуються на інноваційній основі і сприяють активізації самостійної роботи, формування здібностей студента для вирішення нагальних задач.

Вимоги компетентнісного підходу в освітньому процесі зростають при введенні рівневої вищої освіти – бакалаврата і магістратури. В цій системі бакалаврат стає повноцінною вищою освітою і є загальнопрофесійною підготовкою, основою професійної компетентності, одержанню достатньої кількості знань для того, щоб студент міг вийти на ринок праці або продовжити навчання в магістратурі.

Тому в програмах підготовки бакалавра акцент повинен бути спрямований на розвиток у студента умінь, знань, необхідних для конкурентоздатності на ринку праці, здатності до самостійної аналітичної оцінки ситуації, до самоаналізу і самоконтролю в професійній діяльності.

В ситуації, що склалася на сьогодні, неможливо підготувати спеціаліста з таким комплексом компетенцій, які б повною мірою відповідали вимогам сучасного сільськогосподарського виробництва.

Тривалі поїздки за кордон, так зване навчання за індивідуальним графіком – причина практично повного невиконання студентом навчальної програми вищого навчального закладу. Аналогічна картина і з заочною формою навчання, коли на сесію з потоку прибуває декілька осіб.

Така ситуація призводить до падіння статусу випускника вищої школи, неконкурентоздатності його на виробництві і, як результат, зниження авторитету вищого навчального закладу.

Огляд публікації з питання компетентнісного підходу в освітньому процесі свідчить про багатосистемний характер формування компетенцій. Зокрема, йдеться про так звану узагальнену компетентнісну модель випускника вишу, яка приймається в якості головної кінцевої мети і всього освітнього процесу навчального закладу по відношенню до всіх студентів і як узагальнена норма якості кінцевого результату освіти [2].

Така компетентнісна модель дає можливість студенту побачити, якими якостями і компетенціями буде володіти випускник, щоб він став конкурентоздатним на ринку праці; співставити свої здібності з компетентною

моделлю; розробити, скорегувати план по розвитку необхідних компетенцій і особистісних якостей.

Викладачам така модель дасть можливість визначити цільові орієнтири професійної підготовки і спроектувати навчальний процес таким чином, щоб підготувати студента до життєдіяльності в конкретній соціальній сфері. Бажано було б аналогічну компетентісну модель випускника вишу розробити в академії.

Найважливішим критерієм якості освітнього процесу повинно бути розвиток у випускників здатності застосовувати сформовані компетенції для ефективного вирішення соціально-професійних задач. А цьому буде сприяти використання в навчальному процесі різних прийомів, методик, технологій, що базуються на інноваційній основі і сприяють активізації їх самостійної роботи студентів, участі в науковій діяльності, ефективного проходженню виробничої практики з тим, щоб сформовані протягом навчання у вищі компетенції, успішно застосувати на виробництві.

Що стосується безпосередньо факультету агротехнологій і екології та, мабуть, в деякій мірі і інших факультетів, то виробнича практика студентів проходить не зовсім ефективно. Вона повинна охоплювати для агронома весь виробничий цикл – від сівби сільськогосподарських культур до їх збирання і проходити не в умовах місця проживання студента, а в сільгоспідприємствах з сучасними технологіями, високою організацією праці.

В кожному районі області є господарства з сучасним високорозвинутим виробництвом, очолюваним випускниками нашого навчального закладу, які створять всі необхідні умови для ефективного проходження виробничої практики і при бажанні студента забезпечать і тимчасовою оплачуваною посадою.

У нас є філіал академії – ПП «Агроекологія» Шишацького району – високорозвинуте підприємство з сучасною технікою, новітніми технологіями в рослинництві і тваринництві.

Сорок років господарство займається органічним виробництвом, не застосовуючи синтетичних мінеральних добрив, хімічних засобів захисту рослин, виробляє екологічно безпечну органічну продукцію, сертифіковану за міжнародними стандартами, і яка користується попитом в ряді зарубіжних країн. В цьому господарстві є всі можливості для проходження навчальної і виробничої практики, наукової роботи студентами всіх факультетів академії.

Саме тут студенти можуть набувати необхідних компетенцій з тим, щоб після закінчення навчального закладу бути конкурентоздатним на ринку праці.

Список використаних джерел

1. Бермус А.Г. Проблемы и перспективы реализации компетентного подхода в образовании. //Интернет-журнал «Эйдос». – 2005.
2. Олекс О.А. Професійно-кваліфікаційна структура образования в Республике Беларусь. /О.А.Олекс //Наука и инновации. – 2014. - №4 (134). – С.55-60.

3. Бусенко О. Нова модульно-рейтингова система оцінки знань і якості роботи студентів //Науковий вісник Національного аграрного університету /Гол.ред.: Д.О.Мельничук. – К., 2000. – вип. 24. – 356 с.

4. Вища освіта в Україні: Навчальний посібник /В.Г.Кремень, С.М.Ніколаєнко, М.Ф.Степко та ін.; За ред. В.Г.Кременя, С.М.Ніколаєнка – К.: Знання, 2005. – 327 с.

СИСТЕМНИЙ ПІДХІД У ПІДГОТОВЦІ СУЧАСНИХ ФАХІВЦІВ-ЕКОЛОГІВ

Калініченко В.М., к.с.-г.н., доцент; **Плаксієнко І.Л.**, к.хім.н., доцент;

Колеснікова Л.А., к.с.-г.н., доцент

Для прийняття рішень та впровадження заходів з охорони навколишнього середовища в сучасних складних екологічних умовах суспільство потребує фахівців з глибокими теоретичними знаннями в галузі екології, чіткою системою ціннісних орієнтирів та стійкими практичними навичками. Суперечливі тенденції в екологічній освіті пояснюються комплексністю і міждисциплінарним характером екологічних знань. У вищій школі зміст екологічної освіти розглядається з трьох різних позицій: класичної екології, енвайронментології та соціоекології [1]. Це потребує системного підходу до організації навчально-виховного процесу для студентів зі спеціальності «Екологія», адже обов'язковими складовими екологічної освіти є природничі, технічні, суспільні, економічні, професійно-орієнтовані навчальні дисципліни, які мають бути нерозривно поєднаними між собою.

Для управління якістю екологічної освіти в розрізі системного підходу до організації навчального процесу нами запропоновано застосування методики дослідження систем автоматичного управління (САУ). За принципами САУ для аналізу складних процесів використовуються алгоритмічні схеми з комбінації алгоритмічних ланок з послідовним з'єднанням. Шукана передавальна функція еквівалентної ланки $W(p)$ (рис.,б) є еквівалентною послідовному з'єднанню ланок (рис.,а), при такому з'єднанні вона виражається добутком передавальних функцій кожного елемента [2].

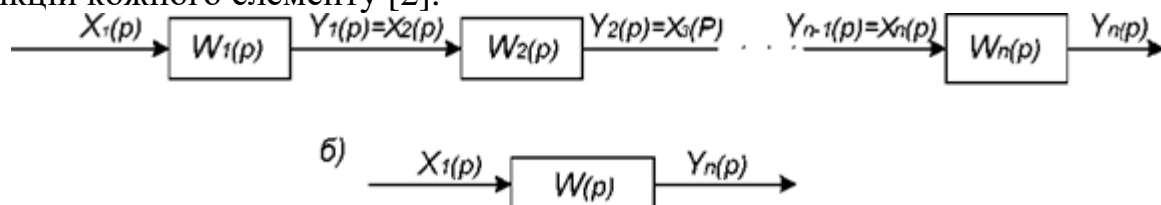

Рис. Алгоритмічна схема послідовного з'єднання ланок (а) і еквівалентної йому ланки (б)

Ілюстрацією послідовного з'єднання ланок може бути процес підготовки викладачем навчальної дисципліни, оцінки знань здобувачів вищої освіти на підсумковій перевірці, організація послідовної професійної підготовки здобувачів вищої освіти.

Наприклад, розглянемо цикл навчальних дисциплін професійного спрямування, які завершують надбання екологами-магістрами професійних компетентностей і ґрунтуються на комплексному застосуванні концепцій, теорій та наукових методів для вирішення практичних екологічних проблем за умов сталого розвитку та збалансованого природокористування. Це такі дисципліни, як «Стратегія сталого розвитку», «Агроекологічний моніторинг та збалансоване природокористування в галузі», «Екологічна експертиза в агропромисловому комплексі», «Технології захисту довкілля» [3].

Розглядаючи методичне забезпечення цих дисциплін можна виділити такі обов'язкові для засвоєння на попередніх курсах блоки навчальних дисциплін: - загальноосвітній - $W_1(p)$, природничий - $W_2(p)$, з загальної екології - $W_3(p)$, з аналізу стану об'єктів навколишнього середовища - $W_4(p)$, з еколого-економічних підходів до збереження навколишнього середовища – $W_5(p)$ [4].

Передавальна функція в загальному вигляді розраховується таким чином:

$$W(p) = \frac{Y_n(p)}{X_1(p)} = \frac{Y_n(p)}{X_n(p)} \cdot \frac{X_n(p)}{X_{n-1}(p)} \cdot \dots \cdot \frac{X_2(p)}{X_1(p)} = \frac{Y_n(p)}{X_n(p)} \cdot \frac{Y_{n-1}(p)}{X_{n-1}(p)} \cdot \dots \cdot \frac{Y_1(p)}{X_1(p)} =$$

$$= W_n(p) \cdot W_{n-1}(p) \cdot \dots \cdot W_1(p) = \prod_{i=1}^n W_i(p). \quad (1)$$

У такому випадку від загальної суми знань необхідних для засвоєння навчальних дисциплін магістрами (100%) враховуються оцінюються чисельно всі передавальні функції. Наприклад, якщо $W_1(p)$ - $W_5(p)$ дорівнює 0,8; 0,9; 0,7; 0,6; 0,7 відповідно, то в результаті отримаємо:

$$W_{(p)} = 100 \times 0,8 \times 0,9 \times 0,7 \times 0,6 \times 0,7 = 17\%$$

З цього прикладу можна зробити висновок, що кожен з елементів навчального процесу відбивається на кінцевих знаннях здобувачів вищої освіти. Особливо важливими є загальноосвітні та природничі дисципліни, такі як «Хімія з основами біогеохімії», «Біологія» та «Біофізика», адже вони є науковим фундаментом для засвоєння навчальних дисциплін екологічного напрямку і суттєво впливають на ефективність професійної підготовки. Звичайно, значний вплив мають також індивідуальні розумові та психофізичні характеристики здобувачів вищої освіти, навіть ідеально підготовлений і представлений матеріал не дає гарантії на якісні кінцеві знання студента, якщо він, наприклад, не зацікавлений у їх отриманні.

Такий підхід до організації методичного забезпечення навчального процесу дає можливість оцінити ефективність набуття знань студентами, а також логічно вибудувати послідовність і обсяг загальноосвітніх, природничих та професійно орієнтованих дисциплін.

Таким чином, методологію САУ можна цілком перекласти на оптимізацію процесів викладання у ВНЗ. Теорія управління дозволяє будувати схеми будь-якої архітектури та моделювати процеси системного навчання. За допомогою розглянутих правил стає можливим перетворити (спростити) до простого вигляду будь-яку алгоритмічну схему, що не містить перехресних

зв'язків між ланками і отримати оцінку ефективності систем з різною архітектурою.

Список використаних джерел

1. Петров К. М. Общая экология: Взаимодействие общества и природы: Учебное пособие /К.М. Петров. – СПб.: Химия, 1998 . – 352 с.
2. Попович М.Г., Ковальчук О.В. Теорія автоматичного керування /Підручник. - 2-ге вид. , перероб. і доп. - К. : Либідь, 2007. - 656 с.
3. Освітньо-професійна програма «Екологія» першого рівня вищої освіти за спеціальністю 101 «Екологія».- Полтава, 2017.- 24 с.
4. Киндер Н.В. Обоснование и моделирование принципа системности производства и обучения /Н.В. Киндер //Весник Курганской ГСХА, 2013, №4, с. 41-44.

СУЧАСНІ ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Самойлік М.С., д.е.н., професор
Писаренко П.В., д.с.-г.н., професор
Диченко О.Ю., к.с.-г.н., доцент

У теперішній час в Україні інформатизація є одним із пріоритетних напрямків реформування освіти. Метою якої є підготовка фахівців до повноцінного життя та діяльності в умовах інформаційного суспільства, комплексне перетворення педагогічного процесу, підвищення його якості та ефективності.

Сучасна психолого-педагогічна наука та практика використовують термін *«інноваційна діяльність»*, який означає оновлення технології навчання та перебудову особистісних установок викладача.

Постійний розвиток технологій призводить до впровадження загального доступу до мережі Інтернет; застосування новітніх комп'ютерних технологій; використання програмного забезпечення з метою навчання та контролювання знань; урахування сучасних інформаційних технологій при формуванні методів викладання [1].

У наш час проблемами розробки та втілення інноваційних освітніх технологій навчання та викладання займалися В. І. Андрєєв, І. М. Дичківська, К. К. Колін, Н. І. Криворучко, І. П. Підласий, В. Д. Симоненко та інші [1].

Під інноваційними процесами в освіті розуміють процеси виникнення, розвитку і проникнення в широку практику педагогічних нововведень, оскільки інновація – це не лише створення і впровадження нововведень, а й такі зміни, які мають визначальний характер, супроводжуються змінами в різновидах діяльності, стилі мислення. Впровадження інновацій у педагогічний процес навчального закладу покликане забезпечити підвищення якості навчання студентів або знизити витрати на досягнення звичних результатів освіти.

Інноваційна педагогічна діяльність полягає у розробці, поширенні чи застосуванні освітніх інновацій. Метою будь-якого нововведення є підвищення ефективності педагогічного процесу. Ступінь ефективності нововведення залежить від того, яких витрат потребує конкретне нововведення і як довго

воно даватиме корисний ефект. Якщо через незначний час після впровадження нововведення актуальною буде проблема щодо освоєння нового, яке нейтралізує дію попереднього, то корисний ефект такого нововведення не може бути значним, а значить витрати на його впровадження виявляться невиправданими. Отже, ефективність нововведення залежить від досягнутого завдяки йому корисного ефекту, тривалості використання інноваційної освітньої технології, витрат на її впровадження [1].

На сьогодні інноваційні освітні технології за критерієм їх змісту та способу передачі інформації класифікують:

1. Особистісно-орієнтована технології впливу на особистість.
2. Інтерактивна технологія навчання та викладання.
3. Інформаційно-комунікативна технологія навчання та викладання.
4. Технологія навчальних проєктів.
5. Інтегрована розвивальна технологія.
6. Модульно-рейтингова технологія.

Сучасна освітня технологія у ВНЗ – це науково-обґрунтована і унормована за метою підготовки спеціалістів, змістом освіти, місцем та терміном навчання система форм, методів, засобів і процедур, що використовуються для організації та здійснення спільної навчальної діяльності тих, хто навчає, та тих, хто навчається [2].

Сучасні освітні технології сприяють підвищенню ефективності діяльності ВНЗ за умов їх науковості; дотримання принципу безпосередньої взаємодії, делегування повноважень викладача функціональному студенту, посилення вимог до навчальних матеріалів, розширення психологічного поля динамічних процесів в оволодінні інформацією; володіння викладачами активними методами навчання, позитивною мотивацією до підвищення професіоналізму студентів у процесі активного навчання [2].

Професійне становлення студентів у ВНЗ залежить від рівня розвитку їх пізнавальних властивостей.

В сучасних освітніх технологіях інноваційні процеси залежать від дії низки чинників, а саме [2]:

- готовність студентів до сприяння сучасних освітніх технологій та позитивна мотивація навчальної діяльності в цій ситуації;
- готовність викладачів і студентів до творчої діяльності;
- оптимальний психологічний клімат освітнього процесу та майстерність педагогів;
- врахування аспектів управління вищим навчальним закладом.

Основними недоліками діяльності ВНЗ є [2]:

1. недостатні психолого - педагогічна інформація та характеристики на студентів, які щойно вступили до ВНЗ;
2. недостатнє вистежування особистісного змінювання студентів за етапами навчання та оволодіння ними професійними навичками;
3. відсутність даних про рівень готовності педагогів до впровадження сучасних освітніх технологій в навчально-виховний процес.

Реалізація інноваційних технологій в системі освіти є життєво необхідною, що гарантуватиме стійке існування ВНЗ в нових умовах, а також дозволе сміливо дивитись у майбутнє.

Список використаних джерел

1. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології: Навч. посібник. – К.: Академвидав, 2004. – 352 с.
2. Ковжого С.О., Полежаєв А.М., Тузіков С.А. Сучасні освітні технології та методи їх використання в навчальному процесі [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.rusnauka.com8/_NMIW_2008.

СУЧАСНІ ЗАВДАННЯ В СИСТЕМІ ПРОФЕСІЙНОГО ВИКЛАДАННЯ ДЛЯ МАЙБУТНІХ АГРОНОМІВ

Ляшенко В.В., к.с.-г.н., доцент

Бараболя О.В., к.с.-г.н., доцент

У педагогіці проблемі формування готовності майбутніх фахівців до різних видів професійної діяльності завжди приділялася велика увага, однак за останнє десятиліття вона придбала стратегічне значення в результаті приєднання України до Болонського процесу [1, 2]. Йдеться, зокрема, про впровадження європейського досвіду професійної практичної підготовки майбутніх фахівців [3], який передбачає реалізацію компетентного підходу в навчанні і формуванні нової системи діагностичних засобів, які будуть оцінювати не знання а вміння випускника вузу.

Численні дослідження [3] переконливо доводять, що при компетентному підході, головним у навчанні стає набуття досвіду вирішення різноманітних завдань, що моделюють виконання майбутніми фахівцями професійних ролей і функцій, на основі сформованих знань і універсальних засобів діяльності. У наукових дослідженнях В. Беяніна, Н. Мушинський, Н. Пуришева, підкреслюється особлива роль навчальних дослідницьких завдань у формуванні професійних компетенцій майбутніх фахівців, у нестандартних навчальних ситуаціях [1].

На думку вчених, за допомогою застосування активних форм і методів навчання, які залучають здобувачів вищої освіти в ситуації, що імітують життєві і професійні проблеми формуються професійні навички. Таким чином, удосконалюються професійні знання і досвід здобувача вищої освіти, які не можна передати безпосередньо, але можна «виростити» через організацію самостійного пошуку способів діяльності в нестандартних виробничих ситуаціях [1].

Сучасні уявлення про професійну підготовку майбутніх агрономів пов'язані з особистісно-діяльнісною парадигмою освіти, впровадженням компетентного підходу, який дає поштовх до розвитку самостійності, ініціативності, відповідальності та працьовитості суб'єкта навчання. Концепція компетентного підходу виводить на перший план розвиток потенціалу особистості - здібностей, мотивації і поведінкових установок, які в умовах

якісного педагогічного супроводу можуть стати потужним імпульсом до створення власного фермерського господарства [3].

Тенденція оцінювати саме компетенції фахівців, а не освоєні курси навчання, вимагає посилення професійної спрямованості освіти. Виконання соціального замовлення на підготовку майбутніх агронормів, на наш погляд, пов'язано з формуванням у вихованців професійної компетентності, професійно значущих особистісних якостей, навичок творчого саморозвитку, дозволить придбати випускникам професійну мобільність і знайти соціальну захищеність[2].

Однак, без розуміння суті процесів, що ведуть до інтеграції наук і синтезу наукових знань, неможливо підійти до вирішення багатьох проблем навчання. На нашу думку, організацію навчання доцільно здійснювати на основі особисто орієнтованого та діяльного підходу, за допомогою якого майбутні фахівці отримають повне уявлення про цілісність професійної діяльності агронома і набудуть навичок:

- самовизначатися, адаптуватися, будувати власні програми дій в різних професійних ситуаціях.

- визначити які установки, знання, навички, якості, досвід необхідні майбутньому фахівцю для реалізації даного алгоритму - тобто скласти профіль необхідної компетентності.

Віддаючи належне розробкам теоретичних і прикладних аспектів проблеми, відзначимо, що визначення профілю компетентності майбутніх фахівців доречно пов'язати з:

- опитуванням фахівців, які здійснюють подібну діяльність;
- аналізом вимог законодавчих та нормативних документів, якими регламентована відповідна професійна діяльність;

- проведенням так званого уявного експерименту по визначенню профілів необхідних компетенцій[3].

Сьогодні дуже важливо, підняти якість підготовки фахівців на новий рівень, при якому результати професійної діяльності випускників вузів зможуть привносити незрівнянно більший внесок в соціально-економічний розвиток країни.

Досягти високої якості освітніх послуг можна тільки за умови постійного самовдосконалення викладачів, їх мобільного реагування на зміни, що відбуваються в освітньому просторі, відповідності дидактичного інструментарію індивідуальних особливостей учасників педагогічного процесу, творчого підходу до створення і викладу навчального матеріалу.

Список використаних джерел

1. Болонський процес (на основі досвіду моніторингового дослідження): глосарій / [авт.-упоряд.: В.І. Байденко, О.Л. Ворожейкіна, Е. Н. Карачарова і ін.]; під наук. ред. д-ра пед. наук, проф. В. І. Байденко і д-ра техн. наук, проф. Н. А. Селезньової. Москва: Исслед. центр проблем якості підготовки спец., 2009. 48 с.

2. Болонський процес: пошук спільності європейських систем вищої освіти (проект TUNING) / Під наук. ред. В.І. Байденко. Москва: дослідні. центр проблем якості підготовки фахівців, 2006. 211с.

3. Європейська система кваліфікацій. URL: <http://www.volsu.ru/rus/info/part5.doc>. (Дата звернення: 17.03.2017).

ФОРМУВАННЯ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ У ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Антонець М.О., к.псих.н., доцент

Антонець О.А., к.с.-г.н., доцент

Сучасний підхід до педагогічного процесу у вищій школі повинен відповідати новим інформаційним викликам, що впливають на якість освіти. Існує концепція, що характеризує якість освіти ХХІ століття. Це ефект чотирьох «К», себто комунікація, кооперація, креативність і критичне мислення. Формування критичного мислення у студентів вищої школи дає можливість правильно оцінювати історичні події, рухатися у своєму поклику, аналізувати причини і наслідки вчинків, обирати праведний шлях у житті. Це можуть робити педагоги, які відчувають тенденції у сучасній освіті.

Існують, за М. Черенковим, чинники, що «визначають як внутрішню кризу освіти, так і загальну епохальну кризу. Перший, це прискорення і перенасичення життя в інформаційному суспільстві» [8, с.74].

«Другий чинник – це криза усталених уявлень про світ і людину. Картина світу настільки плюральна, що не зрозуміло, який образ мислення, життя, світу повинна формувати освіта» [8, с.75]. Але первинно людина створена за образом і подобою Божою. Вона, як найдосконаліше Боже творіння, є єдністю тіла, духа й душі. «І створив Господь Бог людину з пороку земного. І дихання життя вдихнув у ніздрі її, і стала людина живою душею» [1, 1М.2:7]. У секулярному суспільстві вона – це «споживач товарів і жертва технологій. Тому нагадати про образ Божий людині означає повернути їй високу гідність і високе призначення» [8, с.75].

М. Черенков називає третій чинник, що визначає глобальну кризу. Це – «...забуття одвічних питань про існування Бога і сенс життя» [8, с.76]. Наслідки такої кризи в освіті – нерозуміння молоді свого поклику, розчарування щодо праці на виробництві, нездатність створити міцну родину, міграція в інші країни в гонитві за примарним щастям і, взагалі, відсутність Божих орієнтирів у житті.

Е. Макінтош стверджує, що сьогодні, на жаль, переважає «науковий натуралізм, філософський світогляд, який заперечує, що існують певні докази, які підтримують ідею задуму у складних будовах біологічних структур та молекулярному механізмі клітини» [6, с.45]. Д.Сміт зазначає, що «освіта, що дійсно відповідає нашій людській природі, має навчати знанням, добродійству і благочестю, бо всі ці три аспекти – не ізольовані цілі, але становлять собою одне нероздільне ціле, що найкраще функціонує в гармонічній єдності» [7, с.64].

Педагог – християнин керується твердженням, що є у Біблії: «Ось я та ті діти, що дав мені Господь» [1, Іс.8:18]. Викладач вищої школи несе велику відповідальність за формування мислення здобувачів вищої освіти. Навчальний процес, який включає викладання природничих дисциплін у ВНЗ, повинен бути спрямований на критичну оцінку студентами двох моделей світу – еволюційної та креаційної. «Студентська молодь із задоволенням йде на контакт з емоційно багатою, психологічно гнучкою і мобільною людиною, яка володіє фундаментальними знаннями з дисципліни, що викладає, приймає самостійні рішення у професійних і життєвих ситуаціях, здатна бачити у студентах рівноправних партнерів, готова надати їм при необхідності будь-яку допомогу. Педагог мотивує студентів і у подальшому постійно вчитися» [2, с.11].

Тому актуальність дослідження полягає у важливості формування критичного мислення студентів ВНЗ. Мислення – це психічний процес, у результаті якого виникають поняття, судження і умовиводи. Формування нового мислення здійснюється за принципом: «Не стосуйтеся до віку цього, але перемініться відновою вашого розуму, щоб пізнати вам, що то є воля Божа, добро, приємність та досконалість» [1, Рим.12:2]. «Якщо викладач гарно знає Святе Письмо, йому легко у будь-якій темі зорієнтувати молодь на Біблійні поняття, судження та умовиводи. Він використовує приклади з Біблії, цитує окремі вірші. Боже Слово оновлює розум студентів» [3, с.240]. Викладач показує різницю між звичайною – секулярною перспективою і Божою перспективою, себто формує критичне мислення, яке, у свою чергу, формує слухний світогляд.

Навчальна дисципліна «Квітникарство та декоративне садівництво» не тільки включає знання щодо вирощування рослин відкритого та закритого ґрунту, а також формує естетичний смак у здобувачів вищої освіти. Квітникар також займається виробництвом квіткової продукції для складання букетів та оформлення інтер'єрів. Жива природа, квіти, декоративні садові культури викликають радісні емоції, позитивний настрій. «Усе Він прегарним зробив свого часу» [1, Еккл.3:11].

Навесні, коли прокидається природа, викладач веде студентів на екскурсію у ліс, на луки, щоб спостерігати разом, як розкриваються бутони, який чудовий аромат йде від квітів. Взимку екскурсія до оранжерей дає можливість зрозуміти, як ліквідувати сезонність надходження квіткової продукції, а також забезпечити населення живими квітами круглий рік. «Знання біологічних і декоративних властивостей та комплексу агротехнічних прийомів вирощування квітникових культур допоможе майбутнім фахівцям перейти до нових прийомів планування об'єктів озеленення, змінити асортимент рослин, що вирощуються, впровадити передові технології догляду, поліпшити якість садового матеріалу» [5, с.5].

Навчальна дисципліна «Кормовиробництво і луківництво» також включає вивчення біологічних та господарських особливостей рослин, що входять до складу різних родин. «Бо так як земля та виводить рослинність свою» [1, Іс.61:11], так і сьогодні вирощуються «кормові культури, що поділяються на такі групи: однорічні й багаторічні трави, кормові коренеплоди,

бульбоплоди, баштанні культури. У поєднанні із зерновими, зернобобовими та хрестоцвітими культурами, посіви яких використовуються на корм, вони є джерелами виробництва грубих, штучно зневоднених і концентрованих кормів» [4, с.477].

Отже, конкурентноспроможний фахівець повинен стати взірцем професіонала, а також носієм високих громадянських, особистісних та духовних якостей. Їх збалансованість залежить від сформованості нового мислення. Педагоги, що є носіями християнського світогляду, формують у здобувачів вищої освіти критичне мислення.

Список використаних джерел

1. Біблія або книги Святого Письма Старого й Нового Заповіту. – Українське біблійне товариство. –2002. – 1296 с.

2. Антонєць М.О. Вплив оновленого мислення здобувачів вищої освіти на формування світогляду // М.О. Антонєць, О.А. Антонєць, С.В. Філоненко / Матеріали Міжнародної науково-методичної конференції «Критичний підхід у викладанні природничих дисциплін».–К.: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2018.– С.10-17.

3. Антонєць М.О. Формування нового мислення у студентської молоді // М.О.Антонєць / Богословские размышления. – № 21.– 2018.– С. 238-250.

4. Зінченко О.І. Рослинництво: Підручник / О.І.Зінченко, В.Н.Салатенко, М.А.Білоножко; За ред. / О.І.Зінченка.–К.: Аграрна освіта, 2001.- 591 с.

5. Іщук Л.П. Квітникарство / Л.П.Іщук, О.Г.Олешко, В.М.Черняк, Л.А.Козак.–Біла Церква, 2014.– 292 с.

6. МакІнтош Е. Важливість критичного підходу до викладання природничих наук // Енді МакІнтош / Матеріали Міжнародної науково-методичної конференції «Критичний підхід у викладанні природничих дисциплін».–К.: НПУ імені М.П.Драгоманова, 2018.– С.44-50.

7. Сміт Д. Ян Амос Коменський: завбачливий реформатор шкільної освіти / Девід Сміт.– Київ, 2017.–112.с.

8. Черенков М.М. Накануне. Предчувствие Реформации / Михаил Черенков.–К.: ООО «Книгоноша», 2013.– 229 с.

ФАКУЛЬТЕТ ВЕТЕРИНАРНОЇ МЕДИЦИНИ

ВИКЛАДАННЯ МОРФОЛОГІЧНИХ ДИСЦИПЛІН В СУЧАСНИХ УМОВАХ НА ФАКУЛЬТЕТІ ВЕТЕРИНАРНОЇ МЕДИЦИНИ ПДАА

**Бердник І.Ю., доцент; Бублик О.О., доцент;
Шерстюк Л.М., старший викладач**

Одним з головних завдань викладання морфологічних дисциплін було в минулому та й зараз залишається – це підвищення якості засвоєння знань студентами, зокрема «Цитології, гістології, ембріології», що викладається на факультеті ветеринарної медицини (ФВМ) та при викладанні «Морфології сільськогосподарських тварин» на факультеті технології виробництва і переробки продукції тваринництва (ТВППТ). При навчанні здобувачів вищої освіти вищезгаданим дисциплінам, необхідний перехід від інформаційно-пояснювального викладання дисципліни до особистого рівня, враховуючи специфіку їх майбутньої професії. Допомогти студенту перейти з об'єкта професійної підготовки на суб'єкт індивідуального професійного розвитку допомагає інтерактивна модель навчання.

Здобувач вищої освіти – майбутній лікар ветеринарної медицини чи технолог з переробки продукції тваринництва, повинен мати глибокі теоретичні знання й одночасно виступати в ролі суб'єкта навчання.

При всіх моментах викладання важливе значення має грамотність викладача, його емоції, мовна майстерність – це впливає на емоційну культуру здобувача вищої освіти, виховує в них сміливість перед групою, самоповагу, викликає інтерес до дисципліни.

В Полтавській державній аграрній академії об'єм курсу з «Цитології, гістології, ембріології» на ФВМ складає 240 годин для магістрів і 90 – для бакалаврів. Крім лекційних та лабораторних занять, частина навчального часу відводиться на самостійну роботу студентів від загальної кількості годин з дисципліни. У магістрів лабораторні – 32%, самостійні -53%; у бакалаврів відповідно 31% і 51%.

Матеріал викладається так, щоб здобувач вищої освіти послідовно оволодівав глибокими знаннями з цитології, де вивчає еукаріотну клітину – основну структурну одиницю ссавців, її найбільш поширену структуру – клітинну мембрану з надмембранним і підмембранним комплексами, життєвий цикл клітини.

При ознайомленні з основами ембріології здобувач вищої освіти має можливість зрозуміти виникнення відмінностей між клітинами в зв'язку з їх походженням та в процесі диференціювання, вивчає джерела і механізми утворення тканин і органів.

На базі знань з цитології, ембріології студент починає вивчати загальну гістологію, що дає знання про тканини організму; далі створюються передумови для вивчення спеціальної гістології, яка викладається зразу після складання ним іспиту з нормальної анатомії. Навчання предмету ведеться з використанням гістологічних препаратів, слайдів, де кожен препарат

замальовується в альбом. Обов'язковим є тотожність рисунка його зафарбовуванню, а також збільшення об'єкта дослідження.

Цитологія, гістологія, ембріологія - це достатньо складна фундаментальна дисципліна, що закладає основи лікарського мислення. І звичайно, було б бажаним, щоб на заняттях працювали з одним викладачем не більше 7-8 студентів, як є це в інших навчальних закладах. Чим більше в підгрупі студентів, тим гірше іде засвоєння здобувачами вищої освіти навчального матеріалу.

Морфологія сільськогосподарських тварин, що викладається студентам факультету ТВППТ є предметом, що вивчає будову та функцію клітин, тканини та міжклітинної речовини, ембріональний розвиток організму, топографію, внутрішню і зовнішню будову органів, їх систем та апаратів органів, що визначають продуктивність тварин, знайомлять з історичним та індивідуальним розвитком організму загалом, та апаратів і систем органів зокрема.

Матеріал при вивченні цієї дисципліни спочатку йде схожим у викладанні як на факультеті ветеринарної медицині: основи цитології, основи ембріології, загальна гістологія, де обов'язковою умовою є робота з гістологічним препаратом та вміння працювати з мікроскопом.

Загалом кількість годин на курс складає 105 із них лабораторні – 13,3%, самостійні – 71%. Отже, як бачимо, на обох факультетах відсоток самостійних занять складає: на ФВМ 51%(у бакалаврів), 53% (у магістрів), на факультеті ТВППТ-71%.

Не всі здобувачі вищої освіти, вищезгаданих факультетів, самостійно готуються до занять в бібліотеці чи дома. А тому з деяких розділів проводимо самостійне вивчення найбільш важливих тем під керівництвом викладача: мієло- і лімфопоез, м'язова і кісткова тканини та ін. Під час проведення такого заняття підгрупу поділяємо на ланки по 3-4 студента, один з них той, що добре навчається, інші слабші. Потім ланки залишаються ті ж самі, а міняються лише кращі студенти, що йдуть працювати в іншу ланку і так по колу.

Навчання іде під керівництвом викладача, який консультує, підказує і дає опрацьовувати певну літературу. Викладач виступає перед студентом як рівноцінний партнер, займається не передачею знань, а допомагає організувати процес самоосвіти, надаючи молодій людині повну свободу. Здобувач вищої освіти перетворюється із пасивного співглядача в активного організатора в засвоєнні знань. Таке засвоєння матеріалу є скерованим, викладач повинен розвивати пізнавальні інтереси особистості, щоб зерна цієї цікавості вели її до самовдосконалення впродовж життя.

Спочатку кожна ланка опрацьовує матеріал теоретично: використовує для цього підручник, гістологічний словник, конспект лекцій, записує терміни до кожної теми в свої альбоми чи робочі зошити. Для обговорення в групі з кожної ланки іде виступаючий, останні ведуть дискусію, обговорюють отримане завдання. Таке спілкування впливає на свідомість здобувача вищої освіти, підвищує його активність, сприяє глибшому засвоєнню матеріала, вчить його дискутувати та відстоювати вірність поглядів.

Вважаємо, було б корисним для справи, збільшити кількість лабораторних занять на 20-30% на кожному з факультетів, щоб студенти могли глибше вивчити такі необхідні фундаментальні дисципліни.

Навчальний процес побудований так, щоб максимально розвивати особистість, у відповідності з особливостями її професії, з формуванням неповторної індивідуальності.

Відомий психолог К. Роджерс вважає, що сучасна система навчання гіперболізує роль викладача, викладання. А тому необхідно організовувати навчання шляхом самоосвіти молодшої людини і саме студентський період стає основним. Але цьому треба заохочувати її до навчання та вчити на лабораторних заняттях під керівництвом викладача.

Розвиток особистості можливий лише за умов її самоудосконалення, саморозвитку, що досягається безперервним навчанням, самоосвітою в здобутті нових знань. До того ж і самоосвіта повинна вдосконалюватися, її зміст має відповідати інтересам, нахилам здобувача вищої освіти при обов'язковій умові самоконтролю.

Список використаних джерел

1. Кузьмінський А.І. Педагогіка вищої школи: навчальний посібник./А.І. Кузьмінський. – 2-е вид., стер.- К.: Знання, 2011. -486с.- (Вища освіта ХХІ століття).
2. Роджерс К., Фрейберг Д. Свобода учитися. – М.: Смысл, 2002. – 527с.
3. Шульдик В.І. Технології інтерактивного навчання //Біологія. Хімія – 2005. - №52. – с.2-23.

ДИСТАНЦІЙНА ОСВІТА ТА KEYCOBE НАВЧАННЯ У ПІДГОТОВЦІ ЛІКАРІВ ВЕТЕРИНАРНОЇ МЕДИЦИНИ

Шатохін П. П., к.вет.н., доцент

Супруненко К. В., к.вет.н., доцент

Карішева Л. П., старший викладач

Останні 20 років спостерігається швидкий розвиток науково-технічного прогресу, суспільних відносин та інформаційних технологій [1].

Усе це вимагає перегляду традиційних підходів щодо розробки, систематизації й застосування інформаційних технологій, особливо в галузі освіти і науки [2].

Сучасна педагогічна наука та практика застосовують оновлені технології навчання та перебудову особистісних установок викладача. Такими технологіями навчальний процес розуміється як діалог особистостей – викладача й студента, які є суб'єктами процесу педагогічної дії. У межах цієї системи оптимально поєднуються активізуючий та сугестопедичний метод навчання [3].

У деяких країнах світу система освіти спрямовує свої зусилля на навчання умінню самостійно здобувати інформацію, виділяти проблеми і знаходити шляхи їх раціонального вирішення, критично аналізувати набуті знання і застосувати їх для розв'язання нових завдань.

Сучасна система освіти вимагає нових підходів до управління, оскільки навчання не зводиться лише до збільшення суми знань та розвитку професійної спрямованості майбутніх фахівців, а передбачає нову якість організації навчально-виховного процесу, урахування сучасних підходів до організації суб'єктів діяльності в процесі професійної підготовки.

Особливої уваги заслуговує створення розвивальної ситуації. Головним функціональним полем розвивальної ситуації у вищих навчальних закладах повинно бути аудиторне та практичне заняття, де взаємодіє викладач і здобувач освіти [4].

У сучасних умовах, традиційний, об'єктно-орієнтований підхід до встановлення мети, змісту та методики навчання показує низьку ефективність.

Оскільки отриманні знання допомагають розібратися у причині виникнення тієї чи іншої проблеми, а не сприяють у їх вирішенні.

Впровадження нових технологій у навчальний процес завжди вважалося прогресивними кроком і підвищувало мотивацію навчання.

У зв'язку з новими викликами сьогодення необхідно переглянути роль викладача і здобувача вищої освіти.

Сучасні умови виробництва вимагають використовувати кейс-метод у освіті. Даний метод полягає у створенні в навчальній аудиторії умов, які б дозволили розвинути у здобувача освіти вміння критично мислити, аналізувати, спонукати його до того, щоб у процесі дискусії він поділився власними думками, ідеями, знаннями та досвідом. При цьому здобувачі вищої освіти повинні усвідомити, що викладач знаходиться в аудиторії для того щоб допомогти їм і вони повинні скористуватися цим у повному обсязі. При цьому, відповідальність за те, чому навчився здобувач лягає на нього, а не на викладача.

В найбільш загальному вигляді процес розробки будь-якого кейсу може бути представлений як такий, що передбачає проходження наступних етапів:

- підготовка загального плану кейсу;
- проведення досліджень, необхідних для підготовки кейсу;
- написання вихідного варіанту кейсу;
- обговорення кейсу з фахівцями і редагування;
- підготовка нотаток для викладачів щодо того, яким чином доцільно презентувати кейс;
- презентація кейсу в навчальній аудиторії і редагування як самого тексту, так і нотаток для викладачів, якщо це є необхідним;
- розповсюдження кейсу.

Таким чином, світовий досвід підготовки фахівців у вищій школі доводить, що найголовнішою навичкою, яку здобуває студент під час навчання, є вміння під професійним кутом зору сприймати будь-яку наочну, вербальну інформацію, самостійно осмислювати, приймати рішення, оцінюючи його можливі наслідки, визначати оптимальні шляхи реалізації цього рішення [5].

Таким чином у підготовці магістра ветеринарної медицини необхідно застосовувати комплексний підхід, який полягає у дистанційному електронному навчанні, стабільних партнерських відносинах з роботодавцями

та корегуванні отриманих знань у навчально-наукових лабораторіях закладів вищої освіти.

Список використаних джерел

1. Хилькевич А.П. Решение проблем в жизни, науке и технике. - М.: Наука, 1999. – 40 с.
2. Доповідь ректора НЮОУ імені Ярослава Мудрого В. Я. Тація на загальних зборах професорсько-викладацького складу 31.08.2010 р. - Х.: Нац. юрид. акад. України, 2010. - 108 с.
3. Нетрадиционные методы преподавания социологии: Учебно-методическое пособие для преподавателей социологических дисциплин / Под ред. И. Д. Ковалевой. - Харьков, ХГУ. 1997.- 243 с.
4. Бисага Ю. М. Роль і місце дистанційного навчання серед інноваційних моделей організації навчального процесу [Текст] / Ю. М. Бисага, О. Пічкара // Проблеми вищої юридичної освіти: тези доп. та наук, повідом, наук.-метод. конф. (м. Харків, 18-19 грудня 2001 р.) / за ред. В. В. Комарова. - Х. : Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого, 2002. - С. 83-85.
5. Воркут Т.А. Роль кейс-методу в підготовці фахівців з логістики: Аналіз світового досвіду // Ринок послуг комплексних транспортних систем та прикладні проблеми логістики. - Київ, 2000. - С.55-61.

ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ «ЗАГАЛЬНА І СПЕЦІАЛЬНА ХІРУРГІЯ» НА ФАКУЛЬТЕТІ ВЕТЕРИНАРНОЇ МЕДИЦИНИ

Передера Р.В., к.вет.н., доцент

Ветеринарна хірургія є однією з найважливіших клінічних дисциплін, які формують ветеринарного лікаря. Як лікарська дисципліна вона розглядає видову реактивність тварин, розкриває причини та умови виникнення хірургічних хвороб, вивчає патогенез і морфофункціональні особливості їх перебігу, визначає методи їх діагностики, лікування та профілактики.

Освоївши її, студент здатний самостійно клінічно мислити, і як наслідок, правильно ставити діагноз із хірургічної патології, проводити моніторинг, призначати раціональні методи лікування та профілактики, якісно надавати хірургічну допомогу тваринам [1].

Хірургія вчить студентів самостійно приймати відповідальні рішення, своєчасно виконувати їх і нести персональну відповідальність як за результат оперативного втручання, так і за здоров'я і життя пацієнтів. Поряд з оволодінням хірургічною майстерністю студент освоює практичні питання етики і деонтології ветеринарної медицини. Завдяки цьому майбутній фахівець набуває навичок роботи з людьми в умовах виробництва, власниками тварин, працівниками державних і фермерських господарств.

Однією із профільних нормативних дисциплін, яка вивчається на кафедрі хірургії та акушерства є «Загальна і спеціальна хірургія».

Загальна хірургія детально вивчає загальні закономірності виникнення хірургічних хвороб тварин, механізми їх розвитку, загальні клінічні ознаки,

способи розпізнавання, перебіг і наслідки лікування; розробляє ефективні загальні профілактичні заходи. Тому загальна хірургія є фундаментальною для всіх хірургічних дисциплін, які вивчають патологічні процеси властиві тканинам, органам, організму і раціональні способи впливу на них.

У курсі спеціальної ветеринарної хірургії вивчаються конкретні умови хірургічної патології окремих ділянок тіла тваринного організму, його органів і систем, місцеві особливості виникнення і перебігу захворювання, диференціальної діагностики, деталі лікувальних та профілактичних заходів.

Основне завдання кафедри хірургії та акушерства полягає в тому, щоб дати випускникам достатній обсяг знань, виробити належні професійні вміння (клінічне мислення, хірургічні рефлекси) та практичні навички з діагностики, лікування та профілактики хірургічної патології, незалежно від місця і умов його працевлаштування.

Вивчення ветеринарної хірургії здійснюється в тісному взаємозв'язку з іншими профільними дисциплінами, які студенти вже засвоїли, або паралельно вивчають (анатомія, нормальна і патологічна фізіологія, клінічна діагностика, фармакологія, патологічна анатомія, акушерство, гінекологія і біотехніка розмноження, паразитологія і епізоотологія, внутрішні незаразні хвороби). Але основною базовою дисципліною для вивчення «Загальної і спеціальної хірургії» є «Оперативна хірургія, топографічна анатомія та анестезіологія».

Практична підготовка здобувачів вищої освіти на кафедрі хірургії та акушерства факультету ветеринарної медицини здійснюється в операційних кімнатах або на виробництві. Робота безпосередньо в навчальній операційній чи господарстві (передопераційна підготовка, проведення хірургічної операції, післяопераційний догляд тварин) є формою інтерактивного навчання – навчання у співпраці, де викладач і студент є рівноправними, рівнозначними суб'єктами навчання. Відпрацювання в умовах операційної первинної хірургічної техніки є також методом передачі навчальної інформації шляхом практичних дій [2, 3].

За неможливості проведення оперативних втручань на кафедрі використовуються сучасні інтерактивні засоби навчання (мультимедійні презентації, навчальні відеофільми, програми тестування тощо). Хоча широке впровадження інформаційних технологій і здатне підвищити ефективність активних методів навчання на лекціях, семінарських, практичних і лабораторних заняттях, але вони не в змозі виробити хірургічні рефлекси. Тому заміна інтерактивними засобами практичну підготовку для майбутнього лікаря – хірурга є недопустимою. Такі засоби можуть лише доповнювати, але ні в якому разі не замінити проведення хірургічних операцій.

Отже, для успішного лікування хірургічно хворих тварин лікар повинен мати у своєму розпорядженні глибокі знання і мати практичний досвід в виконання операцій – від найпростіших до найскладніших. Тому під час навчання хірургії студенти повинні якомога більше оперувати саме в тих умовах, в яких їм доведеться працювати після закінчення вищої школи. Тільки різнобічна підготовка по предмету дозволяє майбутньому лікарю ветеринарної

медицини виробити найважливіші хірургічні рефлексні – асептичний, інструментальний і тканинний. Це досягається завдяки багаторазового виконання одних і тих же мануальних дій під час оперування на великій кількості тварин. Ніякі імітації операцій не навчать студента здатності клінічно мислити, досліджувати пацієнта, встановлювати діагноз, робити операції і на високому професійному рівні вести післяопераційний період аж до зняття швів, тобто до одужання тварини. Тільки оперуючи, студент може стати і бути хірургом.

Список використаних джерел

1. Формування клінічного мислення у студентів під час вивчення оперативної хірургії та топографічної анатомії / О. М. Проніна, М. М. Коптев, С. І. Данильченко [та ін.] // Експериментальна і клінічна медицина. – 2014. – № 2 (63). – С. 25-28.
2. Туркот Т.І. Педагогіка вищої школи : навчальний посібник / Т.І. Туркот. – К.: Кондор, 2011. – 628 с.
3. Кашперук-Карп'юк І.С. Оволодіння студентами первинною хірургічною технікою на практичних заняттях із топографічної анатомії та оперативної хірургії / І.С. Кашперук-Карп'юк, О.В. Цигикало – Буковинський медичний вісник. – № 2 (74), 2015. – С. 247-249.

ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ 211 «ВЕТЕРИНАРНА МЕДИЦИНА» ТА СПЕЦІАЛЬНОСТІ 212 «ВЕТЕРИНАРНА ГІГІЄНА, САНІТАРІЯ І ЕКСПЕРТИЗА»

Передера С.Б., к.вет.н., професор;
Щербакова Н.С., к.вет.н., доцент; **Передера Ж.О.**, к.вет.н., професор;
Коваль І.В., к.вет.н., старший викладач; **Зезекало В.К.**, асистент

Вища ветеринарна освіта в Україні знаходиться на шляху до інтеграції з європейською спільнотою і передбачає підготовку грамотних, висококваліфікованих і гуманних фахівців, добре обізнаних з ветеринарною медициною чи ветеринарною гігієною, санітарією та експертизою.

Зміна та модернізація системи вищої освіти потребує впровадження сучасного викладання предметів, а також залучання новітніх інтерактивних методик викладання матеріалу, поширення форм та методів навчального процесу, що повинно привести до якісної зміни педагогічного процесу.

Професійна підготовка фахівців ветеринарної медицини зі спеціальності 211 ветеринарна медицина та 212 ветеринарна гігієна, санітарія і експертиза потребує розвитку у лікарів логічного мислення – інтуїції. Під час професійної діяльності він повинен опрацювати велику кількість різноманітної інформації, різноманітні фактори і явища з подальшим відповідним логічним формулюванням висновків, діагнозу чи інше. Для цього необхідна відповідна фахова підготовка, яка передбачена компетенціями, і практичний досвід, що набувається під час проходження лабораторних занять, навчальної, виробничої та переддипломної практик, а також міждисциплінарної інтеграції та

мобільності студентів.

Професійне логічне мислення та інтуїція у лікаря ветеринарної медицини починає формуватись під час вивчення дисциплін загальної та професійної підготовки, при вирішенні професійних ситуаційних завдань під час навчання у закладі вищої освіти, а також у процесі кропіткої роботи за фахом. Чим більше буде студент самостійно опрацювати лабораторні завдання і виконувати самостійне роботу тим краще у нього буде розвинене лікарське мислення і тим швидше з'явиться лікарська інтуїція. Тому розвиток логічного лікарського мислення заслуговує особливої уваги і кропіткої роботи викладачів фахових дисциплін.

Лікар ветеринарної медицини з гігієни, санітарії і експертизи, повинен розв'язувати складні задачі і проблеми у сфері ветеринарної медицини, що передбачає проведення досліджень та здійснення нагляду та контролю за санітарно-гігієнічними вимогами на всіх етапах виробництва, транспортування, приймання, зберігання й реалізації харчових продуктів тваринного та рослинного походження кормів, кормових добавок, преміксів, репродуктивного матеріалу, ветеринарних препаратів, засобів ветеринарної медицини та побічних продуктів.

Об'єкт діяльності лікаря ветеринарної медицини з гігієни, санітарії і експертизи є: система санітарних заходів та гігієнічних умов, спрямованих на збереження якості, забезпечення безпечності й придатності до споживання харчових продуктів, а також нагляд та контроль ризиків на всіх етапах виробництва, транспортування, приймання, зберігання й реалізації харчових продуктів тваринного та рослинного походження, кормів, кормових добавок, преміксів, штамів мікроорганізмів, репродуктивного та патологічного матеріалу фармакологічних та біологічних препаратів, засобів ветеринарної медицини, засобів догляду за тваринами та побічних продуктів, запобігання забрудненню довкілля через об'єкти санітарних заходів, дотримання вимог санітарного законодавства, виконання фітосанітарних заходів, обігу пестицидів та агрохімікатів, використання біологічних контрольних організмів, а також нагляд та контроль на агропромислових ринках, торговельних мережах, на державному кордоні і транспорті, в зонах промислу тварин.

Об'єкт діяльності лікаря ветеринарної медицини є: система заходів, спрямованих на визначення: змін в органах і системах організму за різного фізіологічного стану; клінічних прояв захворювання та результатів лабораторних досліджень; діяльності лікаря ветеринарної медицини; збору анамнестичних даних; рішень щодо вибору методів діагностики, лікування та профілактики; сутності та динаміки розвитку фізіологічних процесів, які виникають в організмі тварин під впливом різних факторів; сутності процесів виготовлення, зберігання та переробки біологічної сировини; моніторингу щодо поширення хвороб різної етіології та біологічного забруднення довкілля; інноваційних підходів для вирішення проблемних ситуацій професійного або соціального походження; методів і засобів утримання, годівлі, профілактики заразних і незаразних хвороб та лікування тварин; виробничих і технологічних процесів; показників економічного розвитку.

Список використаних джерел

1. Кармин А.С. Интуиция: философские концепции и научное исследование, СПб, «Наука», 2011 г., с. 573. Источник: <http://vikent.ru/enc/5976/>.
2. Закон України «Про ветеринарну медицину» Ред. від 04.04.2018 <https://zakon.help/law/2498-XII/edition04.04.2018/>.
3. Закон України «Про державний контроль за дотриманням законодавства про харчові продукти, корми, побічні продукти тваринного походження, здоров'я та благополуччя тварин» Із змінами і доповненнями, внесеними Законом України від 6 вересня 2018 року N 2530-VIII.

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СИМУЛЯЦІЙНОГО НАВЧАННЯ У ВЕТЕРИНАРНІЙ МЕДИЦИНІ

Кравченко С.О., к.вет.н., доцент

Бурда Т.Л., завідувач навчально-наукової лабораторії

Симуляція являє собою імітацію виконання процесу або роботу реальної системи впродовж тривалого часу [1]. Впровадження симуляції як методу навчання, а також використання симуляції для набуття практичних навичок називають симуляційним навчанням. Вміння лікаря ветеринарної медицини здобуваються через когнітивні (теоретичні знання) та психомоторні навички (практика). Базова клініко-теоретична підготовка спеціалістів ветеринарної медицини, передусім лікувального напрямку, передбачає набуття таких навичок нетехнічного характеру, як комунікація, клінічні дослідження та планування. Це необхідно для забезпечення набуття визначених стандартом вищої освіти загальних та фахових компетентностей.

Для засвоєння та вдосконалення психомоторних навичок і навичок спілкування необхідна постійна практика, що дозволяє довести техніку виконання цих прийомів до автоматизму. Початкове практичне навчання студента неможливе без помилок у технічному виконанні лікарських маніпуляцій та оперативних втручань, тому навчальний процес на живій тварині призводить до надмірного необгрунованого її травмування. З цієї причини забезпечення навчального процесу достатньою кількістю живих тварин є дорогим та складним процесом. Виходом з такої ситуації є застосування симуляції. Використання симуляційних прийомів і методів при навчанні лікарів ветеринарної медицини називають симуляційним навчанням у ветеринарній медицині.

Симуляційне навчання у ветеринарній медицині передбачає використання декількох інструментів. Їх поділяють на три категорії:

1. Стандартизований власник тварини: людина, що навчена відтворювати дані анамнезу життя тварини та анамнестичні дані певного захворювання, з визначеними патологічними ознаками. Використовується головним чином для набуття практики зі збору анамнезу і спілкування з клієнтами. Також може використовуватися для перевірки виконання окремих завдань практичних іспитів (об'єктивний структурований клінічний іспит).

2. Моделі: статичні стимуляційні інструменти, розроблені для опанування конкретних маніпуляцій і методів досліджень та лікування тварин. Як правило, являють собою певні частини тіла (наприклад, тазову частину корови, кобили чи тварини іншого виду для опанування штучного осіменіння, визначення терміну вагітності, передлежання та розміщення плоду у передродовому періоді, надання рододопомоги; муляжі для відпрацювання техніки новокаїнових блокад, венепункції або внутріаортальних ін'єкцій).

3. Симулятори-тренажери – на відміну від описаних вище, здатні відтворювати життєві показники тварини, з'єднані з комп'ютерами та дозволяють викладачу змінювати конфігурацію, моделювати сценарії і отримувати різні види зворотного зв'язку від тварини. Наприклад, змінювати частоту серцевих скорочень, артеріальний і венозний тиск, насичення крові киснем; змінювати клінічні показники – екскурсію грудної клітки, особливості кардіореспіраторної аускультатії.

Чинна система вищої ветеринарної медичної освіти в Україні безумовно потребує вдосконалення – заради підвищення професійного рівня лікарів ветеринарної медицини та ветеринарних експертів. Провідні фахівці наголошують на необхідності удосконалення навчання практичних навичок, умінню працювати у команді та комунікативних навичок. Вони також відзначають, що симуляційне навчання може суттєво посприяти досягненню цих навчальних цілей [2–4].

Крім того, багато практикуючих лікарів підтверджують, що їм бракує впевненості в ургентних ситуаціях, що зумовлює необхідність пошуку нових підходів для поліпшення їх технічних, вербальних навичок та навичок роботи у команді [6].

Безумовно, симуляційне навчання є лише одним із чинників, які забезпечують якість надання ветеринарної медичної допомоги [5]. До того ж, на шляху широкого впровадження стимуляційного навчання у ветеринарну освіту доведеться подолати низку труднощів матеріального та методичного характеру. Проте, важливість застосування сучасного підходу до викладання навчальних дисциплін в контексті підвищення якості вищої освіти є безперечною.

Список використаних джерел

1. Discrete-Event System Simulation / P.A. Farrington, H.B. Nembhard, D.T. Sturrock, G.W. Evans // Winter Simulation Conference. - 1999. - P. 7-13.
2. Bradley P. The History of Simulation in Medical Education and Possible Future Directions / P. Bradley // Medical Education. - 2006. - № 40 (3). - P. 62-254.
3. Simulation-Based Medical Education in Clinical Skills Laboratory / Akaike, Masashi, Miki Fukutomi, Masami Nagamune et al. // The Journal of Medical Investigation. - 2012. - № 59 (1-2). - P. 28-35.
4. Bradley P. Postlethwaite Keith. Setting up and Running Clinical Skills Learning Programmes / P. Bradley, K. Postlethwaite // The Clinical Teacher. - 2004. - № 1 (2). - P. 53-58.
5. Does Training in Obstetric Emergencies Improve Neonatal Outcome? / Tim Draycott, Thabani Sibanda, Louise Owen et al. // International Journal of Obstetrics and Gynaecology. - 2006. - № 113 (2). - P. 177-82.

6. Створення симуляційного центру: засади та керівні настанови. Досвід Програми «Здоров'я матері та дитини»: посіб. - Київ: Вістка, 2015. - 56 с.

ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ ВЕТЕРИНАРНОЇ МЕДИЦИНИ ЗА СИСТЕМОЮ ШКОЛА –ЗВО – ПІДПРИЄМСТВО

Замазій А.А., д.вет н., професор

Навряд чи варто нагадувати про соціальне значення лікарів ветеринарної медицини та експертів. Необхідно звернути увагу на ряді питань, що вимагають пошуку рішень. На мій погляд, в системі освіти ветеринарних лікарів існує чотири основні проблеми: рівень знань абітурієнтів, престиж професії, якість підготовки фахівців та мобільність освітніх програм.

Шкільний багаж знань більше половини абітурієнтів, які поступають вчитися за фахом «Ветеринарна медицина» є жителями сільських територій, де традиційно нижчі результати ЗНО.

Також важливим фактором є престиж професії та оплата праці. Одна з основних причин низької привабливості роботи за фахом – рівень заробітної плати. Відзначу, що оплата праці співробітників підрозділів державної ветеринарної служби і підприємств АПК досить часто трохи вище за мінімальну заробітню плату. Сьогодні цього явно недостатньо для створення сім'ї і забезпечення гідного життя. В даний час в частини студентів спостерігається низька мотивація в здобутті знань і придбанні навиків по вибраній спеціальності. Багато хто виучується ради здобуття диплома.

Тому основним завданням створення інноваційної системи вищої аграрної освіти є орієнтоване на забезпечення конкурентоспроможності аграрної економіки шляхом підготовки кваліфікованих фахівців, які відрізняються високою продуктивністю праці і гнучкістю, здібністю до ухвалення рішень, готовністю брати на себе відповідальність, створювати і поширювати перспективні ідеї і технології. Але для цього аграрні заклади повинні стати не лише учбовими, але і дослідницькими центрами. Данні центри повинні генерувати нові знання і технології. Деякі автори виділяють сім параметрів аграрних університетів майбутнього:

- висока кваліфікація професорсько-викладацького складу;
- істотні для АПК результати наукових досліджень;
- зв'язок з бізнесом;
- достатній об'єм фінансування освітньої і науково-дослідної діяльності;
- добре підготовлені абітурієнти (зарахування у вуз за результатами високого конкурсу);
- наявність у вузі системи управління якістю освіти
- матеріально-технічна база яка відповідає сучасним вимогам.

На сьогодні більшість аграрних вузів потребує оновлення матеріально-технічної бази, учбових корпусів та гуртожитків. Навіть не дивлячись на поступовий процес модернізації, основу матеріально-технічної бази ветеринарних факультетів складають фонди вік яких становить 30–50 років. Особливо актуальна проблема впровадження інформаційних технологій,

сучасних технічних засобів та лабораторної бази. Матеріально-технічна база, що забезпечує навчальний процес на факультетах ветеринарної медицини морально застаріла. Також відомий і той факт, що позабюджетних засобів для створення при вузах високотехнологічних клінік і лабораторій не вистачає..

Вирішення даної проблеми лежить в площині тісної співпраці з НДІ, бізнесом та випускниками. Наприклад у Франції фінансування Вищої ветеринарної школи в Ліоне здійснюється з трьох джерел: держпідтримка (40%), клієнти клініки школи (30%), приватні підприємства (30%). У нас, на жаль, бізнес вищу школу не підтримує.

Досить часто ми чуємо від працедавців докори в свою адресу про якість підготовки, але на прохання про фінансову підтримку залишаються непочутими. Варто відзначити, що мільйони прямують на модернізацію діагностичного устаткування в державній ветеринарній службі. Усе було б гаразд, але немає спеціально підготованих кадрів. Устаткування яке придбане без компетентної оцінки доцільності, простоює і морально застаріває. В той час саме вузи могли б стати майданчиком для підвищення кваліфікації, здобуття нових теоретичних і практичних знань. Але без тісного зв'язку з працедавцями проблему матеріально-технічної бази не вирішити.

Також необхідно вказати на відсутність достатніх джерел фінансування наукових шкіл аграрних вузів, невисокий рівень інтеграції аграрних освітніх організацій, академічних обмінів і наукових досліджень з крупними вітчизняними і зарубіжними науково-освітніми центрами. Основний споживач наукових розробок – агропромисловий комплекс. Сьогодні підприємства АПК дуже неохоче йдуть на співпрацю, знизилася платоспроможність господарств. Ще один аспект проблеми в тому, що недостатньо створити високотехнологічний продукт – його треба вміти продати. А для цього потрібно володіти навиками менеджменту і маркетингу і сфері АПК.

В даний час професорсько-викладацький склад несе велике навчальне навантаження – в середньому 600 годин в рік. І це лише навчальне навантаження. Крім того, треба готуватися до лекцій і занять, вивчати сучасний матеріал, писати навчальну і методичну літературу, складати робочі програми. На науку часу залишається мало. Якщо звернутися до досвіду інших країн, то у них частина співробітників займаються викладанням, виконують невеликий об'єм наукової роботи. Інші співробітники займаються лише науковою роботою. Навчальне навантаження на одного викладача складає 200 годин в рік.

Сьогодні вирішенням цієї проблеми може бути створення наукових лабораторій, співробітники яких виконуватимуть основний об'єм досліджень. Механізм грантової підтримки вирішує частина питання. Але отримати грант дуже непросто. Одна з умов – наявність у виконавців певної кількості публікацій в міжнародних базах цитування Scopus і Web of Science.

Тому навчальний процес на ветеринарних факультетах повинен будуватися на поєднанні практики і теорії. Лише вивчаючись на новітній техніці, беручи участь в науковій діяльності, студент зможе стати хорошим фахівцем.

ПОЄДНАННЯ ТЕОРЕТИЧНОЇ ТА ПРАКТИЧНОЇ СКЛАДОВИХ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ПРИ ПІДГОТОВЦІ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЗА ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНОЮ ПРОГРАМОЮ ВЕТЕРИНАРНА МЕДИЦИНА

Кулинич С.М., д.вет.н., професор;

Петренко М.О., к.с.-г.н.; Омельченко Г.О., доцент

Професійна підготовка спеціалістів ветеринарної медицини проводиться за освітньо-професійною програмою Ветеринарна медицина першого (бакалаврського) і другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 211 Ветеринарна медицина галузі знань 21 Ветеринарна медицина та здійснюється лише за денною формою навчання. Система освітніх компонентів освітньо-професійної програми Ветеринарна медицина складається з поєднання когнітивного та практичного компонентів.

Засновником дуальної освіти вважають Німеччину [3]. Від неї цю систему перейняли Канада, Австрія, Швейцарія та інші країни. Акцент у дуальних моделях навчання робиться на тому, що має і повинно бути вивченим на робочому місці шляхом виконання роботи, взаємодіючи з колегами та реагуючи на робочі процеси і процедури. Це поєднання роботи і навчання, коли молодого спеціаліста навчальний заклад готує разом з підприємством. Компанія визначає потрібні їй спеціальності й замовляє вишу. Студент поєднує навчання і стажування на підприємстві. При цьому отримує стипендію, близьку до заробітної плати. На загальноєвропейському рівні в галузі вищої освіти вживається термін *work-based learning (WBL)*, який ми інтерпретуємо як дуальне навчання. Сьогодні дуальне навчання є фундаментальним аспектом вищої професійної освіти, місією якої вважається допомога студентам у набутті знань, навичок та компетенцій, істотних у професійному житті. Дуальне навчання робить вищу освіту життєздатною, дає їй можливість чутливо реагувати на соціальні вимоги динамічних ринків праці, навчання впродовж життя і нових галузей транс-дисциплінарних знань за допомогою:

- надання освітніх і науково-дослідних можливостей для дорослих студентів, тим самим покращуючи і полегшуючи безперервний професійний розвиток;

- підвищення цінності навчання, що забезпечує переваги для компаній, державних і приватних установ та організацій, або відповідає їх стратегічним цілям;

- зміцнення інноваційної діяльності вищих навчальних закладів та політики щодо навчання впродовж життя.

Важливо не плутати досвід студентів, які паралельно поєднують роботу і навчання, з дуальною освітою [1]. За такою схемою студент пропускає заняття, які потім доводиться відпрацьовувати, а також ризикує залишитись без диплома. За дуальної форми робота не шкодить навчанню, а стає його частиною. Для реалізації права на вищу освіту особами з особливими освітніми потребами заклади вищої освіти створюють їм необхідні умови для здобуття якісної вищої освіти. Для здобувачів вищої освіти дуальна освіта починаючи з першого дня являє собою привабливе навчання, що забезпечує також певний дохід. Це стає можливим з підписанням договору про дуальне навчання з підприємством-партнером та зарахуванням як студента дуального ВУЗу.

Поєднання наукової та практичної компонент робить їх придатними для кваліфікованого початку професійної кар'єри.

Аналіз зарубіжних джерел також свідчить, що моделі дуального навчання різноманітні [2]. Європейська комісія поділяє дуальне навчання на три моделі: учнівство, періодичне навчання в компанії й інтегроване навчання. Воно варіюється від двотижневих практик в рамках навчальної програми до підготовки фахівців за програмою дуальною навчання, де студенти мають свій власний контакт з компанією, а 4/5 навчання проходить у компанії.

Отже, дуальна модель вищої професійної освіти поєднує в собі класичну вищу освіту з професійною освітою або з практичною професійною діяльністю на підприємстві. Іншими словами, дуальне навчання відбувається на формальному (університетському) та неформальному (на робочому місці) рівнях. На неформальному рівні залучаються мережі і взаємодія з людьми як всередині так і за межами організації для отримання нових знань. Навчання вимагає як особистої рефлексії щодо результату, так і діалогу й зворотного зв'язку від інших, у тому числі колег і керівників.

Дуальні форми навчання вже підтвердили свою ефективність. Вони не тільки сприяють модернізації змісту освіти, підвищенню рівня конкурентоздатності молоді на ринку праці та шансів на знаходження першого робочого місця, але й дають можливість підприємствам готувати для себе кваліфіковані кадри, полегшуючи пошук (молодих) талановитих спеціалістів. Університет, у свою чергу, підвищує якість надаваних ним освітніх послуг та свої рейтинги. Для держави ж якісно підготовлена робоча сила – запорука економічного зростання та розвитку. В цьому полягає значення дуальної системи як моделі організації професійної освіти, яка дає змогу долати неузгодженості між виробничою та освітньою сферами у процесі підготовки кадрів.

Список використаних джерел

1. Луговий В. І., Таланова Ж. В. Якість вищої освіти в Україні: проблеми забезпечення та визнання / В. Луговий, Ж. Таланова // Вища освіта України. – 2013. – № 3 (дод. 2). – С. 6–10.
2. Рубин Э. Дуальное образование: учеба и работа — два в одном [Електронний ресурс] / Эдуард Рубин: стаття. – Java дайджест #6, 17 июня 2014. – Режим доступу: <http://dou.ua/lenta/columns/dual-education/>
3. Яковенко О. Практична підготовка у вищих навчальних закладах Німеччини: особливості дуальної системи / О. Яковенко // Порівняльна професійна педагогіка. –2012. – Вип. 1. – С. 76-81.

ПРОБЛЕМНА ЛЕКЦІЯ ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ НАВЧАННЯ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Лавріненко І.В., к.вет.н., доцент; **Гринь В.І.**, методист навчального відділу; **Пастрорма Л.І.**, методист навчального відділу;
Луценко Л.В., методист навчального відділу

Лекція – один з основних видів навчальних занять, що призначений для засвоєння теоретичного матеріалу. Як правило, лекція є елементом системи занять, який охоплює основний теоретичний матеріал окремої або кількох тем

навчальної дисципліни. Тематика курсу лекцій визначається робочою програмою навчальної дисципліни. Читання лекцій передбачає ретельну підготовку викладача: визначення мети, складання плану, добір теоретичного і наочного матеріалу, логічний і послідовний виклад інформації. Проте навчальна діяльність полягає не лише в опануванні знань, а також у здійсненні проблемної пошукової діяльності, завдяки якій студенти мають можливість розширювати свої пізнавальні можливості.

Проблемна лекція на відміну від суто інформаційної відрізняється тим, що новий теоретичний матеріал подається у формі проблемної ситуації, вихідні дані якої містять протиріччя, які необхідно визначити та подолати. Викладач повинен так подати матеріал, щоб він сприяв залученню слухачів до проблемної ситуації та викликав у них пізнавальну потребу [1].

Компонентами проблемної ситуації є: об'єкт (матеріал, що вивчається), суб'єкт (здобувач вищої освіти), особливості мисленнєвої взаємодії (зважаючи на виявлені суперечності), аналіз яких переростає в пізнавальну потребу слухача розкрити суть об'єкта, що вивчається [2].

Одним із психологічних структурних елементів проблемної ситуації є інформаційно-пізнавальна суперечність, без якої проблемна ситуація неможлива. За видом інформаційно-пізнавальної суперечності розрізняють такі типи проблемних ситуацій: усвідомлення слухачами недостатності попередніх знань для пояснення нових фактів; зіткнення слухачів з необхідністю використання раніше засвоєних знань у нових практичних умовах; суперечність між теоретично можливим шляхом вирішення завдання та практичною нездійсненністю обраного способу; суперечність між практично досягнутим результатом виконання навчального завдання і відсутністю знань для теоретичного обґрунтування [2].

Залежно від властивості невідомих, які потрібно розкрити в проблемній ситуації, вони бувають основними та допоміжними. За способом подачі інформації проблемні ситуації бувають текстовими (виникають під час осмислення інформації, що міститься у тексті або графічному матеріалі) та безтекстовими (створюються усно, через матеріалізовану ситуацію – демонстрацію за допомогою пристрою чи явища). За часом вирішення – короткочасними (використовуються для оперативної активізації діяльності) і тривалими (розв'язуються на кількох заняттях). Для створення проблемної ситуації доцільно використовувати наступні прийоми: пряма постановка проблеми; проблемне завдання у вигляді запитання; повідомлення інформації, яка містить суперечність; повідомлення протилежних думок з будь-якого питання; звернення уваги на те чи інше життєве явище, яке потрібно пояснити; повідомлення фактів, які викликають непорозуміння; співставлення життєвих уявлень з науковими; постановка питання, на яке повинен відповісти студент, прослухавши частину лекції, і зробити висновки [3].

Під час проведення лекцій найбільш доцільно використовувати діалогічний метод проблемно-розвивального навчання, при якому лектор і слухачі взаємодіють на основі створення інформаційно-пізнавальної

суперечності між раніше засвоєними знаннями та новими практичними умовами їх застосування.

При підготовці та проведенні лекції необхідно : визначити місце лекції в структурі навчального курсу, її тему та завдання з урахуванням особливостей студентської аудиторії; відповідно до навчальної програми скласти план лекції; опрацювати літературу; продумати вступ до лекції; скласти конспект та виділити в конспекті основне, що обов'язково слід повідомити студентам; продумати висновки: максимально короткий зміст основних тез лекції; спрогнозувати можливі запитання студентів та продумати відповіді на них. Вказуючи на суперечності між фактами, викладач створює проблемні ситуації, спонукаючи слухачів до участі в постановці проблеми, висуненні припущень, доведенні гіпотези.

Засобом управління мисленням студентів на проблемній лекції є система задалегідь підготовлених викладачем проблемних та інформаційних запитань, які скеровують навчально-пізнавальну діяльність слухачів.

Проблемна лекція сприяє формуванню умінь і навичок мовленнєвого спілкування та самостійної пізнавальної, пошукової діяльності і дозволяє здійснити перехід від засвоєння знань на лекціях до організації самостійної пізнавальної діяльності здобувачів вищої освіти.

Таким чином, використання проблемної ситуації на лекційних заняттях є необхідним елементом проблемно-розвивального навчання, що створює передумови підвищення ефективності навчання у закладах вищої освіти. При підготовці проблемної лекції слід враховувати рівень підготовленості та освіченості аудиторії, її професійну спрямованість, особливості конкретної теми.

Список використаних джерел

1. Кузьмінський А.І. Педагогіка : Підручник / А.І. Кузьмінський, В.Л. Омеляненко. – К.: «Знання», 2007. – 447 с.
2. Волкова Н.П. Педагогіка : Навч. посібник 3-тє видання / Н.П. Волкова. – Київ : «Академвидав», 2009. – 616 с.
3. Вітвицька С.С. Основи педагогіки вищої школи : Навчальний посібник / С.С. Вітвицька. – К. : Центр навчальної літератури, 2003. – 125 с.

РЕАЛІЗАЦІЯ СУЧАСНИХ ВИМОГ ДО ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ «ЯКІСТЬ І БЕЗПЕКА ПРОДУКЦІЇ АПК»

Михайлютенко С.М., к.вет.н.

Проблема забезпечення населення безпечною продукцією агропромислового комплексу надзвичайно актуальна. Вона носить глобальний характер, адже дефіцит якісної сировини існує в більшості країн, Україна не виключення, а попит на продукцію навпаки зростає. У даний час стрімкий розвиток виробництва і нових технологій в сфері харчової продукції визначає все більш високі вимоги до професійної підготовки студентів, які навчаються за спеціальністю «Ветеринарна медицина». Сучасне цивілізоване суспільство вимагає формування фахівців здатних вирішувати мультидисциплінарні

проблеми [1]. У зв'язку з підвищенням вимог до якості професійної підготовки лікарів ветеринарної медицини необхідно розвивати нові ефективні форми навчання, переглядати старі навчальні плани й оновлювати наявні навчальні програми. Розглянемо, як реалізуються сучасні вимоги до професійної підготовки студентів, на прикладі викладання дисципліни «Якість та безпека продукції АПК».

Передбачає формування таких професійних компетенцій, як «здатність використовувати принципи системи менеджменту якості», «готовність забезпечувати якість та безпечність продуктів харчування з сировини відповідно до вимог нормативної документації і потреб ринку». Тому метою дисципліни є вивчення гігієнічних основ харчування та забезпечення якості, безпеки продовольчої сировини і харчових продуктів. Серед основних завдань при вивченні дисципліни слід вказати на такі, як отримання знань про основні чинники забруднення харчових продуктів природного та антропогенного походження, медико-біологічні вимоги, санітарні норми якості і безпеки сировини, напівфабрикатів і готових виробів, а також упаковки. Дуже важливим розділом даної дисципліни є вивчення можливих способів технологічної обробки, що дозволяють знизити вміст чужорідних потенційно небезпечних сполук в харчових продуктах та продовольчій сировині. Теоретичні знання закріплюються в процесі виконання лабораторних занять одночасно з набуттям практичних навичок, вельми необхідних для виконання професійної діяльності. Так, на парах проводиться ідентифікація товару, тобто встановлення відповідності його найменування, в т.ч. походження, маркування та супровідних документів.

Під час підготовки фахівців велика увага на заняттях приділяється нормативним документам, адже для забезпечення безпеки продуктів харчування *Codex Alimentarius* рекомендує застосовувати підхід, заснований на принципах НАССР («*Hazard analysis and critical control points*») [2].

Підготовка студента – засіб розширення функціональних можливостей випускника, що дає можливість виконувати весь технологічний процес виготовлення продукції від народження ідеї до втілення проекту у вигляді готового продукту.

Сучасні інформаційні технології у ході вивченні курсу дозволяють: істотно підвищити мотивацію студентів до навчання; підвищити інтерес до отримання знань; формувати необхідні в професійній діяльності компетенції [3].

У ході вивчення курсу «Якість та безпека продукції АПК» комп'ютерні технології використовуються на лекційних і лабораторних заняттях, при розробці навчально-методичних матеріалів, контролі знань, тестуванні, в науковій роботі студентів, під час виконання студентами індивідуальних завдань.

Лекції та лабораторні заняття побудовані з використанням мультимедійних презентацій PowerPoint. Мультимедійне забезпечення лекцій дає можливість урізноманітнити інформацію, краще уявити і засвоїти складний теоретичний матеріал. Демонстрація таблиць, графічних побудов,

технологічних схем на екрані організовує і наочно представляє текст лекції. Лекції проходять набагато цікавіше, відеоряд сприяє розвитку просторового мислення, підвищує рівень засвоєння розглянутого матеріалу, підвищує пізнавальну активність студентів. Використання слайдів з покадровою розбивкою сприяє також кращому засвоєнню спеціальних термінів і понять, формує професійні уміння і навички, розвиває просторове мислення.

В умовах зниження обсягів аудиторного навантаження велика увага приділяється самостійній роботі студентів. Для правильної і ефективної організації самостійної роботи необхідна спеціалізована навчально-методична література. Наявність саме таких методичних розробок дозволяє студентам оволодівати матеріалом послідовно і більш глибоко, тому для студентів курсу вони розроблені і розміщені на сайті МООДЛ. Вільна система управління навчанням орієнтована на організацію взаємодії між викладачем і здобувачами вищої освіти та організовує традиційні дистанційні курси, підтримку очного навчання, перевірку знань та навчання за допомогою тестів і завдань.

Застосування як комп'ютерних технологій в навчанні, так і спеціальних (санітарно-гігієнічні, мікробіологічні) вмінь є запорукою ефективного освоєння курсу.

Список використаних джерел

1. Зюзина О.В. Образовательные программы нового поколения для профессиональной подготовки в области безопасности продовольственного сырья и пищевых продуктов / О.В. Зюзина, Г.В. Матвейкина, Е.В. Хабарова и др. // Университет им. В.И. Вернадского. Специальный выпуск (39). 2012. С. 103–109.

2. Родина Т.Г. Место товароведения в решении проблемы продовольственной безопасности. Современные наукоемкие технологии. – 2010. – № 12 – С. 110–112.

3. Месенева Н. В. Преподавание дисциплины «Начертательная геометрия» для студентов специальности «Дизайн среды» на современном этапе. Территория новых возможностей. Вестник Владивостокского государственного университета экономики и сервиса, 2013. – С. 111–113.

РОЛЬ НАУКОВОЇ РОБОТИ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «ВЕТЕРИНАРНА МЕДИЦИНА» У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ

Панасова Т.Г., к.вет.н., доцент

Науково-дослідна робота (НДР) здобувачів вищої освіти є одним з важливих чинників у підготовці висококваліфікованих фахівців. Під час навчального процесу НДР сприяє поглибленому засвоєнню студентами навчальних дисциплін, що викладаються на факультеті ветеринарної медицини, виявленню індивідуальності, формуванню власної думки щодо конкретної дисципліни. Для НДР характерною є єдність цілей і напрямів навчальної, наукової і виховної роботи, тісна взаємодія всіх форм і методів роботи, що

реалізуються в навчальному процесі та позанавчальний час та забезпечує участь студентів у науковій діяльності протягом періоду навчання [1].

На факультеті ветеринарної медицини функціонують два основних види науково-дослідної роботи здобувачів вищої освіти: навчальна НДР, передбачена навчальними планами, та науково-дослідна робота, яка здійснюється під керівництвом професорсько-викладацького складу.

Навчальна НДР здійснюється у межах навчального процесу є обов'язковою для кожного здобувача і охоплює майже всі форми навчальної роботи, а саме:

- написання рефератів з конкретної теми у процесі вивчення дисциплін загальної та професійної підготовки;
- виконання лабораторних завдань, практичних і семінарських завдань, контрольних робіт, які містять елементи проблемного пошуку;
- виконання нетипових завдань дослідницького характеру під час навчально-клінічної практики;
- підготовка і захист курсових і магістерських робіт, пов'язаних із кафедральною комплексною науково-дослідною темою.

Протягом навчання студенти виконують різні за своїм змістом, характером та ступенем складності наукові роботи: реферати, курсові, магістерські роботи, доповіді.

В процесі вивчення дисциплін загальної підготовки та ряду спеціальних студенти готують реферати. Реферати містять огляд і аналіз наукових джерел, висвітлюють певну інформацію і мають елементи самостійного пошуку. Робота над рефератом розширює кругозір студентів, поглиблює їх знання з предмета, розвиває основні практичні уміння наукової роботи, формує наукові уміння, стиль наукового мовлення та етику наукового диспуту.

Самостійні дослідження на основі здобутих знань із курсу фахових дисциплін викладаються студентами у курсових роботах, що виконуються здобувачами у вигляді «Історії хвороби». Така робота, крім реферування наукових джерел, містить елементи нових знань та експериментального досвіду.

Магістерська робота є завершеним самостійним дослідженням, у якому висунуті для публічного захисту наукові положення, є свідченням достатнього науково-теоретичного та науково-практичного рівня, уміння творчо використовувати сучасні наукові методи досліджень.

Так, написання магістерської роботи студентами здійснюється у такій послідовності:

- вибір теми; кожен здобувач вищої освіти може обрати будь-яку тему дослідження у переліку або запропонувати свою, яку затверджує кафедра;
- визначення актуальності обраної теми: студент шукає літературні джерела за темою дослідження, складає список літератури;
- складання плану роботи: студент визначає коло питань і послідовність їх висвітлення в дослідженні, обирає методи дослідження, проведення експерименту, формулює мету, завдання, об'єкт, предмет дослідження, гіпотезу, планує етапи роботи;

– аналіз результатів теоретичного й експериментального дослідження, формулювання висновків і пропозицій виробництву.

Науково-дослідна робота здобувачів вищої освіти поза навчальним процесом передбачає участь у роботі кафедральних наукових гуртків, лабораторій, навчально-наукових клінік, участь у виконанні госпрозрахункових наукових робіт, проведення досліджень у межах творчої співпраці кафедр, факультетів, написання статей, тез, доповідей, участь у конференціях, олімпіадах, конкурсах студентських наукових робіт тощо.

Студентські наукові гуртки працюють на всіх кафедрах факультету. Діяльність студентських наукових гуртків сприяє оволодінню спеціальністю лікаря ветеринарної медицини, розширенню кругозору та наукової ерудиції майбутніх фахівців, ознайомленню здобувачів зі станом наукових проблем у галузі ветеринарної медицини, формуванню здібностей застосовувати теоретичні знання у практичній діяльності тощо.

За результатами роботи гуртків студенти готують доповіді, реферати, які заслуховуються згодом на засіданнях гуртків чи студентських конференціях. Це змушує здобувачів ретельно готувати виступ, формує ораторські здібності, дає можливість оцінити свою роботу на тлі інших та зробити висновки, почерпнути оригінальні ідеї.

Науково-практичні конференції спрямовані на обговорення шляхів розв'язання практичних завдань. На факультеті ветеринарної медицини такі конференції проводять після виробничої практики здобувачів, де вони зіткнулися з певними виробничими проблемами і за допомогою працівників підприємства і викладачів можуть їх розв'язати. Такі конференції сприяють встановленню тісних зв'язків між академією і підприємствами. А також формують у студента вміння застосовувати теорію на практиці.

Таким чином, організація наукової роботи здобувачів вищої освіти є важливим чинником підвищення ефективності професійної підготовки майбутнього лікаря ветеринарної медицини.

Список використаних джерел

1. Фіцула М.М. Педагогіка вищої школи: Навчальний посібник / М.М. Фіцула. – К.: «Академвидав», 2006. – 352 с.

СКЛАДНОСТІ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПРОФЕСІЇ ЛІКАРЯ ВЕТЕРИНАРНОЇ МЕДИЦИНИ

Локес-Крупка Т. П., к.вет.н.; **Канівець Н. С.,** к.вет.н.;
Каришева Л. П., старший викладач

У сучасному суспільстві популярність та престижність професії залежить від багатьох чинників. Особливу увагу при цьому займають засоби масової інформації, які відіграють суттєвий вплив на значну сферу життя, в тому числі і на вибір майбутньої професії. Очевидно, що лікар ветеринарної медицини – це не лише професія, але й покликання, тому для становлення його як спеціаліста необхідна не лише освіта, але і певні внутрішні якості людини [2].

Майбутні лікарі ветеринарної медицини у своїй практичній діяльності

пересікаються із низкою складностей, що поглиблюються наступними обставинами:

- підвищенням рівня вимог до лікарів ветеринарної медицини з боку власників тварин внаслідок зростання правової грамотності та загального рівня освіти населення;

- впливом засобів масової інформації та мережі Інтернет, в результаті якого лікар ветеринарної медицини розглядається як механічний виконавець рекомендацій, причому низький рівень довіри з боку господарів тварин змушує лікаря ветеринарної медицини переконувати в доцільності призначеного лікування;

- завищенням очікувань власників тварин, переконаних, що одноразовий візит клініки (лікарні) ветеринарної медицини вирішить всі проблеми зі здоров'ям їх улюбленця;

- ускладненням технологій діагностики і лікування;

- невдоволенням соціальною політикою держави, що виражається в пред'явленні численних претензій господарів тварин до лікарів ветеринарної медицини, особливо державних служб;

- зростанням бюрократичних процедур і введенням додаткової звітності;

- порушенням лікарями ветеринарної медицини правил професійної етики [1, 3].

Постійна потреба господарств та клінік ветеринарної медицини у висококваліфікованих кадрах обумовлює розвиток ветеринарної освіти в Україні. До найбільш значущих чинників слід віднести гостру потребу в висококваліфікованих кадрах; зростання впливу тварин на життя людей; впровадження інновацій і розвиток технологій в галузі ветеринарної медицини; зростання популярності професії в суспільстві [3].

З постійним вдосконаленням методів діагностики і лікування, з впровадженням інноваційних технологій виникає потреба в оновленні теоретичної бази закладів ветеринарної освіти.

Таким чином, розвиток ветеринарної освіти в Україні – це актуальна проблема на сьогоднішній день, оскільки саме від цього, багато в чому, залежить добробут теперішніх та майбутніх поколінь, оскільки: «Гуманна медицина лікує людину, а ветеринарна – людство зберігає» (С. С. Євсеєнко).

На теперішній час для вирішення проблем підготовки майбутніх лікарів ветеринарної медицини у закладах вищої освіти України необхідне проведення певних заходів, що спрямовані на підвищення рівня освіти:

- підготовка кадрів відповідно до нових навчальних стандартів та навчальних планів;

- розробка нових навчальних планів і програм, що дозволяють проводити підготовку персоналу відповідно до сучасних вимог і досягнень у ветеринарній медицині;

- збільшення обсягу фінансування для забезпечення навчальних баз і оснащення навчальних закладів сучасним обладнанням;

- розширення переліку баз проходження виробничої практики;

– вдосконалення післядипломної освіти і підвищення кваліфікації кадрів.

Список використаних джерел

1. Цвіліховський М. І. Сучасний стан і перспективи ветеринарної освіти в Україні / М. І. Цвіліховський, Д. А. Засекін // Збірник наукових праць Вінницького національного аграрного університету. – 2011. – Серія «Сільськогосподарські науки». Вип. № 8 (48). – С. 281-284.

2. Канівець Н. С. Професійна підготовка лікаря ветеринарної медицини / Н. С. Канівець, Л. П. Каришева, К. В. Супруненко // Гармонізація взаємодії закладів вищої освіти з ринком праці : Матеріали 49-ї наук.-метод. конф. викладачів і аспірантів (м. Полтава, 21–22 лютого, 2018 р.). – Полтава: РВВ ПДАА, 2018. – С. 54–56.

3. Майбутнє ветеринарної освіти за викликами сучасних технологій у тваринництві / П. П. Шатохін, К. В. Супруненко, Л. П. Каришева // Гармонізація взаємодії закладів вищої освіти з ринком праці : Матеріали 49-ї наук.-метод. конф. викладачів і аспірантів (м. Полтава, 21–22 лютого, 2018 р.). – Полтава: РВВ ПДАА, 2018. – С. 44–66.

4. Канівець Н. С. Набуття професійної компетентності як результат навчання фахівця ветеринарної медицини / Н. С. Канівець, Л. П. Каришева, Т. Л. Бурда // Науково-методичні основи компетентнісного підходу до підготовки здобувачів вищої освіти : Матеріали 48-ї наук.-метод. конф. викладачів і аспірантів (м. Полтава, 15–16 лютого, 2017 р.). – Полтава: РВВ ПДАА, 2017. – С. 78–80.

5. Проблеми системи вищої освіти в Україні на шляху до Європейської інтеграції / Т. П. Локес-Крупка, П. П. Шатохін // Гармонізація взаємодії закладів вищої освіти з ринком праці : Матеріали 49-ї наук.-метод. конф. викладачів і аспірантів (м. Полтава, 21–22 лютого, 2018 р.). – Полтава: РВВ ПДАА, 2018. – С. 51–53.

6. Особливості адаптації молодого фахівця ветеринарної медицини до умов виробництва / С. О. Кравченко, Т. Л. Бурда // Гармонізація взаємодії закладів вищої освіти з ринком праці : Матеріали 49-ї наук.-метод. конф. викладачів і аспірантів (м. Полтава, 21–22 лютого, 2018 р.). – Полтава: РВВ ПДАА, 2018. – С. 46–48.

СУЧАСНИЙ ПІДХІД ДО ВИКЛАДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ГЛОБАЛЬНА ПАРАЗИТОЛОГІЯ»

Корчан Л.М., к.вет.н.

Сьогодення вимагає від викладачів вищих навчальних закладів України постійно підвищувати якість підготовки здобувачів вищої освіти і, зокрема, майбутніх лікарів ветеринарної медицини [1, 2]. Застосування технологій сприяє виконанню цієї задачі. Використання мультимедійної техніки при викладанні дисципліни «Глобальна паразитологія» вже протягом трьох років дозволяє скоротити навчальний час на 25 %, дає можливість швидко і наявно продемонструвати різноманітних збудників інвазійних захворювань, скоротити

час і зусилля на розвішування плакатів і схем на лекціях та лабораторно-практичних заняттях.

В процесі викладання навчальної дисципліни застосовуються інноваційні методики, серед яких найбільш актуальними є активні та інтерактивні. Оскільки суттєво зростає творча компонента освіти, зміцнюється пошукова самостійність студентів, активізується роль усіх учасників навчального процесу, особливої актуальності нині набули концепції проблемного та інтерактивного навчання [3–5]. У процесі викладання дисципліни «Глобальна паразитологія» студент вступає у діалог з викладачем, виконує творчі, проблемні завдання, відповідає на запитання, що розвивають аналітичне і критичне мислення, ставить запитання викладачеві та іншим учасникам, тобто активізується творча співпраця викладача зі студентами (разом вирішують проблеми, моделюють ситуації, оцінюють дії однокурсників та власну поведінку).

Досить високу ефективність навчального процесу протягом викладання дисципліни «Глобальна паразитологія» на ветеринарному факультеті забезпечує застосування таких методів, форм і прийомів навчальної роботи, як:

- аналіз помилок, колізій, казусів;
- аудіовізуальний метод навчання;
- брейнстормінг («мозковий штурм»);
- діалог Сократа (Сократів діалог);
- «дерево рішень»;
- дискусія із запрошенням фахівців;
- ділова (рольова) гра (студенти перебувають у ролі лікарів, судово-ветеринарних експерів, клієнтів, власників тварин, консультантів у аптеці);
- «займи позицію»;
- коментування, оцінка (або самооцінка) дій учасників;
- майстер-класи;
- метод аналізу і діагностики ситуації;
- метод інтерв'ю (інтерв'ювання);
- метод проектів;
- моделювання;
- PRES-формула (від англ. Position – Reason – Explanation or Example - Summary);
- проблемний (проблемно-пошуковий) метод;
- публічний виступ;
- робота в малих групах;
- тренінги індивідуальні та групові (як окремих, так і комплексних навичок) та інші.

Процес викладання «Глобальної паразитології» здійснюється в умовах постійної, активної взаємодії всіх студентів. Інтерактивне навчання – спеціальна форма діяльності; це діалогове навчання, під час якого відбувається взаємодія викладача і студента. За інтерактивного навчання освітній процес

організовується таким чином, що практично всі студенти виявляються залученими в нього, при цьому кожен робить свій індивідуальний внесок у загальну справу. Обмін знаннями, ідеями, думками відбувається в доброзичливій атмосфері, в умовах взаємної підтримки, взаєморозуміння, взаємодії. Під час інтерактивного процесу здобувач вищої освіти стає не об'єктом, а суб'єктом навчання, він відчуває себе активним учасником подій і власної освіти та розвитку. Це забезпечує внутрішню мотивацію до навчання, що сприяє його ефективності. Завдяки ефекту новизни та оригінальності інтерактивних методів при правильній їх організації зростає цікавість до процесу навчання!

Рівень здійснення педагогічної діяльності, педагогічного спілкування, досягнення високих результатів у навчанні і вихованні молоді залежать передусім від того, як педагог формує цілі своєї професійної діяльності, що вважає пріоритетним у своїй професії, який він сам як особистість, як суб'єкт педагогічної діяльності.

Висновки: 1. Поліпшується не тільки запам'ятовування матеріалу, але і його ідентифікація, використання у практичній діяльності. 2. Використання інтерактивних особистісних якостей як комунікабельність, співробітництво. 3. Формуються навички спілкування та взаємодії в колективі, розкриваються таланти та вміння швидко і ефективно вирішувати поставлені задачі.

Список використаних джерел

1. Вища освіта України і Болонський процес: Навч. посіб. / Авт. колектив: М. Ф. Степко, Я. Я. Болюбаш, В. Д. Шинкарук та ін. -Тернопіль: Навчальна книга - Богдан, 2004. - С 242.

2. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології: Навч. посібник. – К.: Академвидав, 2004. – 352 с.

3. Кошечко Н.В. Методика викладання у вищій школі: Навч. посібник. – Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2013. – 115 с.

4. Кошечко Н.В. Інноваційні освітні технології навчання та викладання у вищій школі // Педагогіка, 2015 № 1(1). С. 35–38.

5. Шаронова С. А. Деловые игры: Учеб. пособие. — М.: Изд-во РУДН, 2004. С. 110-113.

СУЧАСНИЙ ПІДХІД ДО ВИКЛАДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ОПЕРАТИВНА ХІРУРГІЯ, ТОПОГРАФІЧНА АНАТОМІЯ ТА АНЕСТЕЗІОЛОГІЯ»

Киричко Б.П., д.вет.н., професор

Оперативна хірургія - розділ хірургії, який вивчає теоретичні основи, правила, способи і техніку виконання хірургічної операції. Для того, щоб раціонально виконати ту чи іншу хірургічну операцію, необхідно не тільки вивчити її техніку й знати умови, при яких дана операція може бути виконана чи протипоказана, необхідно мати чітку уяву про її доцільність і недоліки, врахувати анатомо-топографічні особливості оперованої ділянки тіла.

Поряд із цим, оперативна хірургія розробляє операції для проведення на клінічно здорових тваринах фізіологічних і патофізіологічних експериментів з метою вивчення функцій органів і систем організму або створення моделей хвороб. Теоретичною базою для оперативної хірургії є топографічна анатомія.

Розробка в цьому напрямку різних оперативних прийомів та інших складних операцій, тобто вивчення їх з точки зору фізіології і топографічної анатомії, врахування безпосередніх і віддалених результатів, складає основну задачу оперативної хірургії. Остання дає здобувачам вищої освіти теоретичні основи і прищеплює технічні навички хірургічного оперування тварин, а отже й формує як спеціалістів-хірургів [1].

З тих пір як у Ліоні (Франція) було відкрито першу в світі ветеринарну школу й стоїть проблема поліпшення підготовки фахівців і організації ветеринарної медицини з метою забезпечення ветеринарного благополуччя та якості продуктів харчування [2].

Оперативна хірургія, топографічна анатомія та анестезіологія є однією із профільюючих навчальних дисциплін у підготовці ветеринарного лікаря й, окрім професійного спрямування, має на меті виховання в молодих людях дбайливого, педантичного ставлення, до хворої тварини, своїх обов'язків та формування лікарської самодисципліни.

Підготовка ветеринарного лікаря-хірурга має низку особливостей:

1. Кожен хірург – це лікар, але не кожен лікар може бути хірургом. Слід погодитися з тим, що не тільки позитивні оцінки здобувача вищої освіти повинні бути об'єктом уваги викладача, але й вихована з дитинства зібраність, вимогливість, акуратність та інші складові етики.

2. Підготувати хірурга може тільки хірург. В цьому плані кожен викладач хірургічних дисциплін, окрім постійного вдосконалення власної науково-теоретичної бази, повинен мати регулярну лікувальну й оперативну практику. В протилежному випадку такі викладачі не зможуть здійснювати повноцінне викладання навчальної дисципліни.

3. У підготовці ветеринарного лікаря-хірурга дієвою є формула «книга – хвора тварина – книга». Неможливо готувати майбутнього лікаря ветеринарної медицини, не маючи клінічної бази: операційних, діагностичних і процедурних кабінетів, клінічних лабораторій, стаціонарів й що не менш важливо – сучасного обладнання. Щодо останнього, то ми тут значно відстаємо. Варто зауважити, що це не тільки наша проблема. Це проблема більшості подібних профільних кафедр України.

4. Підготовка ветеринарного лікаря-хірурга пов'язана з чималими матеріальними витратами. Це анестезуючі і лікарські препарати, засоби антисептики, шовний та перев'язний матеріал, хірургічний інструментарій, вартість яких за останні роки виросла в десятки разів.

На наш погляд ефективною й діючою моделлю організації навчального процесу з навчальної дисципліни «Оперативна хірургія, топографічна анатомія та анестезіологія» є:

1. Максимальна ілюстрація й унаочнення теоретичного викладення лекційного матеріалу + екстракт теоретичної бази у вигляді конспекта лекцій

кожному слухачеві. Як показує наш досвід, максимальна візуалізація викладеного матеріалу підвищує зацікавленість, загострює увагу студента, та, врешті-решт, полегшує роботу й самому викладачеві.

2. Проведення лабораторних занять з використанням клінічного матеріалу за формулою «книга – хвора тварина – книга». В цьому плані ми практикуємо наступне. Для кожної академічної групи в стаціонар кафедри завозимо по одній тварині (бугайці масою 150-200 кг). Упродовж семестру кожна тварина оперується з певного комплексу питань до десяти разів. Студенти в умовах операційної самостійно виконують комбіноване знеболювання, укладають тварину на операційний стіл, готують поле операції, а потім силами студентів виконується та чи інша операція.

Патологію дрібних домашніх тварин, а також оперативні втручання на них студенти вивчають в умовах навчально-науково-виробничої клініки ветеринарної медицини, що діє при кафедрі.

Для вивчення топографічної анатомії, окрім живих об'єктів, використовуються муляжі, сухі препарати, стенди з музею кафедри, а для вивчення топографічної анатомії ділянки голови закупаються голови великої рогатої худоби з м'ясокомбінату.

3. Планування навчально-клінічних практик з хірургічних дисциплін у провідних сільгосптовариствах та клініках дрібних тварин Полтавщини.

Реалізація такої моделі, при відповідній зацікавленості та природних здібностях студента, дозволяють підготувати конкурентоспроможного фахівця ветеринарної медицини хірургічного спрямування.

Список використаних джерел

1. Власенко В.М. Оперативна хірургія, анестезіологія і топографічна анатомія // В.М. Власенко, Л.А. Тихонюк, М.В. Рубленко. – Біла Церква, 2003. – 512 с.

2. Яблонський В.А. Європейській ветеринарній освіті – 250 років / В.А. Яблонський, В.Й. Любецький // Ветеринарна медицина України. – 2011. – № 12. – С. 6–7.

СУЧАСНІ МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИКЛАДАННЯ ФАХОВИХ ДИСЦИПЛІН ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДОКТОРІВ ФІЛОСОФІЇ В ГАЛУЗІ ВЕТЕРИНАРНОЇ МЕДИЦИНИ

Євстаф'єва В. О., д.вет.н., професор; **Мельничук В. В.**, к.вет.н.;
Бородай Є. О., к.вет.н.

Прийняття у 2016 році нової редакції Закону України «Про вищу освіту» обумовлено реформуванням освітньої системи в Україні, який спирається на апробовані норми європейських університетів. Згідно ст. 5 цього Закону, науковий ступінь кандидата наук прирівнюється до підготовки докторів філософії – це освітній і водночас перший науковий ступінь, що здобувається на третьому освітньо-науковому рівні вищої освіти на основі ступеня магістра. Третій (освітньо-науковий) рівень вищої освіти за компетентностями відповідає восьмому кваліфікаційному рівню Національної рамки кваліфікацій і

передбачає здобуття особою теоретичних знань, умінь, навичок та інших компетентностей, достатніх для продукування нових ідей, розв'язання комплексних проблем у галузі професійної та/або дослідницько-інноваційної діяльності, оволодіння методологією наукової та педагогічної діяльності, а також проведення власного наукового дослідження, результати якого мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення. Це, у свою чергу, вимагає посилення освітньої складової їх підготовки, так як ступінь доктора філософії присуджується спеціалізованою вченою радою в результаті успішного виконання здобувачем вищої освіти відповідної освітньо-наукової програми та публічного захисту дисертації. У зв'язку з цим, вищим учбовим закладам необхідно самостійно розробляти освітні освітньо-наукові програми, адже одним з найбільш важливих кроків у модернізації вищої освіти є надання автономії вищим навчальним закладам. Це стимулюватиме ВНЗ бути більш відповідальними за результати своєї роботи, а також є запорукою якості вищої освіти [1, 2, 3, 5].

Кабінет Міністрів України своєю постановою від 29 квітня 2015 р. визначив перелік галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти, зокрема за третім освітньо-науковим рівнем. Так галузь знань «Ветеринарна медицина» включає всього дві спеціальності (211 Ветеринарна медицина та 212 Ветеринарна гігієна, санітарія і експертиза) замість десяти (16.00.01 – Діагностика і терапія тварин, 16.00.02 – Патологія, онкологія і морфологія тварин, 16.00.03 – Ветеринарна мікробіологія, епізоотологія, інфекційні хвороби та імунологія, 16.00.04 – Ветеринарна фармакологія та токсикологія, 16.00.05 – Ветеринарна хірургія, 16.00.06 – Гігієна тварин та ветеринарна санітарія, 16.00.07 – Ветеринарне акушерство, 16.00.09 – Ветеринарно-санітарна експертиза, 16.00.10 – Ентомологія, 16.00.11 – Паразитологія) [4]. Таке об'єднання спеціальностей зумовлює певну складність при складанні відповідної освітньо-наукової програми, так як проведення наукового дослідження здобувачем вищої освіти проводиться лише за окремими напрямками, що й обумовлює його потреби як в освітній, так і в науковій складовій освітньої програми. Тому, звичайно, метою викладання фахових дисциплін для підготовки докторів філософії в галузі ветеринарної медицини є оволодіння універсальними навичками дослідника, зокрема методологією і методами проведення досліджень і наукового аналізу, вміння стисло, чітко, зручно, ефективно представляти результати досліджень за допомогою презентацій, публікації тощо, а також оволодіти вмінням до публічного виступу, що виховує звичку не боятися аудиторії, вміння концентрувати увагу на відповідях на запитання, вести наукову дискусію.

За такого підходу, як складову лекційного або лабораторного занять з фахових дисциплін, можна використовувати проведення наукового семінару – обговорення здобувачами вищої освіти та викладачем підготовлених ними, згідно теми заняття, наукових доповідей, повідомлень. Звісно, кожне таке заняття дає теми для роздумів, а також для подальших дискусій, місця для креативних ідей, нових підходів. Причому кожна таку обговорювану тему слід максимально наблизити до специфіки галузі «Ветеринарна медицина».

Досить важливим є й те, що для підготовки докторів філософії необхідно проводити пошук і добір потенційних здобувачів вищої освіти із випускників магістратури, які проявили себе у науково-дослідницькій роботі під час навчання. Також необхідно відмітити, що підготувати доктора філософії фаховим дисциплінам можуть тільки ті особистості, які мають досвід у підготовці кандидатів наук, а також поєднують в собі фахівця з гарною теоретичною і практичною підготовкою в своїй галузі знань, і педагога, який володіє методикою навчання та педагогічною майстерністю.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про вищу освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.

2. Захарченко В. М. Розроблення освітніх програм. Методичні рекомендації / В. М. Захарченко, В. І. Луговий, Ю. М. Рашкевич, Ж. В. Таланова; за ред. В. Г. Кременя. – К. : ДП «НВЦ «Пріоритети», 2014. – 120 с.

3. Національна рамка кваліфікацій: Постанова КМУ від 23 листопада 2011 р. № 1341 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-п>.

4. Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти / Постанова КМУ від 29.04.2015 р. № 266 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/266-2015-п>.

5. Холін Ю. В. Сучасні підходи до побудови освітніх програм. Методичні матеріали / Ю. В. Холін, С. О. Кравцов, Т. О. Маркова. – Харків: Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, 2014. – 36 с.

**ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ
ФАХІВЦІВ ЕКОНОМІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ**

Тимошенко І.В., к.е.н.

Сучасні світові стандарти в галузі освіти спрямовані на узгодження змісту навчання із нагальними потребами ринку праці. Вирішенню даного завдання сприяє орієнтація освітнього процесу на компетентнісну модель навчання, що забезпечує підготовку висококваліфікованих спеціалістів, здатних успішно адаптуватися до швидко змінних конкурентних умов, генерувати й реалізовувати інновації, приймати альтернативні управлінські рішення та бути мобільними в сучасному інформаційному суспільстві.

Американська система підготовки фахівців економічного профілю вирізняється самостійністю та особистісно орієнтованим навчанням. Більшість університетів мають власні економічні школи і надають студентам свободу у виборі обов'язкових дисциплін. Вони здійснюють навчання за програмою *Specialized Master*, результатом якого є одержання ступені спеціалізованого магістра або доктора наук (PhD) і можливість працювати в академічному середовищі. Загальноосвітні (*Comprehensive*) коледжі з присвоєнням диплома як бакалавра, так і магістра забезпечують конкурентоздатність випускників на ринку праці, надаючи кваліфіковану підготовку, необхідну для кар'єрного зростання в професійній сфері. Бізнес-школи готують магістрів за програмою професійної освіти керівників «*Master of Business Administration*», яка спрямована на формування економіста-менеджера, що володіє універсальними знаннями в галузі управління бізнесом [1]. Підготовка економістів у країнах Західної Європи відбувається на основі синтезу європейських освітніх традицій та елементів американської моделі. Вона забезпечується інноваційною організацією змісту навчання, виходячи із запитів роботодавців. Вища економічна освіта Великої Британії найбільшою мірою наближена до американської моделі. Франція й Німеччина вирізняються високим ступенем фундаментальної освіти з поглибленою підготовкою за конкретними економічними спеціальностями. В Угорщині, Польщі, Чехії основний акцент робиться на практичну спрямованість [2].

Рівень узгодженості фахової підготовки із сучасними вимогами суспільства й потреб ринку праці обумовлюється системою професійних компетенцій, які згідно з визначенням *International Board of Standards for Training, Performans and Instruction*, є базовою характеристикою діяльності фахівця, що включає змістовий (знання) і процесуальний (уміння) компоненти й має головні суттєві ознаки, а саме: мобільність знань, гнучкість методів професійної діяльності і критичність мислення. Поняття компетентності включає набір знань, навичок і відносин, що дають змогу випускнику ефективно діяти в нестандартних ситуаціях, шукати власний спосіб вирішення проблеми, виробляти індивідуальний стиль у професійній діяльності [3]. Компетентнісно-орієнтоване навчання потребує зміни міжособистісної взаємодії в системі «викладач-студент», зокрема, створення умов рівноправного

партнерства для реалізації потенціалу останнього. Відповідно змінюються й функції викладача, зусилля якого спрямовуються на підвищення власної активності студентів та їхньої мотивації до навчально-професійної діяльності. Дієвим засобом формування ключових компетенцій, як свідчить провідний зарубіжний досвід, є впровадження у навчальний процес інтерактивних методів та сучасних інноваційних технологій, що дозволяють перейти від пасивного засвоєння знань до їх активного застосування в різних ситуаціях професійної діяльності [3].

Домінуючими у практиці зарубіжної вищої школи залишаються лекції, які, на відміну від традиційних, проводяться на засадах контекстного навчання. Сутність контекстного навчання полягає у тому, що інформація структурована переважно у вигляді завдань і проблемних ситуацій, які моделюють предметний і соціальний зміст професії й тим самим забезпечуються умови трансформації навчальної діяльності студента в професійну діяльність фахівця. Лекції носять інтерактивний характер і здійснюються у діалоговому режимі. Мета інтерактивних лекцій – апробація багатоваріантних підходів до рішення представленої навчальної проблеми та мотивація студентів до подальшого самостійного навчання. Невід’ємними їх складовими є тематичні відео, презентації у PowerPoint, економічні приклади діючих компаній.

За способом подання навчального матеріалу інтерактивні лекційні заняття поділяються на проблемні (викладач ставить проблему і демонструє шляхи її вирішення), лекції-брейнстормінг (самостійний пошук студентами рішення шляхом «мозгової атаки»), інтегровані лекції (синтез змісту кількох навчальних дисциплін), бінарні лекції (діалогічне спілкування двох фахівців – теоретика і практика, прихильника або противника тієї чи іншої ідеї, – які моделюють реальні професійні ситуації, обговорюють теоретичної проблеми з різних позицій). За допомогою системи навчальних проблемних ситуацій і завдань вибудовується лінія засвоєння провідних професійних компонентів. Інноваційний підхід до проведення лекційних занять забезпечується використанням електронних освітніх ресурсів. У цьому контексті активно застосовується модель «перевернутого навчання» (flipped learning) – як технологія змішаного і онлайн-навчання. Новий матеріал у формі підготовлених викладачем коротких відеолекцій освоюється студентами в позааудиторний час, тоді як на лекціях відбувається його обговорення [4].

На семінарських заняттях у зарубіжних вишах застосовуються технології модифікації, які дають змогу практикувати специфічні види поведінки в конкретних умовах професійної діяльності. Гарвардський метод випадку («ситуаційні справи на прийняття рішення») застосовується для аналізу певної аналітичної чи конфліктної ситуації; баскет-метод простежує діяльність керівника та логіку прийняття ним управлінських рішень; метод інциденту (чи метод Пілєрса) ґрунтується на розв’язанні проблеми у несприятливих умовах (дефіцит часу, аварійна ситуація); метод case-study передбачає набуття навичок професійної діяльності у формі ділової гри, метод імітацій поділяється за цілями, змістом та критеріями оцінювання (експериментальна імітація, прогноуюча імітація, оціночна імітація). Однією з нині поширених технологій

є Веб-квест (Webquest) – проблемне завдання для виконання якого використовуються інформаційні ресурси Інтернет. Впровадження інноваційних методик і сучасних інформаційних технологій сприяє інтенсифікації освітнього процесу, формуванню певного типу економічного мислення, розумінню та оцінці економічних проблем.

Вивчення досвіду розвинутих країн з підготовки фахівців економічного профілю дозволяє виокремити тенденції, що заслуговують на адаптацію в освітньому просторі України.

Список використаних джерел

1. Gleitman G. The process of the activation of the education in Universities /G.Gleitman, J. Y. Herring-Smith. – New York: Longmann & Sons, 2007. – 242 p.

2. Pollard A. Professionalism and pedagogy. A contemporary opportunity / A. Pollard // A Commentary by the Teaching and Learning Research Programme and the General Teaching Council for England. – London : TLRP, 2010. – 37 p.

3. Education and training in a smart, sustainabla and inclusive Europe. European Comission / Official Journal from the European Union. Council of the European Union, European Commission. – 2012. – P. 9–18

4. Bergmann J., Sams A. Flip Your Classroom: Reach Every Student in Every Class Every Day. International Society for Technology in Education. Eugene, US, 2012. P. 1–100.

ЗАСТОСУВАННЯ СУЧАСНИХ ОСВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ ЯК ЧИННИК ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ

Вакуленко Ю. В., к.с.-г.н., доцент; **Бондаренко М. О.**, методист II

категорії деканату факультету економіки та менеджменту;

Сазонова Н. А., методист деканату факультету економіки та

менеджменту, асистент кафедри інформаційних систем та технологій

Реформи в сучасній українській освітній системі дали суттєвий поштовх розвитку системи забезпечення якості освіти. Вхідження України в європейський освітній простір стало рушійною силою у цьому напрямку. Створення конкурентоспроможного продукту для світового ринку праці є запорукою процвітання держави. Прогрес системи вищої освіти та підвищення якості вищої освіти має бути пріоритетним шляхом будь-якої держави, оскільки це суттєво впливає на стан економіки зокрема та суспільства в цілому [1]. На сучасному етапі розвитку виокремлюють такі складові якості вищої освіти [2]:

– якість потенціалу вищої освіти;

– якість процесу вищої освіти;

– якість результату вищої освіти.

Якість потенціалу вищої освіти виражається в таких характеристиках, як якість освітніх стандартів, освітніх програм, матеріально-технічної бази, навчально-методичних матеріалів, викладання, підготовки фахівців, виховання, наукових досліджень, якісний склад науково-педагогічного персоналу тощо.

Якість процесу вищої освіти – це якість освітніх технологій, застосування

активних форм навчання, контролю освітнього процесу, якість мотивації викладацького складу на творчість і ефективність науково-педагогічної діяльності, інтенсивність освітнього процесу, система управління вищою освітою.

Якість результату освітньої діяльності включає в себе розпізнавання й реалізацію індивідуальних здібностей і особливостей здобувачів вищої освіти, задоволення вимог роботодавців, оволодіння методологією самоосвіти, наявність гарантії застосування отриманих знань і практичних навичок у майбутній діяльності.

Як зазначено вище, підвищення якості вищої освіти, в першу чергу, залежить від якості викладання навчальних дисциплін. На останній показник впливає ряд чинників [3, 5]:

- теоретично-методичний рівень викладання;
- педагогічна майстерність викладача;
- матеріально-технічне забезпечення;
- готовність здобувачів вищої освіти сприймати та засвоювати знання.

Сучасні освітні технології мають сприяти індивідуалізації та диференціації навчання, формуванню творчого мислення та самостійності здобувачів вищої освіти. Нестандартні підходи до викладання, в першу чергу, характеризуються спрямованістю викладача на бажаний результат. З впровадженням в освітній процес сучасних освітніх технологій роль викладача стає більш схожою на роль консультанта, що вимагає досконалої психолого-педагогічної підготовки [4].

Підготовка здобувачів вищої освіти у сучасних умовах має забезпечувати високий професіоналізм майбутнього фахівця, оскільки їм доведеться працювати в умовах жорсткої конкуренції. До того ж, сучасні фахівці мають бути готові до постійного навчання, саморозвитку та здобуття нових компетентностей. Зміст освіти динамічний, постійно змінюється. І той, хто не займається самоосвітою, ризикує втратити свою конкурентоспроможність на ринку праці.

Актуальним залишається питання пошуку сучасних ефективних методів навчання та їх впровадження. Сучасні освітні технології сприяють створенню інноваційного клімату у закладі вищої освіти, що дозволяє готувати висококваліфікованих, конкурентоспроможних працівників, які здатні виконувати творчі завдання різної складності.

Формування інноваційного середовища в освіті передбачає поєднання навчання та науково-дослідної діяльності здобувачів вищої освіти, оптимальне співвідношення класичних методів навчання з сучасними освітніми технологіями. Зазначені чинники впливають на багатовекторність, гнучкість та ефективність освітнього процесу.

Варто пам'ятати, що використання сучасних освітніх технологій під час викладання навчальних дисциплін у закладах вищої освіти має бути спрямоване, в першу чергу, на покращання якості надання освітніх послуг, підвищення якості одержуваних результатів. Отже, підвищення якості освіти сприятиме підвищенню конкурентоспроможності фахівців та популяризації

вищої освіти як такої.

Список використаних джерел

1. Герасимчук З.В. Проблеми та перспективи становлення інноваційного потенціалу в регіонах України / З.В. Герасимчук, Н.С. Куцай // Регіональна економіка. Науково-практичний журнал. – 2010. – № 1. – С. 48–52.
2. Голубенко О. Освітні стандарти як інтерфейс між освітою та сферою праці [Електронний ресурс] / О. Голубенко // Режим доступу: <http://www.ualogos.kiev.ua/fulltext.html?id=624>.
3. Лавриненко Л. М. Інтелектуальна складова інноваційного зростання / Л. М. Лавриненко // Наукові дослідження розвитку світової економіки: пропозиції, теорії : зб. наук. праць з актуальних проблем економічних наук : у 2-х ч. Ч. 1. – Херсон : Гельветика, 2015. – Ч. 1. – С. 159–165.
4. Паутова Л. Є. Акмеологическая продуктивность инновационной позиции преподавателя в развитии творческой готовности студентов к профессиональной деятельности : автореф. дис. на соискание науч. звания канд. псих. наук. – Шуя. : «Полиграфия-Центр», 2004. – С. 90–91.
5. Управління якістю освіти: досвід та інновації: колективна монографія / під заг. ред. Л.Л. Сушенцевої, Н.В. Житник. – Дніпропетровськ: ІМАпрес, 2014. – 462 с.

ІННОВАЦІЙНИЙ ПІДХІД В ОРГАНІЗАЦІЇ КОМПЕТЕНТІСНО-ОРІЄНТОВАНОЇ ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ ПІД ЧАС НАВЧАЛЬНИХ ПРАКТИК НА ОСНОВІ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТА ВЕБ-ТЕХНОЛОГІЙ

Копішинська О.П., к.ф.-м.н., доцент; **Уткін Ю.В.**, к.т.н., доцент;
Дубик А. М., к.т.н., доцент

У сучасних умовах становлення нової економічної системи України підвищуються вимоги до відповідності рівня підготовки фахівців у закладах вищої освіти вимогам роботодавців, до забезпечення конкурентоспроможності випускників на ринку праці. Одним із напрямів вирішення цієї проблеми є поетапна практична підготовка майбутніх фахівців із послідовним нарощуванням рівня професійних знань та практичних навичок.

Практика здобувачів вищої освіти Полтавської державної аграрної академії є обов'язковим компонентом освітньо-професійної програми для підготовки фахівців з вищою освітою та набуття ними компетентностей, визначених освітньою програмою.

За увесь період навчання, починаючи з першого курсу, студенти послідовно мають пройти декілька видів практик: навчальні, виробничі, практики з фаху та/або переддипломні. Якщо базою виробничих практик є реальні підприємства, на яких студент, при сумлінному ставленні до обов'язків практиканта, має можливість продемонструвати свої первинні знання та навички у професійній діяльності, а також набути первинний досвід у майбутній професійній діяльності, то навчальні практики, які базуються на аудиторних заняттях в ПДАА, іноді не досягають бажаного ефекту, не

викликають у студента цікавості, не достатньо мотивують до підвищення рівня знань. Ретельно складена програма з навчальної практики, підбір дійсно корисних, практично спрямованих завдань може суттєво покращити результативність навчальної практики та мотивувати студента до навчання.

Надзвичайно важливим моментом є організація співпраці у будь-яких можливих формах із представниками компаній відповідного напрямку діяльності з метою як ознайомлення із видами роботи на реальному підприємстві для розкриття зв'язку навчання із майбутньою фаховою діяльністю. Адже одним із трендів освітньої реформи є впровадження дуальної освіти, за якою помітно посилюється і змінюється роль роботодавця в освітньому процесі та мотивація студентів до навчання. Адже студент, навчаючись на конкретному робочому місці, вчиться приймати свої перші самостійні рішення та працювати в команді.

Зокрема, під час проходження навчальної практики «Вступ до інформаційних технологій» студентами першого курсу спеціальності «Інформаційні системи та технології» було включено низку завдань практичного спрямування, підготовлених у співпраці з компанією «Агроксі Україна», яка уклала договір про співпрацю з ПДАА і бере помітну участь у впровадженні в навчальний процес одного із сучасних програмних продуктів на аграрному ринку України. Під час навчальної практики студенти змогли долучитися до процесу вдосконалення інформаційного наповнення деяких розділів сайту системи електронних торгів Agroxy.com. На основі технічного завдання, створеного керівництвом компанії, і окресленого обсягу та змісту необхідних робіт, керівники практики адаптували ці завдання до програми проведення навчальної практики, структурували роботу, розподілили задачі. Мотивацією до роботи було не лише підсумкове оцінювання, а і той фактор, що результати роботи будуть висвітлені на реальному виробничому Інтернет-ресурсі, і його буде не лише переглядати, а й оцінювати велика кількість зовнішніх користувачів.

Таку роботу можливо виконати в форматі навчальної практики, оскільки вона проводилась у комп'ютерному навчальному класі і потребувала командного виконання в реальному режимі часу. Обладнання і терміни проведення практики повністю відповідали тій виробничій задачі, яку взяли студенти під керівництвом викладачів, а до оцінювання залучались роботодавці як експерти і замовники.

Позитивним у такому виді діяльності було те що виконання здавалося б найпростішого завдання – скласти детальний, але лаконічний опис кожного з понад тисячі елеваторів України – вимагало від студентів застосування комплексних знань і вмінь одразу з багатьох навчальних дисциплін, які вивчались протягом першого навчального року. Необхідно було поєднати знання з основ інформаційних технологій для формування і редагування електронних документів, вміння побудувати певні алгоритми роботи та дотримуватись правил пошуку інформації з Інтернету та використання її перетворення її з урахуванням прав інтелектуальної власності. Також актуальними були знання з української мови, оскільки створювався контент саме в частині україномовного ресурсу (до цього його не існувало), а також

розуміння деяких принципів устрою веб-сайтів та роботи браузерів.

Але найбільшу трудність викликала необхідність забезпечення якості виконаної роботи та відповідальність за результати, вміння спільно працювати над виконанням великого спільного завдання. Перші навички командної роботи одразу ж виявили різницю між особистісним якостями учасників проекту.

Виконання навчально-практичних завдань під час навчальної практики показало один із напрямів застосування набутих знань у практичній діяльності. Окрім того, студенти змогли інтегрувати набуті навички та спроектувати завдання майбутньої виробничої практики, оцінити самих себе, визначити, над чим варто попрацювати в майбутньому.

Проведений експеримент дистанційного виконання інтерактивного завдання із застосуванням мережевих комунікацій та технологій був надзвичайно корисним та заслуговує на продовження у будь-яких інших можливих формах співпраці навчального закладу та практично спрямованих компаніях. Організації такої взаємодії сприятимуть наступні фактори.

1. Базою навчальної практики залишається навчальний заклад, що відповідає виду запланованої в навчальному плані практики.

2. Укладання додаткових договорів не потрібно, якщо вже є договір про співпрацю між компанією та навчальним закладом.

3. Підбір завдань здійснює керівник практики разом із іншими представниками кафедри та адаптує їх до програми практики.

4. Компанія пропонує види практичної діяльності, які можна покласти на виконання практиканта. Як правило, це завдання, які носять характер обробки певної первинної інформації та перетворення її доступним стандартними засобами. Якщо ж потрібно застосувати програми, які навчальний заклад не має в розпорядженні, то компанія в рамках співпраці може надати такі програмні продукти, поповнюючи тим самим матеріально-технічну базу.

5. Дистанційно або у вигляді коротких консультацій представники компанії можуть надавати консультації, проводити конкурси, заохочувати від свого імені виконавців.

Підсумовуючи результати інноваційного підходу до організації навчальної практики, хотілось зауважити, що сучасний ринок праці й послуг потребує насамперед мотивованого спеціаліста. Якщо студент розуміє, що робота над покращенням теоретичної бази і практичної складової в майбутньому принесе йому віддачу у вигляді тієї самої заробітної платні чи посади в хорошій компанії, то він має всі шанси стати успішним фахівцем своєї справи. Саме бізнес має вказувати, що на сьогодні є актуальним, і тоді термін адаптації студента до виробництва зменшиться, і йому буде легше включитися в роботу, приймати свої перші самостійні рішення та працювати в команді.

Завдання навчального закладу полягає в тому, щоб практична підготовка майбутніх кадрів була висококваліфікованою, а студенти ставали більш практично спрямованими.

ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИ І ТЕХНОЛОГІЇ ВИКЛАДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ В ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ»

Мирна О.В., к.е.н., доцент; **Сердюк О.І.**, к.е.н., доцент

Проблеми інноваційних методів і технологій навчання в сучасній вищій освіті актуальні, оскільки посилилася тенденція підходити до управлінської освіти особистісно-орієнтовано, акредитовано нові освітньо-професійні програми і тому зросла потреба в науково-педагогічних працівниках, які змогли б забезпечити інноваційний підхід до реалізації тенденцій гуманізації і гуманітаризації під час навчально-виховного процесу. Викладачі закладів вищої освіти отримали можливість створювати і втілювати власні інноваційні методики.

Нині в освітній практиці найбільш широко представлені структурно-логічні, інтеграційні, тренінгові, інформаційно-комп'ютерні, діалогові, професійно-ділові ігрові групи педагогічних технології. Подальша диверсифікація навчальних технологій дозволяє активно і результативно їх поєднувати через осучаснення традиційного навчання та перетворення його на більш ефективне, компетентнісноспрямоване. Тоді акцент робиться на особистісному розвитку майбутніх управлінців, здатності опановувати ними досвід творчого і критичного мислення, рольовому та імітаційному моделюванні пошуку шляхів вирішення практичних завдань в межах навчальних занять.

Метою викладання навчальної дисципліни «Запобігання корупції в публічному управлінні» є надання майбутнім фахівцям теоретичних знань і практичних навичок щодо сутнісної характеристики феномену корупції, її соціальних, економічних і політичних наслідків, а також створення дієвих механізмів запобігання і протидії корупції як умови побудови правової держави.

Зусилля викладачів кафедри публічного управління та адміністрування спрямовані на формування у здобувачів вищої освіти освітньо-професійної програми Зв'язки з громадськістю низки компетентностей шляхом засвоєння ними матеріалу теоретичного і практичного спрямування за такими темами: наукові основи дослідження корупції як соціального феномену; типологія корупції та її форми; наслідки корупції для суспільства; вимірювання рівня корупції; стан корупції в Україні; нормативно-правове забезпечення запобігання та протидії корупції в Україні; система державних органів запобігання та протидії корупції в Україні; завдання та напрями антикорупційної політики в Україні; використання зарубіжного досвіду боротьби з корупцією; реформування політики запобігання та протидії корупції в Україні.

Для отримання студентами уявлення про соціальне явище корупції та шкоду, яку корупція завдає персонально конкретній людині, розтлумачення понять: хабарництво (вимагання і пропозиція хабаря) та корупція, на нашу думку, є доречним через практичні вправи (кейси) формувати у них вміння виявляти прояви корупції у повсякденному житті та давати їм належну

особисту оцінку. Зокрема, ми пропонуємо використовувати кейси «Друга війна на дорогах», «Дороги», «Хабар за іспит».

Реалізації навчальної мети сприяє і використання на практичних заняттях матеріалів кейс-стаді, які знайомлять із досвідом трьох бізнес-об'єднань, що вирішили взяти справу в свої руки і змінити регуляторне середовище в своїх містах на краще, усунувши корупціогенні фактори в рішеннях міських рад [1].

Ми підтримуємо думку, що формальні тренінги і навчання, статті та література, які добре працюють з дорослими, не завжди можуть донести ідею нетолерантності до корупції до молоді та підлітків. Натомість кінопокази, театральні постановки, навіть конкурси малюнків чи відео – все, що може видатися несерйозним заходом на серйозну тему, допомагає будувати країну без корупції. На сайті [2] представлено найцікавіші неформальні антикорупційні проекти для молоді, які проходили впродовж останнього року:

Антикорупційна мафія (організатор Центр «Ейдос», проект USAID «Підтримка організацій-лідерів у протидії корупції в Україні «ВзаємоДія»).

Антикорупційні тури під егідою Науково-освітнього центру з дослідження та протидії корупції ACREC. Це безкоштовні двогодинні екскурсії місцями найбільшої концентрації корупційних скандалів столиці.

Кінофестиваль «Кіно проти корупції» (Transparency International Ukraine, Центр протидії корупції, Goethe-Institut в Україні). Багато фільмів торкаються теми корупції, а для деяких вона є ключовим стрижнем оповіді. До перегляду з подальшим дискусійним обговоренням студентам на вибір пропонується переглянути 5 художніх фільмів: «5 влада» режисера Білла Кондона, «Дивовижний» Паоло Сорентіно, «Дурень» Юрія Бикова, «Система» Марка Бодера та «Поза дитини» Калин Пітер і документальний фільм Бенджаміна Беста «Брудні ігри».

Антикорупційний форум-театр (організатор Чернівецька обласна організація «Комітет виборців»). Дійство має вигляд короткої сценки про корупцію, в якій студенти виконують ролі корупціонера, його жертви та нейтральних персонажів.

Мистецька виставка Сірий куб (натхненники Центр Візуальної Культури, Goethe-Institut в Україні). Організатори стверджують, що в умовах корупції, не тільки економіка та демократія, але й виставка стає "сірою".

Підсумовуючи відмітимо, що освітні інновації в межах навчальної дисципліни «Запобігання корупції в публічному управлінні» мають полягати у сучасному моделюванні, організації нестандартних лекційних, практичних занять; індивідуалізації засобів навчання; використанні кабінетного, групового і додаткового навчання; факультативного, за вибором студентів, поглиблення знань; проблемно-орієнтованого навчання; науково-експериментального навчання при вивченні нового матеріалу; розробці нової системи контролю оцінки знань; застосуванні комп'ютерних, мультимедійних технологій і навчально-методичної продукції нового покоління.

Список використаних джерел

1. Кейс-стаді Громадська антикорупційна експертиза нормативно-правових актів (регуляторних актів) міської ради / Упорядник Анастасія Баклан

[Електронний ресурс] – Режим доступу : www.platforma-msb.org (дата звернення: 05.12.2018)

2. Як гра в «Мафію» може боротися з корупцією. Та ще 5 успішних кейсів // Українська правда [Електронний ресурс] – Режим доступу : <https://life.pravda.com.ua/society/2018/05/29/231152/> (дата звернення: 05.12.2018)

ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИКИ ТА ТЕХНОЛОГІЇ ВИКЛАДАННЯ ЕКОНОМІЧНИХ ДИСЦИПЛІН

Волкова Н.В., к.е.н.

Миколенко І.Г., к.е.н., доцент

В умовах сьогодення вітчизняна економіка потребує ринкового мислення і основною її складовою виступає економічна освіта молоді. Пріоритетом економічної освіти можна вважати формування економічного мислення, а як результат – економічно обґрунтовану практичну діяльність. За умов формування та функціонування ефективного ринкового простору держави до методик викладання економічних дисциплін висуваються нові вимоги. Так, на практиці викладання економіки (не враховуючи кадрові та фінансові проблематики) основними є не тільки розкриття змісту понять та їх трактування, але й пошук ефективних форм подачі знань для засвоєння на рівні мислення та поведінки особистості. А це вже відноситься до сфери методичних проблем навчання [1, с. 7].

Серед нагальних завдань підготовки здобувачів економічної освіти виокремлюють пошук інноваційних форм методів, а саме: від розробки та введення нових перспективних дисциплін у навчальні плани до запровадження прогресивних методик викладання у вищій школі. Наголосимо на механізмах та новітніх технологіях, котрі дають змогу готувати висококваліфікованих, конкурентоздатних фахівців, спроможних виконувати складні науково-дослідні, професійно-прикладні й творчі задачі. Все спонукає до пошуку найбільш ефективних напрямів модернізації і підвищення рівня якості сучасної економічної освіти.

Нова технологія виникає у разі необхідності вдосконалення навчального процесу, звідси, кількість варіацій її практично невичерпна. Так, процес навчання виступає в якості синергії таких складових, як: мотивація здобувача його діяльність та керування цією діяльністю з боку викладача. Ці елементи в процесі вдосконалюються, модифікуються в нові технології викладання однак, обов'язково розглядаються як система [4, с. 4].

Перехід вищої школи на новий етап з сучасними пріоритетами іноді набуває суперечливого характеру, що відбувається за рахунок ряду обставин, оскільки кожний момент діяльності вищої школи має безліч зв'язків з інтересами людей, суспільства, держави, соціальних інститутів.

Доволі прогресивним для вищої школи курсом модернізації є розвиток різних форм та методів соціального партнерства між усіма зацікавленими сторонами у сфері освіти: здобувачами, вищими навчальними закладами, роботодавцями, громадськими об'єднаннями, засобами масової інформації,

органами влади [2, с. 78].

З метою підвищення якості підготовки фахівців мають активізуватися процеси засвоєння знань здобувачами під час їх самостійної роботи. Головна складова сучасних курсів і дисциплін – навчальні матеріали, підготовлені на основі нового погляду на ті проблеми, які можуть виникнути у повсякденній роботі майбутніх фахівців; а також сучасних концепцій, які тлумачать глобальні, національні та регіональні соціально-економічні, політичні та інші процеси.

Одним із інтерактивних методів, які на сьогодні достатньо активно використовується у процесі вивчення економічних дисциплін, є рольові ігри. На базі конкретної методики здобувачі моделюють задачі для обробки запропонованої викладачам інформації, котра потребує швидкого і ефективного застосування економічного аналізу задля удосконалення навичок прийняття рішень. Розвиток цього методу полягає у взаємодії та взаємозв'язку між групами здобувачів за допомогою відео- та конференцзв'язку [3].

Також можна виокремити «перевернутий» підхід до вивчення економічних дисциплін. Він полягає у тому, що події котрі, як правило, відбувалися в аудиторії, тепер можуть відбуватися за її межами, і навпаки. За допомогою сучасних технологій, як то мультимедія, комп'ютери та інш., здобувачі вдома самостійно вивчають лекції, у рамках аудиторії виконують роботу, що традиційно видавалися для домашнього опрацювання.

Досить ефективним є навчання, що базується на використанні технологій, як то: відеозаписи, фільми, телепередачі, імітаційні ігри, електронні підручники, тощо. Для всебічного вивчення різноманітних економічних питань сприяють тематичні дослідження, котрі застосовуються в сфері економічної освіти.

Новітні педагогічні технології дозволяють застосовувати нетрадиційні джерела інформації, підвищувати ефективність самостійної роботи, відкривають можливості для творчості, пошуку та закріплення, одержаних на заняттях навичок. Однак, доцільно органічно поєднувати інноваційні методи і технології із традиційними підходами викладання навчального й науково-дослідницького матеріалу, фундаментальної підготовки фахівців із вузькопрофільною спеціалізацією. Варто дотримуватися балансу теоретичних і прикладних аспектів навчання, інтеграції найефективнішого вітчизняного та зарубіжного досвіду.

Список використаних джерел

1. Грицуленко С.І. Методика викладання економічних дисциплін : навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / Грицуленко С.І., Потапова-Сінько Н.Ю., Гарбера К.М. - Одеса : ОНАЗ ім. О.С. Попова, 2012. - 224 с.

2. Гуревич Р. Впровадження нових інформаційних технологій у навчально-виховний процес / Р. Гуревич, М. Кадемія // Воспитание школьников. – 1999. – № 1. – С. 77-80.

3. Калюжна Т. Г. Інноваційні технології підготовки майбутніх вчителів економічних дисциплін / Т. Г. Калюжна // Гілея: науковий вісник. - 2013. - № 76. - С. 208-211. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/gileya_2013_76_74

4. Кремень В.Г. Дистанційна освіта – перспективний шлях розв’язання сучасних проблем професійної освіти / В.Г. Кремень // Вісник Академії дистанційної освіти. – 2003. – № 1. – С. 4 - 11.

ІННОВАЦІЙНІ ОСВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ ВИКЛАДАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН

Олійник А. С., асистент; **Протас Н. М.**, к.с.-г.н., доцент;
Олійник Є. О., к.е.н.; **Одарушенко О. Б.**, к.т.н.;
Супрун В. А., оператор ЕОМ

Кардинальні перетворення, що відбуваються у сучасному суспільстві, зміна соціально-економічних формацій зумовили необхідність вдосконалення, реформування та докорінного оновлення системи вищої освіти, впровадження нових освітніх, культурних, науково-технічних стандартів, спрямованих на інтеграцію системи освіти України до європейського простору. Сучасне інформаційне суспільство ставить завдання підготовки спеціалістів, здатних адаптуватися у різних життєвих ситуаціях, самостійно набувати необхідні знання, грамотно працювати з інформацією, критично мислити, самостійно працювати над розвитком інтелекту та рівня культури; розвитку соціально-активної, творчої особистості. Такі вимоги змінюють не тільки зміст освіти, а й передбачають впровадження нових методів, засобів і концепцій навчання, спонукають до пошуку шляхів вдосконалення педагогічного процесу в контексті підвищення якості вищої освіти.

Проблема вибору технологій навчання у закладах вищої освіти залишається актуальною як у теоретичному, так і у практичному плані. Від її вирішення залежать і навчальний процес, і діяльність викладача й здобувачів, а відтак, й результат навчання у вищій школі в цілому.

Метою нашого дослідження є висвітлення інноваційних освітніх технологій навчання та викладання, аналіз й узагальнення їх змісту та можливостей впровадження у вищій школі для підвищення якості освіти.

Освітня технологія – це модель спільної роботи викладача та студентів із планування, організації та проведення реального процесу навчання за умови забезпечення комфортності для всіх суб'єктів освітньої діяльності. Вибір освітньої технології – це завжди вибір стратегії, пріоритетів, системи взаємодії, тактик навчання та стилю роботи викладача з студентами [1].

Реалізація нових векторів розвитку освіти потребує використання інноваційних освітніх технологій у вищій школі. Інновації в освіті – це процес творення, упровадження та поширення в освітній практиці нових ідей, засобів, педагогічних і управлінських технологій, унаслідок чого підвищуються показники досягнень структурних компонентів освіти, відбувається перехід системи до якісно нового стану. Загальним спрямуванням інновацій у вищій школі повинні стати: індивідуалізація навчальної діяльності здобувачів, активація їх навчання, підвищення рівня мотивації та відповідальності за якість засвоєння навчального матеріалу необхідного для підготовки сучасного спеціаліста.

Теоретичний доробок сучасних вчених-освітян дозволяє окреслити й *використовувати такі інноваційні освітні технології*, згруповані їх за критерієм змісту та способом передачі інформації: особистісно-орієнтовані технології впливу та формування особистості; інтерактивні й інформаційно-комунікаційні технології навчання та викладання; технології проектної діяльності та інші інтегровані розвивальні технології.

Основні інновації в процесі викладання дисциплін обумовлені застосуванням, переважно, інтерактивних методів. *Інтерактивне навчання* забезпечує перехід від педагогіки знанневої до розвивальної і є одним із основних підходів, здатним формувати активну, творчу, самодостатню особистість, готову до саморозвитку, постійного самовдосконалення, здатну до проективної детермінації майбутнього та відповідальності за нього. *До інтерактивних методів навчання* можна віднести кооперативне навчання, колективно-групове навчання, ситуативне моделювання, опрацювання дискусійних питань.

Впровадження інтерактивного навчання пов'язане з розвитком Інтернету і використанням *інформаційних комп'ютерних технологій*. Застосування нових інформаційних технологій прискорює навчальний процес і робить його цікавим і різноманітним. Інтерактивне навчання направлене на взаємодію учасників навчального процесу в режимі діалогу або бесіди з викладачем, роботу з комп'ютером, використання комунікаційних можливостей мереж, хмарних технологій. Ефективність роботи передбачає використання сучасної мультимедійної та інтерактивної техніки, технологій, методів та засобів активізації процесів розвитку наочно-дієвого, наочно-образного, теоретичного типів мислення; для розвитку творчого, інтелектуального потенціалу здобувача, здібностей до комунікативних дій. Застосування інноваційних інформаційно-комунікаційних технологій дає змогу сформуванню загальних компетентностей, комунікативні й експертні навички, презентаційні уміння, уміння самостійно вирішувати ситуаційні задачі що в свою чергу, надає можливість в майбутньому ефективно взаємодіяти і приймати колективні рішення.

Інформаційно-комунікаційні технології навчання надають можливість викладачу для досягнення дидактичної мети застосовувати як окремі види навчальної роботи, так і поєднувати їх. Викладач одержує додаткові можливості для підтримки і спрямування розвитку особистості студента, творчого пошуку та організації їхньої спільної роботи. Основні переваги інформаційно-комунікативних технологій включають: можливість у ході навчання швидко вирішувати на ПК завдання, що вимагають значних витрат при неавтоматизованому навчанні; переваги індивідуального підходу, індивідуальної роботи зі студентом перед навчанням групи студентів; великий обсяг інформаційного і довідкового матеріалу, до якого студент може звернутися при ефективній організації доступу; можливість легко моделювати різноманітні проблемні ситуації в процесі навчання; організація ефективного контролю та неупередженого оцінювання знань студентів при проведенні комп'ютерного тестування; економічний ефект від необхідності тиражування завдань і методичних вказівок для різного виду робіт тощо.

Проаналізуємо бачення здобувачів вищої освіти щодо методів і технологій отримання якісно нових знань, готовності думати, працювати, приймати зміни в освіті. Нами було проведено вибіркоче анонімне опитування серед здобувачів спеціальностей Менеджмент, ПУА, ТВППТ, ХТ, Ветеринарна медицина.

Як відомо, основними напрямками в освіті є *пасивна, активна та інтерактивна модель* навчання. 50 % респондентів визнали ефективною інтерактивну модель навчання, під час якої здобувач стає не об'єктом, а суб'єктом навчання, стає активним учасником подій, власної освіти й розвитку, формуючи внутрішню мотивацію навчання. Проте, цікавим був той факт, що 17 % опитаних віддали перевагу пасивній моделі, коли здобувачі готові виступати в ролі пасивного об'єкта навчання, накопичувати знання. Таку стриманість і виваженість проявили здобувачі технологічних спеціальностей. Серед майбутніх фахівців з управління жоден не надав перевагу пасивній моделі навчання і діти готові до креативності, змін, активно включатися в оволодіння знаннями.

Теоретики, новатори-педагоги при впровадженні інноваційних технологій навчання, вбачаючи всі переваги освітніх інновацій, не радять відкидати класичні форми навчання, рекомендують вміло поєднувати традиційний і новітні стилі викладання і ми погоджуємось із такою думкою. Результати опитування ЗВО підтвердили таку позицію.

Здобувачі вважають *лекцію* основним способом отримання знань у стінах навчального закладу. 92 % зазначають, що лекції мають цінність для опанування матеріалу і 70 % вважають, що ведення конспекту, дозволить краще засвоїти почуте (причому, 20 % вважають обов'язковим задиктовувати основні поняття з теми). Тому треба шукати підходи до покращення і ефективності саме подання матеріалу. На запитання щодо форм подання матеріалу на лекції, які слід застосовувати при викладанні, щоб привернути увагу слухачів, студенти рекомендують вільну розповідь викладача поєднувати і супроводжувати з засобами візуалізації: 58 % – вважають мультимедійні презентації одними із ефективних методів організації навчання (причому, майбутні ветеринари вважають за необхідне супроводжувати презентації великою кількістю анімацій і озвучуванням), 30 % – хотіли б бачити відеоматеріали.

Відповідно, серед технічних засобів навчання, здобувачі академії перевагу віддають мультимедійним проекторам із ПК та інтерактивним дошкам. Хоча, все ж таки частину матеріалу певна частина здобувачів вважає за потрібне викладати на маркерних і звичайних дошках (26 %) (таку думку зовсім не поділяють здобувачі спеціальності ПУА). 42 % опитаних здобувачів хотіли б мати надруковані роздаткові матеріали, 27% – вважають за необхідне наявність друкованого опорного конспекту лекцій у кожного. Поміж інших відповідей, 27 % чесно відповіли, що при відсутності у здобувача бажання та мотивації вчитися, вибір технічних засобів навчання взагалі не суттєвий.

Ми розділяємо думку студентів, що однією з перспективних інновацій у навчальному процесі є *мультимедійні технології*. Їх використання дозволяє більш ефективно демонструвати візуальний матеріал та створювати власні

інноваційні розробки. Використання викладачами презентаційних матеріалів надає можливість концентрувати увагу слухачів завдяки візуальному поданню матеріалів, інтенсифікувати заняття, зацікавити новою інформацією, відразу долучити дітей до роботи, сприяє легкому засвоєнню більших обсягів знань.

То ж підвищенню якості навчання сприяє використання на заняттях прийомів візуалізації. Для сприяння зацікавленості здобувачів ми можемо запропонувати добірку прийомів візуалізації для різних дисциплін, які допоможуть зробити процес навчання осмисленішим, а навчання – цікавішим [4]:

- розробка буктрейлерів – коротких відеороликів, що відтворюють у довільній формі розповідь на певну тему, цікава особливість яких – специфічна подача інформації, що здатна заінтригувати за аналогією до трейлерів у кіно);

- інтерактивні книги та підручники – осучаснення звичного формату книг, яке стало можливим завдяки останнім здобуткам в ІТ сфері, де текст доповнюється 3D моделями, аудіо, відеоматеріалами та тематичними анімаціями;

- інтерактивні стрічки часу – динамічний спосіб вивчення хронологічного перебігу подій шляхом його візуалізації. Прийом не втрачає своєї актуальності на жодній з дисциплін. Створення таймлайну можна використовувати для перевірки знань та під час засвоєння нової теми;

- візуальні інтелект-карти (скретчноутінг), скрайбінг – метод розповіді чи пояснення, що супроводжується паралельним створенням схематичних малюнків, які відтворюють ключовий зміст сказаного. Це універсальні способи організації інформації, адаптовані для максимально продуктивного сприйняття мозком. Технологія вчить мислити у новій площині, залучаючи до активної роботи обидві півкулі мозку. Думки та висновки викладаються у зручному зрозумілому форматі, з довільним додаванням малюнків та інших допоміжних елементів, що покликано формувати інтуїтивне сприйняття інформації. Найпопулярніша схема містить декілька складових: ключові слова з теми, графічні зображення, стрілки, що поєднують між собою різні блоки;

- хмари слів – візуальне відтворення списку слів, категорій чи міток на єдиному спільному зображенні, яке можна легко згенерувати власноруч за допомогою спеціальних програм. Хмари слів дозволяють візуалізувати термінологію з певної теми, що сприяє швидкому запам'ятовуванню інформації.

Слід відмітити, що інноваційна інформаційно-комунікаційна діяльність є специфічною і досить складною, що потребує особливих знань, навичок, здібностей. Упровадження інновацій неможливе без педагога-дослідника, який володіє системним мисленням, розвиненою здатністю до творчості, сформованою й усвідомленою готовністю до інновацій.

Здобувачі при підготовці до занять також активно використовують інформаційні технології – 97 % користуються інформаційними ресурсами інтернет. Окрім інтернет, лише третина опитаних беруть інформацію з підручників та навчальних посібників. Знаючи цей факт, викладачам необхідно звернути увагу на постановку завдань, щоб уникнути пустому «блуканню» здобувачами теренами мережі. Тут доцільно задавати не підготовку рефератів, а проектів, есе тощо. Слід спрямувати студентів на використання конкретних інформаційних порталів та сайтів (по-перше, не всій інформації можна

довіряти, часто вона може бути дуже суперечливою; по-друге – зменшити використання банків готових рефератів, натомість пропонуючи розробляти своє). Тут доцільно згадати про *технологію веб-квест* (web-quest) – це проблемне завдання з елементами рольової гри, для виконання якої використовуються корисні інформаційні ресурси інтернету. *Метод проектів* завжди передбачає розв’язання значущої проблеми, а тому така проектна діяльність є досить ефективною [2].

Щодо лабораторних і практичних занять, то всі респонденти визнали їх доцільність і необхідність для набуття компетентностей із дисциплін. Переваг одному з цих видів занять не надали (зазначили, що це залежить від конкретної дисципліни, або ж що корисним є все). В академії проводяться перевірки проведення лабораторних занять, де оцінюються заняття за цілим рядом критеріїв. На думку ж здобувачів, на лабораторних заняттях головним і суттєвим є зрозумілі пояснення викладача і конкретні зрозумілі завдання та вказівки всій групі до виконання (46 %) або ж пояснення викладача, а далі – індивідуальне виконання завдань по варіантах, наведених у методичних вказівках (35 %). Виконувати однакові завдання погоджуються 15 % опитуваних. Також ми запропонувати студентам назвати ефективні, на їх думку, методи роботи на практичних заняттях. 65 % опитаних поміж інших відповідей назвали ефективним для засвоєння матеріалу роз’яснення теоретичних питань викладачем. На другому місці – це дискусії, далі в рейтингу йдуть робота в малих групах, обговорення питань здобувачами, виступи із домашніми заготовками (рефератами, презентаціями тощо), розв’язання ситуаційних вправ, індивідуальне розв’язання задач. Жоден із опитаних не вважає за доцільне практикувати розв’язання вправ біля дошки, коли фактично лише кілька студентів включаються в роботу, а інші – просто списують з дошки, не проявляючи ніякої активності.

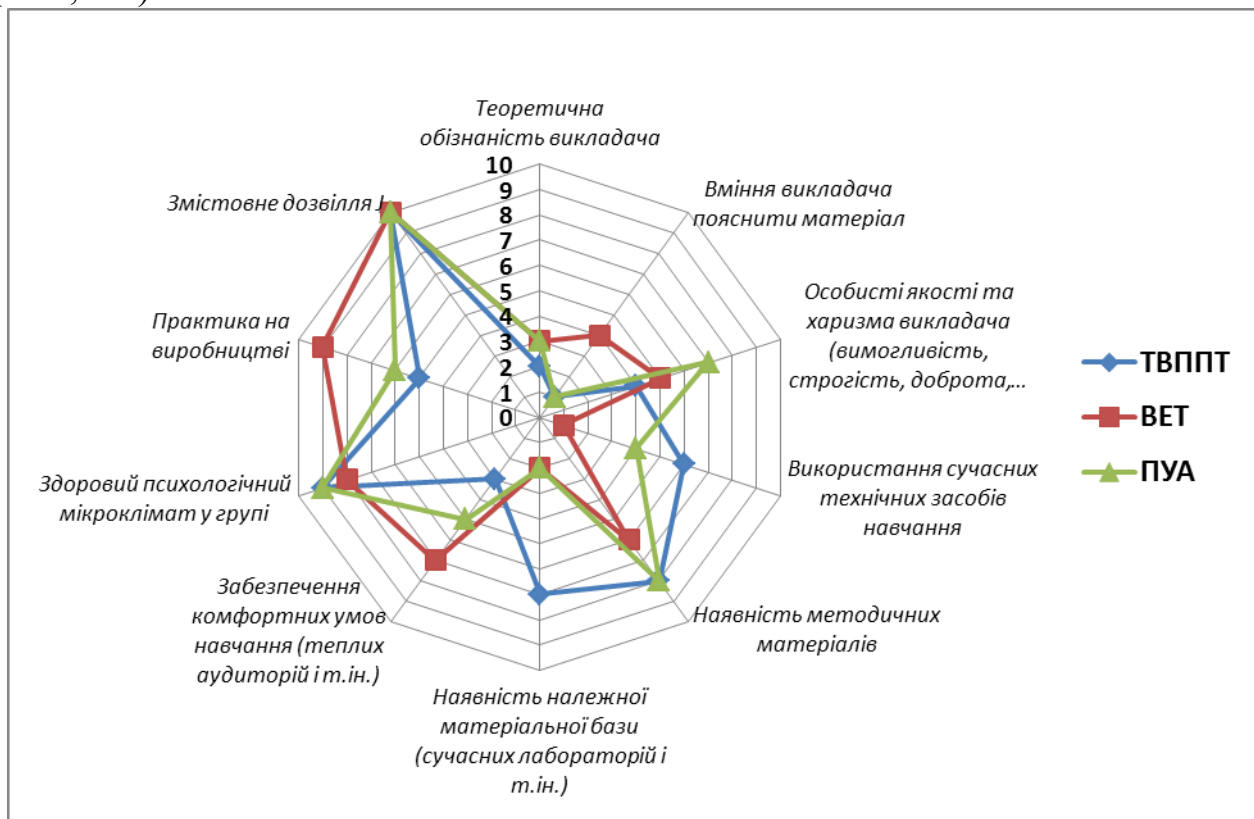
Щодо самостійної роботи – для якісної підготовки до лабораторних занять студенти вважають ефективним виконання практичних завдань (розв’язання конкретної задачі, виконання певних вказівок на ПК, проведення дослідження) – 35 %, підготовку рефератів із теми, що вивчається (28 %), конспектування певних питань (22 %), підготовку звітів із лабораторних робіт (15 %). Для якісної підготовки до практичних занять ЗВО вважають ефективним такі форми самостійної роботи: підготовка рефератів (43 %), розробка презентацій (26 %), написання есе (20%), підготовка проектів (11 %).

Підвищує зацікавленість до дисципліни виконання таких форм самостійної роботи (проранжовано): підготовка презентацій, рефератів, виконання завдань на ПК, конспектування окремих питань, написання есе, виконання конкретних практичних завдань, розробка проектів і вивчення теоретичних положень з дисципліни. На жаль, третина опитаних хотіла б взагалі не виконувати самостійну роботу, але розуміють, що для набуття необхідних знань і вмінь потрібно її робити.

Використання інформаційних технологій у сфері освіти характеризується появою широкого спектра *дистанційних освітніх технологій* і різних форм електронного навчання. Ще одним із нововведень є запуск технології

проведення навчання у формі вебінарів. Радують той факт, що все більше здобувачів нашої академії вже звикли і все ж таки визнають дистанційну форму освіти як одну із форм навчання. Щоправда, висувають свої вимоги. В системі дистанційної освіти moodle хотіли б бачити файл з конспектом лекцій (70 % опитаних), далі за рангом: питання для підготовки до екзамену, методичні рекомендації до лабораторних/практичних занять, тести, методичні вказівки для самостійної роботи, активний чат для спілкування з викладачем. 10 % хотіли б бачити електронний журнал із поточною успішністю (балами). Хоча 51 % опитаних все ж вважають, ніякого ефекту від дистанційного навчання немає (серед причин називають незрозумілість викладення матеріалів, складність самому засвоювати матеріал тощо).

І, нарешті, головне – для підвищення якості освіти здобувачі називають такі основні фактори: теоретичну обізнаність викладача та його науковий рівень (19,6 %); вміння викладача пояснити матеріал (19,6 %); особисті якості та харизму викладача (15,1 %). Далі йдуть – наявність належної матеріальної бази (10,9 %), забезпечення комфортних санітарних умов навчання (теплих аудиторій тощо) та використання сучасних технічних засобів навчання – по 8,7 %, практика на виробництві (7 %), здоровий психологічний мікроклімат у групі (6 %) (рис 1). Наявність належним чином оформлених методичних матеріалів (на що часто тратиться багато часу і зусиль викладача) та організація змістовного дозвілля (чому приділяється чимало уваги) – на останньому місці (по 2,2 %).

На сучасному етапі розвитку освіти при впровадженні інноваційних освітніх технологій вищому навчальному закладу потрібен викладач лабільний, спроможний до саморозвитку й самовизначення в ситуації, яка постійно змінюється, відкритий до соціального замовлення освіти, готовий до постійного

самовдосконалення; підвищення рівня своєї професійної компетенції; якісної, майстерної реалізації знань, умінь та навичок у професійній діяльності [3]. Викладач вищої школи повинен володіти високим рівнем педагогічної майстерності, де основним компонентом є його *професійні знання*. Спочатку треба з'ясувати – які знання може дати викладач студенту (*чому навчити?*), а лише потім – шукати відповіді на питання – як ці знання донести здобувачам вищої освіти (*як навчити?*). Тому *фундаментальні професійні знання з інноваційним мисленням, базова підготовка, належний науковий рівень, наявність професійних цілей і пріоритетів у своїй професії* викладача є передумовою його професійної компетенції і, як результат, – рівня знань предмету студентами.

Тож напрямки розвитку та вектор використання інноваційних технологій навчання та вивчення дисциплін з метою підвищення якості освіти окреслено. Головними аспектами впровадження сучасних освітніх технологій є: підвищення наукового рівня та систематичне підвищення кваліфікації викладачами; вмiле поєднання традиційних підходів і методів викладання з інноваційними інформаційно-комунікаційними технологіями; створення предметно-орієнтованих навчально-інформаційних середовищ, які дозволяють використовувати мультимедійні засоби, системи гіпермедіа, електронні підручники та ін.; освоєння засобів комунікації (комп'ютерної мережі, телефонного, телевізійного, супутникового зв'язку для обміну інформацією) всіма учасниками навчального процесу; навчання правил і навичок «навігації» в інформаційному просторі; розвиток дистанційної освіти тощо.

Список використаних джерел

1. Кошечко Н. Інноваційні освітні технології навчання та викладання у вищій школі / Н. Кошечко // Вісник КНУ ім. Т.Шевченка. – Серія Педагогіка. – 2015. – № 1(1). – С. 35-38.
2. Мачинська Н., Комарова Ю. Упровадження інноваційних технологій навчання у вищій школі / Н. Мачинська, Ю. Комарова // Науковий вісник Мелітопольського ДПУ.– Серія Педагогіка. – 2015. – № 1(14).– С.240–246.
3. Професійна компетентність [Електронний ресурс].– Режим доступу: <http://readbookz.com/book/172/5428.html>
4. <https://naurok.com.ua/post/9-priyomiv-vizualizaci-dlya-vikoristannya-na-uroci>

ІНТЕРАКТИВНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ ПРИ ВИКЛАДАННІ ДИСЦИПЛІНИ «ПІДПРИЄМНИЦТВО»

Махмудов Х.З., д.е.н., професор; **Михайлова О.С.**, к.е.н., доцент;
Писаренко С.В., к.с.-г.н., доцент

Сучасний освітній простір характеризується новою парадигмою освіти. Вона заснована на індивідуалізації і диференціації освіти, варіативності та альтернативності освітніх систем, прогностичності та адаптованості до змінних умов соціально-економічного середовища, інтересах і здібностях тих, хто навчається. Відповідно до даної парадигми освіта повинна сприяти розвитку

людини у процесі розвиваючого способу життя, будуватись на діагностиці розвитку особистості, перейти до виховання культури людської гідності.

Сучасні світові стандарти в галузі освіти передбачають підготовку висококваліфікованих спеціалістів, здатних інтегрувати теоретичні знання і практичні уміння в цілісну систему, володіти новими технологіями тощо.

Розвиток освіти багато в чому визначає стан майбутнього суспільства, культури та особистості. „Освіта формує людину, озброює її знаннями, виховує громадянські якості, вміння думати й працювати, спілкуватись і відпочивати, жити суспільним чином і водночас бути індивідуально неповторною особистістю [2, С. 11].

Для підготовки майбутніх фахівців потрібно використовувати технології, що активізують пізнавальну діяльність, творчість. Ця вимога закономірно веде до застосування у навчальному процесі активних методів отримання студентами знань, які вони засвоюють при виконанні певних фізичних дій, розумових операцій тощо. Конструювання навчального процесу в сучасній педагогічній літературі розглядається з двох боків: „...навчання через інформацію і навчання через діяльність - вказує Д.В. Чернилевський [4]. У роботі А.О. Вербицького [1] дано визначення контекстного навчання як концептуальної основи інтеграції різних видів діяльності студентів (навчальної, наукової, практичної). Ним виявлені форми організації діяльності студентів у контекстному навчанні: навчальна діяльність академічного типу - квазіпрофесійна діяльність - 7 навчально-професійна діяльність. Особливу роль у контекстному навчанні відіграють активні форми й методи навчання або технології активного навчання, які спираються не тільки на процеси сприймання, пам'яті, уваги, а передусім на творче, продуктивне мислення, поведінку, спілкування [4, С. 27].

Технології називають активними, так як в них істотно змінюється і роль того, хто навчає (замість ролі інформатора роль менеджера), і роль тих, хто навчається (інформація не мета, а засіб для засвоєння дій і операцій професійної діяльності).

Цільовий блок:

- практичне використання моделі формування підприємницької компетентності студентів;
- підготовка викладачів до ефективного впровадження моделі навчання;
- використання можливостей соціального партнерства в рамках проекту.

Процесуальний блок:

Формування підприємницької компетентності: «Успіхи та досягнення», «Лідерство», «Підприємницьке мислення», «Освіта», «Особистісні можливості», «Взаємодія і відносини», «Ділові якості»

Організаційний блок:

- зацікавленість бізнесу в підтримці молодіжного підприємництва;
- зацікавленість влади у підтримці молодіжного підприємництва;
- розвиток самореалізації.

Результативний блок:

- ціннісне ставлення до підприємницької діяльності;

- усвідомлення необхідності ефективного ведення підприємницької діяльності;
- самооцінка;
- уміння генерувати й оцінювати ідеї;
- організаційна творчість, ініціативність у вирішенні проблем;
- прагнення особистісного зростання;
- самостійність;
- відповідальність за прийняті рішення.

У сучасних умовах важливо розуміти, що впровадження технологій і різноманітних організаційних моделей навчання потребує не тільки розвитку інформаційно-комунікаційних технологій, скільки значних організаційних змін, новацій у кадровій політиці, удосконалення нормативно-методичної бази всього освітнього процесу, розвитку педагогічного інструментарію, що відповідає завданням сучасної освіти та рівню сучасних інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ). Аналіз проблем, що виникають на шляху ефективного використання ІКТ у навчальному процесі вищих педагогічних навчальних закладів, виявив дефіцит системних підходів до їх вирішення. Йдеться про збалансовану координацію таких підсистем, як організаційне, нормативне, інфраструктурне, навчально-методичне забезпечення впровадження інноваційних технологій навчання [3].

Викладачі спрямовують студентів при виборі проектів, або вони надають студентам можливість самостійно вибрати проект і стратегію його реалізації. З цієї точки зору [7] розрізняють три типи проектів:

Проект-задача. Команди студентів працюють над проектами, вибраними викладачем, і використовують розроблену ним методику. У такого роду проектах мотивація студентів і розвиток навичок мінімальні;

Проект-дисципліна. Викладач визначає предметну галузь проекту, а також загальний підхід до його реалізації. Однак студенти самі вирішують, якими проектами займатися, і розробляють стратегію їх реалізації;

Проект-стартап. Студенти практично самостійно вибирають сам проект і підхід до його реалізації. На практиці ми використовуємо усі три типи проектів, але найчастіше з метою формування підприємницької компетентності є проект-стартап.

Список використаних джерел

1. Вербицкий А. Активные методы обучения в высшей школе: контекстный подход. М., 1989.-127с.
2. Кремень В.Г. Освіта і наука України: шляхи модернізації (факти, роздуми, перспективи). – К.: Грамота, 2003. – 216 с.
3. Морзе Наталія, Балик Надія / Шляхи формування підприємницької компетентності майбутніх інформатиків // ІНФОРМАТИКА ТА ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ № 1 • 2015
4. Чернилевский Д.В. Дидактические технологии в высшей школе: Учеб. пособие для вузов. – М.: ЮНИТИ – ДАНА, 2002.-437с.

5. De Graaf, E. et al, 2003. Characteristics of ProblemBased Learning. In International Journal of Engineering Education, Vol. 19 (5)

МАРКЕТИНГОВІ АСПЕКТИ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ

Майборода О.В., асистент

Освітня галузь сьогодні виходить на новий етап розвитку – вища освіта з «елітарної» стає загальнодоступною; діяльність навчальних закладів, окрім виконання важливої соціальної функції все більше комерціалізується і переводиться в сферу «бізнесової». В такій ситуації вищий навчальний заклад перестає бути «елітним клубом» для вершків суспільства, і тому часто складається така ситуація, що ВНЗ змушені навчати не тих, хто заслуговує вищої освіти в силу свого інтелектуального потенціалу, а фактично усіх, хто має фінансові можливості та виявить бажання обрати той чи інший вищий навчальний заклад. [3]

Ринок освітніх послуг – це система соціально-економічних відносин між навчальними закладами й споживачами з метою продажу та купівлі освітніх послуг. Підвищення ефективності його функціонування передбачає запровадження маркетингового підходу до сфери освітніх послуг. Маркетинг в освіті є важливою функцією менеджменту, він забезпечує регулювання ринку освітніх послуг. Розробляючи та реалізуючи стратегію приросту цінності людини, маркетинг освітніх послуг тісно пов'язаний з розвитком персоналу організації. [4]

Споживачі послуг вищої освіти, зазвичай, молодь, яка ще тільки формується, тому їх свідомість дуже легко піддається різноманітним інформаційним впливам. Якщо ці впливи виглядають правдоподібно, то і вплив буде дуже цілеспрямованим і ефективним. Рейтингова оцінка вищих навчальних закладів ґрунтується на істотних для споживача освітньої послуги критеріях, тому вона слугує для нього важливим орієнтиром при виборі «продавця» освітньої послуги. [3]

Маркетинг освітніх послуг являє собою управлінський процес, спрямований на розроблення та надання освітніх послуг на цільових ринках. Він використовує та комбінує набір інструментарію, який називається *маркетинг-мікс*: програми, ціни, місце (системи доставки), просування (включає рекламу, PR, особисте спілкування та ін.), процеси, обладнання та людські ресурси. [4]

Маркетинг освітніх послуг забезпечує найпродуктивніше задоволення потреб:

- особистості – в освіті;
- навчального закладу – у конкурентоспроможності на ринку і матеріальному добробуті його працівників;
- організацій – в розвитку персоналу;
- суспільства – у розширеному відтворенні трудового й освітнього потенціалу країни [1].

Концепція маркетингу освітніх послуг передбачає, що головне завдання освітніх установ – визначити потреби та інтереси споживачів, пристосуватися до того, щоб задовольняти їх, завдяки чому зберігається та підвищується добробут споживачів освітніх послуг і забезпечуються довгострокові вигоди навчального закладу. [4]

Маркетингова стратегія навчального закладу – це вибір цільового ринку, вибір конкурентної позиції, а також розробка ефективного маркетинг-міксу для досягнення та обслуговування обраного ринку. Формування цієї стратегії включає такі рішення:

- 1) визначення щодо поточних програм і ринків навчального закладу;
- 2) визначення щодо майбутньої нової програми і нових ринкових можливостей;
- 3) аналіз конкурентів;
- 4) позиціонування закладу стосовно конкурентів;
- 5) вибір цільових ринків і розробка маркетинг-міксу. [4]

Розглядаючи елементи ВНЗ, можна зазначити, що перше "P" у комплексі маркетингу – продукт (Product) з погляду споживача перетворюється в "C"-цінність для споживача (customer's value). Охарактеризувавши таким чином продукт вищого навчального закладу, його споживачів, покупців і клієнтів, можна перейти до опису інших елементів комплексу маркетингу.

Друге "P" – ціна продажу (Price) – є ключовим елементом для приватних навчальних закладів, де основа фінансування – оплата навчання.

Третім "P" є кращий канал розподілу (Place). Канали розподілу представляють собою спосіб надання послуги чи продажу продукту, шлях, яким товари рухаються від виробника до споживача.

Четверте "P" просування послуги (Promotion). Існує багато форм і методів просування освітніх програм ВНЗ, інформації про надані їм послуги, їхню якість, кваліфікацію викладачів тощо. ВНЗ може використовувати газетні й журнальні публікації, інші засоби масової інформації, видавати свої брошури, проводити традиційні Дні відчинених дверей і презентації в школах. інший продукт.

Щодо сфери освітніх послуг особливо важливим є ще один елемент, п'яте "P", яке низка дослідників також включає до комплексу маркетингу – персонал, що здійснює виробництво й продаж послуг. [2]

Передумовою ефективного маркетингу освітніх послуг є чітке сегментування ринку, визначення цільового сегмента, позиціонування. Тільки тоді для маркетингу освітніх послуг оперативно можуть бути розроблені власні інструменти, зокрема такі: формування попиту, організація комунікації, забезпечення збуту; організація взаємного виконання зобов'язань.

Незважаючи на важливість і актуальність маркетингу освітніх послуг, нині він ще не набув належного розвитку. Ряд українських навчальних закладів не має підрозділів маркетингу або відділів зв'язків із громадськістю. Здійснення маркетингової діяльності навчального закладу зводиться переважно до роботи приймальної комісії та обмежується часом рекламної кампанії. [4]

Сьогоднішній споживач на ринку освітніх послуг є доволі примхливим та перебірливим, тому ВНЗ мусять використовувати різноманітні маркетингові заходи для підтримання своєї конкурентоспроможності на ринку. Високе місце в рейтингу, звісно, не гарантує високого рівня споживання, але значною мірою, нашою хує споживача зацікавитись саме тим навчальним закладом. [3]

Список використаних джерел

1. Костик Є.П. Концептуальні засади та особливості застосування маркетингових технологій у вищій освіті / Є.П. Костик // Економічний вісник університету. – 2010. – 15/1. – Режим доступу до журналу: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/Evu/2010_15_1/Kostik.pdf.

2. Шадура К.М. Маркетингові дослідження як засіб управління якістю освітніх послуг / К.М. Шадура // Збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції "Інноваційний менеджмент у закладах освіти" : в 2 ч. Ч. 2. – Житомир, 2017

3. <http://ena.lp.edu.ua/bitstream/ntb/17284/1/44-283-292.pdf>

4. https://pidruchniki.com/82044/menedzhment/marketing_osvitnih_poslug_pidgotovka_pratsevlashtuvannya_vipusknikiv_navchalnih_zakladiv

МІЖДИСЦИПЛІНАРНА ІНТЕГРАЦІЯ ЯК ЗАСІБ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ

Мороз С.Е., к.пед.н.; **Калашник О.В.,** к.т.н., доцент

Виклики світової глобалізації та інтеграційні процеси в освіті й економіці, сучасні тенденції розвитку міжнародного бізнесу значно вплинули на підготовку майбутніх фахівців. Суттєве збільшення обсягу інформації, яка підлягає засвоєнню і необхідність підготовки майбутніх аграріїв до роботи у невизначеному мінливому середовищі, посилюють роль міждисциплінарних зв'язків у розвитку загальних інтелектуальних здібностей та професійно-значущих прийомів розумової діяльності студентів, в активізації їх пізнавальної діяльності, спроможності до самоосвіти. З огляду на вищезначене, інтеграція міждисциплінарних зв'язків як підсистеми високоякісного навчального процесу повинна відбуватися на принципах адресності, гнучкості, креативності.

Керуючись даними принципами, викладачі матимуть можливість посилювати зв'язки між дисциплінами, цілеспрямовано використовуючи, наприклад, модульне навчання та міждисциплінарні навчально-пізнавальні або компетентнісно-орієнтовані завдання. Така організація навчального процесу сприятиме розширенню освітнього простору, створюватиме свого роду віртуальну навчальну міждисциплінарну лабораторію, у якій студенти, багаторазово застосовуючи знання з кожної дисципліни циклу професійної та практичної підготовки в нових умовах, за рамками самих дисциплін, розвиватимуть навички професійної діяльності.

У процесі фахової підготовки майбутніх підприємців важливо навчити їх бути готовими змінюватися та пристосовуватися до нових потреб ринку праці. Орієнтуючись на сучасний ринок праці, вища освіта до пріоритетів сьогодення відносить уміння оперувати такими технологіями та знаннями, які спроможні

задовольнити потреби суспільства та підготувати молодь до нових ролей у цьому суспільстві [1].

Сучасна тенденція оцінювати саме набуті компетенції фахівців, а не прослуханий курс навчання, вимагає посилення професійної спрямованості освіти. Виконання соціального замовлення на підготовку фахівців з підприємництва, торгівлі та біржової діяльності, на наш погляд, пов'язане з формуванням у вихованців професійної компетентності, професійно значущих особистісних якостей, навичок творчого саморозвитку, що врешті-решт дозволить набуту випускникам професійної мобільності та отримати соціальну захищеність.

Сьогодні важко уявити професійну діяльність підприємців без знання механізмів функціонування міжнародної торгівлі, без уміння забезпечити надійний, безпечний та безперешкодний рух товарів через митний кордон України. Товарознавчі, експертні, митні та інші види компетенцій стали невід'ємною частиною і важливими елементами професіоналізму бізнесменів. Отже, з метою підвищення якості підготовки кваліфікованих фахівців з підприємництва, торгівлі та біржової діяльності у Полтавській державній аграрній академії посилено практичну спрямованість навчально-виховного процесу з акцентом на формування митно-брокерської компетентності майбутніх аграріїв, яка, на наш погляд, може стати їх конкурентною перевагою на ринку праці.

Для досягнення педагогічних цілей у формуванні професійних компетенцій, пов'язаних з митним обслуговуванням суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, необхідно не тільки мати чіткий опис їх структури, але й визначити вклад кожної з дисциплін циклу професійної та практичної підготовки у їх формування з урахуванням міждисциплінарних зв'язків (рис.1).

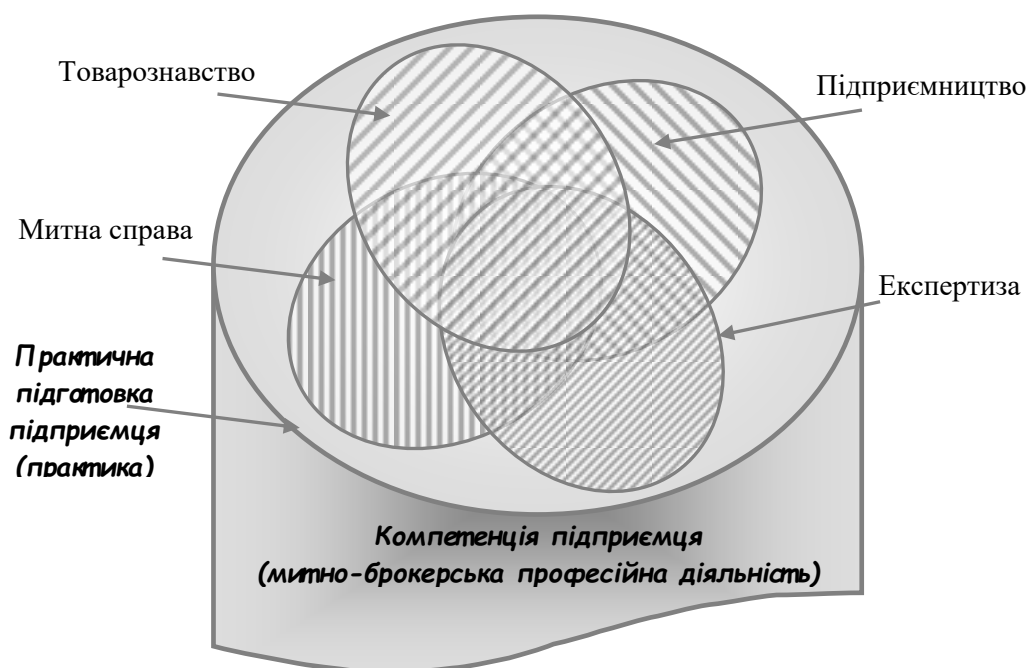

Рисунок 1 – Міждисциплінарні зв'язки дисциплін ОПП «Підприємництво»

Урахування міждисциплінарних зв'язків дозволяє оптимізувати змістове наповнення дисциплін, методику їх освоєння, і як результат – удосконалити структуру і зміст підготовки майбутніх підприємців до професійної діяльності у цілому. Розроблені та впроваджені у освітній процес навчально-методичні комплекси дисциплін товарознавчого та митного спрямування циклу професійної та практичної підготовки відображають сучасні досягнення у галузі товарознавства, експертизи, державної митної справи, ураховують традиції класичної підготовки фахівців з торгівлі і являють собою цілісне інформаційно-освітнє середовище, що забезпечує результати освоєння освітньо-професійної програми «Підприємництво».

Список використаних джерел

1. Шиян Н.І., Калашник О.В., Мороз С.Е. Формування готовності майбутніх товарознавців-експертів до професійної діяльності на ринку митних послуг : монографія / Н.І. Шиян, О.В. Калашник, С.Е. Мороз – Полтава : ПУЕТ, 2016. – 282 с.

МУЛЬТИМЕДІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ІННОВАЦІЙНА ТЕНДЕНЦІЯ ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІН

Шупта І.М., к.пед.н., доцент

Щетініна Т.О., к.іст.н., доцент

Інноваційні форми, методи та технології навчання залишаються певним освітянським трендом останніх років. Інтерес до цієї проблематики з роками не зменшується, а навіть зростає. Не в останню чергу тому сприяють сучасні технології, які все ширше використовують освітяни.

Зазначимо, що в інноваційних формах, методах та технологіях навчання відчувають потребу не тільки школа та виші, але й заклади перепідготовки та підвищення кваліфікації фахівців різних спеціальностей. На сьогодні із застосуванням інновацій ведеться підготовка, перепідготовки та підвищення кваліфікації державних службовців та посадових осіб органів місцевого самоврядування. Значною мірою цьому сприяє сама логіка життєвих змін. Наприклад, як без інноваційних підходів готувати спеціаліста з питань електронного урядування.

До того ж, інновації в освіті це не лише форма, але й зміст. Отже, у зв'язку з систематичними змінами в чинному законодавстві України, яке триває вже не один рік, навіть оновлені матеріали академічної за формою лекції є, по суті, новацією, яка застосовується при підготовці майбутніх юристів та державних службовців.

На сьогоднішній день в Україні нормативно-правовими актами встановлено застосування таких інноваційних форм перепідготовки та підвищення кваліфікації державних службовців як тренінги. А у зв'язку з вже згадуваною проблемою змін в законодавстві, передбачена форма короткострокових семінарів для державних службовців та посадових осіб органів місцевого самоврядування з питань запобігання та протидії корупції.

На відміну від методів та технологій навчання, які є досить чутливими до

інноваційних впливів, такі стрижневі форми навчання у вищих навчальних закладах як лекція та семінар залишались незмінними, хоча й удосконалювалися. Наголосимо, що в академічній формі звичні нам сьогодні лекції та семінари існують з періоду середніх віків, коли розпочинався розвиток європейської університетської освіти. Тому інноваційного характеру ці усталені форми підготовки здобувачів вищої освіти набувають за рахунок поєднання з сучасними комп'ютерними технологіями.

Так, на зміну традиційним лекціям приходять: а) мультимедійні лекції, які забезпечують наочний супровід; б) інтерактивні дискусії, які забезпечують активну участь здобувачів вищої освіти в навчальному процесі; в) лекції-тренінги, завдяки яким паралельно з інформацією надаються певні практичні навички (наприклад, зі складання конспектів виступу, обробки нормативно-правових актів тощо).

Дослідники визначають мультимедіа як «спектр інформаційних технологій, що використовують різноманітні програмні та технічні засоби з метою найефективнішого впливу на користувача (що став одночасно і читачем, і слухачем, і глядачем). Завдяки застосуванню в мультимедійних продуктах і послугах одночасної дії графічної, аудіо- (звукової) і візуальної інформації ці засоби володіють великим емоційним зарядом і активно включають увагу користувача (слухача)» [1, с. 11].

Забезпечення проведення мультимедійних лекцій вимагає певних організаційних та фінансових витрат, які повністю припадають на адміністрацію вузів, а саме: наявність спеціальних аудиторій для проведення лекцій з мультимедійним супроводом, у яких повинен бути портативний комп'ютер, проектор, сумісний з наявним програмним та звуковим забезпеченням, екран, можливість затемнення аудиторії, доступ до Інтернету.

Використання мультимедійних технологій це складний організаційний процес, як з боку адміністрації вузу, так і з боку науково-педагогічних працівників по підготовці такої лекції. В даному випадку викладач повинен демонструвати не лише глибокі фахові знання в рамках своєї дисципліни, але й мати належний рівень знань та навичок у користуванні комп'ютером, демонструвати креативність поглядів у викладі своїх дисциплін, цікавитись актуальними для молоді аудіо- та відеоматеріалами (пісні, кліпи, фільми, передачі, відеоблоги тощо), щоб використовувати у своєму медійному продукті для акцентуації уваги або покращення запам'ятовування.

При використанні мультимедіа не має значення характер та зміст навчальної дисципліни, провідну роль відіграє лише креативність викладача, відкритість до всього нового у подачі матеріалу.

Наголосимо, що мультимедійна форма подачі лекції вже добре відома та широко застосовується викладачами, але це не знижує її інноваційності, бо навіть за умови, що матеріал залишився незмінним і лекція вже мала мультимедійний супровід його можна суттєво оновити за рахунок цікавих фільмів, актуальних телепередач, які тільки з'явилися, а це, в свою чергу, дозволить викладачеві змінити акценти в лекції.

Все вищевикладене дозволяє слідом за науковцями зазначити, що

мультимедійні технології та практика їх застосування спрямовані на одержання конкретних результатів, а саме [2, с.162]:

- ефективно формування та розвиток знань, вмінь та навичок здобувачів вищої освіти;
- підвищення навчально-пізнавальної активності здобувачів вищої освіти та мотивація їх навчально-пізнавальної діяльності;
- підвищення зацікавленості здобувачів вищої освіти в опануванні навчальних дисциплін.

Список використаних джерел

1. Корчевський Б. Б. Мультимедійні технології в навчанні. Створення навчальних відеофільмів / Б. Б. Корчевський, В. В. Дякова // Вісник Вінницького політехнічного інституту. – 2010. – № 3. – С. 118-123.
2. Пилипенко В. Ю. Потенціал мультимедійних технологій у навчальному середовищі вищої школи / В. Ю. Пилипенко // Духовність особистості: методологія, теорія, практика. – 2013. – № 2 (55). – С. 157-168.

ОБҐРУНТУВАННЯ ВИБОРУ НАВЧАЛЬНИХ МОВ ПРОГРАМУВАННЯ ТА СЕРЕДОВИЩ РОЗРОБКИ ПРОГРАМНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЛЯ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Поночовний Ю.Л., к.т.н., с.н.с., доцент

Одарущенко О.Б., к.т.н., доцент

У переліку загальних та спеціальних компетентностей освітньо-професійних програм різних спеціальностей фігурують вимоги володіння та використання на практиці інформаційних систем. Сучасний стан більшості інформаційних систем передбачає можливості їх переналаштування програмним шляхом з використанням коду. Таким чином, актуалізується необхідність надання здобувачам вищої освіти знання щодо базових основ програмування, а у випадку галузі 12 Інформаційні технології – і розширених знань та практичних навичок з розробки програмних продуктів.

Відповідь на питання: «Яку мову програмування необхідно вивчати у вищому навчальному закладі?» необхідно обґрунтовувати із врахуванням вимог сьогодення та конкретної освітньо-професійної програми, можливостей навчального закладу, вхідного рівня підготовки здобувачів, поточного стану ринку середовищ розробки програмних засобів (IDE - Integrated Development Environment).

На сьогодні програмами підготовки у загальноосвітніх навчальних закладах передбачено оволодіння базовим рівнем програмування на мові (мовах) високого рівня з поступовим оволодінням основ візуального, структурного, об'єктного та функціонального програмування [1]. У початкових класах пропонується використовувати ресурси популярного середовища Scratch [2]. Проте на нашу думку, використання візуального програмування у даному середовищі (рис.1) віддаляє учнів від візуального представлення алгоритмів у вигляді блок-схеми. І важко сказати, чи це погано, оскільки вимоги до розробки

строغو формалізованих блок-схем алгоритмів на даний час поступово відходять у минуле.

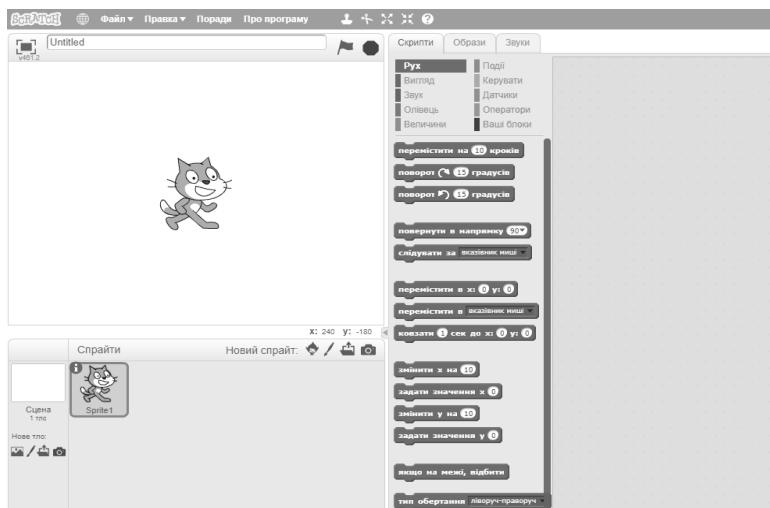

Рис.1. Інтерфейс середовища візуального програмування Scratch

З іншого боку можна навести приклад візуального програмування запитів (наприклад у СУБД Access, рис.2), що є альтернативою побудови виразів на мові SQL, але цей процес і формально, і візуально не пов'язаний із програмуванням в Scratch.

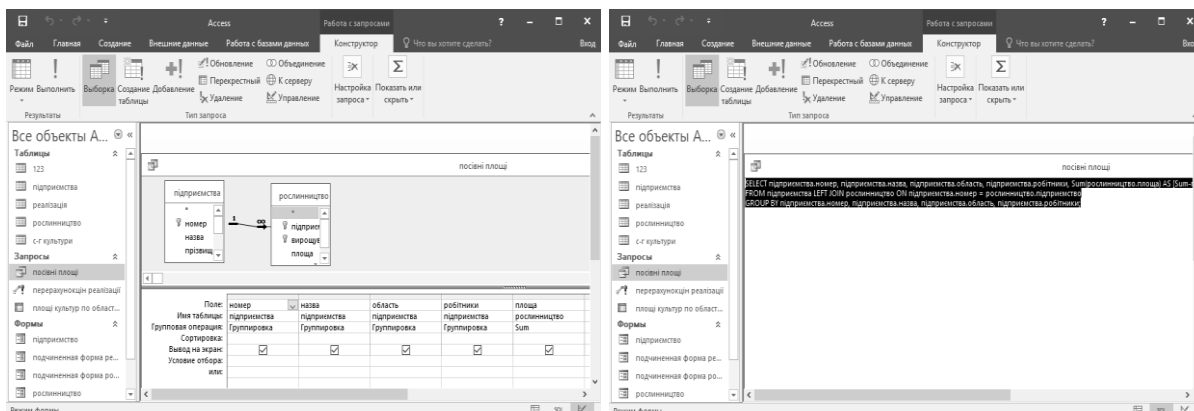

Рис.2. Візуальне програмування запитів у СУБД Access

У вищих навчальних закладах для підготовки здобувачів вищої освіти досить часто розглядають мову VBA (Visual Basic for Applications). Такий вибір обґрунтований широким поширенням програмних засобів пакету Microsoft Office (Word, Excel, Access) із вбудованим редактором VBA (рис.3.), простим синтаксисом мови Basic. Та для підготовки спеціалістів галузі інформаційні технології такий вибір є безперечно помилковим, оскільки він не базується на попиті ринку (VB займає 19 місце рейтингу [3]), та не дозволяє вивчити повний цикл розробки програмного продукту.

Вибір мови програмування та середовища IDE має обґрунтовуватися у першу чергу попитом ринку на програмістів. Але спрогнозувати зміни попиту досить важко, тому, на нашу думку, доцільно розглядати мови програмування у

послідовності «Pascal (як розширення шкільного курсу) -> C++ (як базова мова для вивчення об'єктного підходу) -> спеціалізовані мови (Java, C#, Python...)».

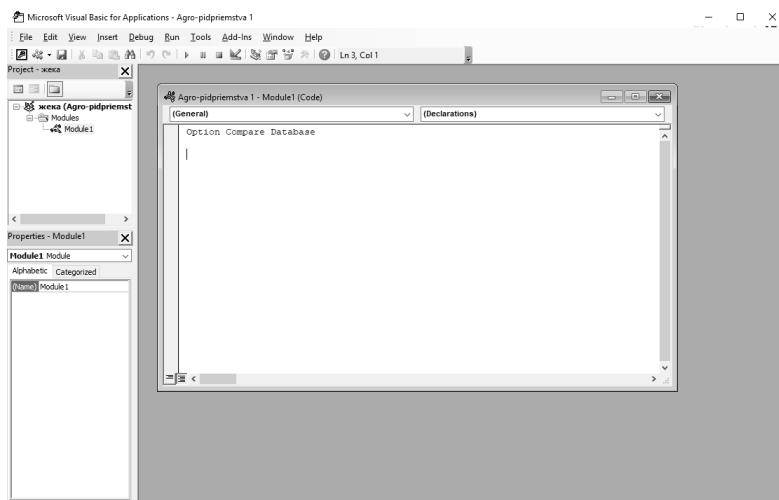

Рис.3. Редактор Visual Basic for Applications пакету Microsoft Office

Серед доступних середовищ програмування можна виділити як безкоштовні IDE Lazarus (Object Pascal), DevC++ (C, C++); так і платні, але доступні для безкоштовного ознайомлення Delphi RAD Studio (Object Pascal) та Visual Studio (C, C++, C# та ін.).

Список використаних джерел

1. Іщєряков С. Навчання програмуванню: завдання школи чи університету? [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://education-ua.org/ua/articles/881-navchannya-programuvannyyu-zavdannya-shkoly-chi-universitetu> – 11.12.2018 р.

2. Scratch - Imagine, Program, Share [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://scratch.mit.edu/> – 11.12.2018 р.

3. The TIOBE Programming Community index is an indicator of the popularity of programming languages. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.tiobe.com/tiobe-index/> – 11.12.2018 р.

ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІН ЕКОНОМІЧНОГО ПРОФІЛЮ У ВИЩІЙ ШКОЛІ

Дем'яненко Н. В., к.е.н., доцент; Яснолоб І. О., к.е.н.

Щоб бути гарним викладачем, потрібно любити те, що викладаєш, і любити тих, кому викладаєш.

В. Ключевський

Сучасний стан розвитку освіти в нашій країні потребує постійного підвищення ролі викладача. Саме діяльність викладача направлена на інтелектуальний розвиток нації та формування професійної компетентності фахівця. Закон України «Про вищу освіту» визначає необхідність розвитку освіти, а саме запровадження інноваційних технологій підготовки педагогічних працівників та підвищення ефективності. Актуальною тенденцією сучасної

вищої освіти є гуманізація професійної підготовки майбутніх фахівців, яка забезпечує всебічний розвиток особистості, індивідуальний підхід до суб'єктів навчальної діяльності. Турбота про освіту на державному рівні, створення необхідних умов навчання, професійна підготовка фахівців – запорука формування інтелектуального потенціалу народу. Отже, проблема у загальному вигляді полягає у формуванні такої навчальної діяльності у Вищих навчальних закладах, яка би забезпечила дотримання міжнародних стандартів вищої освіти в Україні [2].

Методика викладання дисциплін економічного профілю як оптимальне поєднання загально-дидактичних методів, прийомів та засобів навчання вимагає від викладача відповідного рівня розуміння законів управління та специфіки розвитку науки, наявності власного світогляду та економічного способу мислення [3, с. 236]. Одним із основних завдань навчального процесу у вищих навчальних закладах, які здійснюють підготовку з економічних спеціальностей, є цілеспрямована і планомірна підготовка майбутніх спеціалістів до професійної діяльності у сучасному суспільстві.

Активне слухання здобувачами вищої освіти запропонованого на лекції матеріалу залежить від таких чинників:

1. Стимулювання здобувачами вищої освіти до слухання (повідомлення плану викладення, вимога зробити висновок або аргументувати прослухане, використання цікавого матеріалу).

2. Емоційність, логічність, переконливість, темп і культура мовлення викладача, наявність у ній елементів діалогу.

3. На старших курсах, коли здобувачі вищої освіти вже мають можливість працювати, можна проілюструвати питання лекції прикладами з практики.

4. Ознайомлення з історією наукового пошуку [4, с. 192].

Одним із засобів, що дозволяють збільшити інтерес до лекції та встановити контакт з аудиторією, слугує постановка дискусійних чи проблемних питань теми. При цьому лектор, коли викладає суть проблеми, висвітлює обставини, що ускладнюють її рішення, і, підготувавши аудиторію до сприйняття висновку, розвиває вирішення проблеми.

Професійна підготовка лектора до викладання матеріалу з економічних дисциплін має зводитися до наступного: вміння чітко визначати та реалізовувати мету викладання нових знань; усвідомлення внутрішньої логіки дисципліни та взаємозв'язків тем за розділами, а також взаємоув'язку з іншими предметами за навчальним планом; визначення обсягу основних знань та навичок з кожної теми; вміння допомогти здобувачам вищої освіти засвоїти навчальний матеріал, сприяння становленню особистості здобувача вищої освіти.

Одним з найважливіших і найбільш застосовуваних методів стимулювання уваги здобувачів вищої освіти є мотивація матеріалу, який вивчається. Щоб створити інтерес для забезпечення активного сприйняття, розуміння та запам'ятовування студентами матеріалу, викладач обґрунтовує практичне значення питання. Практичне застосування теоретичних знань завжди є найважливішим стимулом до навчання. Зв'язок теорії і практики з

економічних дисциплінах видно особливо чітко, що знаходить безпосередню форму вираження у розв'язанні прикладів і ситуаційних завдань.

Формою навчання, при якій викладач організує детальний розгляд здобувачами вищої освіти окремих теоретичних положень навчальної дисципліни є практичне заняття. Будь-яке практичне заняття повинно бути чітко структуроване [1].

Отже, щоб якісно підготувати майбутнього фахівця, потрібно дати йому практичні навички роботи, а для цього необхідно викликати у здобувача вищої освіти інтерес до професійно-практичних дисциплін. Успішне розв'язання цих завдань залежить від навчального процесу, теоретичного та практичного змісту професійної підготовки. Адже кадри найвищої категорії є золотим фондом будь якої країни.

Список використаних джерел

1. Кравченко О. В. Концепція підготовки фахівців з обліку та аудиту в контексті інтеграційних і глобалізаційних процесів / О. В. Кравченко // Междисциплинарные исследования в науке и образовании. – 2012. – № 1 К. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://mino.esrae.ru/158-1167>.

2. Москалюк Г. О. Напрямки вдосконалення системи викладання облікових дисциплін у вищих навчальних закладах економічного спрямування / Г. О. Москалюк, О. Ю. Чернецька // [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/bitstream>.

3. Педагогіка : [навчальний посібник для студентів] / За ред. Ю. К. Бабанського. – М. : Просвещение, 1983. – 608 с.

4. Сморганюк Т. П. Шляхи вдосконалення методики викладання економічних дисциплін у вищих технічних навчальних закладах // Актуальні проблеми державного управління, педагогіки та психології : Збірник наукових праць. – Херсон, 2009. – № 1. – С. 190-197.

ІНТЕРАКТИВНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ ПРИ ПРОВЕДЕННІ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ З ЮРИДИЧНИХ ДИСЦИПЛІН

Кальян О.С., к.ю.н., доцент;

Козаченко Ю.А., к.ю.н.; **Шведенко П.Ю.,** к.ю.н.

В умовах необхідності формування у студентів базових професійних компетентностей з'являється потреба в перенесенні теоретичних знань у практичну площину. У вищій школі ефективною формою закріплення теоретичних знань є практичні заняття, які відіграють важливу роль в активізації пізнавальної діяльності студентів, самостійності, професійного використання знань у навчальній обстановці.

Одним із напрямів модернізації системи вищої освіти є впровадження у навчальний процес інноваційних технологій, важливе місце серед яких належить інтерактивним. Сутність інтерактивного навчання висвітлено у працях К.Баханова, О.Глотова, В.Гузєєва, В.Дубінського, М.Кларіна, Н.Побірченко, О.Пометун, Л.Пироженко, Г.П'ятакової, Н.Солодюк, Ю.Швалба та ін. Проте проблеми впровадження інтерактивних методів навчання при

проведенні практичних занять у процесі підготовки майбутніх юристів є недостатньо розробленими й потребують подальшого вивчення.

Суть інтерактивного навчання, зазначають О.І.Пометун та Л.В.Пироженко, у тому, що навчальний процес відбувається за умови постійної, активної взаємодії всіх здобувачів вищої освіти. Це співнавчання, взаємонавчання (колективне, групове, навчання у співпраці), де учень і вчитель є рівноправними, рівнозначними суб'єктами навчання, розуміють, що вони роблять, рефлексують з приводу того, що вони знають, вміють і здійснюють [1, с. 9].

Серед інтерактивних методів найбільш визнані у всьому світі тренінгові методи, які в силу науково-методичної розробленості, практичної спрямованості та доступності вважаються надзвичайно ефективними з точки зору розвитку особистості, набуття знань та особливо практичних навичок та вмінь. Тренінгові методи інтерактивного навчання мають велику перспективу застосування в процесі навчання і перепідготовки фахівців-юристів, де ціна помилки професійно непідготовленого фахівця занадто висока.

Як відзначає професор Ю.М. Швалб, сьогодні у сфері освіти змінюється вся психолого-педагогічна проблематика, що починає концентруватися навколо питань розвитку і саморозвитку особистості, навчальних інтересів і навчального цілепокладання, суб'єкта навчальної діяльності, особистісної рефлексії, здатності до відповідального вибору. Очевидно, що вирішення нових для всієї системи освіти завдань неможливе на підставі лише класичних форм і способів вузівського навчання [2, с. 188].

Ефективність тренінгових занять, перш за все, полягає в тому, що під час тренінгових занять первинний вплив здійснюється не на пізнавальну сферу психіки студента (сприйняття, увагу, пам'ять, мислення), а вихід на неї через емоційно-почуттєву і мотиваційну сфери. Шляхом використання різноманітних тренінгових методів (рольова гра, групова дискусія, вправи з вербальної та невербальної комунікації, тренування певних навичок, відеозворотний зв'язок та ін.) студент набуває досвіду переживання певних ситуацій, своїх психічних станів, фіксує та запам'ятовує емоційне забарвлення під час вирішення тих чи інших тренінгових завдань.

Юристу за родом своєї діяльності доводиться здійснювати постійні міжособистісні мовленнєві контакти з різними людьми. Від того, наскільки точно, доречно й об'єктивно подасть фахівець інформацію, залежатиме результат справи, а іноді й доля людини. Тому бездоганне володіння мовою стає запорукою успіху професійної діяльності правника.

Однією з дієвих технологій, спрямованих на розвиток критичного мислення, розумових здібностей студентів, є дискусія. О.В. Любашенко зазначає, що стимулююча функція дискусії (у формах диспуту, круглого столу, аналізу життєвих ситуацій, мозкового штурму) виявляється в актуалізації основних інтелектуальних потреб молодшої людини: в отриманні нових знань та в самовияві на тлі колективу [3, с.6]. Під час дискусії актуалізуються не тільки знання, а й творчі можливості студентів. Участь у дискусії дозволяє кожному,

спираючись на систему своїх духовних поглядів і цінностей, розкрити внутрішній потенціал, надає можливість для самовираження.

Таким чином, застосування інтерактивних методів навчання під час проведення практичних занять з юридичних дисциплін має сприяти активізації комунікативних можливостей студентів-юристів, формуванню особистісних і професійних якостей, необхідних для ефективної міжособистісної взаємодії, а також майбутньої професійної діяльності.

Список використаних джерел

1. Пометун О.І. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: наук.-метод. посібн. / О.І.Пометун, Л.В.Пироженко; за ред. О.І.Пометун. – К.: Видавництво А.С.К., 2004. – 192 с.

2. Швалб Ю. М. Задачний підхід к построению учебного тренинга в ВУЗе / Ю. М. Швалб // Психологічні тренінгові технології у правоохоронній діяльності : наук.-метод. та організац.-практ. пробл. впровадж. і використ., перспективи розв. : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., Донецьк, 27-28 трав. 2005 р. – Донецьк : ДЮІ, 2005. – 217 с.

3. Любашенко О.В. Українська мова: активні методи і форми навчання у вищій школі: навчальний посібник / Олеся Вадимівна Любашенко. – [4-те вид.] — Ніжин : ТОВ «Видавництво «Аспект-Поліграф», 2008. – 144 с.

ПРОБЛЕМИ ОСВІТИ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ У НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ УКРАЇНИ

Маркіна І. А., д.е.н., професор; **Вороніна В. Л.**, к.е.н.;

Дячков Д. В., к.е.н., доцент; **Шульженко І. В.**, к.е.н., доцент

Залучення студентів-іноземців можна вважати значимим фактором розвитку системи вищої освіти України. Навчання іноземних студентів підвищує імідж не тільки навчального закладу, але й імідж держави. Крім того навчання іноземних студентів сприяє залученню до навчального процесу сучасних освітніх методик, апробованих передовими зарубіжними університетами, зокрема інформаційних технологій в освіті, систем дистанційного навчання, використання сучасної англійської літератури та ін. На нашу думку, це сприяє підвищенню якості освітніх послуг також і для українських студентів.

Проблеми підготовки іноземних студентів у навчальних закладах України висвітлені у наукових працях О. Адаменко, Н. Булгакової, С. Варави, В. Груцяк, Т. Дементьєва, О. Палки, І. Христинко та ін. Однак більшість досліджень, в яких висвітлюються особливості навчання іноземних студентів, недостатньо розкривають механізм та процес управління їх соціально-фаховою адаптації.

Освітній процес навчальних закладів, стосовно іноземних студентів має цілу низку особливостей та проблем, які необхідно враховувати. Молоді люди, що приїхали на навчання в Україну з інших держав, опиняються в дуже непростій ситуації. Студентське життя стає для них серйозним життєвим випробуванням. Вони змушені не тільки освоювати новий вид діяльності – навчання у навчальному закладі, готуватися до майбутньої професії, а й адаптуватися до нового соціально-культурного простору.

Як відомо, однією з особливостей проведення лекції є можливість викладача викласти у логічно систематизованій формі великий обсяг навчальної інформації. Читання лекцій іноземним студентам має свої особливості. Викладачеві доводиться більше працювати на дошці, більше працювати позааудиторно, тому потрібне налагодження ефективної роботи між студентами та викладачами.

При читанні лекції студентам-іноземцям, потрібно враховувати, на нашу думку, що фактичного матеріалу в лекції повинно бути порівняно небагато – рівно стільки, скільки необхідно для розуміння суті питання студентами. Проблема полягає у тому, іноземним студентам, як правило, не подобається конспектувати чи занотовувати текст при читанні лекції або зі слайдів у режимі презентації – «навіщо тратити час, якщо на практичному занятті викладач знову це буде пояснювати». Як альтернативу можна поєднати читання лекцій з практичним заняттям. Це, свого роду, спрощена лекція або ускладнене практичне заняття. Можливо, саме таке вирішення проблеми викладання матеріалу було б допустимим і обґрунтованим в навчальному закладі.

Слід також враховувати особливості базової підготовки студентів-іноземців. Незважаючи на те що усі студенти на початкових курсах навчаються за одною програмою, рівень знань виявляється в результаті дуже різним.

До регіональні особливостей навчання іноземних студентів можна віднести схильність африканських студентів до більш повільного навчання та засвоєння нових понять.

До організаційних проблем, що суттєво впливають на якість навчального процесу можна віднести властиву іноземним студентам непунктуальність, звичку невчасно приходити на заняття або й не приходити взагалі.

Є невизначеною ситуація з мовою навчання. Добре, коли іноземні вступники потрапляють в одну групу та можуть обрати мову навчання, наприклад, російську. В інших випадках, навчання на підготовчому відділенні протягом декількох місяців не завжди забезпечує достатній рівень знання української мови, що призводить до неможливості повноцінного спілкування та соціальної ізоляції. Та частина студентів, що обирають англomовне навчання, особливо під час отримання рівня магістра, стикаються з невисоким рівнем знань іноземних мов серед викладачів, що відображається і на рівні проведення лекцій, і на спілкуванні зі студентами взагалі. При цьому, формальне ставлення до навчання призводять до того, що фактична кваліфікація випускника не відповідає зазначеній у дипломі і виникають проблеми визнання дипломів.

Недостатній рівень знання української мови у іноземних студентів та знань іноземних мов серед викладачів призводить до появи не тільки мовного бар'єру, але й, не рідко, до різних стресових ситуацій як у студентів, так і у викладачів. Такі ситуації можуть виникати як під час пояснення лекційного матеріалу, так і в процесі його засвоєння.

Зазначимо, що забезпечення якості навчання студентів створюється на всіх етапах організації та планування навчального процесу і може бути реалізовано за допомогою: формування нечисленних груп, що дозволяє застосувати індивідуальний підхід; складання розкладу занять відповідно до вимог студентів; підготовкою аудиторного фонду та навчально-методичного забезпечення у відповідності зі специфікою навчання.

Крім цього, необхідно налагодити систему навчання кадрів, які працюють з іноземцями, включаючи регулярний обмін досвідом, методикою роботи, вивчення аналогічного зарубіжного досвіду. Викладачу, який працює з багатонаціональним складом студентів, окрім мови, необхідно вивчити етнопедagogічні особливості етнічної групи тих, хто навчається.

Таким чином, основний акцент при навчанні студентів-іноземці повинен ставитися не стільки на рівень володіння мовою навчання, скільки на поєднання двох чинників, а саме: методика викладання дисципліни і прагнення студента отримати та засвоїти знання.

Сподіваємося, що запропоновані рекомендації зможуть усунути ті перешкоди ті складності, які виникають при проведенні занять іноземним студентам, не зважаючи на мову, якою вони викладаються.

Список використаних джерел

1. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 № 1556-VII [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>

РОЛЬ АКТИВНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ У ПІДВИЩЕННІ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Сазонова Т. О., к.е.н., доцент; **Коваленко М. В.**, к.е.н., доцент;
Федірець О. В., к.е.н., доцент; **Осташова В. О.**, к.ю.н., доцент

Активні методи навчання належать до методів, які стимулюють пізнавальну діяльність здобувачів вищої освіти (далі – ЗВО). Вони є, по суті, інтерактивними, оскільки з методів впливу вони переростають в методи взаємодії викладача та студента. При цьому активізація останнього дозволяє формувати йому власну позицію, в т. ч. по відношенню до знання і процесу пізнання. А це, на наш погляд, є шляхом до розвитку і реалізації особистості.

Засновані активні методи навчання в основному на діалозі, який передбачає вільний обмін думками, поглядами щодо вирішення тієї чи іншої проблеми, прийняття оптимального рішення. Але, варто зазначити, що метод навчання робить активним той, хто його застосовує.

Наведемо особливості активних методів навчання за допомогою рис. 1.

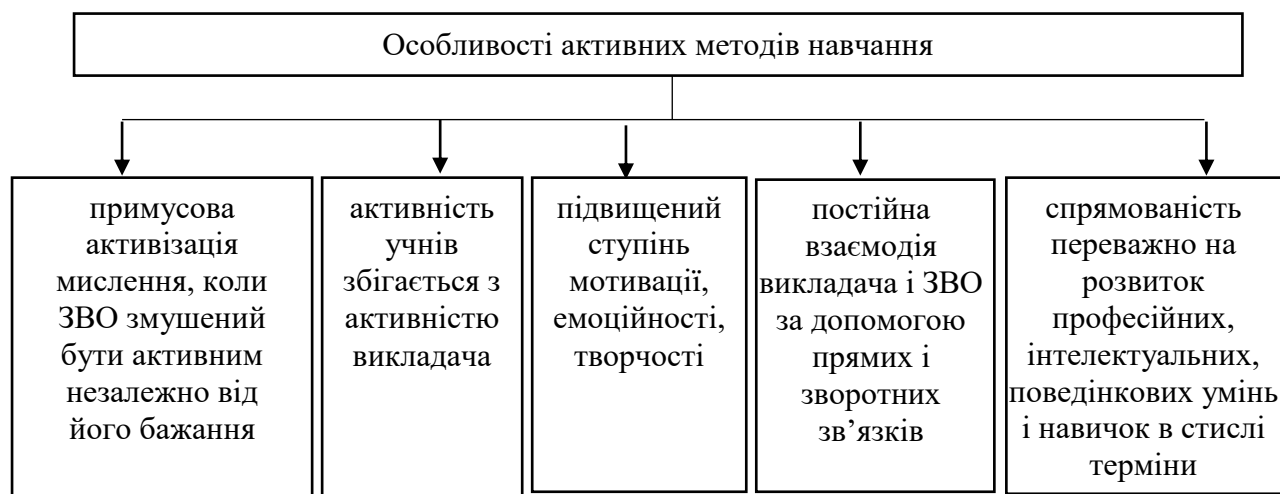

Рис. 1. Особливості активних методів навчання [складено на основі 1, с. 6-7].

До активних методів навчання належать наступні (табл. 1):

Таблиця 1

Освітні технології, які мають «активну» основу
[складено на основі 2, с. 108-110; 3, с. 76]

Технологія (метод)	Сутність	Акцент, особливості
Case study	метод ситуацій, техніка навчання, що використовує опис реальних економічних і соціальних ситуацій	Основні критерії оцінки: наскільки ЗВО здатний ув'язати теоретичні знання з життєвими реаліями; наскільки він здатний актуалізувати те, що отримує в навчанні
Case-Study – Method	Цей варіант відрізняється великим об'ємом матеріалу, так що крім опису випадку надається і весь обсяг інформаційного матеріалу, яким можуть користуватися учасники	Основний наголос у роботі над ситуацією робиться на аналіз і синтез проблеми і на прийняття рішення
Case-Problem – Method	При цьому варіанті в ході опису випадку відкрито називаються і проблеми.	Залишається більше часу на розробку варіантів рішення і докладне обговорення рішень
Case-Incident – Method	Цей варіант відрізняється тим, що в центрі уваги знаходиться процес отримання інформації. З цієї причини проблема часто відображається неповно.	Така форма роботи вимагає багато часу, вона є особливо наближеною до практики
Stated-Problem – Method.	Характерною рисою цього варіанту є надання готових рішень і їх обґрунтувань.	Завдання ЗВО полягає, в першу чергу, в ознайомленні зі структурою процесу прийняття рішень на практиці, в критичній оцінці прийнятих рішень і по можливості в розробці альтернативних рішень
Метод проєктів	Спосіб досягнення дидактичної мети через детальну розробку проблеми, яка повинна завершитися цілком реальним, відчутним практичним результатом, оформленим тим або іншим чином.	Створює умови для розвитку у ЗВО різних необхідних якостей як автономної, соціально-активної особистості, здатної взаємодіяти в навчальній групі і приймати на себе відповідальність як особисту, так і за навчальну групу.
Метод портфоліо	Передбачає колекціонування кращих робіт та результатів студентів (професіоналів), яка демонструє їх зусилля, прогрес, досягнення в одній або більше сферах діяльності і є додатковим способом їх оцінювання.	Самооцінка результатів; систематичність самомоніторингу; структуризація і логічність, цілісність матеріалів, представлених в індивідуальному портфоліо; естетичність оформлення та наочність, обґрунтованість презентації
Ділові бесіди і рольові ігри	Метод імітації прийняття управлінських рішень у різних виробничих ситуаціях	Ігровий момент на заняттях сприяє зняттю напруги у відносинах, створенню позитивного емоційного клімату, спілкування і атмосфери взаємодії.

«Круглий стіл»	Поєднання тематичної дискусії з груповою консультацією. Поряд з активним обміном знаннями, у ЗВО виробляються професійні вміння викладати думки, аргументувати свої міркування, обґрунтовувати запропоновані рішення і відстоювати свої переконання	Важлива умова при організації «круглого столу»: потрібно, щоб він був дійсно круглим, тобто процес комунікації, спілкування, відбувався «очі в очі»
----------------	---	---

Вибираючи метод навчання, викладачу доцільно враховувати час, відведений на вивчення конкретної теми, а також вагомість навчального матеріалу для подальшої професійної або навчальної діяльності ЗВО. При цьому, доцільно пам'ятати, що цілями навчання є не лише отримання знань і умінь, а й розвиток, виховання студентів. Для досягнення даної комплексної цілі, на наш погляд, найбільше підходять саме активні методи навчання. При цьому, викладач має виступати в ролі фасилітатора. Фасилітатор є активним і об'єктивним учасником процесу навчання. Роль фасилітатора полягає в тому, щоб різними засобами допомагати групі, що навчається, в усвідомленні своїх загальних цілей, а також у досягненні цих цілей, не беручи будь-яку сторону в дискусії.

Отже, активні методи навчання є результативним способом освіти в галузі викладання гуманітарних і економічних дисциплін, оскільки вони підвищують якість навчання, а також скорочують час вивчення предмету. Вони також дозволяють виявити реальні знання та вміння ЗВО, стимулюють розвиток навичок ефективної комунікації та презентації, допомагають усвідомити студентам власні сильні та слабкі сторони та визначають напрямок подальшого розвитку та удосконалення.

Список використаних джерел

1. Исаева З. А. Активные методы и формы обучения в высшей школе: [Учебное пособие для вузов]. / Исаева З.А., Мынбаева А.К., Садвакасова З.М. – Алматы: Қазақ университеті, 2005. – 122 с.
2. Долгих С. В. Инновационные образовательные технологии в преподавании гуманитарных и экономических дисциплин / С. В. Долгих // Материалы международной научно-технической конференции ААИ «Автомобиле- и тракторостроение в России: приоритеты развития и подготовка кадров», посвященной 145-летию МГТУ «МАМИ». – С. 104-112.
3. Дяченко-Богун М. Активні методи навчання у вищому навчальному закладі / М. Дяченко-Богун // Витоки педагогічної майстерності. – 2014. – Випуск 14. – С. 74-79.

РОЛЬ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ФОРМУВАННІ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Дегтярьова Л.М., к.т.н., доцент

Івко С.О., к.т.н., доцент

Попит на грамотне та результативне управління суспільним життям, господарством та виробництвом відображається в формуванні специфічних

вимог, що пред'являються сьогодні ринковою економікою до якості підготовки здобувачів вищої освіти. Професійна і соціальна компетентність студента вищої школи є основним результатом всієї діяльності вузу, що визначає його конкурентоспроможність серед вузів регіону та країни в цілому.

Інформатизація економіки України, зростаюча конкуренція, як на внутрішньому, так і міжнародному ринках, змушують успішно працюючі підприємства підвищувати вимоги до молодих спеціалістів, яким вони можуть надати робочі місця. Професіоналізм студентів, майбутніх фахівців в тій чи іншій сфері економіки країни, пов'язаний, перш за все, з високим рівнем самореалізації індивідуальних особливостей особистості і здатністю до індивідуального стилю діяльності. Цей стиль виробляється в процесі навчання у вузі і являє собою певну систему навчання, що забезпечує успішність в майбутньому

Від сучасного висококваліфікованого фахівця нинішні реалії вимагають універсальних здібностей швидко адаптуватися до потреб та вимог сьогодення. Одним з основних завдань навчального процесу є створення умов, максимально наближених до реальності. У процесі навчання в сучасному вузі дуже важливо робити акцент на вироблення у студентів навичок роботи з комп'ютером і з програмами, які будуть відповідати специфіці їх майбутньої професійної діяльності. Одне з формулювань професійної компетентності визначає її як міру здатності ефективно виконувати завдання в рамках конкретної професії або галузі діяльності в певному соціально-економічному контексті і конкретній ситуації зайнятості [1].

Велику роль у навчальному процесі здобувачів вищої освіти відіграють інформаційні технології та дисципліни, які ці технології використовують. У процесі вивчення цих дисциплін використовуються теми, які виходять із професійного спрямування майбутніх спеціалістів. Увазі студентів пропонується матеріал (тексти, таблиці, схеми), зміст якого пов'язаний з їх майбутньою професією. Тому, із самого початку вивчення інформаційних технологій, студент вивчає не абстрактні поняття та терміни, він виконує дії, спрямовані на вирішення своїх професійних питань. В цьому полягає і психолого-педагогічний прийом, який викликає почуття відповідальності за своє професійне майбутнє, причетність студентів до специфіки майбутньої сфери діяльності.

Персональний комп'ютер на заняттях розглядається як сучасний технічний засіб навчання, який допомагає викладачу не лише вчити студентів роботі з новими програмами, але й дозволяє вирішувати насущні задачі активізації пізнавальної діяльності і розвитку нестандартного, творчого мислення студентів.

Вивчення та використання інформаційних технологій під час навчання у вищій школі передбачає створення дидактично активного середовища, яке сприяє продуктивній пізнавальній діяльності в ході засвоєння нового матеріалу і розвитку мислення студентів.

Один з дидактичних принципів навчання, що дозволяє полегшити процес навчання новим інформаційним технологіям – це принцип наочності. Наочність

на заняттях по вивченню інформаційних технологій полягає не в тім, щоб продемонструвати студентам яскраві плакати.

У зв'язку з бурхливим розвитком засобів комп'ютерної техніки зростає актуальність поняття наочності. Новітні комп'ютерні технології дозволили збільшити кількість візуальної інформації, що сприяє прискоренню засвоєння будь-якої інформації (як при вивченні технічних дисциплін, так і при освоєнні гуманітарних предметів). Збільшується можливість яскраво і доступно дати теоретичний матеріал, покроково відобразити хід практичної або лабораторної роботи, супроводити повідомлення чи доповідь статичним або анімаційним відеорядом, здатним оживити будь-який виступ.

Наочність сприяє розвитку в студентів емоційно-оцінюючого відношення до одержуваних знань, оскільки оволодіння навчальним матеріалом починається з його сприйняття. Викладач може показати, яким має бути кінцевий результат і студенти можуть у процесі роботи звертатись до оригіналу, щоб самим контролювати свої дії.

ІТ-технології використовуються не тільки в якості інструментарію для наочності при супроводі надання теоретичного матеріалу, тренажера - при виконанні практичних та лабораторних робіт, а також в якості системи безперервного контролю знань, одержуваних студентом в процесі навчання. Моніторинг якості навчання за допомогою інформаційних технологій може проводитися на різних рівнях засвоєння матеріалу і найбільш ефективним інструментом для проведення моніторингу є використання електронної тестуючої системи. Використання комп'ютерного тестування дає можливість здійснювати реальну індивідуалізацію та диференціацію навчання.

Список використаних джерел

1. Плохий В. С., Чабан А. С. Модули професійної компетентності – інноваційний підхід к професійному обучению. Проблеми інженерно-педагогічної освіти: зб. наук. пр. Харків : УПА, 2001. С. 7–13.

2. Пометун О. Дискусія українських педагогів навколо питань запровадження компетентнісного підходу в українській освіті. Компетентнісний підхід у сучасній освіті : світовий досвід та українські перспективи / [під заг. ред. О.В. Овчарук]. К.: „К.І.С.”, 2004. 112 с.

3. Дегтярьова Л.М. Наочність і освоєння нових інформаційних технологій у вищих навчальних закладах. Науково-методичний журнал «Освіта на Луганщині». – Луганськ, Луганський обласний інститут післядипломної освіти, 2012. –№1(36) – С. 144-150.

СОЦІАЛЬНИЙ МАРКЕТИНГ ТА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИЙ КАПІТАЛ ІННОВАЦІЙНИХ ПІДПРИЄМНИЦЬКИХ СТРУКТУР - СКЛАДОВІ НАВЧАЛЬНИХ КУРСІВ З ПІДГОТОВКИ ЕКОНОМІСТІВ ТА ПІДПРИЄМЦІВ

Яворська О.Г., к.б.н., доцент кафедри туризму та фізичного виховання Київського національного лінгвістичного університету

Інноваційні підприємства сьогодні мають керуватися новітньою концепцією соціального маркетингу та соціального збагачення змісту планування

виробництва. Нами соціальний маркетинг розглядається як специфічна функція соціального капіталу та інтелектуальних активів інноваційно спрямованих підприємств. Серед провідних цілей соціального маркетингу виділяють формування у громадян бажання змінити існуючі поведінкові звички та сприяти покращенню якості життя громадян, що власне засвідчує поступове зростання рівня зрілості ринкового господарства та появою соціально відповідального бізнесу. На нашу думку, актуальність навчального курсу з вищезазначеного напрямку сприятиме вибудові системного уявлення про маркетинг як такий, а також формуванні навичок з розробки маркетингових програм та досліджень у сучасній соціальній сфері. Еволюція соціально орієнтованого ринкового господарства передбачає урахування практики розвитку інтелектуального капіталу підприємницьких структур в сучасних умовах.

Список використаних джерел

1. Карпюк О.А. Маркетинг інтелектуального капіталу / О.А. Карпюк // Наукові праці НУХТ. - 2013. - № 53. - С. 186-193.
2. Смагін В.Л., О.Г. Яворська Соціальний маркетинг. - К. : КНЛУ, 2018. - 49 с.
3. Шталь Т.В. Соціальний маркетинг і соціальна відповідальність бізнесу: взаємозв'язки й результати / Т.В. Шталь, О.О. Тищенко // Маркетинг і менеджмент інновацій. - 2012. - № 4. - С. 97-104.

СУЧАСНИЙ ПІДХІД ВИКЛАДАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН ПРИ ПІДВИЩЕННІ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Кошова Л. М., асистент

Україна впевнено увійшла у ХХІ ст., маючи досвід існування незалежної держави та можливість прискорення подальшого розвитку країни спираючись на досвід передових країн світу. Вихід на світовий ринок передбачає прийняття і застосування не лише світові економічні стандарти якості а і прийняття і використання світових стандартів якості вищої школи. Освітнянський ринок України починається з освоєння європейської вищої школи. Головний вектор сучасного розвитку вищої школи в Україні визначається загальним спрямуванням вітчизняної вищої школи на входження в загальноєвропейський освітнянський простір, гармонізацію національних і міжнародних стандартів вищої освіти в контексті Болонського процесу та кредитно-модульної системи навчання. [2] В умовах сьогодення вища освіта вимагає від науково-педагогічних працівників опанування і впровадження сучасних (інноваційних) методів навчання й викладання, заснованих на мультимедійних, інформаційних програмах, системах передання знань. В аналітичній доповіді ЮНЕСКО «Сталий розвиток після 2015 р.» слід зауважити, що у нову інформаційну епоху саме вища освіта має стати основоположним елементом прогресу, а інновації у різних сферах суспільної діяльності повинні містити в собі високий динамізм, швидку зміну якості знань, інформації, технологій. [2] Головним стратегічним

завданням розвитку вищої освіти України на сучасному етапі є інтеграція вищої освіти України до європейської освітньої системи в умовах приєднання до Болонського процесу, запобігаючи можливим складнощам і враховуючи перспективи цього прогресивного процесу, узгоджуючи та поєднуючи національні компоненти вищої освіти з вимогами Болонської декларації задля створення єдиної зони європейської вищої освіти. [5] Для реалізації курсу на інтеграцію до Європейського союзу, забезпечення всебічного входження України в європейський політичний, економічний і правовий простір Указами Президента України затверджена Стратегія інтеграції України до Європейського союзу. Основними напрямками культурно-освітньої і науково-технічної інтеграції визначено впровадження європейських норм і стандартів в освіті, науці і техніці, презентація і поширення власних культурних і науково-технічних здобутків у ЄС. Це сприятиме підвищенню в Україні європейської культурної ідентичності та входження до загальноєвропейського інтелектуально-освітнього та науково-технічного середовища. [5]

Згідно з принципами Болонської декларації первинна відповідальність за якість одержуваних знань, умінь і навичок лежить на кожному навчальному закладі, а отже, саме ВНЗ, а в ньому – факультет, в складі якого кафедра й окремих викладач несуть персональну відповідальність разом зі студентами за свою дисципліну та рівень її засвоєння. Так що все визначають зміст та форми і методи навчання, їх вибір, модернізація і вдосконалення. Перехід на кредитно-модульну систему навчання, за Болонською декларацією, дозволяє максимально якісно засвоювати навчальний матеріал за мінімальний термін, використовуючи структурно-логічний виклад найскладніших і найважливіших елементів знань логічними частинами – модулями.[6]

Одним із сучасних напрямів підвищення якості вищої освіти є удосконалення та впровадження перспективних методів навчання. Одним з яких є метод застосування проблемного підходу який повною мірою розвиває творчі здібності слухачів. При цьому слід зазначити, що проблемному навчанню притаманні такі функції: набуття навичок творчого засвоєння, застосування знань також уміння вирішувати навчальні проблеми та формування і накопичення досвіду творчої діяльності, формування мотивів і навчання разом з формування соціальних та пізнавальних потреб. В межах європейського простору визначено, те що найбільш важливими є розвиток творчих здібностей, практичних навичок, використання знань і підвищення рівня засвоєння навчального матеріалу у слухачів [3]. В Європі викладачі надають студентів більше самостійності у вивченні і практичному застосуванні поставленої викладачем проблеми. Самостійний пошук шляхів вирішення проблемних питань у ході заняття створює оптимальні умови для засвоєння нових знань та розвитку творчого мислення у слухачів. Даний метод у світовому освітянському просторі навчання проблемним методом заслуговує особливої уваги та пропонується активно впроваджувати під час навчання державних службовців. Все це вимагає від ВНЗ вирішення багатьох важливих завдань серед яких: модернізація державної системи контролю якості підготовки фахівців; створення внутривузівської системи управління якістю

навчання; розробка форм нової документації; створення навчально-методичного забезпечення підготовки висококваліфікованого фахівця; модернізація схеми фінансування; залучення студентів в процес управління навчально-виховним процесом у ВНЗ; розвиток академічної мобільності [1]

Враховуючи це, одним з актуальних завдань сучасної освіти є суттєве оновлення змісту освіти, пошук, створення та застосування найефективніших сучасних форм і методів навчання для забезпечення високої якості знань студентів. Завдяки політиці українського уряду на початку XXI ст. приєднання до Болонського процесу визначило реформаторські кроки України до європейської інтеграції у сфері вищої освіти.[6] Підписання Україною Болонської декларації, спрямованої на структурне реформування національних систем вищої освіти й створення єдиного європейського освітньо-наукового простору, відкриває один з напрямів інтеграції України в Європу. Україні надається реальна можливість отримати рівноправний статус у європейському освітньому просторі, який визначає розвиток нашої країни на ціле покоління вперед. Участь вищої освіти України в болонських перетвореннях має бути спрямована на її перспективний розвиток і набуття нових європейських ознак.

Досвід і практика доводять, що пізнавальна необхідність виникає у слухачів тоді, коли вони не можуть досягнути мети за допомогою відомих їм способів дій і знань. Під час проведення занять проблемну ситуацію слід розглядати як центральну ланку навчання [4]. Загалом сутність проблемного навчання можна звести до таких основних етапів: виникнення проблемної ситуації; усвідомлення сутності протиріччя і постановка проблеми; пошук способу вирішення проблемної ситуації; доведення гіпотези; перевірка вірності вирішення проблемної ситуації. Основним завданням викладача є порушення у свідомості слухача бажання до активної творчої діяльності, зацікавленості до навчального матеріалу та стимуляції до творчого мислення.

Отже, вирішенню проблеми викладання навчальних дисциплін при підвищенні якості вищої освіти в контексті євроінтеграції за умов реформування та модернізації підготовки спеціалістів у вищих навчальних закладах в контексті Болонського процесу буде вагомим внеском національної вищої школи в перспективне майбутнє суспільства та сприятиме визнанню держави Україна серед рівноправних членів Європейського Союзу.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про освіту». Постанова ВР N 1144-XII від 04.06.91.
2. Електронний ресурс код доступу [http://ndipzir.org.ua/wp-content/uploads/2017/07/Klimova/6_3.pdf]
3. Електронний ресурс код доступу: [<http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=654>].
4. Барило О.Г., Потеряйко С.П. Удосконалення форм і методів підготовки фахівців сфери цивільного захисту / Стратегія державної кадрової політики – основа модернізації країни: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. за міжнар. участю, Київ, 31 трав. 2012 р.: до 15-річчя галузі науки «Державне управління». – К.: НАДУ, 2012. – С. 291-293.

5 Електронний ресурс код доступу [http://ndipzir.org.ua/wp-content/uploads/2017/07/Klimova/6_3.pdf]

6. Електронний ресурс код доступу [http://www.rusnauka.com/14_NPRT_2010/Pedagogica/53660.doc.htm]

СУЧАСНІ ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАННЯ МЕНЕДЖМЕНТУ

Дорофєєв О. В., к.е.н., доцент

Воронько-Невіднича Т. В., к.е.н., доцент

Ключовим аспектом у функціонуванні кожного підприємства (установи, організації) була і залишається робота менеджерів, а навчання та розвиток управлінських кадрів є обов'язковою умовою виживання й розвитку бізнесу. За умов постійних змін висококонкурентного середовища помилки керівників, що приймають неправильні рішення, обходяться занадто дорого, тому необхідно розглядати навчання менеджменту не як витрати, а як інвестиції, що дозволяють використовувати наявні знання у конкретній ситуації для реалізації сприятливих можливостей, що виникають.

При цьому хочеться акцентувати увагу на думці авторів про те, що успішність навчання менеджменту є результатом діяльності самого здобувача вищої освіти у процесі навчання. Оскільки жоден заклад вищої освіти не зможе продати знання і здатність приймати оптимальні рішення у подальшій діяльності. Подібний підхід до знань, як до товару, а навчального закладу – як до магазину, свідчить про нерозуміння сутності освіти та про відсутність у здобувача відповідальності за свої дії у процесі навчання.

Як зазначає І. П. Пономарьов, «... особливості роботи менеджера роблять навчання традиційними методами неефективним через те, що знання теоретичних основ управління ще не робить людину менеджером. Робота менеджера оцінюється за результатами роботи всієї організації, йому платять не за роздуми і знання, а за вміння домогтися результату від людей в організації. Особливість роботи менеджера необхідно враховувати у змісті навчальних програм і методиках викладання навчальних дисциплін. Якість навчання виражається у знанні технології формування адекватної, життєздатної й результативної стратегії діяльності підприємства, а також вирішенні ситуаційних завдань, володінні інструментарієм і наявності намірів» [1] (*тут і далі переклад з російської О. В. Дорофєєва і Т. В. Воронько-Невідничої*).

Зміст програм навчання має відповідати основним завданням, які належить виконувати майбутньому менеджеру, проте, на сьогодні, увага переважно концентрується тільки на оволодіння знаннями. Функціональний підхід, поширений у навчанні, намагаються реалізувати, долаючи ізольованість предметів один від одного, змінюючи зміст програм, запроваджуючи загальні, об'єднуючі дисципліни, реалізуючи в методиці навчання активні методи, інтегровані кейси з вирішення проблем, коучинг, ділові ігри, тренінги тощо. Подолання проблеми функціональної розрізненості навчання можливе шляхом формування міждисциплінарних курсів, які дозволять вчитися застосовувати знання і набуті компетентності у практичній діяльності.

Найбільша складність в навчанні менеджменту полягає у формуванні таких якостей, як бачення, вміння ставити цілі. Ці якості настільки ж складні для розуміння, як і інтуїція, та проявляються у сміливості, підприємливості, вмінні надихати, знаходити нове, бути непередбачуваними. Наразі, розвиток подібних якостей не представлено ні змістом програм навчання менеджменту, ні методикою навчання. Важливо відзначити, що наявність намірів і вміння ставити цілі суттєво відрізняється від умінь приймати рішення, вести переговори і вирішувати конфлікти.

Особистісні якості менеджера, амбіції, характер, його філософія бізнесу і етичні погляди мають більше значення для формування майбутнього, ніж його компетенція. Менеджеру необхідні, в першу чергу, концептуальні навички, він повинен бачити, що потрібно зробити, як це зробити найбільш оптимально, поставити мету, а вже потім буде потрібно вміння зацікавити людей і забезпечити виконання поставлених завдань.

Для набуття й розвитку якостей, що дозволяють забезпечити цілісність підприємства та застосування знань на практиці, необхідна зміна самої методики навчання, додавання практичних, тренінгових курсів, закріплення знань в діях. Це дозволить не стільки перевірити на практиці отримані знання, скільки з власної діяльності отримувати знання й новий досвід. Якщо головне в методиці – це формування цілісного розуміння роботи менеджера, то навчання має сприяти набуттю здобувачами власного бачення, тобто напрями докладання своїх зусиль, вміння ставити цілі, що відрізняє роботу менеджера від всіх інших спеціальностей. Набуття спроможності власного бачення – це, швидше за все, питання не до змісту програми і навіть не методики викладання, швидше за все це цінності, дух і культура закладу вищої освіти.

Вирішити проблему формування намірів і самостійності в діях можна тільки комплексно, розвиваючи вміння і навички. Доповнення навчальних планів дисциплінами з лідерства, дизайну, акторської майстерності, розвитку особистості сприятиме набутті здобувачами вищої освіти необхідних компетентностей. Розвитку самостійності в діях можна досягти і через зміну спрямованості навчання, від стилю «мислення-діяльність» – через задуми до результату, до стилю «діяльність-мислення» – спочатку діяти, експериментувати, отримувати досвід, а потім осмислювати результати дій.

Отже, при створенні ефективної програми навчання менеджменту головним є об'єднання змістовної, методичної та концептуальної сфер навчання єдиною логікою роботи менеджера, яка полягає у встановленні цілей і досягненні визначеного результату з використанням здібностей інших людей.

Список використаних джерел

1. Пономарев И. П. Особенности обучения менеджменту [Электронный ресурс] / И. П. Пономарев. – Менеджмент в России и за рубежом. – 2001. – № 5. – Режим доступа : <https://www.cfin.ru/press/management/2001-5/11.shtml>.

2. Особенности обучения менеджменту за рубежом [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.management.com.ua/partners/2018/11/13/osobennosti-obucheniya-menedzhmentu-za-rubezhom/>

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Дядик Т.В., к.е.н., доцент

З метою підготовки компетентних, конкурентоспроможних на ринку праці фахівців, викладачами вищих навчальних закладів обов'язково проводиться навчально-методична робота, серед якої основне аудиторне навантаження займають лекції та проведення практичних занять. Для реалізації актуальних вимог сьогоденної освіти повинні бути розроблені нові методи та впроваджені сучасні методи навчання, які дозволять сформулювати нагальну проблему та одержати досвід її вирішення. Традиційна організація навчального процесу замінюється інтерактивними методами навчання, які змушують здобувачів вищої освіти працювати з конфліктуючими ідеями й перспективами, що сприяє їхньому самоаналізу, саморозвитку, самоусвідомленню своїх особистісних можливостей і цінностей. Доцільність використання сучасних інтерактивних методів навчання у вищих навчальних закладах досліджувались у роботах В.П. Беспалько, В.І. Євдокимова, М.В. Кларіна, Е.Н. Пехоти, Є.І. Пометун, Л.В. Пирожко, Г.К. Селевко, В.В. Серікова, С.А. Сисоєвої, І.С. Якиманської тощо.

Головною метою використання інтерактивних методів навчання під час проведення практичних занять є закріплення вивченого теоретичного матеріалу стосовно основних понять і концепцій навчальних дисциплін, набуття навичок самостійного аналізу, чітке формулювання і обґрунтування своєї позиції. Застосування нових технологій навчання дає змогу формувати і соціальні компетентності, а саме: комунікативні навички; презентаційні уміння; інтерактивні уміння, що дають змогу ефективно взаємодіяти і приймати колективні рішення; експертні уміння та навички; уміння самостійно розв'язувати ситуаційні проблеми.

Сучасні вищі навчальні заклади стоять перед вкрай негативним фактом: в умовах традиційних форм та методів навчання студенти, пасивно отримуючи інформацію, не вміють здобувати її самостійно і застосовувати те, що знають. Теоретичною основою запровадження інтерактивних методів навчання мусять бути системний, особистісно-зорієнтований підходи до побудови дидактичних процесів; теорія оптимізації педагогічного процесу. Методологічною основою – розробки сучасних українських та зарубіжних педагогів у галузі методів та технологій навчання. Теоретичні та практичні розробки в цій галузі належать В. Гузеєву, А. Гіну, О. Пометун, Л. Пирожко, А. Фасолі [1, 2, 3, 4]. Інтерактивне навчання – це перш за все діалогове навчання, в ході якого здійснюється взаємодія вчителя та студента» [1]. Сутність інтерактивного навчання полягає в тому, що навчальний процес відбувається за умов постійної, активної взаємодії всіх здобувачів вищої освіти, це – співнавчання, взаємонавчання (колективне, групове навчання в співпраці) [4].

Найбільш поширені сучасні підходи до проведення практичних занять пов'язані з викростанням «мозкових штурмів» та дискусій, методу «інтерв'ю» та «мікрофон», дидактичних ділових та рольових ігор, дебатів, створення та моделювання життєвих проблемних ситуацій тощо. Заняття не повинен бути перевантаженим інтерактивною роботою, оптимально – 1-3 методи за заняття.

Інтерактивна модель проведення практичних занять відображає постійне спілкування викладача з здобувачами, здобувачів вищої освіти між собою. В результаті організації навчальної діяльності за таких умов створюється атмосфера взаємодії, співробітництва, що дає змогу викладачу стати справжнім лідером колективу. Ефективність проведення практичного заняття значною мірою залежить від:

- готовності самого викладача, що передбачає наявність та підготовку інтерактивних завдань по визначеній темі заняття, «переключення» викладача на роль здобувача та осмислення його зацікавленості у тому чи іншому методі;
- ретельної підготовки вступного і заключного слова, додаткових запитань, що будуть виникати в ході вирішення завдань;
- готовності здобувачів вищої освіти, що зумовлюється їх обізнаністю теми, що розглядатиметься, забезпеченістю літературними та інформаційними джерелами, відповідною мотивацією.

Важливими в організації проведення практичних занять є підведення підсумків, аналіз виступів окремих здобувачів і роботи групи загалом, об'єктивна оцінка їх знань, умінь формувати і відстоювати свою точку зору, визначення відповідних завдань на наступне заняття. У процесі навчання найбільш доцільне використання, в першу чергу, тих методів, при яких у здобувачів вищої освіти розвивається бажання до творчої, продуктивної праці; здобувачі прагнуть до активних дій, досягають успіхів і мотивують власну поведінку; відпрацьовуються моделі поведінки, необхідні для успішної професійної чи підприємницької діяльності. Цим вимогам найбільш відповідають інтерактивні методи навчання.

Отже, зміст практичних занять у вищих навчальних закладах має бути, в першу чергу, професійно спрямованим: забезпечувати єдність теорії лекційного матеріалу і практичного розкриття на занятті; обов'язково ґрунтуватись на конкретних прикладах з майбутнього фаху; використання таких підходів і методів навчання, які сприяють формуванню у здобувачів вищої освіти творчого підходу, залучають їх до дискусій, колективної діяльності.

Список використаних джерел

1. Гін А. Прийоми педагогічної техніки. Луганськ, 2004. 84 с.
2. Кондратюк В.Л., Волос М.М., Бабин І.І. Основні тенденції розвитку систем освіти та освітніх технологій у світовій педагогічній практиці. *Відкритий урок*. 2002. №5-6. С. 51-59.
3. Нісімчук А.С., Падалка О.С., Шпак О.Т. Сучасні педагогічні технології. К., 2000. 368 с.
4. Пометун О., Пироженко Л. Інтерактивні технології навчання: теорія і практика. К. 2002. 136 с.
5. Чорний С. Сучасні підходи до змісту та методики проведення семінарських занять: електронний ресурс. URL: <http://oldconf.neasmo.org.ua/node/539>.

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ МЕДІАОСВІТИ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Бігуненко О.Г., методист навчального відділу

Кальна О.В., завідувач навчально-консультаційного центру (пункту)

Колесніченко І.А., методист II категорії навчального відділу

Шульга Л.В., к.е.н., доцент

В умовах сьогодення вища освіта вимагає опанування і впровадження інноваційних методів навчання й викладання, заснованих на мультимедійних, інформаційних програмах, системах передання знань. Сутність впровадження інноваційних процесів у технології і методи вищої освіти стали об'єктом вивчення як зарубіжних так і українських вчених.

Світовим трендом у сфері освіти стають відкриті он-лайн курси MOOCs та медіаосвіта. Автори наголошують на тому, що впровадження нових технологій навчання та досконале оволодіння ними вимагають певної внутрішньої готовності учасників освітнього процесу до змін, що відповідають умовам швидкозмінного інформаційного суспільства.

Для вдосконалення якості сучасної освіти, забезпечення її доступності та ефективності, підготовки молоді до життя і діяльності в інформаційному суспільстві сьогодні доцільно враховувати процеси стрімкого інформаційно-технологічного розвитку різних галузей.

У визначеннях ЮНЕСКО медіаосвіту й медіакомпетентність послідовно пов'язують з розвитком демократичного мислення та громадської відповідальності особистості. Медіаосвітні технології, котрі відділилися в окрему частину педагогіки – медіадидактику, яка розробляє теорію медіаосвіти й навчання, науковообґрунтовує зміст медіаосвіти, вивчає закономірності, принципи, методи й організаційні форми навчання із залученням медіапродуктів та мас-медіа, втілюють принципи гуманізації освіти, сприяють підвищенню інтелектуального, культурного, духовного, морального рівня майбутнього фахівця [3, с. 23].

Основні завдання медіаосвіти – підготувати нове покоління до життя у сучасних інформаційних умовах, до сприйняття будь-якої інформації, навчити людину розуміти її, усвідомлювати наслідки її впливу на психіку, оволодіти способами спілкування на основі невербальних форм комунікацій за допомогою технічних засобів».

Г.В. Онкович зазначає, що медіаосвіта – це процес навчання і самонавчання особистості за посередництва засобів масової інформації та комунікації. Медіаосвіта розглядається як автономна складова та як частина загальної освіти, що може бути інтегрована в традиційні дисципліни [2, с. 48].

Згідно з «Концепцією впровадження медіаосвіти в Україні» медіакультура – це «сукупність інформаційно-комунікаційних засобів, що функціонують у суспільстві, знакових систем, елементів культури комунікації, пошуку, збирання, виробництва і передачі інформації, а також культури її сприймання соціальними групами та соціумом у цілому. На особистісному рівні медіакультура означає здатність людини ефективно взаємодіяти з мас-медіа, адекватно поводитися в інформаційному середовищі» [3].

У більш специфічній термінології вчення медіаграмотності повинне надати студентам можливість:

- розвивати здібності, знання і стосунки, необхідні для аналізу способів, за допомогою яких медіа активно конструюють реальність;
- отримувати знання соціального, культурного, політичного і економічного значення цих конструкцій і поширюваних ними цінностей;
- розвивати рівень оцінки і естетичного сприйняття медіатекстів;
- декодувати медіатексти, щоб розпізнати і оцінити культурні цінності, практичну значущість, ідеї, що містяться в них;
- розпізнавати, аналізувати і застосовувати різноманітність технічного використання і створення медіатекстів;
- усвідомлювати, що ті, хто створюють (конструюють) медіатексти, роблять це, виходячи з безлічі мотивів (контроль, тиск і ін.);
- економічних, політичних, організаційних, технічних, соціальних і культурних;
- розуміти, що кожна людина залучена в селективний і аналітичний процес дослідження медіатекстів.

Тож, медіаосвіта спонукає студентів не стояти осторонь величезного потоку інформації, а впевнено користуватись ним, фільтрувати і вибирати все, що сприятиме всебічному розвитку індивіда. Сьогодні часто вживаються терміни «технологія», «інформаційні технології», «інформаційно-комунікаційні технології», «медіа технології», незважаючи на відсутність єдиних трактувань і визначень, кожен з них має право на існування та вивчення.

Технологія – це сукупність методів і інструментів для досягнення бажаного результату; спосіб перетворення даного в необхідне [1]. Технології медіаосвіти сьогодні передбачають залучення до освітнього процесу як традиційних засобів масової інформації (періодичні видання, радіо, телебачення, кіно тощо), так і засоби новітніх інформаційних технологій, а саме – програмно-апаратні засоби і пристрої, що функціонують на базі обчислювальної техніки; використовують також сучасні способи і системи інформаційного обміну, що забезпечують операції збирання, накопичення, збереження, оброблення й передавання інформації.

Медіатехнології супроводжують людину давно і їх умовно поділяють на п'ять типів: ранні (писемність), друковані (друкарство, літографія, фотографія), електричні (телеграф, телефон, звукозапис), мас-медіа (кінематограф, телебачення), цифрові (комп'ютер, Інтернет). Застосування досягнень новітніх медіатехнологій саме в умовах вищої школи відкриває перед викладачами та студентами нові можливості, значно розширює та урізноманітнює зміст навчання, методи та організаційні форми навчально-виховного процесу, забезпечує високий науковий і методичний рівень викладання. Медіаосвітні технології якнайкраще відповідають принципам особистісного підходу. Їх застосування підвищує ефективність подання нового матеріалу, розвиває їх розумові та творчі здібності. Медіатехнології – це потужна мотивація студентів до навчання. Медіаосвітні технології є унікальним засобом формування

критичного мислення та розвитку творчих здібностей, засобом стимулювання бажання самоосвіти, самопідготовки, постійного прагнення до знань студентів.

Використання різних засобів інформацій у навчально-виховному процесі, а саме писемних, друкованих, електричних, телевізійних, цифрових і є медіаосвітні технології. Різні комбінації окремих видів медіатехнологій можна застосовувати з подвоєною ефективністю. На одному занятті можна використовувати друковані та телевізійні технології, на іншому – цифрові та електричні і т. д. Таке чергування щодо застосування медіатехнологій буде мати ефективний вплив на навчальний процес, підвищить мотивацію, інтерес студентів до навчання, спонукатиме до творчої діяльності. Це допомагатиме викладачам вищих навчальних закладів, які зможуть обирати такі комбінації медіатехнологій, що більше підходять до того чи іншого заняття з врахуванням теми, цілей, завдань заняття, засобів подання матеріалу тощо у підготовці та проведенні занять.

Застосування медіаосвітніх технологій у навчально-виховному процесі закладів вищої освіти є не лише доцільним, а й необхідним. Вони виконують такі основні функції:

- інформатизація освітнього процесу (доступ до різних джерел інформації);
- активізація навчально-пізнавальної діяльності студентів;
- підвищення мотивації студентів до навчання;
- інтерактивність навчання;
- моніторинг освітнього процесу;
- підвищення ефективності засвоєння студентами навчального матеріалу;
- спонукання до творчої діяльності (підготовка презентацій з використанням комп'ютерних програм;
- участь студентів у відеоконференціях, робота з зарубіжними студентами.

Отже, застосування медіатехнологій у освітньому процесі вищої школи уможливує урізноманітнення завдання та форм подання інформації, а також використання комп'ютерних програм, що включають різноманітний набір вправ: навчальних (для презентації матеріалу), тренувальних (для відпрацювання навичок і вмій), текстуальних (для перевірки знань). Вони дають можливість моделювати ситуації, які максимально наближені до умов професійної діяльності; активізувати навчальну діяльність студентів, посилювати їх самостійну роботу (можливість обирати інформацію, що безпосередньо стосується їхньої професійної діяльності, працювати у темпі, відповідно до рівня знань студента); розвивати критичне мислення студентів.

Список використаних джерел

1. Абдалова О.И. Использование технологий электронного обучения в учебном процессе [Текст]/ О. И. Абдалова, О. Ю. Исакова // Дистанцион. и виртуал. Обучение. – 2014. - № 12.-С. 53; Higher education The attack of the MOOCs [Текст]// The Economist. – 2013. – July 20 th.
2. Онкович Г. В. Сучасна медіаосвіта: зарубіжний і вітчизняний досвід // Світові стандарти сучасної журналістики / МОН України. Черкаський

національний університет ім. Б. Хмельницького; Інститут Медіа-Права; Могилянська школа журналістики НАУКМА / відп. ред. Т. Г. Бондаренко, С. Квіт. - Черкаси : Видав. Чабаненко Ю., 2010. - С. 47-51.

3. Концепція впровадження медіа-освіти в Україні // Інститут соціальної та політичної психології Національної академії педагогічних наук України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ispp.org.ua/news_44.htm

ХАРАКТЕРНІ РИСИ ОСВІТНІХ ІННОВАЦІЙ ТА ПІДХОДИ ДО ЇХ КЛАСИФІКАЦІЇ

**Макаренко П.М., д.е.н, професор
Могилат М.Г., к.е.н.**

Інновація є результатом інноваційного процесу, який визначається як процес використання нововведення, пов'язаний з його одержанням, відтворенням і реалізацією. Частина дослідників не відносять до інноваційних процеси освоєння, використання та поширення освітніх інновацій, обмежуючи визначення лише діяльністю зі створення нового. Інноваційними процесами у сфері освіти будуть процеси: пошуку інноваційних ідей; створення (розробки) інноваційних продуктів в педагогічній науці та в системі освіти; їх сприйняття соціально-педагогічним співтовариством та системою освіти (завдяки теоретичній, методичній, психологічній підготовці учасників); освоєння – засвоєння і застосування (впровадження в практику завдяки розробленню відповідних рекомендацій); поточне використання; оцінювання продуктивності й ефективності та подальше поширення.

Основними характерними рисами, які відображають специфіку освітніх інновацій, є:

– цілеспрямованість змін, які вносять у сферу освіти нові елементи (нововведення) та викликають її перехід з одного якісного стану до іншого. Інноваціями є лише ті зміни, які провокують зміни результатів, ефективності та якості освіти (через її зміст), зміну способів їх досягнення (через форми, характер та організацію навчального процесу);

– наявність специфічних особливостей, які пов'язані із соціально-психологічними та іншими аспектами педагогічної діяльності;

– ініціювання інноваційних змін на будь-якому рівні освітньої сфери (вчителем, учнем, керівництвом освітньої установи, державними і місцевими органами управління освітою та самоврядування в галузі освіти);

– інноваційні зміни повинні здійснюватися в діяльності та мисленні всіх учасників освітнього процесу;

– інноваційні процеси у сфері освіти повинні бути безперервними та спрямованими на постійне покращення сфери освіти;

– задля забезпечення процесу постійного інноваційного оновлення освітньої сфери необхідно впроваджувати відповідні механізми управління якістю освіти;

– ефективність впровадження певної інновації залежить від рівня

сприйнятливості системи (яка впроваджує інновацію) до інноваційних змін та наявністю реальних можливостей здійснення (впровадження) інновації.

Певні види інновацій мають свої специфічні особливості, зокрема, системні інновації, що стосуються радикальних змін в освіті, потребують та породжують інші види інновацій: організаційні, управлінські, економічні, педагогічні, соціальні тощо. Якщо ж рівень новизни частковий, то зміни відбуваються лише в певній функціональній підсистемі сфери освіти.

Внаслідок великої кількості видів інновацій в освіті багато підходів має їх класифікація. Більшість авторів [2;3] прагнуть враховувати максимальну кількість можливих ознак інновацій чим порушують системність та ієрархічну побудову. Останні подають собою засоби встановлення зв'язків між поняттями або класами об'єктів.

Інновації можна класифікувати за глибиною змін, що вносяться, та поділити їх на відповідні рівні: «нульовий порядок: регенерація первинних властивостей системи, збереження й оновлення її функцій; перший порядок: зміна кількісних властивостей системи при незмінній якості; другий порядок: перегрупування складників системи для поліпшення її функціонування; третій порядок: адаптивні зміни, елементів виробничої системи для пристосування їх один до одного; четвертий порядок: новий варіант, найпростіша якісна зміна, що виходить за межі простих адаптивних змін; первинні ознаки системи не міняються, відбувається деяке поліпшення їхніх корисних властивостей; п'ятий порядок: нове покоління; міняються всі або більшість властивостей системи, але базова структурна концепція зберігається; шостий порядок: новий вид, якісна зміна первинних властивостей системи, первинної концепції без зміни функціонального принципу; сьомий порядок: новий рід, вища зміна у функціональних властивостях системи або її частини, яка міняє її функціональний принцип». Використовувати цю класифікацію інновацій у сфері освіти можна лише частково, адже перші три рівні (порядки) не викликають перехід системи освіти з одного якісного стану до іншого, не провокують зміни цілей і результатів освіти, а також зміну способів їх досягнення. Тобто, ідеться лише про модернізацію, що може підвищувати якість, ефективність та результативність навчально-виховного процесу, але не в істотній мірі. Інноваціями з цієї позиції можуть визнаватися лише інновації четвертого, п'ятого, шостого та сьомого порядків.

Для практичного використання інновацій їх необхідно надавати у вигляді ієрархічної системи яка передбачає поділ факторів за етапами здійснення (виникнення, впровадження, впливу, наслідків) та побудову на принципах комплексності і системності (табл. 1).

Розроблений класифікаційний підхід дозволить визначати рівень, масштаби, сфери, ступені змін та наслідків впровадження освітніх інновацій, враховувати специфіку сфери освіти та особливості її інноваційного розвитку у сучасних умовах.

Система управління інноваційно-інвестиційною діяльністю суб'єктів освітньої сфери має базуватися на методах, механізмах і стимулах, які впливатимуть на їх поведінку та будуть примушувати підвищувати якість освіт-

Класифікація освітніх інновацій за виникненням, впровадженням, впливом та наслідками [розроблено авторами]

ФАКТОРИ ВИНИКНЕННЯ ОСВІТНІХ ІННОВАЦІЙ		ФАКТОРИ ВПРОВАДЖЕННЯ ОСВІТНІХ ІННОВАЦІЙ		ФАКТОРИ ВПЛИВУ ТА НАСЛІДКІВ ОСВІТНІХ ІННОВАЦІЙ	
Ступінь використаня результати в наукових знань	- засновані на: - фундаментальних, прикладних дослідженнях, існуючих наукових знаннях, комбінації різних типів знань.	Сфера виникнення	- педагогічні, техніко-технологічні, трудові, методичні, культурні, методологічні, наукові, фінансово-економічні, соціально-психологічні, юридичні, організаційно-управлінські, інформаційні, медичні та ін.	Рівень ефективності та результативності	- успішні (з високою, та середньою ефективністю), неуспішні (з низькою ефективністю, або її відсутністю).
Основа виникнення	- відкриваючі, заміщуючі, відмінюючі, ретроінновації, зворотні.	Тип результату	- випереджаючі своєчасні, запізнілі.	Тип результату	- відкриття, винахід, раціоналізаторська пропозиція.
Характер появи у часі	- постійні, тимчасові.	Глибина та обсяг внесених змін	- довгострокові, середньострокові, короткострокові.	Глибина та обсяг внесених змін	- радикальні (базові, глобальні, масові, фундаментальні); модернізаційні, комбі-наторні, поліпшуючі; модифікаційні (псевдоінновації); ординарні.
Встановлення суб'єктів освіти	- в розвиток здібностей учнів і педагогів; їх знань, умінь, навичок та ін.	Значення у відтворальному процесі	Сфера впровадження	Значення у відтворальному процесі	- споживчі, інвестиційні.
Тип взаємодії учасників педагогічного процесу	- у колективному, груповому, сімейному навчанні, тьюторстві, репетиторстві та ін.	Можливість передбачення наслідків	Масштаб впровадження та соціально-педагогічна вага	Можливість передбачення наслідків	- з непередбачувальними, передбачувальними наслідками.
Джерела виникнення	- в результаті НТП, потреб ринку.	Зв'язок з іншими інноваціями	Види впровадження	Зв'язок з іншими інноваціями	- часткові, локальні або одиничні; модульні або комплексні; системні.
Шлях розробки	- еволюційні, революційні.	Масштаб цілей та період дії	Джерела фінансування (за рахунок коштів)	Масштаб цілей та період дії	- власних, кредитних, інвестиційних, спонсорських, бюджетних, змішаних джерел.
Спосіб виникнення	- планові (систематичні, періодичні), стихійні, спонтанні, випадкові.	Джерела фінансування (за рахунок коштів)	Джерела фінансування (за рахунок коштів)	Спосіб виникнення	- світові, міжнародні, національні, регіонально, галузеві; в пошкільній, середній, професійно-технічній, вищій освіті; на рівні окремих навчальних закладів, їх типів; у межах навчальної дисципліни (їх групи), напрямку підготовки (їх групи), групи учнів, у межах професійно-типологічних груп (методичних об'єднань) педагогів, в діяльності одного педагога та ін.

ніх послуг. Такий інструментарій залежить від можливостей інвестиційного розвитку сфери освіти.

Здебільшого, у всіх інноваційних заходах застосовуються інформаційно-телекомунікаційні технології та сучасна комп'ютерна техніка, що потребує інвестицій. Прикладом таких технологій є системи управління якістю освіти, автоматизації документообігу та управління навчальним процесом, дистанційне навчання та інші інновації. Крім того, інноваціями слід вважати апаратне (технічна база) та програмне забезпечення, зокрема, створення комп'ютерної мережі, сайтів різних рівнів, забезпечення виходу у глобальну мережу Інтернет; створення навчально-методичних ресурсів у цифровій формі, зокрема, електронної бібліотеки, підручників, системи тестів, кейсів та інформаційних матеріалів. Такі системи дозволяють підвищити ефективність управління навчальним процесом за рахунок оптимального формування навчальних планів, контролю за результатами навчання та кадрового складу, швидкого внесення змін. Створення електронних освітніх ресурсів потребує відповідної кваліфікації персоналу, програмного забезпечення, а також ресурсу часу. Отже, необхідно окремо виділяти інвестування цього напрямку.

Потреба в інноваційній спрямованості інвестиційної діяльності викликана корінними змінами у різних галузях, в т.ч. в самій сфері освіти, необхідністю оновлення форм, підходів, технологій навчання та підвищенням конкурентоспроможності навчальних закладів та сфери освіти в цілому.

Список використаних джерел

1. Про інноваційну діяльність : Закон України від 04.07.2002 р. № 40-IV [Електронний ресурс] / Верховна рада України // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 36. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/40-15>.

2. Ангеловски К. Учителя и инновации / К. Ангеловски. – М. : Просвещение, 1991. – 159 с.

3. Хуторской А. В. Педагогическая инноватика: методология, теория, практика : науч. изд. / А. В. Хуторской. – М. : Изд-во УНЦ ДО, 2005. – 222 с.

**АКТИВІЗАЦІЯ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ ПРИ ВИВЧЕННІ
ТЕХНІЧНИХ ДИСЦИПЛІН**

Запорожець М.І., к.т.н., доцент

Економіка кожної країни висуває підвищені вимоги до випускників вищих навчальних закладів. Це вимагає змін у підході до навчання майбутніх спеціалістів. Зараз є актуальним перехід від методики накопичення знань до вміння оперувати отриманими знаннями. Вирішальним фактором в цьому процесі є методика навчання. Підвищення її якості залежить від умілого вибору найбільш прийнятних методів активізації навчального процесу в залежності від професійної спрямованості навчання.

При викладанні технічних дисциплін доцільно використовувати дві групи методів активізації навчального процесу: імітаційні і неімітаційні.

До першої групи належать ділові ігри, моделювання виробничих ситуацій, активний самоконтроль знань, ігрове проектування.

До другої групи належить науково-дослідна робота, участь в олімпіадах і науково-практичних конференціях, студентські наукові гуртки.

Основна задача методів активізації навчального процесу – це максимальний розвиток творчих здібностей, виховання вміння самостійно мислити та приймати рішення.

В процесі вивчення дисципліни "Сільськогосподарські машини" серед перерахованих методів використовуються ділові ігри. Ділова гра – це метод вибору оптимальних рішень в умовах, що моделюють майбутню виробничу ситуацію [1]. У занятті бере участь група студентів, яка ділиться на бригади. Веде заняття викладач (арбітр). Воно триває дві години і складається з трьох етапів.

На першому етапі "бригадири" витягують із запропонованого арбітром пакету карток одну картку, в якій описана ситуаційна задача, попередньо оцінена викладачем відповідною кількістю балів в залежності від її складності.

На другому етапі відбувається вирішення ситуаційної задачі, що є алгоритмом дій студентів, які беруть участь у грі. Викладач уважно стежить за процесом прийняття рішення.

Третій етап – це передача матеріалів по рішенням задач арбітру, обговорення, висновок арбітра, визначення переможця.

Після обговорення викладач звертає увагу на прогалини у знаннях та рекомендує відповідну літературу для їх усунення.

Позитивними моментами такого заняття є:

- закріплення та поглиблення знань, набутих на лекціях, лабораторних, практичних заняттях;
- створення умов для активного обміну думками та досвідом;
- індивідуальний підхід до кожного учасника гри;
- рівень запам'ятовування інформації доходить до 70-80 % від того, що говорили і що робили.

Приклад ситуаційної задачі [2]: в процесі підготовки до роботи плуга ПЛП-6-35 необхідно було встановити передплужники та дисковий ніж. Механізатор К. встановив передплужники так, щоб відстань між носками лемешів основного корпусу і передплужника складала 400 мм. Дисковий ніж встановив так, щоб глибина його ходу була на 50-70 мм більшою, ніж глибина ходу передплужника. Необхідно оцінити дії механізатора.

Відповідь: передплужники встановлено невірно. Відстань між носками лемешів повинна бути не більшою за 350 мм. Дисковий ніж встановлено правильно.

Іншою важливою формою навчання є науково-дослідницька робота, до складу якої входить робота під час навчального процесу, а також робота в позанавчальний час. Перша з них передбачає виконання індивідуальних завдань під час проведення лабораторних занять, виконання курсових проектів та кваліфікаційних робіт. Друга – роботу в наукових гуртках, конструкторських бюро, наукових проблемних групах. При цьому необхідно дотримуватись наступних принципів:

- доцільність;
- добровільність;
- плановість та реальність тематики.

Підсумком проведення такої науково-дослідницької роботи є участь в олімпіадах, наукових конференціях, написання наукових статей і подача патентів.

Таким чином, застосування методів активізації навчального процесу при вивченні технічних дисциплін дає можливість підвищити рівень підготовки майбутніх спеціалістів.

Список використаних джерел

1. Запорожець М.І. Підвищення якості професійної підготовки майбутніх спеціалістів. Матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції "Людина, природа, техніка у XXI столітті. – Полтава, 2016. – с. 19-20.
2. Практикум з технологічної наладки та усунення несправностей сільськогосподарських машин/ Г.Р. Гаврилюк, Г.І. Живолуп, П.С. Короткевич та ін., за редакцією Г.Р. Гаврилюка. – К: Урожай, 1995.- 280 с.

АКТУАЛЬНІСТЬ ВПРОВАДЖЕННЯ МЕТОДІВ АКТИВНОГО НАВЧАННЯ В КОМПЛЕКСІ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ ТА ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ БЕЗПЕКИ ПРАЦІ

Лапенко Т.Г., к.т.н., доцент

Сьогодні перед вищими навчальними закладами стоїть завдання задовольнити потреби економіки України у кваліфікованих робітниках з активною життєвою позицією.

Для тривалого й успішного життя здобувачі вищої освіти мають бути конкурентоспроможними на ринку праці. Свідоме ставлення студента до свого

життя та здоров'я є однією з умов його успішного навчання, а згодом – тривалої і продуктивної професійної діяльності.

Безпека праці та підтримання високого рівня працездатності кваліфікованого робітника може бути досягнута при формуванні у студента здоров'язбережувальної компетентності в процесі вивчення охорони праці.

Майбутні кваліфіковані робітники розуміють, що їх успішна самореалізація, професійний розвиток матеріальний добробут, конкурентоспроможність на ринку праці мають обов'язкову передумову – здоров'я, безпечну працю, акуратність, уважність, свідоме дотримання вимог охорони праці.

Охороно праці – дисципліна у якій позитивний підхід вкрай важливий, адже в процесі навчання ми оперуємо поняттями «шкідливий виробничий фактор», «нещасний випадок», «пожежа», «травма». Тому важливо мати в арсеналі методи навчання, які дозволяють розвивати у студентів впевненість у власній здатності безпечно працювати, позитивно оцінювати свій вибір професії. Аби переконати кожного, що він здатний правильно діяти в нестандартних умовах можна запропонувати студентам самостійно проаналізувати риси свого характеру і визначити, які з них сприятимуть адекватній поведінці в критичній ситуації. Щоб змінити впевненість студентів у власних силах, доцільно акцентувати їх увагу на тому, що вони можуть оцінювати ситуацію, розв'язувати проблеми, приймати рішення і раціонально діяти.

Здоровий спосіб життя має бути для викладача життєвим пріоритетом, тоді сам викладач зможе стати для своїх студентів взірцем.

Ефективність викладання будь якого курсу, курсу охорони праці, зокрема, в більшій мірі, визначається методикою навчання, дидактичним забезпеченням предмету і уміння викладача, використовуючи всі сучасні технології навчання для вирішення поставлених навчально-виховних завдань.

Також можна запропонувати використовувати на заняттях чотири групи проблемно-пошукових методів.

1. Демонстраційне вирішення проблеми викладача – показовий проблемний виклад, демонстраційний експеримент.

2. Самостійна проблемно-пошукова діяльність студентів – індивідуальне дослідження, навчальний експеримент вирішення.

3. Колективна проблемно-пошукова діяльність студентів – навчальний диспут, колективне дослідження.

4. Спільна проблемно-пошукова діяльність викладача і студентів – дискусія, продуктивний діалог, ділова гра.

Використання інноваційних технологій навчання передбачають не просто отримання знань, а творче відношення до них, сприяють формуванню і вихованню освіченого творчого, професійно здібного кваліфікованого фахівця спроможного вирішувати певні завдання у практичній діяльності.

Підвищення ефективності освітньої діяльності у сфері формування культури безпеки студентської молоді досягається залученням студентів до науково-дослідної діяльності. Використання таких методів навчання дозволяє

активізувати мислення всіх учасників педагогічного процесу, розвивати партнерські стосунки, підвищувати результативність навчання у сфері безпеки не лише шляхом збільшення обсягів навчальної інформації, але й за рахунок глибини швидкості її переробки, забезпечити високі результати виховання і навчання майбутніх фахівців. В цілому, це дозволяє сформувати в майбутнього фахівця культуру безпеки й мислення, пріоритетним для якого стають питання безпеки, захисту й збереження життя і здоров'я людини.

Список використаних джерел

1. Проблеми впровадження культури безпеки в Україні: аналітична доповідь / [Ю.М. Скалецький, Д.С. Бірюков, О.О. Мартюшева, Л.Д. Яценко] – К.: НІСД, 2012.

2. Рибалко Л.С. Методи активного навчання у вищій школі: [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc8um/rupkr_ped/2010_16/e-Book/5_9pdf/

ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ В ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ФІЗИКО-МАТЕМАТИЧНИХ ДИСЦИПЛІН МАЙБУТНІМИ АГРОІНЖЕНЕРАМИ

Антонець А.В., к.пед.н., доцент; **Флегантов Л.О.**, к.ф.-м.н., доцент;
Рижкова Т.Ю., старший викладач

На сучасному етапі економічного розвитку України вітчизняний ринок праці потребує висококваліфікованих працівників агропромислового комплексу, зокрема агроінженерів. Тому перед ВНЗ аграрного профілю стоїть першочергова задача підготовки фахівців з активною творчою позицією, готових до високої динаміки життя і плідної спільної роботи в колективі, де їм доведеться жити та працювати. Виховати індивідуальність майбутніх агроінженерів можна лише за допомогою систематичного впровадження в навчально-виховний процес аграрної освіти концепції особистісно-орієнтованого навчання, яка спонукає до критичного мислення і усвідомленого пошуку шляхів розв'язання різноманітних інженерно-технологічних задач. Даний підхід нерозривно пов'язаний із застосуванням методів інтерактивного навчання, які побудовані на принципах самостійної та групової діяльності студентів. Інтерактивні технології базуються на постійній взаємодії всіх учасників навчального процесу, тобто побудовані на основі партнерства викладача та студента.

Теоретичними та практичними розробками сучасних інтерактивних технологій навчання займалися багато науковців: А.О. Гін [2], О.І. Пометун [3], В.П.Беспалько [1] та інші. В нашому дослідженні – це процес пошуку вирішення фізико-математичних завдань тісно пов'язаних з реалізацією інженерних та технологічних задач. Спираючись на вже проведені дослідження багатьох науковців, з'ясуємо специфіку використання технологій інтерактивного навчання в процесі формування професійних умінь майбутніх агроінженерів під час вивчення фізико-математичних дисциплін.

Ми пропонуємо впроваджувати методи інтерактивного навчання на основі введення їх у вибрані теми окремих дисциплін. Фрагмент дидактичної моделі впровадження даних методів представлений у таблиці 1, яка пов'язує теми фізико-математичних дисциплін з методами інтерактивними навчання. Дана модель наводиться для дисциплін «Вища математика», «Математична статистика», «Прикладна математика» та «Фізика».

Таблиця 1

Фрагмент моделі використання методів інтерактивного навчання

Вища математика	Диференціювання функцій	Повне дослідження функцій	Метод найменших квадратів	Застосування визначених інтегралів	Розв'язування системи нелінійних рівнянь	Пряма та площина
	<i>Інтерактивна дошка</i>	<i>Аналіз проблеми</i>	<i>Мозковий штурм</i>	<i>Робота в міні групах</i>	<i>Робота в парах</i>	<i>Раунд, мікрофон</i>
Математична статистика	Формула повної ймовірності і Баєса	Схема незалежних випробувань	Числові характеристики випадкових величин	Випадкові величини, Теорема Ляпунова	Задачі на нормальний розподіл	Лінійні регресійні моделі
	<i>Робота в парах</i>	<i>Мозковий штурм</i>	<i>Робота в парах</i>	<i>Робота в міні групах</i>	<i>Мозковий штурм</i>	<i>Ділова гра</i>
Прикладна математика	Апроксимація функцій	Інтерполяція функцій	Розв'язування трансцендентних рівнянь	Наближене обчислення визначених інтегралів	Розв'язування диференціальних рівнянь	Проведення кореляційного аналізу
	<i>Робота в міні групах</i>	<i>Мозковий штурм</i>	<i>Робота в парах</i>	<i>Робота в парах</i>	<i>Робота в міні групах</i>	<i>Аналіз проблеми</i>
Фізика	Дослідження обертального руху тіл	Визначення модуля пружності методом вигину	Дослідження адиабатичного процесу	Дослідження властивостей в'язкої рідини	Дослідження джерела постійного струму	Дослідження явища дифракції світла
	<i>Аналіз проблеми</i>	<i>Робота в міні групах</i>	<i>Робота в міні групах Аналіз проблеми</i>	<i>Робота в парах</i>	<i>Інтерактивна дошка Аналіз проблеми</i>	<i>Мозковий штурм</i>

Запропонований фрагмент моделі впровадження інтерактивного навчання заснований на поступовому, поетапному, логічному використанні методів інтерактивного навчання від найбільш простих до найбільш складних. Дана технологія включає: введення методів інтерактивного навчання в традиційні форми навчання агроінженерів; використання на заняттях широкого спектру методів активного навчання; організація комфортних умов навчання, при яких всі студенти активно взаємодіють між собою; цільову розробку методів інтерактивного навчання для вибраних тем.

Як показало дослідження, впровадження інтерактивних методів навчання неможливе без чітких правил їх реалізації, а саме: проведення вступного роз'яснювальної бесіди; вибір методів інтерактивного навчання визначати

конкретними умовами навчання та особливостями контингенту студентів; доводити до студентів правила роботи в групах; використовувати інтерактивні методи, адекватно до віку студентів та їх досвіду роботи з даними методами; давати завдання студентам для попередньої підготовки; відбирати для заняття одну-дві інтерактивні вправи, які найбільш ефективно формували б у студентів потрібні професійні уміння; враховувати темп роботи кожного студента та його здібності; робити обговорення після завершення виконання інтерактивних вправ, проводячи між предметний зв'язок з іншими дисциплінами.

Отже, застосування активних та інтерактивних технологій навчання сприяє розвитку навичок критичного мислення та пізнавальних інтересів студентів. Загалом інтерактивне навчання дає змогу наблизити викладання до нового, особистісно-зорієнтованого рівня і більш глибоко та творчо сформувані професійні уміння агроінженерів, які почувають себе впевнено, вільно висловлюють свої думки і спокійно сприймають зауваження, адже вони є активними учасниками навчального процесу.

Список використаних джерел

1. Беспалько В.П. Слагаемые педагогической технологии / В.П. Беспалько. – М. : Педагогика, 1989. – 190 с.
2. Гін А.О. Прийоми педагогічної техніки / А.О. Гін. – Луганськ, 2004. – 84 с.
3. Пометун О. Інтерактивні технології навчання : теорія і практика / О. Пометун, Л. Пироженко. – К., 2002. – 136 с.

ІННОВАЦІЙНІ КОНЦЕПЦІЇ У ВИКЛАДАННІ ДИСЦИПЛІНИ «ЦИВІЛЬНИЙ ЗАХИСТ, ОХОРОНА ПРАЦІ В ГАЛУЗІ, ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА ВЛАСНІСТЬ»

Дудник В.В., к.т.н., доцент

Жодна людина не може постійно та безпомилково виконувати свої функції в процесі навчання, праці та в побуті. Тому підготовка студентів навчальних закладів до безпечної праці та діяльності не можлива без засвоєння знань з охорони праці в галузі, цивільного захисту та інтелектуальної власності.

Знання студенти здобувають під час вивчення даної дисципліни, яка викладається з метою формування у них потрібного для їхньої подальшої діяльності рівня знань та умінь із правових та організаційних питань охорони праці, виробничої санітарії, гігієни праці, пожежної безпеки, діям у надзвичайних ситуаціях, забезпечення інтелектуального і соціального розвитку, а також активної позиції щодо практичної реалізації принципів пріоритетності охорони життя та здоров'я студентів щодо результатів виробничої діяльності.

Пріоритетним напрямком дисципліни «Охорона праці в галузі, цивільний захист та інтелектуальна власність» вважається набуття нових умінь запобігання нещасним випадкам через формування соціальної позиції особи щодо її особистої безпеки та безпеки оточуючих.

Педагогічна дійсність свідчить, що традиційне навчання не є спроможним задовольнити підвищені вимоги до підготовки майбутніх кваліфікованих

працівників, оскільки не створює умов для формування вмінь та навичок самостійної пізнавальної діяльності, не сприяє розвитку творчих здібностей. Це зумовлює ряд протиріч між наявним рівнем готовності кваліфікованого робітника до професійної діяльності та сучасними вимогами до його підготовки, між потребою студента у самовираженні та здатністю освіти задовольнити дану потребу. Сучасні реалії потребують заміни концепції «передачі знань» на «навчання вчитися», «навчання жити». Отже, студентів потрібно навчити не тільки запам'ятовувати, а й осмислювати нову тему, щоб вони могли у подальшому вміти шукати інформацію, яка допоможе реалізувати поставлену проблему. Необхідно повернути студентам інтерес до вивчення спеціальних предметів, в тому числі «Охорони праці в галузі, цивільного захисту та інтелектуальної власності», зробити навчання цікавим, посилити бажання учитися, яке буде спонукати до пошуків. Все це вимагає пошуку нових підходів до навчання охорони праці в галузі, цивільного захисту та інтелектуальної власності, яке повинно опиратися не на трансляцію готових знань, а на створення умов для інноваційної пізнавальної діяльності на основі наявного досвіду.

Серед інноваційних технологій, що доцільно використовувати під час викладання дисципліни можна виділити: метод проектів, дидактичні ігри, інтерактивні методи навчання, диспути, круглі столи, кейс-методики, метод портфоліо тощо [1]. Розглянемо декілька технологій, які найчастіше використовуємо під час викладання охорони праці в галузі, цивільного захисту та інтелектуальної власності.

Метод проектів містить у собі сукупність дослідницьких, пошукових, проблемних методів, творчих за своєю суттю, то цю технологію можна розглядати як технологію, що сприяє творчому розвитку учнів, використанню ними певних навчально-пізнавальних прийомів, які в результаті самостійних дій учнів дають змогу вирішити ту чи іншу проблему. Крім того метод проектів передбачає обов'язкову презентацію результатів [2].

Однією з інтерактивних технологій навчання є також ситуаційна методика (аналіз ситуацій, метод case-study), що набула популярності у Англії, США, Німеччині, Данії та інших країнах, розроблена англійськими науковцями М. Шевером, Ф. Едейем та К. Єйтс [3]. Безпосередня мета методу case-study – спільними зусиллями групи учнів проаналізувати ситуацію – case, яка має місце у реальному житті і розробити практичне рішення; закінчення процесу – оцінка запропонованих алгоритмів і вибір кращого в контексті поставленої проблеми.

Всі ці методи не можуть існувати без допомоги інформаційних технологій. Мультимедійні засоби навчання надають великі можливості підвищення ефективності процесу навчання, оскільки забезпечують одночасне використання декількох каналів сприйняття, завдяки чому досягається інтеграція інформації; роблять можливою імітацію складних реальних ситуацій та експериментів; дозволяють візуалізувати абстрактну інформацію завдяки її динамічному представленню; дозволяють впливати на розвиток якостей, що характеризують творче мислення.

Наведені інноваційні методи та форми допомагають змінити акценти в

процесі навчання студентів з установок на освітню підготовку – на персоніфікований, діяльнісний процес. В процесі такої підготовки акцентується розвиваючий потенціал навчання, актуалізуються цінність пошукової діяльності та дидактичні цілі високого пізнавального рівня, набуває розвитку особистісно-професійна готовність до вирішення питань у професійній галузі, створюються педагогічні умови, при яких стимулюються творчі здібності студентів; моделюються елементи майбутньої професійної діяльності, формується не тільки знання, вміння та навички з предмета, а загальнокультурні та професійні компетенції, активна життєва позиція та головний спонукальний мотив навчальної діяльності – професійний інтерес у поєднанні з самореалізацією й орієнтацією на розвиток особистих і професійно важливих якостей.

Список використаних джерел

1. Шевченко Л.С. Розвиток поняття «педагогічні технології» в педагогічній науці та практиці / Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми: зб. наук. пр. – Київ-Вінниця: ТОВ «Планер», 2013. [вип. 36]. С. 484-489.

2. Гуревич Р.С., Кадемія М.Ю., Шевченко Л.С. Навчання у телекомунікаційних освітніх проектах (з досвіду роботи). / Навчально-методичний посібник. – Вінниця: ТОВ «Ландо ЛТД», 2007. 138 с.

3. Науково-методичні засади професійної підготовки кваліфікованих робітників в умовах євроінтеграції / Нестерова Л., Лузан П., Манько В. та ін. За ред. Л. Нестерової. – К.: ІПТО НАПН України, Педагогічна думка, 2012. 160 с.

ІНТЕГРАЦІЯ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ В ГАЛУЗІ ХАРЧОВОЇ ІНЖЕНЕРІЇ В ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ОСВІТНІЙ ПРОСТІР І ЇХ АДАПТАЦІЯ НА РИНКУ ПРАЦІ В УКРАЇНІ Й ЗА РУБЕЖЕМ

Сукманов В.О., д.т.н., професор

Майбутній вступ України в ЄС і реальний перехід на європейські освітні стандарти, які передбачають реальну мобільність студентів, приводить університети України до необхідності провести реальну інтеграцію своїх навчальних планів і освітніх програм.

Актуальність модернізації підготовки кадрів саме в області харчових технологій та інженерії обумовлена безперервно зростаючими вимогами до якості продуктів харчування. З одного боку, це пов'язано з прийняттям принципів продовольчої політики Європи, зміною на ринку виробництва продуктів харчування; з іншого боку - з новими технологічними можливостями виробництва продуктів. Виробники активно ведуть пошук новаторських продуктів і технологій, та інновації в харчовій промисловості можуть бути забезпечені лише фахівцями нового покоління, які привнесуть в дану область нові підходи, методології вирішення завдань організаційних, технологічних, інженерних.

Основне питання - який набір знань отримує наш випускник, тобто що закладено в наші навчальні плани. Порівняльний аналіз навчальних планів і програм підготовки бакалавром і магістрів в Україні і в ряді провідних університетах Європи (Німеччина, Ірландія, Франція, Великобританія, Нідерланди, Данія, Бельгія) за напрямом «харчова інженерія» показав, що

існуючі навчальні плани харчових ВНЗ України не вписуються в загальну європейську модель насамперед за обсягом спеціальних дисциплін (Рис. 1).

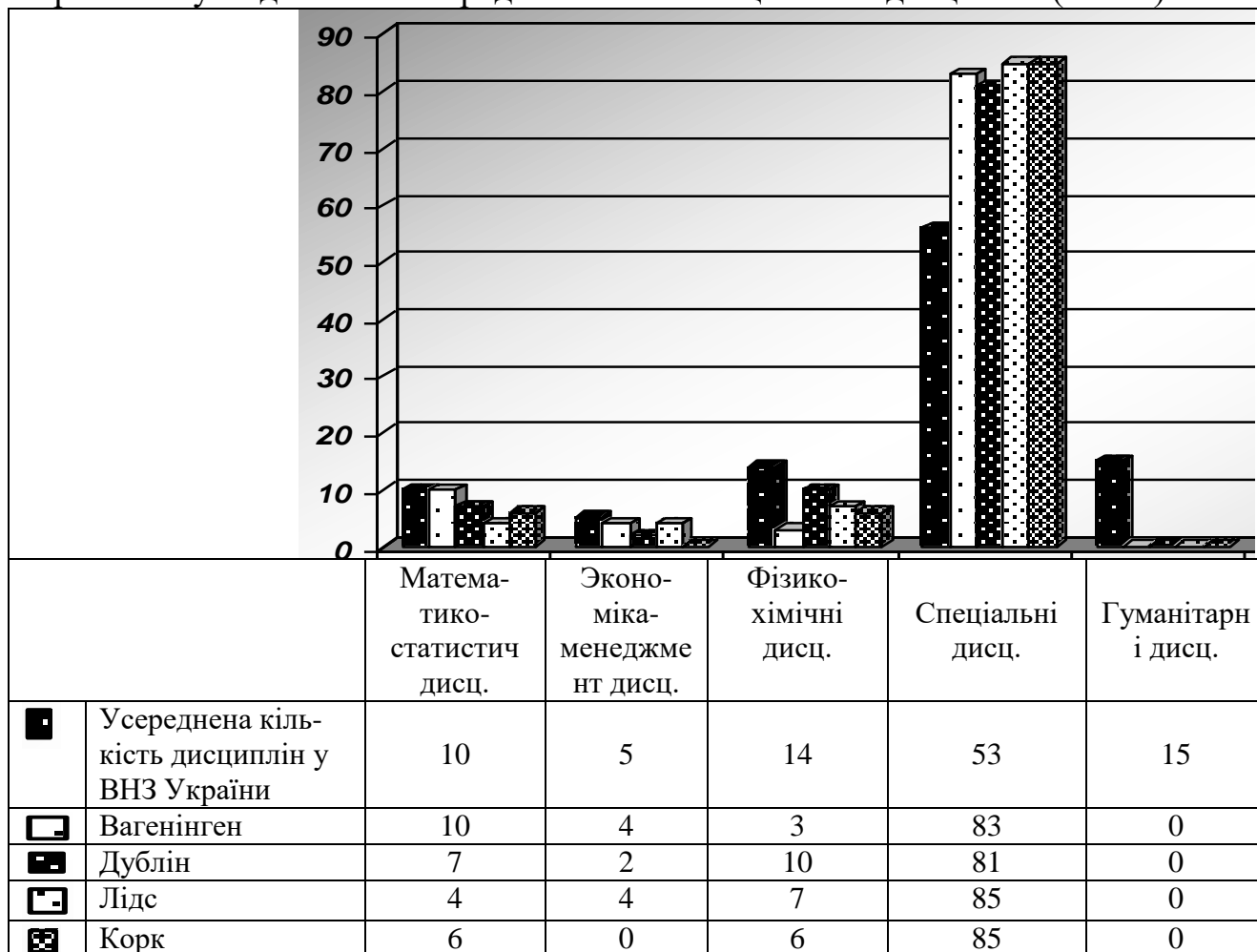

Рис. 1. Структура навчальних планів

Основна відмінність навчальних планів: у всіх європейських університетах в обов'язковому порядку починаючи з 1-2 курсів в кожному семестрі або навчальному році присутні, так звані «Дослідницькі проекти»: «Дослідження і відкриття» або «Критична оцінка наукової літератури по заданій темі».

В даний час в Європі існує ціла система Асоціацій, Програм, Центрів та Проектів, мета яких - зблизити і уніфікувати зміст навчальних планів, програм і вимоги реального виробництва через науку. У програмних документах практично всіх Асоціацій ключовою тезою є триада «освіта - наукові дослідження - промисловість».

Провідне місце займає Всесвітня Асоціація харчової науки і технології (IUFoST) - глобальна науково-дослідницька організація для харчової науки і технології, підтримки програм і проектів, спрямованих на підвищення безпеки і якості харчових продуктів в світі.

Складається з більш ніж 70 членів-країн, чотирьох регіональних груп: в Європі, Африці, Азії і Латинській Америці і представляють більше ніж 200.000 вчених і технологів-харчовиків по всьому світу. Цілі Асоціації - зміцнення глобальної продовольчої науки і техніки для людства. Місія Асоціації - сприяння міжнародному співробітництву та обміну інформацією, щоб

забезпечити утворення та підготовку вчених і технологів - харчовики по всьому світу.

Провідним методичним центром є Всесвітній портал Food-Info Foundation, Заснований Вагенінгенським університетом (Нідерланди), який є координатором всіх проектів, спрямованих на розвиток освіти в галузі харчової науки та інженерії. Food-Info.net надає інформацію більш ніж 20 мовами світу.

Мета створення порталу: сприяти розвитку освіти в галузі харчових технологій; збільшити кількість студентів, які вивчають науку про харчування та харчові технології; надання інформації про харчування максимально можливою кількістю мов. Інформацією порталу користуються люди в 211 країнах світу. До 2020 року на даного порталі будуть представлені дистантні курси з усіх дисциплін, що входять до навчальних планів підготовки фахівців з харчової технології та інженерії в університетах Європи.

Всебічний аналіз дозволив сформулювати першочергові кроки в напрямку модернізації системи підготовки фахівців в галузі харчової інженерії та технології з метою реальної інтеграції в європейський освітній простір (Рис. 2).

Підготовка таких фахівців в області харчової технології та інженерії забезпечить їх необхідними компетенціями, і в першу чергу:

- розробляти стратегічні концепції пропозиції продуктів харчування на базі орієнтації на смаки і запити споживача;

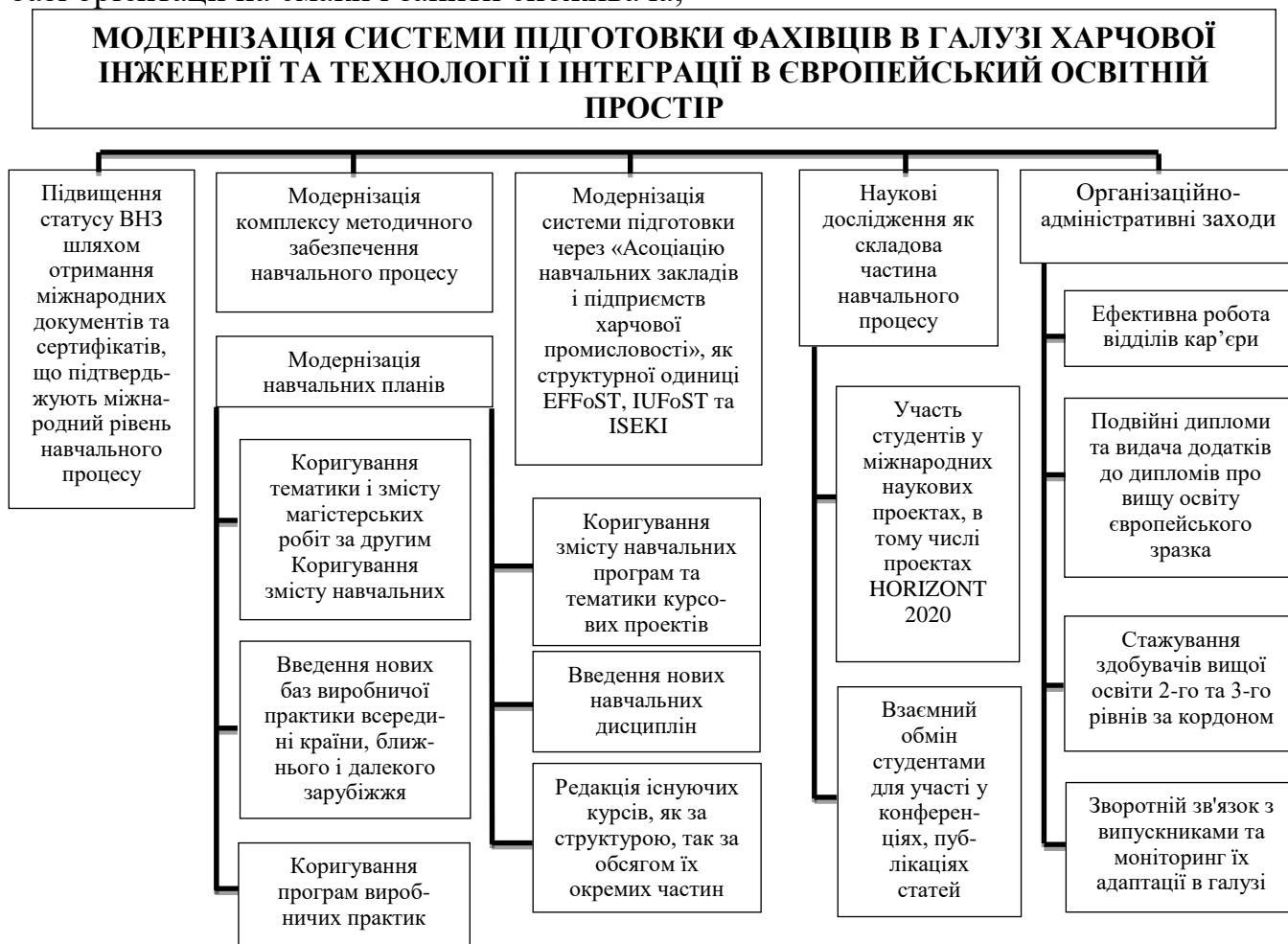

Рис. 2. Система заходів щодо модернізації системи підготовки фахівців в галузі харчової інженерії та технології і інтеграції в європейський освітній простір

- створювати і використовувати прогнозні моделі для розробки харчових продуктів, засоби для структурованої розробки продуктів, нові технології для виробництва нових продуктів;

- створювати нове технологічне обладнання та модернізувати існуюче для переробки сільськогосподарської сировини, виробництва напівфабрикатів і продуктів харчування нового покоління, заснованого на нових принципах впливу на продукти, забезпечуючи їх харчову цінність, збереження ферментно-вітамінного комплексу, високі споживчі якості, безпеку;

- аналізувати і оптимізувати різні елементи ланцюга виробництва харчових продуктів, використовуючи концепцію поводження ланцюга;

- створювати моделі здорового харчування, адекватні моделям здорового способу життя;

- розробляти нові покоління продуктів, яким властиві функціональні, антиоксидантні властивості; продукти, орієнтовані на конкретну вікову або цільову аудиторію: дитяче, дієтичне, лікувально-профілактичне харчування і т. п.;

- створювати умови для впровадження систем якості та екобезпеки продуктів харчування на всьому ланцюгу їх руху до кінцевого споживача;

- сприяти розробці та впровадженню у виробництво інноваційних технологій вирощування органічної продукції (потрібні нові фахівці з питань органічного виробництва);

- розробляти ідеологію організації споживання продуктів харчування, що відповідає якості продуктів нового покоління сучасним становищем, і відповідає науці про харчуванні людини.

Вирішення заходів, що пропонуються, вимагає достатньо часу, але, на наш погляд, це дозволить реально підвищити конкурентоздатність наших випускників на ринку праці як в Україні, так і за її межами.

ОБ'ЄКТНО-ОРІЄНТОВАНИЙ ВЕКТОР ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІН В КОНТЕКСТІ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ

Мінькова О.Г., к.с.-г.н.

Сакало В.М., к.т.н., доцент

В сучасних умовах функціонування закладів вищої освіти актуалізація отриманих здобувачем знань набуває не просто декларативних або формальних ознак, а стає необхідною умовою для усвідомлення здобувачем об'єктів, процесів та систем, які підлягають вивченню на протязі всього терміну навчання. Аналіз і проектування складних технологічних систем передбачає відокремлення окремих її елементів [1]. Елементи системи, в залежності від їх складності по відношенню до загальної, несуть в собі певні ознаки – властивості, які впливають на функціонування загальної системи. Елементи визначаються як об'єкти вивчення, а дисципліни, що вивчаються, направлені на визначення властивостей об'єкту.

Таким чином відбувається розчленування системи до найпростіших об'єктів. Взаємозв'язки об'єктів в системі значною мірою впливають на

результативність самої системи. Оптимізація системи спрямована на встановлення таких властивостей її об'єктів та взаємозв'язків між ними при яких результативність її функціонування буде найкращою. В аспекті сказаного, необхідно створити умови розуміння здобувачем загальної системи, що буде вивчатись вже с першого курсу навчання. А дисципліни повинні подаватись як інструмент вивчення конкретних властивостей об'єктів чи підсистем, а також обґрунтовувати взаємозв'язки між ними.

В такому випадку зрозумілим стає планове встановлення місця кожної дисципліни при розкритті суті загальної системи, що вивчається. Особливо це стосується дисциплін, які відносяться до загальних. А глибина вивчення тієї чи іншої дисципліни обумовлюється властивостями об'єктів і взаємозв'язків між ними в системі. Звідси витікає, що об'єктно-орієнтоване викладання дисциплін полягає в наданні широких знань здобувачу про структуру і елементи загальної системи з чіткою відповідності певної дисципліни і певних властивостей об'єкту чи взаємозв'язків між ними.

Розглядаючи навчальні плани будь-яких технологічних спеціальностей (мабуть не тільки технологічних) постійно відслідковуєш присутність системного підходу при формуванні переліку і послідовності викладання дисциплін.

Моделювання є важливим інструментом навчання студентів. Усвідомлення необхідності процесу створення та оцінки результативності моделей на будь якому рівні їх застосування сприяє розкриттю змісту дисциплін та їх об'єднання в систему вивчення технологічного процесу. Будь-яка формула вже виступає моделлю взаємозв'язку певних параметрів системи що є важливими при розумінні та описі її функціонування. Тому усвідомлення ЗВО процесів створення моделей їх опису та застосування є невід'ємною частиною побудови загальної картини технологічних процесів, що вивчаються.

Моделювання є одним з головних методів аналізу та синтезу систем і застосовується не тільки для аналізу та проектування але й бере участь в процесі управління функціонуванням складних систем, де являє собою підґрунтя для прийняття рішень.

Для розуміння сказаного наводимо ланцюг розчленування технологічної системи виробництва в рослинництві. Так базисом для проектування такої системи є обрана технологія, вхідними умовами для якої виступають агротехнічні вимоги вирощування певної культури, а результатом є перелік операцій, виконання яких призведе до отримання запланованого результату. Технологічна карта виступає скелетом для формування, аналізу та управління функціонуванням системи сільськогосподарського виробництва.

Як зрозуміло, для виконання кожної операції технології застосовується певний агрегат або обладнання. В такому випадку їх можна розглядати як елементи загальної системи і аналізувати вплив цих елементів та взаємозв'язків між ними на формування показників ефективності функціонування системи. Агрегати і обладнання, в свою чергу, необхідно і можливо розглядати як окремі підсистеми і застосовувати для їх аналізу та проектування методи притаманні

системному підходу. Таким чином відбувається процес розкладання складних систем на більш прості і цей процес відбувається до елементарних складових.

До складових системи можна віднести будь-які вузли та механізми, а їх елементами виступають деталі конструкції. Дослідження матеріалу, який використовується при виготовленні деталей це є не що інше, як вивчення властивостей елементів системи. Вивчення основних законів взаємодії вузлів машин та їх елементів також пов'язано з розчленуванням складних систем для аналізу. І якраз для вивчення властивостей складових системи і взаємозв'язків між ними застосовуються методи в основі яких покладено моделювання. Будь-яка формула, що вивчається ЗВО, є моделлю, яка повинна описувати властивість елементарної частини системи або встановлювати характер їх взаємодії. Кінцевою метою є визначення впливу властивостей елементів та зв'язків між ними на показники ефективності функціонування.

Список використаних джерел

1. Терьохіна О. Л. Організаційно-педагогічні умови формування інженерного мислення майбутніх інженерів-машинобудівників / О. Л. Терьохіна // Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах. – 2015. – Вип. 40 (93). – С. 281–287.

ОСВІТА ТА ЯКІСТЬ В СУЧАСНІЙ ВИЩІЙ ШКОЛІ

Дорошенко С.В., старший викладач

Сівцов О.В., старший викладач

Вища освіта — ступінь знань, що набуваються у закладах вищої освіти (вишах) на базі повної загальної середньої освіти, необхідний фахівцям вищої кваліфікації в різних галузях. Вища освіта, яка здобувається в закладі вищої освіти внаслідок послідовного, системного та цілеспрямованого процесу засвоєння змісту навчання, ґрунтується на повній загальній середній освіті й завершується здобуттям певної кваліфікації за підсумками державної атестації. Для здобування вищої освіти зараз переважно (крім певних винятків) необхідним в Україні є складання зовнішнього незалежного оцінювання. Згідно з новим Законом України «Про вищу освіту», що набрав чинності 28 вересня 2017 року, вища освіта визначається сукупність систематизованих знань, умінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, інших компетентностей, здобутих у закладі вищої освіти (науковій установі) у відповідній галузі знань за певною кваліфікацією на рівнях вищої освіти, що за складністю є вищими, ніж рівень повної загальної середньої освіти.

Як уже підкреслювалося, одна з характерних особливостей вищої школи - це професійна спрямованість навчального процесу. Ця особливість може успішно реалізуватися за умови усвідомлення її важливості науково-педагогічним персоналом. При проектуванні змісту кожної навчальної дисципліни викладачеві слід потурбуватися, щоб вона мала фундаментальний внесок у загальну професійну освіту, щоб виконувався, як уже

підкреслювалося, основний принцип навчання у вищій школі: "Вчити треба не дисципліні, а фаху".

Актуальність проблеми професійно-педагогічної підготовки викладача вищої професійної школи, обумовлені тим, що сфера освіти ставить у центр системи безперервної освіти пріоритети гуманістичної особистості. У цьому зв'язку важливого значення набувають вивчення діяльності педагога вузу, виявлення умов, що визначають професійно-педагогічну діяльність викладача вузу, визначення рівня сформованості професійних знань, умінь і навичок і, на їх основі, виділення системоутворюючих компонентів змісту загальнопедагогічної підготовки викладача вищої школи. Слід підкреслити, що навчання у вищій школі, окрім професійно-орієнтованих знань, повинно забезпечити вміннями прогнозувати власну життєдіяльність, здібності передбачати можливі наслідки неправильної самооцінки, вибирати з можливих ті рішення, які матимуть найбільшу реальну користь. Тому вищого рівня професійної освіти - творчої майстерності - неможливо досягти без загальної гуманітарної освіти і без інноваційних підходів до вирішення соціально-економічних, виробничо-технологічних, економічних та інших проблем. Таким чином, головним завданням професійної освіти постає не тільки вивчення законів природи і суспільства, але й допомога студентській молоді в діяльнісному оволодінні гуманістичною методологією перетворення світу і гармонізацією відносин в системі "людина - природа - суспільство".

Нині системними дослідженнями в галузі дидактики вищої школи доведено, що успішність навчання залежить не тільки від здібностей особистості, але й від розвитку навчальної мотивації. При певних умовах (зокрема, при високій зацікавленості особистості в конкретній діяльності) може включатися так званий компенсаторний механізм. І тоді успіхи в навчанні при досить слабких здібностях можуть забезпечуватися розвитком мотиваційної сфери. Безперечно, не можна стверджувати, що здібності не впливають на результативність навчальної діяльності. Але слід зазначити, що існуюча нині система відбору до ВНЗ забезпечує селекцію абітурієнтів на рівні знань і загальних інтелектуальних здібностей. І тому чинник професійної мотивації починає відігравати одну з провідних ролей в успішності навчання. У самій сфері професійної мотивації великого значення набуває позитивне відношення до професії, бо саме цей мотив окреслює кінцеву мету навчання, успішність професійної освіти.

Наразі дидактикою вищої школи окреслені показники якості навчання у ВНЗ, зокрема:

- відповідність цілей і результатів навчання на рівні конкретної системи освіти в Україні (наприклад, вищої аграрної, вищої економічної, вищої педагогічної освіти і т.д.) і на рівні окремого вищого навчального закладу;
- відповідність між різними параметрами оцінки якості результатів освіти конкретної особистості (якістю знань, умінь та навичок, розвиненістю загальних і професійних здібностей, ціннісних орієнтацій та особистісних рис);
- відповідність між теоретичними знаннями й умінням їх практичного використання в житті і професійній діяльності;

– сформованість у майбутнього фахівця потреби в постійному оновленні та удосконаленні набутих знань та умінь.

Можна звернутись також до визначальних критеріїв якості освіти, запропонованих Болонськими угодами, це:

– якість підготовки фахівців;

– зміцнення довіри між суб'єктами освіти;

– відповідність європейському ринку освіти;

– мобільність студентів та викладачів ВНЗ;

– сумісність кваліфікації на вузівському та після вузівському етапах підготовки;

– посилення конкурентоспроможності національної системи освіти.

Наразі обов'язковою вважається наявність внутрішніх та зовнішніх державних і громадських систем контролю за якістю освіти.

У світовій практиці використовується методика незалежної оцінки якості вищої освіти засобами визначення рейтингу ВНЗ з використанням шести головних параметрів:

– репутація у суспільстві;

– дані вступного конкурсу;

– науковий потенціал професорсько-викладацького складу;

– фінансові ресурси ВНЗ;

– задоволеність студентів якістю професійної підготовки та організацією навчального процесу;

– задоволеність роботодавців якістю підготовки фахівців.

Отже, проблема якості освіти є пріоритетною для освітньої політики України. Управління якістю освіти – це процес переведення якості освіти як об'єкта управлінського впливу в стан, що характеризується заздалегідь визначеними й обґрунтованими показниками якості освіти. Внутрішня самооцінка діяльності та незалежне зовнішнє оцінювання діяльності і стану закладу є обов'язковою вимогою Європейської асоціації забезпечення якості (ENQA). Якість вищої освіти України формують об'єктивні фактори: рівень підготовки абітурієнтів, кваліфікація та компетентність професорсько-викладацького складу ВНЗ, відповідність освітніх програм, матеріально-технічне та методичне забезпечення тощо. Сучасні умови розвитку вищої освіти, існуюча тенденція її кількісної еволюції (що характеризує її масовість) вимагають реалізації програм підготовки без зниження якості навчання при обмежених ресурсах, що можливо лише через запровадження нових форм, методів і технологій, які дозволять більш активно залучати адміністрацію ВНЗ, науковців, викладачів, здобувачів вищої освіти до процесу управління якістю освіти. Таким чином, сьогодні основну відповідальність за забезпечення якості у сфері вищої освіти несе сам вищий навчальний заклад. Серед актуальних напрямів подальшого дослідження проблеми забезпечення якості вищої освіти, на нашу думку, першочерговими та необхідними є розробка чітких критеріїв та показників зовнішнього та внутрішнього процесу забезпечення якості вищої освіти.

ОРГАНІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ПРИ ВИВЧЕННІ ДИСЦИПЛІНИ «ОПІР МАТЕРІАЛІВ» В ПДАА

Горик О.В., д.т.н., професор;

Ковальчук С.Б., к.т.н.; **Брикун О.М.,** асистент

Самостійна робота – це планована робота здобувачів вищої освіти (ЗВО), виконувана за завданням і при методичному керівництві викладача, але без його безпосередньої участі [1].

Самостійна робота ЗВО являється невід'ємною частиною навчального процесу у закладах вищої освіти. Для її успішного виконання необхідні планування і контроль з боку викладачів, а також визначення об'єму самостійної роботи в робочих програмах.

Роль самостійної роботи здобувачів надзвичайно велика. Успіх же будь-якої самостійної роботи залежить від її організації.

Самостійна робота здобувачів інженерно-технологічного факультету з дисципліни «Опір матеріалів» включає в себе: підготовку до аудиторних занять (лекцій, лабораторних робіт); самостійну роботу над окремими темами дисципліни; виконання письмової контрольної роботи; підготовку до всіх видів контрольних випробувань (захист лабораторних робіт, захист розрахунково-графічної роботи (РГР), тестування, іспит); виконання РГР; участь в наукових і науково-практичних конференціях та семінарах.

У зв'язку з тим, що дисципліна «Опір матеріалів» вивчається на другому курсі, коли ЗВО ще не має стійких навичок самостійної роботи, необхідно підготувати здобувачів до самостійної роботи. Самостійність як окрема якість особистості є однією з найважливіших при навчанні. Розвиток цієї якості вимагає певних дидактичних обставин і підходів. Найбільш важливим в навчальному процесі, на наш погляд, є індивідуальні заняття зі студентами. Індивідуальні заняття проводяться з окремими студентами з метою підвищення рівня їх підготовки та розвитку індивідуальних творчих здібностей. На жаль такі заняття хоча б у вигляді консультацій не передбачені на даний час у програмі вивчення дисципліни.

Самостійна робота студентів вимагає наявності інформаційно-предметного забезпечення: підручників, методичних рекомендацій, довідників, засобів інформаційної підтримки. Причому методичні матеріали для самостійної роботи ЗВО повинні забезпечувати можливість самоконтролю студента по кожному блоку навчального матеріалу [2].

Ефективність самостійної роботи значною мірою залежить від своєчасного контролю за її ходом. На практиці добре себе зарекомендували тестові форми контролю знань. Для цього у навчально-методичному комплексі дисципліни передбачено фонди тестових завдань з основних тем.

Тестування дозволяє також виявити рівень засвоєння теми, як окремим студентом, так і групою студентів. Діагностика рівня засвоєння дає можливість індивідуалізувати навчання. Участь у тестуванні підключає ЗВО до аналізу і самооцінці його власної навчальної діяльності. Знання результатів тестування з окремих тем дисципліни дозволяє студентам прогнозувати свою можливу підсумкову оцінку і, при бажанні, докласти зусиль для її підвищення. Відповіді

на тестові завдання відкривають, як перед викладачем, так і перед студентом, розгорнуту картину засвоєння теми.

Вивчення розділів дисципліни «Опір матеріалів» завершується виконанням РГР. Основне завдання цієї форми навчання – поглиблення знань ЗВО з дисципліни у процесі самостійного творчого застосування теоретичних знань для вирішення практичних завдань та оцінка рівня професійної кваліфікації майбутнього фахівця. У зв'язку з цим РГР виступає не тільки як один з видів самостійної роботи студентів, а і як одна із форм контролю їх знань.

З метою покращення організації самостійної роботи, нами проведено анкетування ЗВО 2 курсу за спеціальністю 208 Агроінженерія. Зведені результати даного опитування приведені на рис. 1 (зліва – питання анкети, справа – варіанти відповідей). Отримані дані опитування будуть використані для розробки нових матеріалів для планування самостійної роботи ЗВО.

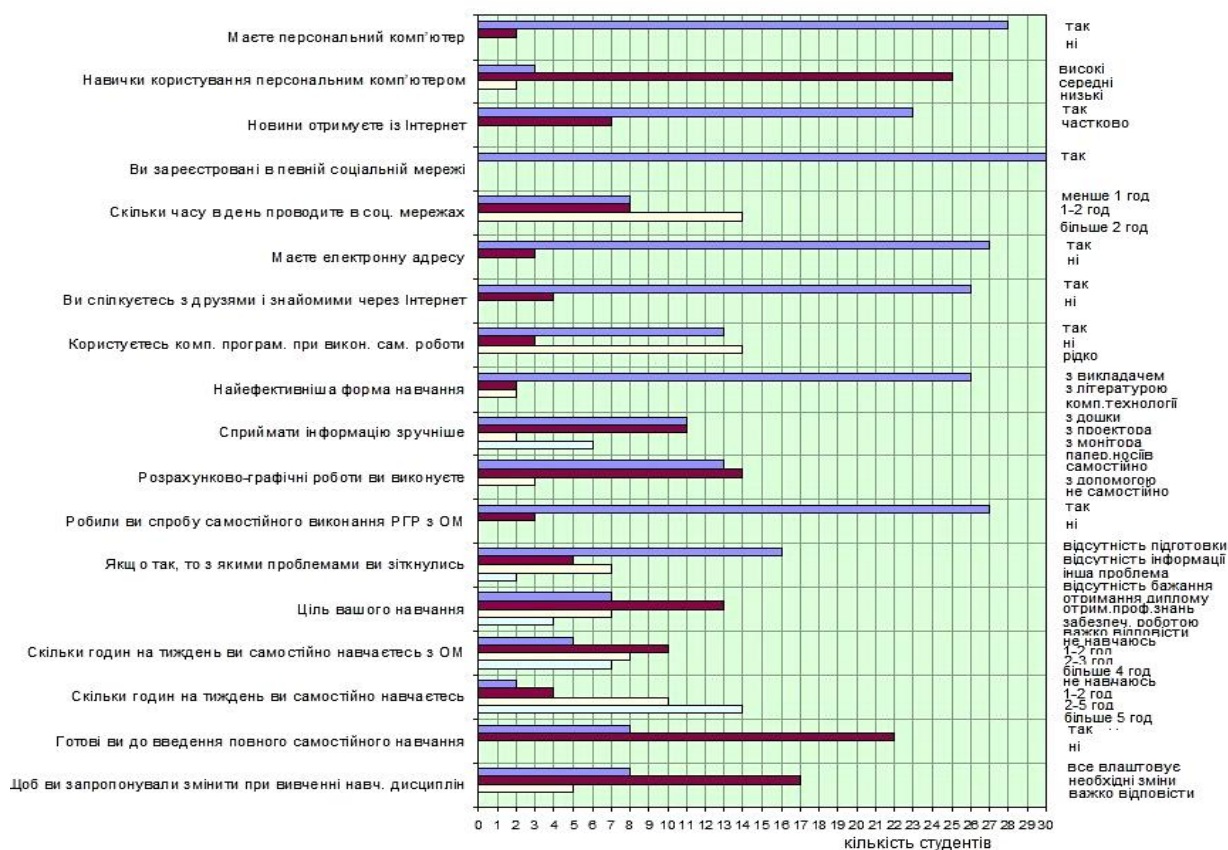

Рисунок 1 – Результати анкетування ЗВО

Таким чином, самостійна навчальна робота здобувачів – це складна багатогранна педагогічна робота. В умовах швидкого нагромадження і зміни інформації, скорочення обсягу аудиторних занять, вона є необхідною складовою частиною навчально-виховного процесу і істотно впливає на його результативність та ефективність.

Список використаних джерел

1. Положення про організацію самостійної роботи здобувачів вищої освіти Полтавської державної аграрної академії [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.pdaa.edu.ua/lib/docs/polozosvpros/polozosvpros.html>. - Назва

з екрана.

2. Бойко Н.І. Організація самостійної роботи студентів вищих навчальних закладів в умовах застосування інформаційно-комунікаційних технологій [Текст]: дис. канд. пед. наук / Н. І. Бойко. – К., 2007. – 239 с.

ПІДГОТОВКА ІНЖЕНЕРІВ ЗА ЧИННИМИ СТАНДАРТАМИ ЯК ОСНОВА ЯКІСНОЇ ОСВІТИ

Канівець О. В., к.т.н., доцент

Горда Т. М., викладач фізики, викладач-методист
Полтавського політехнічного коледжу НТУ «ХП»

Підготовка інженерів за діючими стандартами забезпечує високий рівень виробництва та якість продукції, що випускається. Від систем стандартів залежить термін функціонування машин, обсяг витрат на підтримання їх працездатності, проведення ремонту та заміну агрегатів [1].

Навчання інженерних кадрів, особливо у перші роки, полягає у вивченні правил оформлення креслеників відповідно до правил чинних стандартів.

Метою даного дослідження є аналіз тимчасово діючих стандартів Єдиної системи конструкторської документації (ЄСКД) та перехід на державні стандарти України під час виготовлення конструкторської документації.

Державна система стандартизації України класифікує нормативні документи на такі категорії: державні стандарти України (ДСТУ); галузеві стандарти України (ГСТУ); стандарти науково-технічних та інженерних товариств (спілок) України (СТТУ); технічні умови України (ТУУ); стандарти підприємств (СПТ). Державні стандарти колишнього СРСР (ГОСТ) визнані міждержавними і зберігають таку саму аббревіатуру [1].

Усі кресленики повинні бути оформлені відповідно до вимог чинних стандартів, загальні правила яких регламентуються ДСТУ 3321:2003 Система конструкторської документації. Терміни та визначення основних понять [2].

Система конструкторської документації (СКД) – це комплекс державних стандартів, що встановлює взаємопов'язані правила та положення щодо порядку розроблення, оформлення й обігу конструкторської документації. З 1 січня 1997 року СКД замінила діючу в Україні ЄСКД. Державні стандарти СКД тільки розробляються, тому тимчасово діючими залишаються і стандарти ЄСКД.

Із 2015 року Україна зайняла активну позицію Євроінтеграції та влиття у світову економічну спільноту. У зв'язку із цим Державним підприємством «Український науково-дослідний і навчальний центр проблем стандартизації, сертифікації та якості» (ДП «УкрНДНЦ») [3] було прийнято рішення про відміну низки національних стандартів, які розроблені на основі міждержавних стандартів, що розроблені до 1992 року та міждержавних стандартів в Україні, що розроблені до 1992 року.

Із 1 січня 2019 року втрачають чинність або отримують національне значення майже всі ГОСТ ЄСКД із 9 розділів від 0 по 8.

Стандарти ЄСКД із розділу 0 «Загальні положення» задають фундаментальні основи розробки креслеників. Зміст ДСТУ ГОСТ 2.001:2006 «ЄСКД. Загальні положення», ДСТУ ГОСТ 2.051:2006 «ЄСКД. Електронні документи. Загальні положення», ДСТУ ГОСТ 2.052:2006 «ЄСКД. Електронна модель виробу. Загальні положення», ДСТУ ГОСТ 2.053:2006 «ЄСКД. Електронна структура виробу. Загальні положення» настільки передовий, що вони стали національними. Підхід, який був закладений, пов'язаний із розробкою не тільки паперових конструкторських документів, а перехід на електронне проектування, що передбачає виготовлення, оформлення, архівування, передачу та зберігання електронних моделей виробів відповідно до їх життєвих циклів [4].

Стандарти ЄСКД із розділу 1 «Основні положення» визначають класифікацію виробів, загальні та основні вимоги до текстових документів та креслеників. Тільки 4 стандарти із 16 залишилися діючими: ДСТУ ГОСТ 2.104:2006 «ЄСКД. Основні написи», ГОСТ 2.105-95 «ЄСКД. Общие требования к текстовым документам», ГОСТ 2.106-96 «ЄСКД. Текстовые документы» та ГОСТ 2.114-95 «ЄСКД. Технические условия». Інші – скасовані або замінені національними стандартами. Види виробів тепер можна класифікувати за ДСТУ 3321:2003, а основні вимоги до креслеників описані у ДСТУ ISO 128-1:2005 «Кресленики технічні. Загальні принципи оформлення. Частина 1. Передмова та покажчик понять стандартів ISO серії 128».

За загальні правила розробки креслеників до 1 січня 2019 року відповідали ГОСТ ЄСКД від 2.301 по 2.306. Чинність перерахованих стандартів скасовується, а кресленики тепер виконують за національними стандартами. Розміри аркушів повинні відповідати ДСТУ ISO 5457:2006 «Кресленики. Розміри та формати», масштаби – ДСТУ ISO 5455:2005 «Кресленики технічні. Масштаби», лінії будуються за ДСТУ ISO 128 частини від 20 до 24, креслярські шрифти повинні відповідати ДСТУ ISO 3098 частинам від 0 по 6. Скасованому стандарту ГОСТ 2.305-2008 «ЄСКД. Изображения – виды, разрезы, сечения» наявні національні стандарти ДСТУ ISO 128-30:2005 «Основні положення про види», ДСТУ ISO 128-34:2005 «Види на машинобудівних креслениках», ДСТУ ISO 128-40:2005 «Основні положення про розрізи та перерізи», ДСТУ ISO 128-44:2005 «Розрізи та перерізи на машинобудівних креслениках», ДСТУ ISO 128-50:2005 «Основні положення про зображення розрізів і перерізів».

Сучасна база стандартів налічує більше 38000, що переглядаються кожні 5 років. Сам же процес розробки національних стандартів важкий та повільний, а перехід на міжнародні стандарти ISO уже затягнувся на десятиліття. Тому дане питання актуальне і потребує подальших досліджень.

Список використаних джерел

1. Михайленко В. Є. Інженерна та комп'ютерна графіка: Підручник / [В. Є. Михайленко, В. М. Найдиш, А. М. Підкоритов, І. А. Скидан]; за ред. В. Є. Михайленка. – К.: Вища шк., 2000. – 342 с., іл.

2. Система конструкторської документації. Терміни та визначення основних понять : ДСТУ 3321:2003 [Чинний від 2004–10–01] . – К. : Держспоживстандарт України, 2005. – 51 с. – (Національний стандарт України).

3. Державне підприємство «Український науково-дослідний і навчальний центр проблем стандартизації, сертифікації та якості» [Електронний ресурс] : [Веб-сайт]. – Електронні дані. – Київ : ДП «УкрНДНЦ», 2018. – Режим доступу: <http://uas.org.ua/ua/> (дата звернення 04.12.2018) – Назва з екрана.

4. Канивец А. В. Особенности использования компьютерных технологий проектирования в отраслевом машиностроении / А. В. Канивец, И. М. Канивец, Т. М. Горда // Colloquium-journal. – Варшава : Chocimka 24,00-001 Warszawa, Poland». – 2018. – №2(13). – С. 22-25.

СИМБІОЗ ІНТЕРНЕТ ТЕХНОЛОГІЙ ТА МІКРОКОНТРОЛЕРНОЇ ТЕХНІКИ В НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНИЦЬКІЙ РОБОТІ ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ В КУРСІ ДИСЦИПЛІНИ «ТЕПЛОТЕХНІКА»

Іванов О.М., к.т.н.

В останні роки інтернет-технології, внаслідок свого бурхливого та агресивного розвитку, все більше проникають та закріплюється в багатьох сферах повсякденного життя як на побутовому рівні, так і в професійній діяльності людини. Також не маловажною ознакою сучасного суспільства є глобальне занурення до світу мікроелектроніки та різноманітних смарт-пристроїв, які суттєвим чином поліпшують та спрощують підходи до вирішення певних задач та завдань технічного, фінансового, інформаційно-довідкового або іншого характеру.

У навчально-дослідницькій роботі здобувача вищої освіти (ЗВО) у ході проведення лабораторних занять виникає потреба в оперативному, достовірному і наглядному способі фіксації, зборі та накопиченню інформації про зміну певних фізичних параметрів того чи іншого явища або процесу, який досліджується. Дана потреба в значній мірі поглиблюється, коли проводиться моніторинг зміни декількох різнопланових параметрів у часі.

Вирішення окресленого кола завдань можна цілковито вирішити із застосуванням симбіозу мікроконтролерної техніки та інтернет-технологій, що буде мати додатковий позитивний ефект – запровадження інноваційного та осучасненого підходу до проведення навчального процесу.

Лабораторні роботи навчальної дисципліни «Теплотехніка» [1] направлені на закріплення отриманих ЗВО теоретичних знань та застосування їх у практичній діяльності при експлуатації та обслуговуванні різноманітного теплотехнічного та термодинамічного устаткування та обладнання. У залежності від тематики роботи ЗВО здійснює експериментальні дослідження, які передбачають фіксацію зміни певних фізичних параметрів, зокрема: температури, абсолютні та надлишкові тисків гідравлічних та пневматичних систем, електричні параметри електротехнічного обладнання, витратні характеристики динамічних нагнітачів рідких та газоподібних речовин, природньо-кліматичні параметри природнього навколишнього середовища й інше.

Для обробки сигнальної інформації від електро-фізичних перетворювачів (сенсорів або датчиків) необхідно мати відповідний реєструючий засіб, який би

опрацьовував як дискретні сигнали, так і мав можливість здійснювати аналого-цифрове перетворення аналогових сигналів. Крім того, даний засіб повинен належним чином здійснювати обробку отриманого сигналу, реалізовувати належне зберігання та відображати її у прийнятній формі доступної для сприйняття і розуміння дослідника. Зважаючи на той факт, що кількість сенсорів в одній роботі може бути декілька одиниць, а самих лабораторних робіт біля десятка, то виникає нагальна потреба в розробці спеціальної інформаційної системи (ІС), яка би могла централізована здійснювати збір необхідної інформації по кожній роботі та представляти її в зручній формі. Також слід реалізувати можливість по автоматичній генерації форми збереження інформації для кожного ЗВО, що приймає участь у проведенні лабораторної роботи. Це може бути реалізовано за рахунок використання індивідуальних смарт-пристроїв, якими володіє кожний ЗВО. Принципова схема ІС приведена на рисунку 1.

Ключовим елементом ІС є мікроконтролерний блок на базі 8/16-бітного мікроконтролера, який містить аналого-цифровий перетворювач з аналоговими портами вводу/виводу та цифрові канали обробки дискретних сигналів, до яких можуть приєднуватися цілий масив різноманітних сенсорів. Засіб відображеної інформації представленої у вигляді багатокольорового світлодіодного дисплею, що за допомогою послідовного цифрового інтерфейсу «спілкується» з мікроконтролерним блоком. Для дистанційного отримання інформації з мікроконтролерного блоку додається модуль бездротового зв'язку за технологією WiFi.

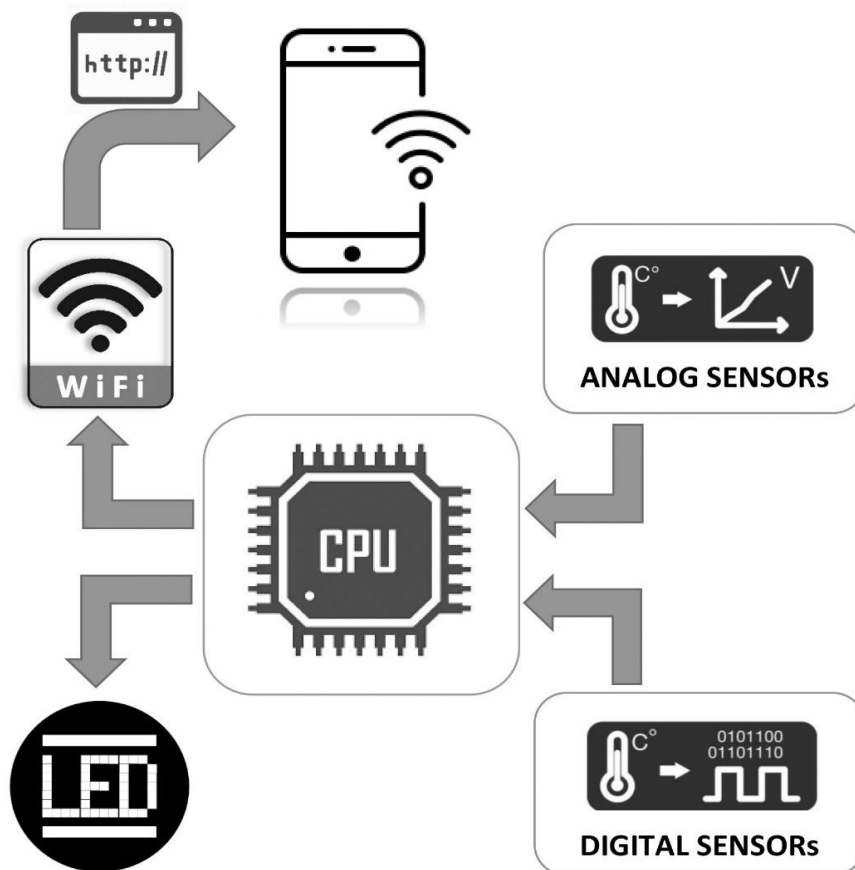

Рисунок 1 – Схема інформаційної системи

Функціонування СІС відбувається в наступний спосіб.

У залежності від мети дослідницької роботи внутрішній алгоритм мікроконтролерного блоку переводиться на опрацювання сигналів від датчиків, що задіюються у даній роботі, та генерує створення бездротової мережі WiFi з відкритим ключом доступу, тим самим моделюючи роботи точки доступу. Після появи нової мережі в ефірі будь-який ЗВО приєднується до неї за допомогою своїх смарт-пристроїв і завантажує по HTTP-протоколу в інтернет-браузер сгенеровану ІС веб-сторінку, в якій відображається поточна зміна параметрів, що відслідковується. За допомогою GET та POST запитів ЗВО може отримувати усю необхідну інформацію про процес, що він досліджує. Інформація про експеримент також дублюється на багатокольоровому світлодіодному дисплеї.

Список використаних джерел

1. Іванов О.М. Теплотехніка: лабораторні роботи та методичні рекомендації до їх виконання. – Полтава: кафедра ТОПХВ ПДАА, 2018. – 56 с.

СУЧАСНИЙ ПІДХІД ДО ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ «ОСНОВИ ТЕХНІЧНОЇ ТВОРЧОСТІ»

Прасолов Є.Я., к.т.н., професор

Формування інженерного мислення працівників АПК визначає сучасний етап розвитку вітчизняної техніки. Підвищення якості та конкурентоспроможності, якої потребує активного використання принципів та методів ергономіки на ситуаціях життєвого циклу. При викладанні дисципліни «Основи технічної творчості» важливою є тема «Технічна естетика та ергономіка під час створення нових технічних рішень».

Відомо що, ергономічний аналіз – це комплексне дослідження засобів діяльності в системі «людина-машина-середовище», яке здійснюється для оцінки та забезпечення безпеки, зручності, надійності.[1, с.158; 2, с.229]

Провести ергономічний аналіз техніки є досить об'ємним, багатостороннім, змістовим процесом. На практичному занятті дисципліни «Основи технічної творчості» завжди наголошується на організаційні, технологічні, трудові, санітарно-гігієнічні фактори, що виступають ергономічними показниками якості, комфортності безпечності процесу виготовлення техніки, а при потребі детально зупиняємося на ергономічній оцінці якості об'єкту техніки. З впровадженням ергономічної якості визначають функціональне призначення техніки. Для забезпечення ефективного засвоєння навчального матеріалу студенти поділяються на ряд експертів, які самостійно оцінюють один вид техніки. Потім обговорюються результати експертної оцінки і виносяться рішення по усуненню помилок та складаються пропозиції по удосконаленню показників об'єкта техніки.

Результати оцінювання навчальних досягнень студентів визначалися як первинні факти про рівень сформованості знань, умінь та навичок у майбутнього інженера-механіка з основ ергономіки. Згідно методики оцінювання навчальних досягнень студентів з ергономіки був виконаний

розподіл балів за видами навчального матеріалу. Майже 90% контингенту студентів, які вивчали за розробленою методикою основи ергономіки техніки, мають середній та вищий рівень сформованості когнітивного критерію ергономічної готовності. Це є об'єктивно виправданий результат, оскільки дана тестова методика спрямована лише на виявлення основних теоретичних положень ергономічного характеру.

Виконання завдань, що ставляться перед студентами на практичних заняттях та успішне виконання модульного контролю з основ ергономіки забезпечує низький рівень ергономічної готовності. Виконання індивідуальних навчально-дослідницьких завдань активізує самостійну, пізнавальну активність студентів та вимагає пошуку нових нетипових підходів до вирішення поставлених задач. Оцінювання різних видів самостійної роботи студентів розкриває якісні показники креативного та ціннісного критеріїв, а відтак - високий та вище середнього рівні ергономічної готовності. Ціннісні критерії ергономічної готовності реалізують через якість використаних робіт студентами та їх ставлення підготовки до занять та предмету. Свідченням усвідомлення значення дотримання ергономічних вимог є перенесення критичного ергономічного підходу до вирішення нових навчальних завдань, а також життєвих ситуацій. Про формування ціннісного та креативного рівнів ергономічних готовності вказують якісно виконані індивідуальні навчально-дослідні завдання (розробка проекту, підготовка реферативної доповіді).

Ергономіка оперує адекватними характеристиками, тобто властивостями об'єктів, що задовольняють потреби споживачів у процесі використання за призначенням та класифікацією ергономічних показників об'єктів техніки, а визначена ергономічна оцінка, відповідає структурі властивостей [3.с.18].

Склад та структура показників визначають за номенклатурою типовою, розгорнутою та конкурентною. Типова номенклатура ергономічних показників якості є загальною. До неї відносять показники: естетичні, ергономічні, соціально-культурні, функціональні, експлуатаційні, маркетингові та екологічні. Розгорнуту номенклатуру періодично виносять в корективу організаціям, які відповідають за виробництво об'єктів техніки. До складу її входять одиничні та комплексні показники якості об'єктів техніки. Кількість та вид показників залежить від об'єктів та специфіки використання. Конкретна номенклатура призначена для ергономічного оцінювання якості об'єкта техніки і розробляється на основі розглянутих номенклатурних виробів, з врахуванням споживчих властивостей.

Якість знань не відображають повною мірою сформованість ергономічної готовності майбутніх механіків АПК. Як наголошують відомі науковці: А. Алексюк, В. Безпалько, О. Романов, О. Савченко, О. Ляшенко, А. Федяєва, знання реалізуються у діяльності [ ].

В основу створення таблиці використані матеріали доктора педагогічних наук, професора А.Цини

Приклад ергономічної оцінки якості техніки

Індекс	№ п/п	Ергономічні показники якості техніки	Результат оцінювання
А	6	Відповідальність техніки антропометричним, біомеханічним особливостям контингенту потенційних користувачів	
Б	6.1	Розміри окремих деталей в цілому відповідають розміру долоні, розмаху рук, довжині ніг, зросту та маси людини	
Б	6.2	Відповідає маса техніки фізичним зусиллям, які має прикласти людина при користуванні (експлуатаційні, носінні, регульовані)	
Б	6.3	Відхилення робочої пози і рухів від фізіологічно-раціональних характеристик діяльності людини при експлуатації техніки	
А	7	Робота з технікою викликає фізичну втому користувача	
Б	7.1	Робота з технікою вимагає напруження зору	
Б	7.2	Робота з технікою викликає напруження м'язів рук, ніг, спини, шиї	
Б	7.3	Робота з технікою знижує емоційний настрій та мотивацію до роботи	
А	8	Робота з технікою викликає психофізіологічні навантаження	
Б	8.1	Рівень монотонності роботи	
Б	8.2	Інформаційне навантаження користувача	
Б	8.3	Напруженість зорових та слухових аналізаторів	
Б	8.4	Інтелектуальна напруженість	
Б	8.5	Нервово психічна та емоційна напруженість	
А	9	Зручність керування та контроль	
Б	9.1	Відповідність органів керування антропометричним характеристикам людини	
Б	9.2	Доступність і простота контролю за експлуатацією техніки	
А	10	Опанованість техніки	
Б	10.1	Складність опанування функціональними можливостями техніки	
Б	10.2	Швидкість вироблення навичок застосування техніки	
Б	10.3	Повнота та доступність інструкції з експлуатації техніки	
Б	10.4	Достатність інформації про техніку і процес експлуатації	
А	11	Безпечність техніки, яка відповідає загальним вимогам безпеки праці людини з технікою у конкретному середовищі	
Б	11.1	Рівень безпеки чинників механічного пошкодження	
Б	11.2	Рівень безпеки чинників хімічного походження	
Б	11.3	Рівень безпеки впливу електричного струму та шкідливих випромінювань	
А	12	Відповідність техніки вимогам санітарії та гігієни при його експлуатації	
Б	12.1	Вміст шкідливих компонентів у матеріалах і покритті виробу	
Б	12.2	Рівень мікроорганізмів та грибків у повітрі або на поверхні предметів	

Список використаних джерел

2. Мунилов В.М. «Ергономіка людиноорієнтування проектування техніки, програмних схем». (В.М. Мунипов, В.Т. Зінченко). -К., 2001, с.366;
3. Прасолов Є.Я., Лапенко Т.Г., Таратута Р.С. "Ергономічне обґрунтування взаємодії в системі "оператор-машинно-тракторний агрегат-середовище.// Комунальне господарство міст. Серія безпеки життя і діяльність людини - освіта, наука, практика, випуск 120 (1), -Харків, 2015, с.22.
4. Дизайн і ергономіка. Номенклатура дизайнових та ергономічних показників якості продукції виробничо-технічного призначення: ДСТУ 4055-2001. – К., Офіційне видання, -2001р, с.18;
5. Данилян В.М «Ергономіка і якість промислових виробів».-К., 1984. с.148

СУЧАСНИЙ ПІДХІД ДО ВИКЛАДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ЕКСПЛУАТАЦІЯ МАШИН ТА ОБЛАДНАННЯ»

Ляшенко С.В., к.т.н., доцент

Впровадження сучасних підходів до викладання навчальних дисциплін є важливим завданням освітнього процесу в контексті підвищення якості вищої освіти. Актуальність даної тематики обумовлена цілями і завданнями Національної стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року [1].

В даний час особливу увагу необхідно приділяти змісту, характеру і спрямованості професійної підготовки здобувачів вищої освіти зокрема спеціальності Агроінженерія, оскільки традиційні підходи і методи навчання не задовольняють сучасні вимоги ринку праці і суспільства. Активне використання нових підходів в навчанні сприяє розвитку і вдосконаленню якості освіти у вищому навчальному закладі.

В якості предмету дослідження виступає навчальний процес з дисципліни експлуатація машин та обладнання спеціальності Агроінженерія, в якому здобувачі ступеня вищої освіти бакалавр – активні суб'єкти, здатні прогнозувати подальші кроки в навчанні, готові до конструктивного діалогу у виробничих питаннях, розуміють доцільність і успішність використання сучасних підходів до навчання.

Як засвідчує власний досвід, поліпшити процес навчання із вище згаданої дисципліни можливо дотримуючись таких умов: забезпечення ефективного зворотного зв'язку; активне включення здобувачів вищої освіти в процес власного пізнання; об'єктивний облік результатів, отриманих при оцінюванні; розуміння того, як від оцінювання залежить мотивація і самооцінка здобувачів вищої освіти; здатність майбутніх фахівців до само оцінювання. Головною рисою педагогічної майстерності викладача є здатність визначати розвиток здобувача вищої освіти, у зв'язку з цим викладачу необхідно бачити в здобувачеві вищої освіти особу, що розвивається, бути уважним до того, як він формулює думку, узагальнює інформацію, як він вміє поданий матеріал аналізувати і застосовувати в житті.

На мою думку здобувачі вищої освіти, особливо на старших курсах,

повинні вміти самостійно оцінювати свої знання, тим самим, надаючи можливість закріпити вивчений матеріал і проаналізувати власний розвиток.

На лабораторних заняттях при вивченні дисципліни експлуатація машин та обладнання використовуються методи «два аспекти і одне побажання», «узагальнення в одній пропозиції», «узагальнення в одному слові», які розвивають навички оцінювання і створюють сприятливу атмосферу в підгрупі. В ході самоперевірки здобувачам вищої освіти пропонувалося порівняти свою роботу з іншими, відмітити два аспекти, які їм сподобалися, і одне побажання, яке, на їхню думку, поліпшить роботу («два аспекти і одне побажання»), знайти відмінності, пояснити розбіжності, проаналізувати, зробити висновки, а потім повернутися до своєї роботи і скорегувати її.

Важливість само оцінювання полягає не лише в тому, що здобувач вищої освіти може побачити сильні і слабкі сторони своєї роботи, але і в тому, що на основі осмислення цих результатів отримує можливість спланувати власну програму подальшої навчальної діяльності.

Усі види оцінювання, допускають використання ретельно розроблених критеріїв для організації оцінювання лабораторних робіт здобувачів вищої освіти. «Критерій – ознака, на підставі якої проводиться оцінювання, визначення або класифікація чого-небудь; згідно якому робиться оцінка або вибір після вимірювання» [2]. Оцінювання з використанням критеріїв дозволяє зробити даний процес прозорим і зрозумілим для усіх учасників освітнього процесу. Таким чином, на лабораторних заняттях з навчальної дисципліни були розроблені наступні критерії само оцінювання:

1) Виконання завдань групою – співпраця в групі (розподіл і виконання обов'язків), розкриття теми, презентація роботи;

2) Особиста діяльність кожного учасника групи – виконував свої обов'язки в групі, надавав допомогу учасникам групи, пропонував аргументовані ідеї, уважно слухав інших, брав участь в обговоренні, коментував і доповнював виступ інших учасників групи і так далі

Як показав досвід, розробка критеріїв сформувала у здобувачів вищої освіти позитивне відношення до оцінювання і підвищила їх відповідальність за досягнення результату.

У завершальній частині лабораторного заняття проводиться рефлексія, яка дозволяє забезпечити викладачу і здобувачу вищої освіти швидкий зворотний зв'язок і отримати відповідь на наступні питання: «Що ми дізналися? Які відчуття у нас виникали? Що нам не вдалося? Чому нам це було важливо? Наскільки ми були креативними? Які основні результати нашої роботи?».

Для поліпшення якості освіти сучасне оцінювання повинне бути: зрозумілим всім учасникам освітнього процесу; гнучким; багато інструментальним; психологічно комфортним; багатоскладовим.

Висновок

Кардинальні зміни у всіх сферах життя суспільства висувають нові вимоги до процесу освіти, професійної майстерності викладача, який повинен бути затребуваний на ринку освітніх послуг як висококваліфікований фахівець, що володіє новітніми методиками і технологіями навчання, рефлексією своєї

педагогічної діяльності, творчо мислячий, такий, що усвідомлює соціальну значущість своєї праці. Саме такий викладач здатний забезпечити ефективний розвиток здобувача вищої освіти. В рамках вирішення даної проблеми виникає необхідність використання нових підходів в професійній підготовці майбутніх фахівців з Агроінженерії.

Список використаних джерел

1. Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року: указ Президента України від 25 червня 2013 р. № 344/2013 // Урядовий кур'єр. – 2013. – 4 липня. – С. 2.

2. Гончаренко С.У. Український педагогічний енциклопедичний словник. Вид. 2-ге, доп. і виправлене. – Рівне: «Волинські обереги», 2011. – 552 с.

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ «БЕЗПЕКА ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ ТА ОСНОВИ ОХОРОНИ ПРАЦІ»

Дрожчана О.У., старший викладач

Метою вивчення дисципліни «Безпека життєдіяльності та основи охорони праці» є набуття здобувачем вищої освіти компетенцій, знань, умінь і навичок для здійснення професійної діяльності за спеціальністю з урахуванням ризику виникнення техногенних аварій й природних небезпек, які можуть спричинити надзвичайні ситуації та привести до несприятливих наслідків на об'єктах господарювання, а також формування у здобувачів вищої освіти відповідальності за особисту та колективну безпеку; надання знань, умінь, компетенцій для здійснення ефективної професійної діяльності шляхом забезпечення оптимального управління охороною праці на об'єктах господарської діяльності, формування відповідальності за особисту та колективну безпеку і усвідомлення необхідності обов'язкового виконання в повному обсязі всіх заходів гарантування безпеки праці на робочих місцях.

За умов існування у нашій країні адміністративно-командної системи, впровадження науково-технічних досягнень визначалось тільки їх економічною ефективністю. У відповідності з нею і була розроблена концепція безпеки виробничого середовища, яка повинна досягатися за рахунок знання і дотримання вимог законів і нормативних актів з питань безпеки, у більшості розроблених післяаварійних ситуацій. Реалізація такої концепції знизила відповідальність людини за власну безпеку і, відповідно, загальний рівень безпеки, адже стрімкий розвиток науково-технічного процесу не давав можливості передбачити в нормативних документах всі можливі небезпечні ситуації. Все це призвело до виникнення протиріч між науково-технічним і соціальним прогресом, а саме зростання соціально-політичної напруженості в суспільстві і створення складних в управлінні виробництв, технічних засобів і систем, використання людських і природних ресурсів, небезпечних для самої людини і навколишнього середовища [2].

В нашій країні за 9 місяців 2018 року зареєстровано 3549 потерпілих від нещасних випадків на виробництві, з них 260 – смертельних. Причинами нещасних випадків на виробництві в основному є ігнорування та порушення

норм і правил охорони праці, службова недбалість, низький рівень організації праці, експлуатація основних засобів, що знаходяться у критичному стані. А це все лежить у площині культури виробничої безпеки і лягає важким тягарем на економіку держави та суспільство в цілому.

Тому в процесі професійної підготовки майбутнього фахівця необхідно сформулювати у його свідомості культуру безпеки.

Сучасна концепція безпеки життєдіяльності базується на досягненні прийняттого (допустимого) ризику. Її сутність полягає у прагненні створити такий малий ризик, який сприймає суспільство у цей час, виходячи з рівня життя, соціально-політичного та економічного становища, розвитку науки та техніки. Через це навчання з питань безпеки життєдіяльності та охорони праці треба розглядати як формування культури, гуманного світосприйняття та переконання про можливість встановлення гармонійних відносин між людиною, технікою і середовищем. Адже аналіз надзвичайних ситуацій в Україні свідчить, що більшість із них зумовлена соціальними причинами: низька культура, порушення норм етики та моралі. Враховуючи той факт, що набуття сукупності загальнокультурних та професійних компетенцій з безпеки життєдіяльності та охорони праці є необхідною умовою безпечної поведінки людини, цим питанням приділяється велика увага в освітній сфері.

При аналізі освітнього аспекту у процесі формування культури особистості, відмічається, що у критичних і кризових для суспільства ситуаціях найбільш важливим полем формування людини є культура [1]. Отже, освітній процес повинний мати якомога більший культурний простір як необхідну умову розширення можливостей для виживання, тому що поєднавши зміст освіти з культурними надбаннями, людина матиме можливість встояти і вижити у несприятливих умовах або у кризових ситуаціях.

Відповідно, ситуація, яка склалась нині в освіті характеризується інтеграцією двох процесів (культурного і освітнього), у результаті чого багато дисциплін, у тому числі і дисципліна «Безпека життєдіяльності та основи охорони праці», опинилися у єдиному культурному полі і освіченою людиною вважається не тільки компетентна та поінформована, а, у першу чергу, – культурна людина. Таким чином, успішного вирішення професійних завдань, пов'язаних із гарантуванням збереження життя та здоров'я працівників в умовах будь-яких небезпечних ситуацій можна досягнути шляхом формування нового світогляду, системи ідеалів і цінностей, норм і традицій безпечної поведінки, тобто становлення цілісної культури безпеки як елемента загальної культури, що дозволяє реалізувати захисну функцію людей.

В Україні концепція культури безпеки системно впроваджується в галузі господарської діяльності, що потребує вдосконалення професійної освіти з безпеки життєдіяльності та охорони праці у вищих навчальних закладах. У навчальних програмах дисциплін «Безпека життєдіяльності та основи охорони праці», «Охорона праці в галузі та цивільний захист», які запроваджені для викладання у вищих наукових закладах, не враховані вимоги системного підходу до набуття майбутніми фахівцями сукупності загальнокультурних та професійних компетенцій з безпеки життєдіяльності та охорони праці.

Програми передбачають вивчення питань, які стосуються, в основному, формування загальнокультурних компетенцій на колективному (професійному) рівні. Так за навчальною програмою дисципліни «Безпека життєдіяльності та основи охорони праці» загальнокультурні компетенції охоплюють культуру безпеки і ризик-орієнтоване мислення, при якому питання безпеки, захисту й збереження навколишнього середовища розглядаються як найважливіші пріоритети в житті й діяльності; знання сучасних проблем і головних завдань безпеки життєдіяльності та вміння визначити коло своїх обов'язків з питань виконання завдань професійної діяльності з урахуванням ризику виникнення небезпек, які можуть спричинити надзвичайні ситуації та привести до несприятливих наслідків на об'єктах господарювання; вміння оцінити середовище перебування щодо особистої безпеки, безпеки колективу, суспільства, провести моніторинг небезпечних ситуацій та обґрунтувати головні підходи та засоби збереження життя, здоров'я та захисту працівників в умовах загрози і виникнення небезпечних та надзвичайних ситуацій; здатність приймати рішення щодо безпеки в межах своїх повноважень.

За рекомендаціями МАГАТЕ поліпшення стану безпеки на підприємстві пропонується здійснювати з використанням системного підходу у три етапи: застосування на підприємстві запропонованих фахівцями з безпеки технічних систем контролю ризиків, впровадження роботодавцем на підприємстві системи управління охороною праці і, нарешті, формування у кожного працівника особистої відповідальності за безпеку [1].

Отже, навчальна програма дисципліни «Безпека життєдіяльності та основи охорони праці» не враховує вимоги системного підходу до формування загальнокультурних компетенцій з безпеки життєдіяльності та охорони праці і передбачає, в основному, вивчення питань, які стосуються їх формування на колективному (професійному) рівні.

Список використаних джерел

1. Зоріна М. О. До проблеми визначення актуальності й особливостей формування культури безпеки життєдіяльності. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2010. № 8. С.149-153.
2. Кобилянський О.В. Формування культури безпеки у студентів вищій навчальних закладів. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки*. 2013. С.78-85

ЯКІСТЬ ОСВІТИ У ЗВО У КОНТЕКСТІ БОЛОНСЬКОГО ПРОЦЕСУ

Опара Н.М., к.с.-г.н., доцент

Освіта і наука є основними складовими прогресу суспільства, які забезпечують індивідуальний розвиток особистості, майбутнього фахівця, творять інтелектуальний, духовний та виробничий потенціал суспільства.

Удосконалення системи освіти та підвищення якості професійної підготовки фахівців в Україні — соціальна проблема, вирішення якої допомагає у приведенні освіти у відповідність до нових соціально-економічних вимог, визначенні пріоритетних напрямів освітньої політики, стратегії і тактики дій відповідно до потреб суспільства і ресурсів держави, створенні освітянських

програм, необхідних для послідовного економічного і соціального розвитку суспільства, а також індивідуального культурного самовираження особистості в суспільстві.

Освіта - це стратегічний ресурс суспільно-економічного і культурного розвитку суспільства, поліпшення добробуту людей, забезпечення національних інтересів, зміцнення авторитету і конкурентоспроможності держави на міжнародній арені.

Система освіти в кожній конкретній країні пов'язана з її суспільно-культурним середовищем та виробничо-технологічною базою, великою кількістю складних функціональних відношень та залежностей. В даний час, коли в розвинених країнах практично вирішена задача загальної середньої освіти, а вища освіта стала масовою, вказані відношення і залежності обґрунтовано зайняли одне з провідних місць у ряду суспільних та державних пріоритетів. Все вищесказане, в особливості, стосується системи підготовки спеціалістів вищої кваліфікації, ефективність праці яких визначає не лише стан економіки країни в даний час, але й перспективи її подальшого благополуччя при все більшій конкуренції, яка загострюється, в умовах «глобалізованого» оточення. Проблема якості, природно, є центральною в будь-якій реформі: доцільність реформи сумнівна, якщо в кінцевому підсумку не підвищується якість освіти і абсолютно марна та реформа, в результаті якої якість освіти знижується.

Сумісні освітні програми, високий рівень академічної мобільності як основні прогресивні складові Болонської реформи припускають достатньо високий рівень якості підготовки спеціалістів з вищою освітою. Існують два основних напрямки в реалізації відповідної якості в системі вищої освіти.

Перший - це надання державним органам керівництва освітою функцій гаранта якості.

Другий напрямок - передача основних функцій по забезпеченню якості освіти спеціальним громадським організаціям: агентствам, радам, асоціаціям, що затверджені професійними корпораціями (співтовариствами відповідних спеціалістів).

В 1995 році ЮНЕСКО на виконання рішень своєї Генеральної конференції, був розроблений програмний документ під назвою «Реформа і виток вищої освіти». Документ висвітлює багато проблем якості освіти, а також підкреслює важливість подолання розриву між середньою та вищою освітою і необхідність більш активної роботи по розвитку мотивації і професійній орієнтації абітурієнтів. Зі структурами Болонського процесу активно співпрацює Європейська мережа по забезпеченню якості у вищій освіті (ENQA), членами якої є 42 агентства (асоціацій), що займаються оцінкою якості освіти в різноманітних сферах і країнах Європи. Відповідно до Документу ЮНЕСКО є три аспекти освітньої діяльності, найбільш суттєво впливаючі на якість вищої освіти.

По-перше, - якість персоналу, що гарантується високою академічною кваліфікацією викладачів і наукових співробітників вузів, і якість освітніх програм, що забезпечується поєднанням викладання і досліджень, їх відповідність громадському типу.

По-друге, - якість підготовки студентів, яка в умовах, коли масова вища освіта стала реальністю, може бути досягнута тільки на шляху диверсифікації освітніх програм, подолання багатопланового розриву, що існує між середньою і вищою освітою, і підвищення ролі механізмів навчально-професійної орієнтації і мотивації молоді.

І, нарешті, по-третє, - якість інфраструктури і «фізичного навчального середовища» вищий навчальний заклад, що охоплює «всю сукупність умов» їх функціонування, вимагаючи комп'ютерні мережі і сучасні бібліотеки, що може бути забезпечене за рахунок адекватного фінансування можливою тільки при збереженні державного підходу до вищої освіти як загальнонаціонального пріоритету.

Зміст основних освітніх програм вищої школи вважається одним з ключових показників якості освіти: адже тільки аналіз змістовної складової підготовки дозволяє зробити обґрунтоване заключення про цілісність і спадкоємність освітніх програм; відсутність фрагментарності та дробності навчальних дисциплін, про наявність розвиненої циклічної структури як основи побудови різноманітних освітніх центрів.

Зміст освіти дає однозначне уявлення про збалансованість освітньої і професійної, фундаментальної і практичної складових, наявності і співвідношенні державного і національних (регіональних) компонентів, а також курсів за вибором та розгалуженої системи спеціалізації. Не менш важливим показником якості освіти є наявність кваліфікованого професорсько-викладацького складу.

Поряд з переліченими необхідними умовами успішної реалізації освітнього процесу є також наявність сучасної навчально-лабораторної бази, властивість забезпечення, властивість забезпечити експериментальну, методичну і інформаційну підтримку навчальних програм в міцному зв'язку з науковими дослідженнями задоволення наведених вище вимог неможливо без ефективно діючої системи контролю над якістю знань студентів, професійним рівнем викладання і якістю навчального процесу.

Список використаних джерел

1. Головчук А.Ф., Іщенко Т.Д., Акімов О.О., Мареніченко В.В., Хоменко М.П. Університетська освіта в Україні та Болонський процес: навчальний посібник і термінологічний словник / За ред. А.Ф. Головчука. - К.: Аграрна освіта, 2007. - 83 с.

2. Основні засади розвитку вищої освіти України в контексті Болонського процесу (документи і матеріали) / За ред. В.Г. Кременя. - Київ - Тернопіль: Вид-во ТДПУ, 2004. - 147 с.

3. Ван дер Венде М.К. Болонская декларация: расширение доступности и повышение конкурентоспособности высшего образования в Европе // Высшее образование в Европе. - 2000. - №3 - Т.ХХУ.

4. Степко М.Ф., Болюбеш Я.Я., Шинкарук В.Д., В.В. Грубінка, Т.Т. Бабич. Вища освіта України і Болонський процес: навч. посіб./ За ред. В.Г. Крелена. Тернопіль: навч. книга - Богдан, 2004. - 384 с.

5. Дмитриченко М.Ф., Хорошук Б.Т., Язвінська О.М., Дачук В.Д. Вища освіта і Болонський процес: навч. посіб. для студ. вищ нав. закл. - К.: Знання України, 2006. - 440 с.

**ACMEOLOGICAL APPROACH IN TEACHING FOREIGN LANGUAGES
FOR HIGHER EDUCATION QUALITY IMPROVEMENT
АКМЕОЛОГІЧНИЙ МЕТОД ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ ДЛЯ
ПОКРАЩЕННЯ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ**

Сахарова Л. М., старший викладач

There has been a growing interest over the past decade for a paradigm shift from teacher-centered mode of delivery to student-centered. It has been emphasized that such a shift can help for providing a contextually meaningful framework so that core knowledge is delivered with sound concepts of the subject [1]. A number of teaching methods are employed at the undergraduate level to appeal to students with different learning styles. It includes didactic lectures, role playing, case studies, demonstrations through videotapes, problem based learning (PBL) and several others to address specific learning styles of students by providing them contextual opportunities [2]. All the different learning strategies are designed keeping in mind the preference of learners' and to attract their active participation; an adopted example is of models and video demonstrations for the visual learners, active discussion for auditory learners, models and role-playing for kinesthetic and tactile learners [3]. Presentation of the material in a variety of ways and format also attracts the active participation of the students, which enhance their understanding and learning of the subject [4, 5]. Nowadays, availability of several teaching aids like White Board, Overhead Projector, Multimedia, PowerPoint, Computer Assisted (CD ROMs) and Web based learning have facilitated and assisted the academics in their teaching. The studies done in west to show effectiveness of various learning strategies has shown little documentary evidence, which appears to be the hindrance in adopting these strategies [3]. The faculty members must have thorough knowledge of the subject matter along with awareness of the learners' characteristics and learning styles preferences to be effective [3]. Most of the faculty members have an up to date knowledge of their subject of specialization. However, understanding the differences in learning style preferences of the learner is very important but an underutilized approach to improve understanding of the learners'. Learning can be through cognitive, affective and psychomotor domains. Students have shown to grasp new knowledge by the help of visual, auditory and tactile sensory modalities [5]. The mode of delivery and transfer of information in a lecture appeals particularly to those with strong verbal/linguistic skills. Role playing, case studies and PBL tend to accommodate those with strong visual/spatial intelligence also [8] . Role playing and case studies can be interactive or non-interactive depending upon the size of the group as compared to PBL which is usually interactive and involves small group discussions. All these teaching tools have some advantages and disadvantages. The study was designed to determine the perception and preferences of the undergraduate students about the use of contemporary teaching methods in a class room so that they can be utilized in an effective and efficient manner for comprehensive delivery of the content and to develop better understanding of the subject matter.

Although students need to memorize a number of facts but developing concepts is fundamental to the understanding of medical sciences. Students develop concepts and acquire facts through lectures and textbooks. Several different teaching methodologies can be employed; each has its advantages and disadvantages. [4] Lecture is used to deliver information to larger masses but it is usually a one-way communication and involves minimal engagement of the students. It takes active involvement of the student with the subject matter to develop understanding that is mostly not achieved in the lecture halls. Several studies have shown that students consider video based demonstrations as an effective learning tool Video conferencing and video streaming have proved its effectiveness in delivering lectures to off campus students. Those who have missed their lectures can also stream the video online to get maximum benefit

from this technology. Similar results were found in our study. 89% students agreed that online lectures through video conferencing could play a promising role in higher education. The modern teaching is shifting from teacher centered to students centered education, which has led to a shift in the role of the teachers as well. The primary objective of the teachers' is to involve students in an active learning process. The role of Problem Based Learning in actively involving the students in learning process is identified in several studies. Problem Based Learning (PBL) has largely replaced formal teaching method and has become a popular approach to learning in medical curricula worldwide. It is an active learning process, which uses hypothetical medical case scenarios as the basis for learning. Discussion helps students identify the learning issues necessary to understand the case scenarios and leads them to seek information through individual, self-directed study. Another study conducted in India attempted using the PBL along with the didactic lectures and proved its effectiveness in creating motivation in students to do self-directed learning. The difference in approach of the medical and non-medical students which is clearly evident in our study can be explained by the nature of the subjects that they have to deal with during their studies. Both case studies and PBL involves active participation of the learners by involving them. Medical practice is essentially a problem-solving activity whether at individual, family, or community levels. PBL was opted by the majority of medical students as it emanates from a clinically based problem. It encourages independent learning and deeper understanding of a particular topic and integration of other related fields in an attempt to correlate the findings to establish a proper diagnosis and then treatment. Non-medical students, on the other hand, preferred case studies as it gives them an opportunity to build upon their knowledge on the prior experiences of the experts in the field. These experiences will help them in decision making if any of such situation appears again like in management sciences or in business studies. Case studies are also useful for medical students but as medicine is an ever changing science and the presentation of the patients can be very different, these case studies does add up to the knowledge but doesn't help in the development of problem-solving skills Studies show that students have achieved higher scores in undergraduate courses when teaching style was designed according to their learning style preferences. Rochford found significantly higher achievement when instruction material was prepared in response to learning style at an urban community college.

Miller observed a significant improvement in examination scores as well as in students' attitude towards learning when information delivery style matched students' learning styles. Our findings do not correlate with the findings of Slater and Lujan who found gender specific learning style preferences among undergraduate students. Our results showed that there was no significant difference in learning style preference of male and female students.

The teaching paradigm has shifted from traditional teacher centered mode of delivery to student centered delivery of the contents. Students retain minimal information obtained from traditional didactic teaching and have difficulty transferring knowledge to new experiences. Both the methods chosen by the students help them identify, analyze, and resolve learning issues using knowledge from previous experiences and learning, not relying solely on recall. Faculty members will also be able to use this information to develop better understanding of the subject matter in students by taking in to consideration their preferred method of teaching. It will also facilitate them in developing interest and active participation of students in the classroom.

References

1. Gijbels, D., Dochy, F., Van den Bossche, P., & Segers, M. Effects of problem-based learning: A meta-analysis 2015
2. Ghosh S. Combination of didactic lectures and case-oriented problem-solving tutorials toward better learning: perceptions of students from a conventional medical curriculum. *Adv Physiol Educ.* 2017; 31:193 – 197.
3. Mangino C, Griggs S. Learning styles in higher education. In: *Synthesis of the Dunn and Dunn Learning styles model Research: Who, What, When, Where and so what – the Dunn and Dunn Learning styles models and its Theoretical Corn stone*, edited by Dunn R, Griggs S. New York, St. John's University 2013.
4. Rochford R. Improving academic performance and retention among remedial students. *Community College Enterpr.* 2014; 10:23 – 36.

ВИКОРИСТАННЯ КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В КОНТЕКСТІ НАБУТТЯ ПРАКТИЧНИХ НАВИЧОК БУХГАЛТЕРА

Мац Т.П., к.е.н., доцент; **Дугар Т.Є.**, к.е.н., доцент;
Ходаківська Л.О., к.е.н., доцент

Умови сьогодення викликають необхідність здобуття студентами професійних знань і вмінь на найвищому рівні. Сучасні роботодавці хочуть бачити претендентів на посаду бухгалтера такого що може вільно володіти необхідними навиками роботи на певній ділянці обліку, що має знання з господарського, трудового та податкового законодавства, положення з бухгалтерського обліку та інші нормативні матеріали, також повинен володіти знаннями щодо порядку документального оформлення господарських операцій, володіти прийомами аналізу фінансово-господарської діяльності та інше.

Розвинута і ефективно організована бухгалтерська справа є однією з невід'ємних елементів будь-якої економіки. Бухгалтери відіграють життєво важливу роль в наданні доказової і достовірної інформації, яка необхідна для

прийняття управлінських рішень. Це стосується як внутрішніх бухгалтерів, які обслуговують підприємства шляхом надання інформації для прийняття управлінських рішень [1].

З підвищенням значення бухгалтера в інформаційному суспільстві на перший план ставиться питання його професійної підготовки. В більшості країн світу знання бухгалтерського обліку є необхідною частиною кваліфікації кожного економіста [2].

У сучасній освіті один з пріоритетних напрямків розвитку є спрямованість на інформацію та впровадження сучасних комп'ютерних технологій у навчальному процесі, це забезпечить в кінцевому результаті отримання висококваліфікованих фахівців що будуть конкурентоспроможними на ринку праці та зможуть задовольнити потреби роботодавців.

Впровадження і використання сучасних комп'ютерних технологій під час навчального процесу потребує використання нових форм і методів підготовки сучасних фахівців. Комп'ютерні технології зокрема програмні продукти, без яких неможлива професійна діяльність сучасного бухгалтера виступає лише інструментом здійснення професійної діяльності при цьому під час навчання студенти повинні навчитися використовувати знання сучасних інформаційних систем і технологій на практиці. Комп'ютерні технології в свою чергу підвищують активність і цікавість студентів під час опанування спеціальних програмних продуктів, комп'ютерні технології інтенсифікують навчальний процес, кожен студент отримує можливість індивідуально виконувати поставлені перед ним завдання.

На додаток, до набуття технічних бухгалтерських знань і навичок професійним бухгалтерам потрібні навички, які нададуть їм можливість у разі потреби виступати в ролі бізнесових радників, фінансових аналітиків, менеджерів, фахівців, які можуть вести переговори та готовність займати тверду позицію - необхідні якості професійних бухгалтерів. Професійні цінності, етика, відносини є невід'ємними складовими професійного бухгалтера [2].

Отже, в умовах сьогодення до сучасних бухгалтерів висуваються надзвичайно високі вимоги Вони мають бути досвідченими, компетентними в галузі знань з обліку, аудиту та оподаткування, людиною з кваліфікацією, яка відповідає вимогам професії, суспільства, часу бути неординарною і всебічно розвиненою особистістю, що постійно удосконалює свій професійний рівень. Комп'ютерні технології для сучасних фахівців з бухгалтерського обліку є невід'ємною частиною їхньої професійної діяльності. Вони виступають ефективним, але допоміжним засобом як у професійній діяльності так і під час навчання. Без комп'ютерних технологій зокрема спеціалізованих професійних програм неможливо підготувати фахівця який би міг конкурувати у своїй сфері діяльності.

Використання комп'ютерних технологій під час здобуття практичних навичок студентів дає можливість під час навчання організувати поєднання теоретичних знань з бухгалтерського обліку та комп'ютерних технологій, це є запорукою отримання в кінцевому результаті висококваліфікованих фахівців.

Список використаних джерел

1. Жуковська А.Л. Комп'ютерні технології навчання як запорука якісної освіти у світлі сучасних новітніх інформаційних досягнень / А.Л. Жуковська // <http://studentam.net.ua/content/view/7557/97/>
2. Гуцалюк О.М. Сучасний бухгалтер: його роль та місце в світі / О.М. Гуцалюк // <http://intkonf.org/gutsalyuk-om-suchasniy-buhgalter-yogo-rol-ta-mistse-v-sviti/>

ВПРОВАДЖЕННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ МОДЕЛЕЙ НАВЧАЛЬНИХ ЗАНЯТЬ: ІНТЕГРАЦІЯ НАУКОВОЇ ТВОРЧОСТІ ТА ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНЦІЙ

Канцедал Н. А., к.е.н., доцент

Пономаренко О. Г., к.е.н., доцент

Популяризація науки і організація публічних науково-просвітницьких заходів державного та міжнародного значення у закладах вищої освіти України обумовлює потребу пошуку нових педагогічних підходів щодо залучення студентів до наукової діяльності з одного боку, а з іншого – підсилення заходів запобігання створенню неякісного та неоригінального наукового продукту з ознаками «псевдоновизни».

Це активізує дискусію щодо пошуку напрямів удосконалення системи викладання [3], механізмів формування мотивації здобувачів до навчальної діяльності та наукової творчості [4], превентивних заходів боротьби з академічним плагіатом через введення у навчальні плани окремих дисциплін, таких як «Основи наукового письма», «Основи наукових досліджень».

Стосовно останнього вважаємо, що нововведення такого характеру є малоефективними, оскільки вищезгадані дисципліни входять до гуманітарної складової навчальних планів, не мають прямого зв'язку з професійним блоком освітньої програми підготовки здобувачів та не націлені на отримання самостійних наукових результатів у галузі конкретної науки.

Для подолання означеної проблеми більш раціональним є удосконалення методики викладання навчальної дисципліни «Основи наукових досліджень», що передбачає не лише отримання універсальних знань, а й їх практичну інтеграцію з кваліфікаційними компетенціями майбутнього фахівця за освітньою програмою відповідної спеціальності.

Зокрема, кафедра бухгалтерського обліку має досвід адаптації традиційного курсу «Основи наукових досліджень» до відповідної галузі знань та спеціальності, яку вивчає студент (в даному випадку галузь знань 07 «Економіка і підприємництво», ОПП Облік і оподаткування, спеціальність – 071 «Облік і оподаткування», дисципліна – «Методологія наукових досліджень в обліку») з впровадженням інтерактивних технологій навчання.

Використання інтерактивних технологій навчання, таких як дискусії, тематичні дослідження, тренінги, рольові та ділові ігри, проектна діяльність, розвиток критичного мислення, мозковий штурм є одним із найбільш виправданих педагогічною практикою методів активізації пізнавального

інтересу студентів. Однак, потенціал таких методів не у повній мірі використовується викладачами, а частіше за все ігнорується.

Так, будучи прихильником ідеї впровадження інтерактивного навчання, Г. І. Матукова відмічає його негативні сторони, до яких відносить: 1) необхідність великої кількості затрат часу для підготовки засобів інтерактивного навчання; 2) недостатню кількість методичних розробок з формами інтерактивного навчання для різних спеціальних предметів у вищих навчальних закладах; 3) недостатній рівень підготовки викладачів щодо володіння спеціальними методиками і засобами практичної реалізації інтерактивних методів навчання [1].

Слід зауважити, що перераховані твердження неправомірно вважати негативними сторонами інтерактивного навчання. Це – негативні сторони його впровадження (або не впровадження), що переважно формуються під впливом людського фактору (здебільшого, викладача як суб'єкта педагогічного процесу).

Практична реалізація інтерактивних технологій при вивченні дисципліни «Методологія наукових досліджень в обліку» передбачає використання відповідних моделей навчальних занять з застосуванням інтерактивного діалогу «людина-комп'ютер», ділової гри, ситуаційного аналізу, методу «інциденту» та супроводжується відповідним методичним забезпеченням [2].

Це сприяє активізації залучення студентів до наукової роботи, підтверджує підвищення рівня їх наукової грамотності за обраною освітньо-професійною програмою спеціальності, розширенню комунікативних фахових компетентностей, генерації позитивного іміджу здобувачів у авторських напрацюваннях високого ступеня оригінальності (конкретної науки).

Ефективність впровадженого педагогічного експерименту підтверджується позитивною динамікою показників рівня наукового потенціалу здобувачів вищої освіти за освітньо-професійною програмою «Облік і оподаткування» спеціальності 071 «Облік і оподаткування», що відображено у річних звітах з наукової роботи кафедри бухгалтерського обліку Полтавської державної аграрної академії.

Список використаних джерел

1. Матукова Г. І. Інтерактивні технології навчання у професійній підготовці майбутніх економістів / Г. І Матукова // Наукові записки [Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя]. Сер.: Психолого-педагогічні науки. – 2012. – № 2. – С. 139-142.

2. Канцедал Н. А. Методологія наукових досліджень в обліку. Методичні вказівки для практичних робіт, самостійної роботи та індивідуальних науково-дослідних завдань / Н. А. Канцедал, О. Г. Пономаренко, О. В. Лега. – Полтава: ПДАА, 2015. – 58 с.

3. Москалюк Г. О. Напрями вдосконалення системи викладання облікових дисциплін у вищих навчальних закладах економічного спрямування [Електронний ресурс] / Г. О. Москалюк, О. Ю. Чернецька // Професійна освіта: проблеми і перспективи. – 2014. – Вип. 7. - С. 101-107. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Profos_2014_7_23

4. Петерсон Л. Г. Механизмы формирования мотивации к учебной деятельности [Электронный ресурс] / Л. Г. Петерсон, Н. В. Посполита // Педагогическое образование и наука. – 2016. – № 5. С. 117-160. – Режим доступа: http://www.manpo.ru/manpo/publications/ped_obraz/n2016_05.pdf#page=117

ЕФЕКТИВНІСТЬ ЗАОХОЧЕННЯ ДО НАУКОВОГО ПОШУКУ НА ПРОТИВАГУ ПРИМУСУ

Красота О. Г., к.е.н., доцент; **Романченко Ю. О.**, к.е.н., доцент;
Тютюнник С. В., к.е.н., професор

Проблема мотивації і заохочення до навчання студентів є центральною в дослідженні її властивостей. „Жодну якість особистості не можна зрозуміти й пояснити, якщо невідомо, для задоволення якої потреби виникла ця якість”, – писав М. Неймарк [1]. Мотиваційно-потребова сфера – складне психологічне явище, в якому домінують мотиви визначають спрямованість особистості. Виокремлюють три основні види спрямованості: особисту (ставлення до себе, феномен „Я”), колективістську і ділову [2]. Мотиваційно-особистісний аспект пов'язаний із формуванням позитивних навчальних мотивів і особистих якостей майбутнього спеціаліста, дійових цілей, оскільки мотиви й цілі є важливими детермінантами діяльності. Структура мотивів студента, що формується в період навчання, є стрижнем особистості майбутнього фахівця. Отже, розвиток позитивних навчальних мотивів – невід'ємна складова процесу навчання і виховання студентів. Для ефективної практичної роботи в цьому напрямку потрібне ґрунтовне вивчення закономірностей розвитку навчальної мотивації студентів. Мотиви навчальної діяльності студентів поділяють на внутрішні і зовнішні. До внутрішніх належать: суспільна значущість навчання; професійні мотиви, що відображають значення навчальної діяльності для оволодіння майбутньою професією; пізнавальні, пов'язані з проблемою в нових знаннях. Зовнішні мотиви зорієнтовані на цінності, що лежать поза навчальною діяльністю; мотиви матеріального заохочення; особисті інтереси, пов'язані з одержанням диплома, побоювання стягнень через неуспішність; мотиви спілкування, престижу серед студентів тощо. По-справжньому позитивно впливають на діяльність студентів внутрішні мотиви. Залежно від впливу, який мають внутрішні і зовнішні мотиви, студентів можна поділити на чотири групи:

- 1) студенти з вираженою професійною і предметною мотивацією;
- 2) з вираженою професійною, але слабкою предметною мотивацією;
- 3) лише з предметною мотивацією;
- 4) без предметної і професійної мотивації.

Під час спеціального дослідження ролі мотивів у відрахованих студентів серед них було виявлено 94,7 % осіб четвертої групи і лише 6,9 % – першої [2]. Доцільно систематично проводити діагностування у студентів наявних мотивів. Таку роботу мають переважно проводити куратори академічних груп, і (за наявності) психологічна служба закладу, використовуючи для цього анкетування, бесіди і спеціальні тести. Механізмом формування навчальної мотивації є вироблення єдиної структури цілей навчальної діяльності. Саме тому велику роль відіграє вчасне і систематичне формулювання викладачами

цілей навчання, які студенти мусять прийняти і спрямувати свою діяльність на їх досягнення. Важливе значення при цьому має правильна організація педагогічної взаємодії між викладачами і студентами. У вищій школі можна виділити такі принципи організації взаємодії: діалогізації, проблематизації, персоналізації, індивідуалізації і диференціації. Відповідно до принципу діалогізації, заняття (як практичне, так і лекційне) не повинне перетворюватись на просте повідомлення знань. Його слід будувати як обговорення різних поглядів, як спільний пошук істини, тобто у формі діалогу, а не монологу викладача. У процесі педагогічного співробітництва, творчого обговорення теоретичних і практичних аспектів проблеми у студентів формуватимуться, актуалізуватимуться пізнавальні, професійні й соціальні мотиви. Принцип проблематизації передбачає систематичне створення проблемних ситуацій, умов для самостійного визначення і постановки студентами пізнавальних завдань. Принцип персоналізації застерігає від того, щоб особисте спілкування викладача зі студентом не підмінялося рольовим, а відбувалося в умовах партнерства. Принцип індивідуалізації і диференціації навчання дає змогу враховувати індивідуальні особливості та інтереси студентів, створювати максимально сприятливі умови для розвитку їхніх здібностей і нахилів [2]. З перших тижнів навчання слід розкривати перед студентами суспільну значущість обраного ними фаху і необхідність розвитку своїх професійних якостей. Така робота має включати різні форми: зустрічі, дискусії, „круглі столи”, вікторини, спілкування з визнаними і авторитетними спеціалістами, з випускниками минулих років тощо. Усе це сприятиме посиленню внутрішньої і зовнішньої мотивації студентів. Отже, мотиваційно-потребова сфера – складне психологічне явище, в якому домінують мотиви визначають спрямованість особистості. У педагогічній психології виокремлюють три основні види спрямованості: особисту, колективістську і ділову. Структура мотивів студента є стрижнем особистості майбутнього фахівця. Мотиви навчальної діяльності студентів поділяють на внутрішні і зовнішні. До внутрішніх належать: суспільна значущість навчання; професійні мотиви. Зовнішні мотиви зорієнтовані на цінності, що лежать поза навчальною діяльністю; мотиви матеріального заохочення; особисті інтереси, пов'язані з одержанням диплома, побоювання стягнень через неуспішність; мотиви спілкування, престижу серед студентів тощо.

Список використаних джерел

1. Асеев В. Г. Мотивация поведения и формирование личности [Текст] / В. Г. Асеев. - М. : “Мысль”, 1976. – 158 с.
2. Конопкин О. А. Психическая саморегуляция произвольной активности человека / О. А. Конопкин // Вопросы психологии. - 1995. - № 1. - С. 5-12.

ЗАСТОСУВАННЯ ПРИНЦИПУ ІНТЕГРАЦІЇ У ВИКЛАДАННІ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «СОЦІОЛОГІЯ»

Колодій О.С., к.пед.н.; Шейко С.В., к.філ.н., доцент

Принципи інтеграції та диференціації знання, насамперед сприяють цілісному застосуванню інноваційних освітніх технологій в напрямку удосконалення навчально-дидактичних засобів, а також всебічного процесу

виховання. Методи інтеграції та диференціації слід розглядати в якості методологічного підґрунтя розвитку індивідуально-особистісного навчання та комунікативно-колективних форм освітянської діяльності, що поєднують в собі цілісність (єдність) розумової діяльності та емоційно-вольової сфери, досягнення духовної свободи.

Яскравим прикладом втілення евристичних можливостей принципів інтеграції та диференціації в удосконаленні інноваційних освітніх технологій є розвивальне навчання, що ґрунтується на відміну від традиційної системи на розвиток суб'єкта освіти як особистості, здатної самостійно ставити перед собою завдання в різних сферах діяльності і знаходити оптимальні прийоми їх вирішення. Системі розвивального навчання властивий особливий науковий зміст та педагогічна технологія його реалізації.

Михайло Грушевський в праці «Початки громадянства (генетична соціологія)», опираючись на наукові розробки еволюціоніста ХІХ століття Г. Спенсера, доводив, що закономірності соціального розвитку постійно проявляються в «неустанній **диференціації й інтеграції**...в постійнім поступі не об'єднаної однотайності в напрямі до внутрішньо об'єднаної і зв'язаної різнорідності...від агрегата до системи» [1, с. 20]. Принципи органічної єдності інтеграції та диференціації знання характерні для різноманітних сфер соціального, культурно-духовного життя, а також завжди стверджуються в мові, в творчості, в науці та освіті.

Академік М. Грушевський в своєму дослідженні звертає увагу на те, що Г. Спенсер вбачає повторюваність та узагальнення в дії принципу диференціації та інтеграції: «непостійності однорідного і його нестримної тенденції перетворення в суцільну різнорідність виразно відокремлених, але внутрішньо зв'язаних частин» [1, с. 20].

Український вчений переконаний, що нормою успішного соціального розвитку являється паралельний розвиток «диференціації і наростання елементів внутрішньої консолідації, або інтеграції». Схемою появи нового наукового знання стає його внутрішня еволюція – в напрямку від **інтеграції** до **диференціації**, далі **поступу** та **кристалізації**. Умовою конструктивного розвитку в галузі освіти і науки є накопичення в розгалуженому частковому знанні, в її диференціації позитивного змісту наступної інтеграційної форми виразу знання. Згідно М. Грушевського розвиток та удосконалення наукового знання здійснюється на основі діалектичної єдності процесів інтеграції та диференціації його змісту. Дія принципів інтеграції та диференціації наукового знання має важливе методологічне значення та практичне застосування в освітньому процесі. Ці методологічні положення можна використати щодо розвитку та удосконалення сучасних інноваційних освітніх технологій, що знаходять своє відображення в єдності процесу навчання та виховання здобувачів вищої освіти у вищих закладах освіти.

Німецький соціолог освіти ХХ століття В. Лепеніс констатує той факт, філософська раціональність як основа університетської освіти за двісті років вичерпала себе, тому потребує нового змісту відповідної регуляторної ідеї освіти. Історія німецького університету може бути визначена як історія про те,

яким чином філософія втратила своє значення в обґрунтуванні освітянської діяльності. Сучасний ірраціоналізм є проявом «всезагальної кризи раціонального». В. Лепеніс, посилаючись на Карла Ясперса, стверджує, що «саме через брак загальноновизначеного освітнього ідеалу філософія посіла у Німеччині таке виняткове становище» [2, с. 219].

В університетській освіті майбутнього, на думку німецького вченого, на перший план мають постати ті дослідження, що розробляють загальноорієнтаційні знання. Особливу роль при цьому відіграватимуть такі предмети, як «соціологія науки, історія науки та теорія науки». Соціологія в сучасних умовах визначає рівень самоусвідомлення та зовнішній імідж сучасного наукового знання та освіти, досліджуючи суттєві фундаментальні сутності наукових систем та сприяє створенню нових форм наукового знання в межах «західної моделі раціонального мислення» [2, с. 231].

Як зазначає В. Лепеніс, справжня потреба у соціологах вузького профілю є незначною, на відміну від гострої нестачі соціологічних знань в різноманітних сферах суспільного життя – починаючи з «права, архітектури, містобудування та закінчуючи медициною». Представники соціологічної науки, які виступають із загальноорієнтаційними амбіціями, повинні оволодіти фахово-подвійною кваліфікацією: «соціолог права має бути і соціологом, і правником, соціолог медицини і соціологом, і медиком» [2, с. 232]. Таким чином, соціологія в сучасних умовах розвитку суспільних відносин являє собою необхідну додаткову, допоміжну навчальну дисципліну, перетворюючись на предмет післядипломної освіти. Досконало соціологію може вивчити лише той, хто вже має «освіту в якійсь галузі». Згідно позиції німецького соціолога В. Лепеніса, не все насправді так утопічно, бо сучасний ринок праці змушує здобувати подвійну кваліфікацію, що не рідко стає головним критерієм під час підбору професіоналів.

Список використаних джерел

1. Грушевський Михайло. Початки громадянства (генетична соціологія) / Михайло Грушевський – Прага, 1921. – 328 с.
2. Лепеніс В. Ідея Університету : Антологія / Упоряд. : М. Зубрицька, Н. Бабалик, З Рибчинська; відп. ред. М. Зубрицька. – Львів : Літопис, 2002. – С. 219–232.

КАЙДЗЕН-ТЕХНОЛОГІЯ ЯК МЕТОД ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ

Зоря С. П., к.е.н., доцент; **Мисник Т. Г.**, к.е.н., доцент

Освіта є ключовим фактором розвитку суспільства. В контексті реформування вищої освіти актуальним залишаються питання удосконалення методів, принципів, форм, засобів та технологій навчання з метою підготовки висококваліфікованого фахівця як галузі знань «Управління та адміністрування», так і інших галузей знань закладів вищої освіти. Враховуючи вище зазначене, а також важливість не лише накопичення знань здобувачами вищої освіти, а й вміння ефективно оперувати ними в контексті майбутньої

професійної діяльності, актуальним в умовах сьогодення є застосування провідних технологій ресурсно-орієнтованого навчання.

Ресурсно-орієнтоване навчання є комплексом методів, форм та засобів навчання, націлених на системний підхід до організації навчального процесу, у якому поряд із важливістю засвоєння знань та формування загальних і фахових компетентностей у межах вимог конкретної освітньо-професійної програми, актуалізується необхідність формування здібностей до самостійної і активної інтеграції у інформаційне середовище на основі пошуку і практичного застосування наявних інформаційних ресурсів.

Однією із провідних технологій ресурсно-орієнтованого навчання є кайдзен-технологія. Взагалі, кайдзен-технологію інтегровано у навчальний процес із сфери бізнесу, у якому даним терміном позначається одна із ключових концепцій менеджменту. У японській мові термін «кайдзен» трактується як «безперервне вдосконалення» та спосіб досягнення складних цілей. В той же час, в межах ресурсно-орієнтованого навчання, під кайдзен-технологією розуміють системний метод формування та реалізації всього освітнього процесу, засвоєння знань, досягнення складних цілей, оптимізацію форм навчання, розвиток творчих здібностей як здобувачів вищої освіти так і викладачів, що в цілому забезпечує досягнення запланованих результатів. Саме творчість, як ефективний засіб переходу особистості від навчання до саморозвитку і самореалізації є головним акцентом зазначеної технології.

Основними компонентами кайдзен-технології є наступні:

- постійне вдосконалення методів, засобів та форм навчання;
- мінімізація витрат на засоби навчання (застосування електронних ресурсів, web-квестів, on-line навчання, вебінарів, відео лекцій, тощо);
- гармонійна організація робочих місць як здобувачів вищої так і викладачів на основі методу 5S (Seiri, Seiton, Seiso, Seiketsu, Shitsuke), що дозволяє досягти максимально налагодженого, ефективного та продуктивного навчального процесу;
- безперервний контроль за якістю навчального процесу на рівні закладу вищої освіти.

Послідовність дій, максимальна конкретика та усвідомлення є головною перевагою кайдзен-технології орієнтованої на підвищення якості та практичної спрямованості освіти, підготовку кваліфікованих фахівців конкурентоспроможних на ринку праці.

З метою досягнення поставлених цілей навчального процесу кайдзен-технологією передбачено формування чітких питань, що забезпечують досягнення програмних результатів навчання. Ключовими правилами кайдзен-питань є: 1) конкретика (чіткість як сформуваної мети так і ясність поставлених завдань); 2) реалістичність (стимулювання здобувача вищої освіти до дій на основі забезпечення доступності до інформаційних ресурсів в межах конкретної проблематики); 3) послідовність (можливість виконання кожного наступного завдання за умови успішного виконання попереднього); 4) регулярність.

В той же час, слід зазначити, що кайдзен-технологія може бути ефективною не лише для навчання здобувачів вищої освіти (сприяє розвитку

критичного мислення, формує вміння знаходження шляхів розв'язання проблем та завдання в цілому), а й для викладачів, які практикуючи дану технологію зможуть вдосконалити свої методи та форми викладання, розвивати власну креативність та підвищувати педагогічну майстерність, що безпосередньо в результаті матиме позитивне відображення на забезпеченні високого рівня якості освітнього процесу.

Список використаних джерел

1. Гриньова М. В. Педагогічні технології: теорія та практика: навч.-метод. посіб. / М. В. Гриньова. – Полтава, 2006. – 230 с.
2. Кононець Н. В. Педагогічні інновації вищої школи: ресурсно-орієнтоване навчання / Наталія Кононець // Педагогічні науки : зб. наук. праць. – Полтава, 2012. – Вип. 54. – С. 76–80.
3. Масааки Й. Гемба кайдзен: путь к снижению затрат и повышение качества / Имаи Масааки. – М., 2005. – 346 с.
4. Пескун С. П. Дидактичні умови творчого розвитку старшокласників у процесі вивчення предметів природничого циклу загальноосвітньої школи : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук / С. П. Пескун. – Луцьк, 2006. – 21 с.

КОМУНІКАТИВНІ ЗАВДАННЯ НА ФОРМУВАННЯ МОВЛЕННЕВОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ З ДИСЦИПЛІНИ «УКРАЇНСЬКА МОВА (ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ)»

Сизоненко Н. М., к.філол.н., доцент

Актуальним завданням вивчення української мови в немовних закладах вищої освіти є цілісне й системне формування у здобувачів вищої освіти мовної, мовленнєвої, комунікативної, риторичної, термінологічної компетентцій. Попри найтісніший зв'язок між названими різновидами компетентцій, мовленнєва посідає осібне місце, адже професійні навички й уміння спеціаліста виявляються у процесі сприйняття, розуміння, створення і відтворення зв'язного мовлення.

Мета нашої розвідки – запропонувати комунікативні завдання, спрямовані на формування мовленнєвої компетенції на практичних заняттях з дисципліни «Українська мова (за професійним спрямуванням)» (далі – УМПС).

Незважаючи на множинність дефініцій, мовленнєва компетенція у вітчизняній науці розглядається як здатність до практичного використання мовних засобів у різних видах мовленнєвої діяльності (аудіюванні, говорінні, читанні, письмі).

Звісно, формування мовленнєвої компетенції розпочинається ще в школі. У закладі вищої освіти студенти вдосконалюють набуті мовленнєві уміння, необхідні для спілкування, «відшліфовують» навички виправданого, доречного, правильного й точного мовлення.

Основний акцент на практичних заняттях з УМПС зроблено на таких видах мовленнєвої діяльності, як говоріння та письмо, оскільки різні форми фахового спілкування (нарада, телефонна розмова, співбесіда з роботодавцем,

перемовини, дискусія, мозковий штурм; різні типи документів, службові листи) вимагають звернення до усної та писемної форм мовлення.

Основним засобом формування мовленнєвої компетенції є система завдань (тут і надалі розмежовуємо терміни «вправа» та «завдання»: вправа формує автоматизовані навички [2, с. 74], завдання розвиває уміння), спрямованих на свідомий відбір і вживання різноманітних мовних засобів залежно від типу та жанру мовлення, комунікативної ситуації. У цій розвідці послуговуємося класифікацією навчальних завдань (у традиційному розумінні – вправ) Є. Шубіна, який виокремлює мовні (домовленнєві, некомунікативні) і мовленнєві (комунікативні) вправи. У наведеній класифікації враховано два критерії – диференційності і поетапності формування мовленнєвих умінь, що є доцільним для викладання УМПС.

На практичних заняттях здобувачам вищої освіти спочатку пропонуємо виконати *некомунікативні* завдання (тут і надалі наводимо завдання із «Практикуму з дисципліни «Українська мова (за професійним спрямуванням)» [1]), спрямовані на формування умінь використання мовних одиниць відповідно до їхньої стилістичної функції, редагування словосполучень, виявлення анормативів, переклад фахових текстів, добір синонімів, антонімів тощо. Це дає змогу сформувати уміння адекватного сприйняття й розуміння почутого або написаного, розвинути навички вмотивованого відбору мовних засобів, контролю та самоконтролю. Для прикладу наведемо такі типи завдань: 1) *Доберіть по 2–3 синоніми до поданих слів. У разі потреби зверніться до словника синонімів, наведеного в списку рекомендованої літератури;* 2) *Доберіть із довідки лексичні одиниці відповідно до їхньої стильової приналежності, запишіть їх;* 3) *Відредагуйте словосполучення, укажіть тип помилки, запишіть правильні варіанти;* 4) *З періодичних видань випишіть 15 слів і словосполучень, що відповідають суспільно-політичній лексичі, з'ясуйте її значення;* 5) *Перекладіть фрагмент фахового тексту українською мовою.*

Далі пропонуємо виконати *комунікативні* завдання на моделювання різноманітних реальних ситуацій спілкування, які мотивують здобувачів вищої освіти використовувати мову в дії, відповідно до стилю та жанру мовлення, форми мовлення (діалог, монолог, полілог), комунікативної мети та намірів. Для прикладу: 1) *Використовуючи подані синтаксичні конструкції, складіть з ними речення;* 2) *Назвіть стандартні етикетні ситуації фахового спілкування, якими мають послуговуватися фахівці під час виконання професійних обов'язків;* 3) *Сформулюйте тему фахового дослідження, обґрунтуйте її актуальність, визначте мету наукової роботи, використовуючи мовні звороти з довідки;* 4) *До поданих методів досягнення перемоги над опонентом доберіть ситуації, у яких би вони мали ефективне застосування;* 5) *Оберіть тему фахового висловлювання. Наведіть по два приклади запитань закритого типу, запитань відкритого типу, запитань про факти, запитань про знання;* 6) *Проаналізуйте мовлення однокурсників з погляду дотримання в усній формі мовлення норм літературної мови. Укажіть причини мовленнєвих недоліків. Запропонуйте шляхи підвищення особистої культури мовлення;* 7) *Змодельуйте ситуацію ділової бесіди з бізнес-партнером, колегою, керівником, підлеглим;*

7) Напишіть лист-подяку організації, яка фінансово підтримала благодійну акцію; 8) Уявіть таку ситуацію: ви готували доповідь на круглий стіл, але чернетка не збереглася. Відновіть текст доповіді за поданими тезами, підкріпіть її аргументами й цікавими прикладами. Напишіть вступ та висновки; 9) Уявіть ситуацію: ви – слухач курсів підвищення кваліфікації. Вам запропонували підготувати доповідь про сучасні наукові розробки, успішно втілені в практику вашого фаху. Напишіть текст доповіді.

Наведене вище дає змогу зробити висновок, що формування мовленнєвої компетенції є важливим завданням для майбутнього фахівця. Запропоновані комунікативні завдання сприяють виробленню навичок ефективного мовлення, розвивають уміння швидко орієнтуватися в комунікативній ситуації і вибудовувати доречно, точно й грамотне мовлення.

Список використаних джерел

1. Дедухо А. В. Українська мова за професійним спрямуванням : практикум для здобувачів вищої освіти аграрних вищих навчальних закладів III–IV рівнів акредитації / А. В. Дедухо, Н. М. Сизоненко. – К. : Видавництво Ліра-К, 2016. – 180 с.

2. Психологічна енциклопедія / [автор-упорядник О.М. Степанов]. – К. : Академвидав, 2006. – 424 с.

КРИТИЧНЕ МИСЛЕННЯ – ЗАГАЛЬНА ОСНОВА ВИКЛАДАННЯ ФІЛОСОФСЬКИХ ДИСЦИПЛІН В КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ

Шейко С. В., к.філ.н., доцент; Колодій О. С., к.пед.н.

Радикальні зміни в освітянській діяльності спрямовані на якісне покращення навчання, змісту освіти, широкого впровадження інноваційних педагогічних технологій, достатнього психологічного супроводу. Глибоке осмислення процесу реформування сучасної освіти неможливе без розробки та впровадження в реальну педагогічну діяльність відповідних освітянських ідей, сучасних парадигм, котрі повинні визначити перспективи конфігурації майбутньої вищої освіти. Це складає одне з основних завдань сучасної філософії освіти.

Важливими проблемами освітянської діяльності, що потребують негайного вирішення є співвідношення відповідних дилем-суперечностей – влада-знання, національне та загальногромадянське в сфері навчання та виховання. Ґрунтовною науковою підставою, що сприяє вирішенню подібних суперечностей в освіті є запровадження принципів критичного мислення, спрямованих на розвиток педагогіки співробітництва, широкого освітянського діалогу, в якому суб'єктами педагогічної дії виступають не лише вчителі, наставники, керівники освітянських інституцій, але й здобувачі вищої освіти, вихованці, всі ті, хто мають наміри отримати високоякісну освіту та бути вихованими культурними громадянами власної нації. Ці проблеми у філософії освіти піднімалися у весь зріст у творчості провідних мислителів ХХ століття

Західної Європи та Америки, зокрема, в творчості К. Поппера, Х. Ортеги-і-Гассета, К. Ясперса, Ж. Дерріди, П. Фрейре.

Пошуки ідеалів сучасної освіти мають опиратися на принципи критичного мислення як запоруку подолання відчуження влади і громади від освіти та ствердження педагогічних основ співпраці та діалогу. Так, К. Поппер зазначав, що «розум і наука розвивається шляхом взаємної критики.., тобто вільної думки». Педагогіка пригноблення має відійти в тоталітарне минуле, а замість неї повинна повною мірою утверджуватися філософія освіти співробітництва на основі розвитку справжнього критичного мислення суб'єктів педагогічної дії. Вчитель не «повинен нав'язувати своє мірило вищих цінностей учням, мусить старатися збуджувати їхній інтерес. Він повинен піклуватися про душі своїх учнів» [2, С. 300].

П. Фрейре доводить, що населення країни свідомо має брати участь не лише у виконанні, а й у розробці соціальних заходів, спрямованих на поліпшення суспільного життя. Це можливе за умов формування у людей критичного ставлення до дійсності, розвитку в них уміння і здатності бути **Суб'єктами**, а не об'єктами історичного та політичного процесу. Принцип критичної свідомості в освіті є характерною властивістю демократичних політичних форм правління, які «відповідають високопроникним, допитливим, невтомним і діалоговим формам життя – на протигагу мовчанню й бездіяльності, на протигагу жорсткій, військовій авторитарній державі, історичному регресові, який узурпатори влади силкуються подати як нову зустріч із демократією» [3, С. 34]. Критичне мислення як основа регулятивного конструкта сучасної освіти повинно мати всезагальний характер, сприяти розробці новітніх педагогічних технологій, систем виховання, заснованих на принципах педагогіки діалогу та співробітництва у сучасному світовому співтоваристві.

Принципи критичного мислення стосуються не лише загальних основ розвитку освітянських інституцій, а мають безпосередній вплив на методику та технології викладання філософських дисциплін, зокрема власне філософію, етику та естетику, логіку, культурологію, релігієзнавство.

Педагогічна технологія «розвиток критичного мислення» спрямована на удосконалення самостійного свідомого мислення здобувачів вищої освіти, що дає змогу адекватно оцінювати появу нових обставин та формувати стратегію подолання проблем, які можуть виникнути. Критичне мислення є вмиле відповідальне мислення, що дозволяє людині формулювати надійні вірогідні судження, воно засновується на практичних критеріях, самокорегується, апелює до відповідного контексту навчальної дисципліни.

В педагогіці вищої школи виділяють наступні ключові елементи критичного мислення: вміння послідовно викладати думку, самостійно формулювати логічні судження, відповідати за власні дії, визначати критерії оцінки ідей у процесі їх аналізу, критика та самокритика власних вчинків. Застосування принципів критичного мислення в процесі навчання стосується не пасивного засвоєння фактів чи чужих думок, а вироблення власних особистих суджень за допомогою підготовлених певних прийомів мислення та життєвого

досвіду. Процес викладання філософських дисциплін формує стратегію постійного оцінювання результатів засвоєних знань із використанням зворотного зв'язку «здобувачів вищої освіти – педагог» на основі дослідницької активності викладача в аудиторії. Змістовність філософського знання забезпечує на основі критичного мислення визначення основних ідей в історико-філософському процесі, що мають актуальне значення для формування сучасних методологічних та світоглядних парадигм.

Список використаних джерел

1. Педагогічні системи, технології. Досвід. Практика : Довідник / За ред. П. І. Матвієнка, С. Ф. Клепка, Н. І. Білик. – 2-е вид., переробл., і допов. – У 2 ч. Ч. 1 А-М. – Полтава : ПОППО, 2007. – 220.
2. Поппер К. Відкрите суспільство та його вороги. – Т. 1. – К. : 1994. С. 245–300.
3. Фрейре Пауло. Формування критичної свідомості / З англ. пер. О. Дем'янчук. – К. : Юніверс, 2003. – 176 с.

МЕТОДИ АКТИВІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ НА ЛЕКЦІЙНИХ І СЕМІНАРСЬКИХ (ПРАКТИЧНИХ) ЗАНЯТТЯХ

Песцова-Світалка О.С., к.е.н., доцент;

Рудич А.І., к.е.н., доцент; **Тютюнник Ю.М.**, к.е.н., доцент

Активізація – це постійний процес управління діяльністю студентів, спонукання їх до енергійного, цілеспрямованого навчання, подолання спаду, пасивності і стереотипності. Методи активізації мають бути зорієнтовані на конкретного студента, з урахуванням його схильностей і талантів, спонукати його брати активну участь у розвитку власних знань, персональних і фахових вподобань [1, 240].

Форми навчальної діяльності студентів безпосередньо залежать від змісту, організації та структури економічної освіти. В сучасних умовах дуже сильно змінилося відношення до лекції, як до основного способу викладу навчальної інформації в умовах традиційного навчання.

Натомість, сучасна економічна освіта спирається на лекції проблемні, оглядові, настановчі та концептуально-аналітичні. Застосовуються нові типи лекцій: лекції-бесіди, гостьові лекції, лекції з елементами колективного дослідження, лекції з аналізом конкретних ситуацій, зведений виклад. За використовуваними методами викладання самі лекції розділяють на: проблемні лекції – на основі проблемного методу; бінарні (лекція вдвох) – методу діалогу; лекції-візуалізації – методу наочності; лекції із запланованими помилками – методу пошуку помилок; лекції-прес-конференції – методу запитань-відповідей.

Активізація навчальної діяльності студентів під час лекційних занять має на меті підвищити ефективність сприйняття ними нового матеріалу, перевірити наявний рівень знань, забезпечити зв'язок теорії з практикою.

Одним з найбільш перспективних методів викладу лекційного матеріалу в умовах активізації навчального процесу є метод зведеного викладу, який

забезпечує високий ступінь залученості студентів до роботи на лекції. Полягає він у тому, під час викладу нового матеріалу, викладач ставить студентам запитання й завдання теоретичного або практичного характеру. Це дає змогу відслідковувати ступінь засвоєння студентами нового матеріалу, та, відповідно, коригувати обсяги та темпи подачі знань викладачем.

Наприклад, «в Оксфордському університеті студенти самі обирають, коли і які лекції відвідувати. Лекції – короткі, але динамічні, тривають лише одну годину. За викладачем не закріплений певний курс чи група студентів. Лекцію відвідують усі, кому вона потрібна, не залежно, першокурсник це чи магістрант. ... Відповідно традиціям і правилам університету лекції в Оксфорді – це двосторонній процес. Студенти і професор спілкуються, студенти ставлять критичні запитання і можуть висловлювати свої аргументи. Там студентів навчають мислити. Інтерактивне обговорення робить лекції набагато цікавішими і – найголовніше – зрозумілими. Навчання є доступним та зрозумілим для студентів» [2, с.95].

Під час семінарського заняття здійснюється безпосередній контакт викладача з суб'єктами навчання. Для семінару характерна атмосфера розуміння і творчого співробітництва. Залежно від способу проведення виокремлюють такі види семінарів: семінар-бесіда, семінар-заслуховування, семінар-диспут, семінар-прес-конференція тощо.

Практичне заняття – це своєрідна форма зв'язку теорії з практикою, що слугує для закріплення знань шляхом залучення навчаючих у розв'язання різного виду учбово-пізнавальних задач, виробляє навички використання необхідних засобів, вміння користуватися літературою.

До методів активізації її навчально-пізнавальної діяльності студентів на семінарських та практичних заняттях відносять: метод випадків; метод ситуацій; дидактичні ігри (управлінські, психологічні); метод дидактичних дискусій; групові методи (круглого столу, мозкового штурму тощо).

Метою круглого столу є обговорення складних теоретичних проблем і Зазвичай, учасником круглого столу є спеціалісти різних галузей знань. Студентами заздалегідь готуються доповіді, реферати та виступи. Після їх оприлюднення відбувається спільне обговорення, аналіз, обмін думками.

Мозковий штурм відомий як метод розв'язування невідкладних завдань за обмежений період час. Сутність методу полягає в генеруванні максимально можливої кількості ідей за чітко встановлений період часу, їх обговоренні та подальшому відборі компетентними фахівцями.

На заняттях у формі гри розв'язуються такі проблеми: виявляються індивідуальні та колективні здібності студентів та рівень їхньої підготовленості до професійних обов'язків; підвищується їх професійний інтерес до навчального процесу; студенти набувають навичок розв'язання проблем в умовах, максимально наближених до реальної ситуації; вчаться адекватно оцінювати свої сильні та слабкі сторони; роблять висновки щодо взірців поведінки, їх упровадження в повсякденну діяльність.

Таким чином, застосування активних методів у навчанні дає змогу реалізувати важливі принципи навчання: проблемність, професійну

зорієнтованість, спрямованість на самонавчання із урахуванням наявного досвіду студентів.

Список використаних джерел

1. Кузьмінський Н.І. Педагогіка вищої школи: [Навч. посібник] / Н.І. Кузьмінський. – К.: Знання, 2011. – 486 с.

2. Коваленко О.М. Особливості університетських статусів Сполученого Королівства (на прикладі Оксфордського університету) [Електронний ресурс]/ О.М. Коваленко // Теоретичний та науково-методичний часопис «Вища освіта України». – 2015. – № 3, додаток 2.– С. 92 – 97. – Режим доступу: <http://academy.gov.ua/ej/ej11/txts/10kmovop.pdf>;

НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ЗДОБУВАЧАМ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЕКОНОМІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

Плаксієнко В. Я., д.е.н., професор; **Ліпський Р. В.**, к.е.н.

В переважній більшості випадків вищій управлінській персоналі будь якого підприємства є користувачем бухгалтерської інформації. Здобуваючи економічну освіту, майбутні управлінці різних рівнів мають або повинні бути обізнані в бухгалтерському обліку. Соціально-економічні і політичні реформи, які відбуваються в Україні, конкуренція на ринку праці, поширення інформатизації на всі сфери життя суспільства, розвиток науки і техніки визначають нові пріоритети і цінності людей. Суспільні перетворення накладають відбиток і на систему вищої економічної освіти, висуваючи нові вимоги до організації навчального процесу. З огляду на зазначене вище, особливої актуальності набуває завдання підготовки кадрів нової формації у сфері бухгалтерського обліку.

Галузевими стандартами освіти для ЗВО економічних спеціальностей передбачено обов'язкову дисципліну «Бухгалтерський облік». Проте, маємо ситуацію, коли фахівці даної галузі є недостатньо підготовленими в сфері бухгалтерського обліку. На сьогодні важливими завданнями є формування практичного досвіду ЗВО, здатного, на відміну від звичайного виконавця, самостійно мислити, генерувати оригінальні ідеї, приймати сміливі рішення, що вимагає використання нових інноваційних методів в навчальному процесі.

Питання інтенсифікації та модернізації навчання у вищій школі останнім часом все частіше піднімаються на науково-практичних конференціях. Розглядають як окремі проблеми викладання обліково-аналітичних, фінансових та контрольних дисциплін, зокрема, використання інноваційних технологій у процесі навчання, застосування «критичного мислення» при викладанні дисциплін, особливості організації самостійної роботи студентів при викладанні облікових дисциплін, так і актуальні питання класифікації проблем сучасного фінансового обліку, етичної складової у підготовці фахівців.

Методика викладання дисципліни «Бухгалтерський облік» має свої особливості, оскільки вона, з одного боку, повинна визначити шляхи викладання теоретичних основ бухгалтерської науки, а з іншого – напрями практичного застосування здобутих знань. Необхідність поєднання цих двох складових

робить особливо важливим вивчення та розробку напрямів удосконалення методики викладання кожної теми передбаченої навчальним планом.

В цьому аспекті заклади вищої освіти, що готують фахівців з економічної сфери, повинні враховувати потреби роботодавців, яким необхідні не просто знавці бухгалтерії, а особи, що мають навички критичного мислення, тобто здатні виявляти проблеми, аналізувати їх і робити відповідні висновки. Користувач бухгалтерської звітності повинен не просто вміти її скласти, а розуміти термінологію, що в ній використовується, інтерпретувати таку звітність, здійснювати відповідний економічний аналіз та ефективно застосовувати її дані.

На практиці бухгалтер повинен знати і виконувати все, що передбачено нормативними документами, а у випадку відсутності або суперечності певних норм – приймати самостійне рішення, спираючись на чинне законодавство і юридичне обґрунтування. Управлінці ж різних рівнів не обов'язково повинні вміти виконувати елементарні бухгалтерські операції (зокрема, здійснювати технічну розноску господарських операцій), але повинні вміти вирішувати цілий ряд питань: наприклад, як обліковувати товари, як розрахувати собівартість, як оптимізувати прибуток, використовуючи дані бухгалтерського обліку, і, насамперед, звітності. Однак, «бухгалтерський облік – це не сукупність реєстрів і звітних форм, це, передусім, стиль мислення» [3, с. 77], який і потрібно сформулювати у студентів.

Насамперед, фахівець повинен володіти відповідною бухгалтерською термінологією і вмінням її використовувати. Наприклад, знаючи економічний зміст, закладений в рахунку, ЗВО повинен розуміти змістовне наповнення інформації на ньому – що (який об'єкт) відображається на рахунку, шляхом логічних міркувань може вивести ознаку класифікації того чи іншого рахунку, а також віднайти його кодове позначення в Плані рахунків. Фахівець повинен визначити наслідки тієї чи іншої операції для фінансового стану підприємства, інтерпретацію відповідних бухгалтерських показників і вибір способу ведення бухгалтерського обліку, оптимального для конкретного підприємства.

Якщо такі вимоги висуваються до бухгалтерів, то наскільки ж більшими вони повинні бути до економістів і, тим паче, до управлінців різних рівнів. На сьогоднішній день викладання бухгалтерського обліку економістам не повинно бути зосереджене на простому навчанні визначення кореспонденції рахунків, рознесення господарських операцій на рахунки і складання звітності. Кожен викладач повинен зосереджувати свою увагу на тому, що бухгалтерський облік – це основне і найголовніше джерело інформації для прийняття управлінських рішень. Звідси, необхідно допомогти студентам розуміти, звідки саме і яку саме інформацію майбутній економіст може взяти з даних, що формуються в системі бухгалтерського обліку. Наприклад, викладаючи документування з теми «Запаси», акцент слід робити не на механічному заповненні документа, а на можливостях аналізу тих процесів, що відбулись на підставі даного документа.

На перший план повинно виходити усвідомлення того, що облік, це не нудна паперова праця, а виконання цілого ряду важливих для підприємства завдань. А без розгляду обліку господарських процесів, що відбуваються на

підприємстві, неможливе повне і комплексне навчання з даної дисципліни, оскільки саме економісти підприємств повинні знаходити компромісне співвідношення між затратами і вигодами різних альтернатив, в тому числі і таких як: чи доцільно перепроєктувати весь виробничий процес, чи замінити наявне обладнання; чи придбавати комплектуючі у зовнішніх субпідрядників, чи здійснювати їх виробництво власними силами та ряд інших.

Список використаних джерел

1. Безручук С.Л. Напрями удосконалення методики викладання бухгалтерського обліку студентам економічних спеціальностей / С.Л. Безручук // Вісник Житомирського державного технологічного університету. Серія : Економічні науки. – № 1 (63). – Ч. 1. – Житомир : ЖДТУ, 2013. – 256 с. – С. 25-28.

2. Безручук С.Л. Необхідність, проблеми і шляхи формування критичного мислення студентів університету при викладанні облікових дисциплін / С.Л. Безручук // Вісник Житомирського державного технологічного університету. Серія : Економічні науки. – № 2 (56). – Ч. 1. – Житомир : ЖДТУ, 2011. – 256 с. – С. 22-24.

3. Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерський облік : роздуми вченого / Ф.Ф. Бутинець. – Житомир : ПП «Рута», 2001. – 100 с.

ОБГОВОРЕННЯ ТА АНАЛІЗ СУЧАСНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ПРОБЛЕМ - НЕОБХІДНА УМОВА ЯКІСНОГО ВИКЛАДАННЯ ІСТОРІЇ ЕКОНОМІКИ ТА ЕКОНОМІЧНОЇ ДУМКИ

Дорогань-Писаренко Л.О., к.е.н., доцент;

Литвин О.Ю., к.е.н., доцент; **Чіп Л.О.**, к.е.н., доцент

Історія економіки та економічної думки – важлива нормативна дисципліна циклу природничо-наукової та загальноекономічної підготовки, складова вищої економічної освіти. Вона вивчає господарську діяльність людства в історичному розвитку та її наукове відображення в економічних поглядах і вченнях, діяльність економічних організацій і установ; економічну політику провідних держав світу і України; досліджує загальні закономірності економічного життя, а також його особливості в окремих країнах [1].

Не можна вивчати літературу без читання художніх творів, так само як не можна вивчати історію економічної думки лише за підручниками і конспектами, без вивчення текстів першоджерел. Цю тему ми вже розглядали в ході науково-методичної конференції ПДАА [2].

Не можна, також, якісно вивчати зазначену дисципліну без зв'язку із сучасними економічними процесами та проблемами. Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України на своїй офіційній сторінці презентувало проект Закону «Про орендне житло» для громадського обговорення [3]. Активне обговорення зазначеного документу відбулося й у Полтавській державній аграрній академії.

В процесі обговорення студенти дійшли до наступних висновків. Даний законопроект - актуальний і потрібний. Проте, є окремі пропозиції, що хотілося б довести до уваги авторів проекту Закону та громадськості.

Пропонуємо до статті 5 проекту Закону «Про орендне житло» внести наступні поправки: Стаття 5. Особливості будівництва орендних будинків

1. Будівництво орендних будинків здійснюється відповідно до законодавства у сфері містобудування, державних будівельних норм і правил з урахуванням особливостей, визначених цим Законом.

2. Вимоги до мінімальних розмірів орендного житла в орендних будинках визначаються державними будівельними нормами і можуть передбачати менші показники, ніж вимоги, передбачені для приміщень у багатоквартирних будинках.

Пропозиція: зазначити мінімальний розмір кімнати і кухні для недопущення суттєвого погіршення житлових умов майбутніх орендарів житла.

Площа нежитлових приміщень в орендному будинку не може перевищувати двадцяти відсотків від загальної площі такого будинку.

3. Земельна ділянка для будівництва та подальшої експлуатації орендного будинку із земель державної та комунальної власності надається безоплатно в постійне користування у порядку, визначеному Земельним Кодексом України.

Вважаємо, що така норма повинна передбачатися для будівництва будинків, що зводяться за рахунок коштів державних і місцевих бюджетів.

4. Замовник будівництва орендного будинку звільняється від перерахування коштів пайової участі у розвитку інфраструктури населеного пункту.

Вважаємо, що така норма повинна передбачатися для будівництва будинків, що зводяться за рахунок коштів державних і місцевих бюджетів.

5. Приєднання до інженерних мереж для будівництва, реконструкції та подальшої експлуатації орендного будинку здійснюється на безоплатній основі.

Вважаємо, що така норма повинна передбачатися для будівництва будинків, що зводяться за рахунок коштів державних і місцевих бюджетів.

Допускаємо, що вищезазначені норми Законопроекту (наявна редакція) прописувалися для залучення інвесторів. Проте, вони несуть у собі ряд загроз:

-з прийняттям Закону держава поставить у нерівні умови будівельні компанії, що зводять житло для продажу і ті, що будують будинки для здачі в оренду. Крім того, у країні може суттєво знизитися обсяги будівництва житла на продаж; органи місцевої влади не будуть зацікавлені у виділенні безоплатно земельних ділянок будівельним компаніям, що зводять орендні будинки, звільненні їх від перерахування коштів пайової участі у розвитку інфраструктури населеного пункту; підприємства, що займаються під'єднанням будинків до інженерних мереж, у більшості своїй, є приватними. Хто і за які кошти буде компенсувати їм понесені витрати не зрозуміло.

Вважаємо, що повинні бути на законодавчому рівні передбачені механізми для унеможливлення таких ситуацій:

-зменшення офіційної плати за найм житла для орендарів і введення додаткової готівкової «тіньової» оплати (внести поправки у ст. 9);

-зведення будинків за рахунок коштів держави і місцевих бюджетів і передача їх в управління комерційним структурам, які будуть отримувати з цього максимальну вигоду.

Повністю погоджуємося з тим, що ухвалення Верховною Радою та реалізація цього Закону дозволить протягом стислого строку значно збільшити загальний обсяг житлового фонду України.

Список використаних джерел

1. Ковальчук В. М. Історія економіки та економічної думки: [навч. посібник]. / В.М. Ковальчук, М.В. Лазарович, М. І. Сарай. – К.: Знання, 2008. – 647 с.
2. Дорогань-Писаренко Л.О. Використання першоджерел як необхідна умова якісного викладання історії економіки та економічної думки / О. Ю. Литвин, Л. О. Дорогань-Писаренко, Л.О. Чіп // Науково-методичні засади системи забезпечення якості освітньої діяльності: матеріали 47-ї наук.-метод. конф., 15-16 березня 2016 р. : тези доп. – Полтава: РВВ ПДАА, 2016. – С. 178 – 179.
3. Проект Закону України «Про орендне житло». – [Електронний ресурс] – Режим доступу http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/NT2540.html

ОРГАНІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ ЯК СКЛADOVA СУЧАСНОГО ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

Дорошенко О. О., к.е.н.

Самостійна пізнавальна діяльність студентів в сучасних умовах є важливим чинником що забезпечує процес формування цілісної особистості як взагалі, так і в тому числі в засвоєнні нових знань та набутті актуальних умінь та навичок. Відповідно процес становлення вищої школи тісно пов'язаний з проблемою організації якісної самостійної роботи. Власне категорія «самостійна робота» має досить широкий зміст, та має дещо відмінні визначення в різних джерелах, залежно від аспектів поняття.

Під самостійною роботою ми будемо розуміти вміння студентів організовувати, систематизувати, аналізувати, регулювати та корегувати власну поведінку незалежно від умов зовнішнього середовища. У такому сенсі поняття самостійності набуває певних специфічних рис: вміння регулювання власної поведінки, вміння виконувати відповідні дії та процеси в умовах відсутності прямого керівництва (впливу) або у випадках наявності мінімального зовнішнього втручання, планування, систематизація, прийняття відповідних рішень та наступна відповідальність за їх наслідки.

Сучасний освітній процес передбачає виділення значного обсягу годин вивчення дисциплін на самостійне опрацювання студентами, відповідно виникає важливе завдання правильно організувати (скерувати) таку роботу з боку викладача для того, щоб здобувач ступеня вищої освіти мав змогу ефективно та максимально повно засвоїти відповідний курс.

Близько 60 % обсягу годин що припадає на вивчення дисципліни – самостійна робота студента. Яким чином та в яких формах вона здійснюється?

Організація самостійної роботи повинна включати відповідні елементи, що дасть змогу підвищити її ефективність та забезпечить досягнення відповідної мети:

- планування самостійної роботи з відповідної навчальної дисципліни;
- розробка викладачем відповідних завдань та задач для забезпечення самостійного опрацювання;
- організація графіку консультацій щодо виконання отриманих завдань;
- організація контролю за процесом виконання;
- перевірка отриманих результатів самостійної роботи.

Враховуючи те, що самостійна робота здобувачів ступеня вищої освіти носить активний характер, в її структурі слід виокремлювати наступні складові: мотивація щодо виконання завдання, постановка відповідного завдання, вибір методів, способів та прийомів виконання, процес виконання (пошуку рішень), контроль якості набутих самостійно знань студентів та відповідна їх оцінка.

Враховуючи набутий досвід слід відмітити, що найбільш очевидним та основним напрямком стимулювання (заохочення) студентів до самостійного опрацювання відповідних тем чи питань є оцінювання такої роботи балами (оцінками), що надалі впливає на підсумкові показники роботи студента. Такий підхід забезпечить чіткість мети та майбутніх результатів процесу самостійного опрацювання тем відповідної дисципліни.

Першим напрямом самостійного опрацювання є підготовка до поточних контрольних робіт, які включають в себе окремі питання чи теми, що загалом не розглядалися (або розглядалися частково) в аудиторії на лекційних чи семінарських (практичних) заняттях. Такий підхід стимулює здобувача ступеня вищої освіти самостійно опрацювати означені питання з метою отримання прийнятних для нього балів поточної успішності.

Наступний вид самостійного опрацювання – написання рефератів чи підготовка доповідей з питань, що не розглядалися, але входять в курс вивчення відповідної дисципліни. Такий підхід дає змогу здобувачу ступеня вищої освіти зосередити увагу на опрацюванні конкретного питання, а публічний виступ чи захист реферату дає змогу перевірити рівень засвоєння матеріалу та ознайомить з ним решту учасників академічної групи.

Самостійне опрацювання відповідних питань може здійснювати і під час підготовки до складання іспиту, якщо частина винесених питань попередньо не розглядалася та не коментувалася викладачем в процесі викладання дисципліни.

Таким чином, самостійна робота студентів при вивченні дисциплін – невід’ємна частина навчального процесу у вищій школі, що забезпечує поглиблення та розширення знань, посилює інтересу до пізнавальної та дослідницької діяльності, формує творчі особистості майбутнього фахівця, здатного в майбутньому до самовдосконалення та самоосвіти, що позитивно впливатиме як на якість робочої сили так і її конкурентоздатність.

Загалом самостійна робота – це важлива частина навчального процесу, що проходить під супроводом викладача та спонукає здобувачів ступеня вищої освіти до активності, самостійності та застосування на практиці творчих здібностей та є надзвичайно необхідним атрибутом життєвої позиції майбутнього висококваліфікованого фахівця.

Список використаних джерел

1. Гурська О. В. Основні аспекти та проблеми організації самостійної роботи студентів ВНЗ / Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Педагогіка А. С. Макаренка в полікультурному освітньому просторі», присвячена 125-й річниці з дня народження А. С. Макаренка (м. Полтава, 12-14 березня 2013 р.). – Полтава, 2013. – 221 с.

2. Журавська Л. М. Концептуальні умови управління самостійною роботою студентів у ВНЗ / Л. М. Журавська // Освіта та управління. –Т. 3. – 1999. – № 2. – С. 12–15.

3. Ортинський В. Л. Педагогіка вищої школи : [навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл.] / В. Л. Ортинський. – К. : Центр учбової літератури, 2009. – 472 с.

ПЕРЕВАГИ І НЕДОЛІКИ ТЕСТУВАННЯ ПРИ ПІДСУМКОВІЙ АТЕСТАЦІЇ СТУДЕНТІВ

Левченко З.М., к.е.н., доцент; Карпенко Н.Г., к.е.н., доцент;
Пилипенко К.А., д.е.н., доцент

Підсумкова атестація проводиться у відповідності з вимогами стандартів освіти, які передбачають складання кваліфікаційного іспиту та/або виконання дипломної роботи. Вимоги до дипломної роботи та кваліфікаційного іспиту розробляють згідно галузі знань та спеціальності методичні ради факультетів. Зміст кваліфікаційного іспиту відповідає освітньо-професійній програмі галузі знань, а от форма його проведення на кожному факультеті може мати певні відмінності.

Однією з форм проведення кваліфікаційного іспиту є використання тестів з дисциплін, які передбачені освітньо-професійною програмою як фахові. Крім проведення тестування практикується також письмова робота за запропонованими ситуаційними завданнями та поєднання двох форм. На факультеті обліку та фінансів Полтавської державної аграрної академії при проведенні підсумкової атестації застосовується саме останній варіант - проведення письмової роботи та тестування.

Тестування є однією з інноваційних форм моніторингу якості професійної освіти, яке сьогодні особливо поширене при контролі знань у середніх та вищих навчальних закладах. Здебільшого воно застосовується при поточному контролі – в процесі вивчення дисципліни за окремими темами; та при заключному контролі – здавання іспитів.

Тест (test) – слово англійського походження, що означає іспит, спробу, випробування. Тест – це стандартизоване завдання, за результатами якого роблять висновок про знання, уміння, навички (здібності, професійну придатність, обдарованість тощо) того, кого випробовують. У сучасній теорії та практиці тестового контролю нараховується понад 20 різновидів тестів: залежно від мети, характеру та функцій контролю, характеру, форми відповіді [1].

В сучасному інформатизованому світі набуло значного поширення проведення тестування з використанням комп'ютерних технологій. Спеціально створені програми тестування дають можливість швидко та ефективно провести контрольні заходи за визначений час, оцінити частку правильних відповідей на задану сукупність тестів, ступінь володіння студентами теоретичними знаннями, але звужують можливість перевірки якості набутих практичних навичок.

На думку вчених та викладачів, що успішно застосовують тестові форми контролю, визначені наступні переваги тестування над іншими формами контролю знань студентів:

- упродовж досить обмеженого часу може бути перевірена якість знань, навичок у зазначеній кількості студентів;
- можливий контроль знань, умінь, навичок на необхідному, заздалегідь запланованому рівні;
- знання оцінюють більш-менш об'єктивно;
- увага студента фіксується не на формуванні відповіді, а на осмисленні її суті [1];
- індивідуальний характер контролю;
- можливість здійснення контролю за роботою кожного студента, його особистою навчальною діяльністю, а також можливість отримати результати успішності всієї групи, що здійснює підсумкову атестацію, та допоможе оцінити викладачам ефективність методів та прийомів, які застосовувались на заняттях [2].

До цього переліку можемо додати ще наступні позитивні висновки щодо переваг тестування при підсумковому контролі:

- наявність чіткої однозначної відповіді;
- стандартне оцінювання на основі запрограмованого цінника правильних відповідей;
- економія навчального часу при здійсненні контролю знань та об'єктивність оцінювання результатів навчання в цілому;
- мінімізація емоційного впливу викладача на студента;
- можливість поєднання його з іншими традиційними формами педагогічного контролю;
- можливість проведення комп'ютеризованого тестування у локальній мережі та паперового варіанта тестування.

Проте тестовий контроль знань має й істотні недоліки:

- ймовірність випадкового вибору правильної відповіді;
- можливість при застосуванні тестів закритого типу оцінки тільки кінцевий результат (правильно - неправильно), у той час як сам процес, що привів до нього, не розкривається;
- велика затрата часу на складання необхідного «банку» тестів, їх варіантів, трудомісткість процесу;
- тести не сприяють розвитку мови.

Зважаючи на недоліки прийняте рішення щодо запровадження при

прийманні кваліфікаційного іспиту письмової роботи, щоб мати можливість оцінити й здобути практичні навички при рішенні ситуаційних завдань.

Список використаних джерел

1. Милютіна І. М. Тестування як ефективний метод перевірки професійної компетентності студентів. URL: http://osvita.ua/school/lessons_summary/edu_technology/15024/

2. Адамова І., Багрій К. Тестування як форма контролю та діагностики знань студентів. Витоки педагогічної майстерності. ISSN 2075-146X. 2012. Вип.9. С. 3 – 5.

СУЧАСНІ МЕТОДИ ВИКЛАДАННЯ ОБЛІКОВИХ ДИСЦИПЛІН

Мокієнко Т. В., к.е.н., доцент

Прийдак Т. Б., к.е.н.

Якість життя і освітній потенціал українського суспільства багато в чому визначається рівнем освіти і культури населення, його світоглядною орієнтацією і духовним розвитком, можливістю систематично отримувати і використовувати необхідну інформацію [1]. Освіта - це засіб підвищення інтелектуального та духовного потенціалу народу, дієвим чинником оновлення всього суспільства, зміцнення авторитету держави на міжнародному рівні. Методи навчання класифікуються за різними ознаками (рис. 1).

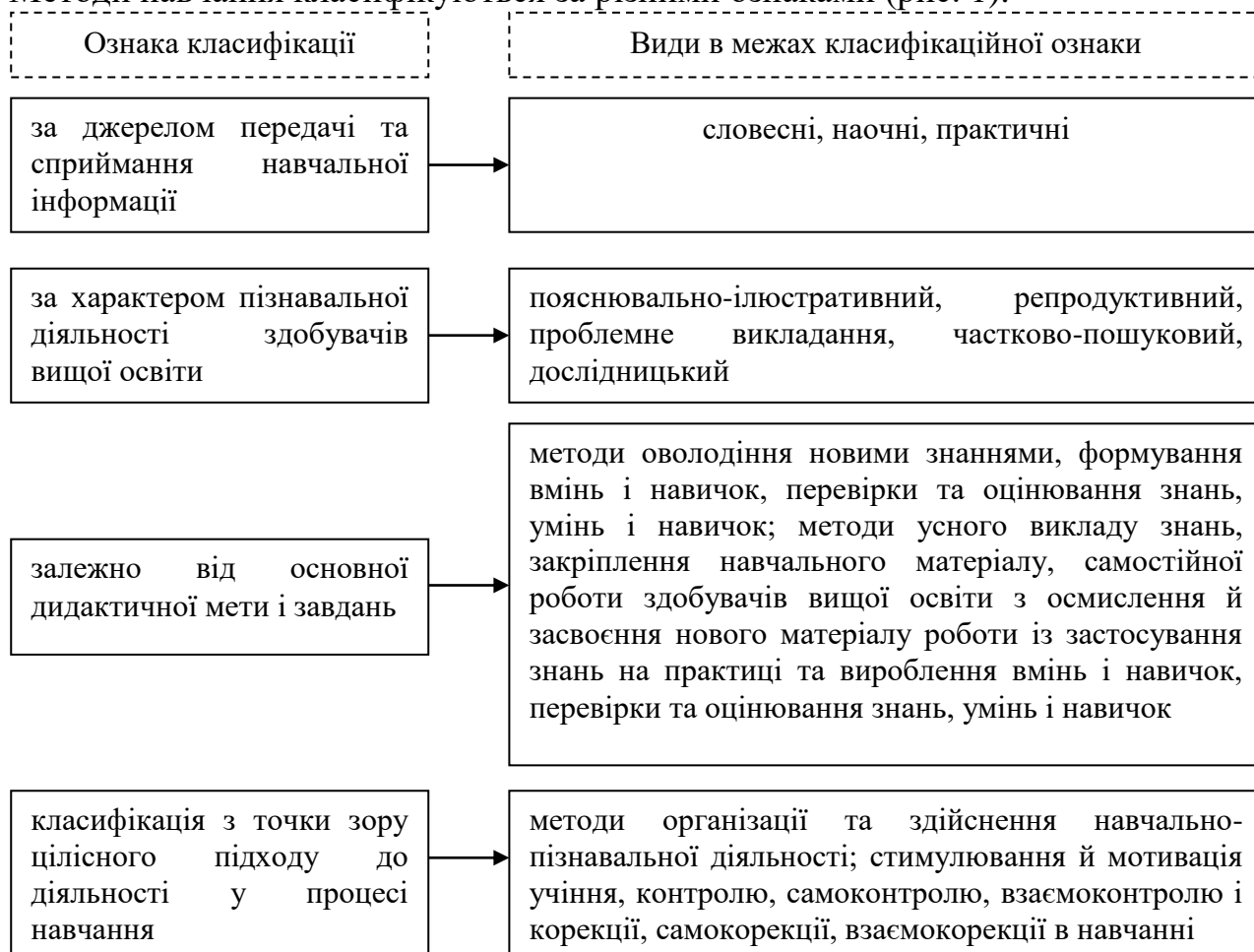

Рис. 1. Класифікація методів навчання

Навчальний процес вимагає суттєвих змін усіх складових процесу навчання. Зокрема: методів навчання, контролю й оцінювання знань, умінь і навичок здобувачів вищої освіти. Відтак, постає необхідність впровадження сучасних методів навчання при викладанні облікових дисциплін.

Якість освітнього процесу залежить від методів навчання, що застосовуються при викладанні облікових дисциплін. Різні методи навчання дають змогу у різній мірі засвоювати отриману інформацію.

На основі результатів досліджень Національного тренінгового центру у США (80-ті роки ХХ ст.) було виявлено, що у залежності від методу навчання здобувачами сприймається різний відсоток засвоєння інформації. Їх взаємозв'язок представлено у табл. 1.

Таблиця 1

Рівень засвоєння інформації залежно від методу навчання

Метод навчання	Рівень засвоєння, %
Лекція	5
Читання	10
Відео-, аудіо- матеріали	20
Демонстрація та презентація	30
Дискусійні групи, робота в групах	50
Практика через дію	75
Навчання інших, або негайне застосування	90

Досвід застосування інтерактивних методів навчання у процесі викладання облікових дисциплін яскраво свідчить про зростання активності та зацікавленості студентів. Інноваційні процеси у сучасній системі освіти засвідчують якісно новий етап взаємодії та розвитку науково-педагогічної і педагогічної творчості та процесів застосування її результатів. Для нього характерною є тенденція до ліквідації розриву між процесами створення педагогічних новацій і процесами їх сприйняття, адекватного оцінювання, освоєння та застосування, а також до подолання суперечності між стихійністю цих процесів і можливістю та необхідністю свідомого управління ними [3].

Оскільки засвоєння інформації найбільшефективне при застосуванні методів навчання, таких як: демонстрація (презентація), дискусійні групи, практика, навчання інших (табл. 2).

Таблиця 2

Рівень засвоєння інформації залежно від методу навчання

Метод навчання	Характеристика
Презентація	- це форма подання інформації як за допомогою різноманітних технічних засобів, так і без них. Як правило, представляються нові проекти, товари, послуги, ідеї і т.п. В цілому завдання презентації - зробити так, щоб її об'єкт зацікавив аудиторію.
Практика через дія	- це елемент діяльності, спрямований на рішення простої поточної задачі. В інженерній психології розрізняють наступні види дій: предметно-практичні; предметно-розумові; знаково-практичні; знаково-розумові.
Робота в групах (дискусійні групи)	- групова навчальна діяльність, на відміну від фронтальної та індивідуальної, не ізолює студентів один від одного, а навпаки, дозволяє реалізувати природне прагнення до спілкування,

	взаємодопомоги і співпраці.
Навчання інших, або негайне застосування	- за рахунок читання, запам'ятовування, підготовки до занять та особистого досвіду.

Отже, до переваг застосування інтерактивних методів навчання у процесі вивчення облікових дисциплін можна віднести: підвищення інтересу студентів до вивчення матеріалу; можливість проявити свої творчі здібності; розвиток вміння розуміти та оцінювати дії інших людей; регулювання своїх дій відповідно до вимог членів групи і умов роботи; навички вибору ефективних форм та засобів передачі своїх думок, почуттів з метою досягнення взаєморозуміння; можливість обговорення інформації з іншими, вміння відстоювати свою точку зору.

Список використаних джерел

1. Барабась Д. Освітні інновації та їх імплементація в Україні / Д. Барабась, Д. Джафаров, І. Шпак // Науковий вісник [Одеського національного економічного університету]. - 2016. - № 3. - С. 35-54. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nv_2016_3_5.

2. Біницька К. М. Використання активних методів навчання у процесі вивчення курсу «Порівняльна педагогіка» / К. М. Біницька // Неперервна професійна освіта: теорія та практика. Серія: Педагогічні науки. – 2015. - Вип. 4 (45). – С. 74 – 78.

3. Вакуленко В. М. Види інновацій в освіті та їх класифікація/ В. М. Вакуленко // Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України. – 2010. – Вип. 4. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/jpdf/Vnadps_2010_4_4.pdf.

4. Долбнєва Д. В. Інтерактивні методи навчання: сутність необхідність та використання при підготовці фахівців з обліку та аудиту у ВНЗ України / Д. В. Долбнєва // Науковий вісник НЛТУ України. – 2014. – Вип. 24.1. – С. 389 - 398.

ПЕРЕВІРКА НА ПЛАГІАТ СТУДЕНТСЬКИХ РОБІТ ЯК ЧИННИК ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ЯКОСТІ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ

Кончаковський Є.О., к.е.н., доцент

Єгорова О.В., к.е.н., доцент

Розвиток інтернет-ресурсів безсумнівно багато в чому полегшує роботу з пошуку необхідної інформації, заощаджуючи час та грошові кошти порівняно із роботою з паперовими джерелами. Тому сьогодні Інтернет став незмінним помічником студентів у написанні курсових, контрольних та дипломних робіт.

Плагіат – це запозичення чужого тексту без посилання на його автора. Фактично це привласнення чужих ідей, крадіжка інтелектуального майна. Згідно з нормами розділу 5 статті 5 Закону України «Про авторське право та суміжні права» від 11.07.2001 р. № 2627-3, плагіат – це оприлюднення (опублікування) повністю або частково чужого твору під іменем особи, яка не є автором. [1]

Насправді категорію «плагіат» у наукових дослідженнях досить важко визначити, оскільки вона містить широкий спектр дій, починаючи з використання неправильних цитат і закінчуючи крадіжкою чужих робіт та ідей.

Причини плагіату у студентських наукових дослідженнях можуть бути як індивідуальні (пов'язані з творчими та науковими здібностями конкретної людини, відсутністю мотивації до самостійної роботи), так і загальні, властиві більшості. Серед останніх слід виокремити наступні:

- брак навичок пошуку інформації;
- невміння формулювати власні думки;
- проблеми оцінювання достовірності та автентичності інформації з Інтернет-джерел;
- нездатність ідентифікувати плагіат, перефразування та інтерпретацію окремих джерел внаслідок нерозуміння основних засад авторського права та інтелектуальної власності;
- відсутність зв'язку між оригінальністю тексту та оцінкою за роботу.

Загалом, немає нічого поганого в тому, щоб користуватися інтернет-ресурсами в процесі підготовки індивідуальних наукових робіт студентів. Однак, доволі часто з'являється спокуса в короткі терміни і без зайвих зусиль виконати задану роботу, копіюючи з Інтернет-статей та ресурсів, які містять готові студентські роботи, цілі розділи (глави).

В зв'язку з цим безпосередньо виникає низка проблем. Перша має морально-етичний характер. Студент заробляє високу оцінку шляхом шахрайства, що у подальшому житті стимулює його використовувати даний шлях вже в своїй професійній діяльності.

Наступна проблема, на наш погляд, є більш гострою. Як показує досвід роботи кафедри економічної теорії та економічних досліджень, механічне завантаження робіт з Інтернету призводить до ситуації, що на завершальному етапі навчання (при написанні дипломних робіт) окремі випускники так і не можуть навчитися грамотно формулювати свої думки, вибирати з наявного в Інтернеті значного масиву даних потрібні для роботи, внаслідок чого – робити правильні висновки та обґрунтовувати запропоновані рішення.

Ми не кажемо про те, що не можна користуватися чужими думками, формулюваннями окремих соціально-економічних положень та категорій. Цитування оглядів, статистичної інформації, висновків запропонованих іншими авторами, тим більше відомими вченими, у свої роботи є навіть необхідним, але питання стоїть у тому, як правильно переробляти і викладати запозичені матеріали, не порушуючи авторських прав, і якою є розумна межа запозичень, наявних в роботі. Правильне цитування та інтерпретація чужих текстів має не лише моральний аспект, але й додатково сприяє підвищенню інтелектуального рівня розвитку студента.

З метою підвищення якості студентських робіт, і, як наслідок – підвищення якості навчального процесу, в Полтавській державній аграрній академії запроваджено перевірку на плагіат дипломних робіт, статей, які виконуються студентами та викладачами. [2]

З точки зору якості освіти – перевірка дипломів та статей на плагіат є корисною та необхідною справою, яка значно ускладнює життя прихильників підходу «копіювати-вставити». Однак, слід зазначити, що за певних умов механічна перевірка на плагіат дає хибні підстави для звинувачення тих студентів, які в своїх роботах використовують нормативно-правові акти, типові розрахункові методики, які надзвичайно важко передавати інакше або своїми словами. Тому справедливіше було б піддавати перевірку не роботу цілком, а лише її окремі, принципово важливі для освітнього процесу частини, де і повинна проявлятися самостійна робота студента.

Крім того, на нашу думку, потрібно доопрацювати критерії оцінювання перевірки робіт в антиплагіатній інтернет-системі Strikeplagiarism.com за значеннями коефіцієнтів подібності.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про авторське право та суміжні права» № 2627-3 від 11.07.2001 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3792-12>.

2. Положення про систему внутрішнього забезпечення якості вищої освіти в Полтавській державній аграрній академії [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.pdaa.edu.ua/sites/default/files/node/2371/polozhennya_prosystemuvnutrishnogozabezpechennyayakostivyshchoyiosvityvpdaa.pdf.

ПСИХОЛОГІЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ В СИСТЕМІ ПІДГОТОВКИ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Подлесна Г.В., к.псих.н., доцент

Суспільство ставить перед вищою професійною освітою завдання підготовки фахівців, здатних задовольнити постійно мінливі вимоги ринкового середовища, адекватно реагувати і пристосовуватися до складних умов сучасного соціуму. Найважливіше завдання ВНЗ – формування достатньо високого рівня системних соціально-професійних знань, умінь прийняття рішень, відповідальності, що складають фундамент діяльності в різних сферах. Психологічна та професійна компетентність, будучи одними із перших інструментів створення засобів адаптації особистості до професійних змін, служить способом розвитку духовного потенціалу фахових знань. Тому розвиток ключових компетенцій майбутніх фахівців являє собою складний, ймовірний процес, головною властивістю якого є незворотні і закономірні позитивні зміни. Найважливішою метою системи професійної освіти є підготовка компетентних, творчомислячих, конкурентоспроможних фахівців, здатних адаптуватися до змінних соціально-економічних умов, орієнтуватися в потоках інформації, готових до подальшого безперервного професійного саморозвитку та самореалізації [4].

Сучасна освіта висуває спеціальні вимоги до професійної підготовки здобувачів вищої освіти. Компетентнісний підхід, який усе частіше застосовується в організації освітнього процесу у вищій школі, сприяє моніторингу якості професійної освіти. Однією із ключових у структурі

професійної компетентності здобувачів вищої освіти є психологічна компетентність, яка є необхідною передумовою психологічної готовності до діяльності. Тому актуальною стає проблема вивчення психологічної компетентності, яка є одним з найважливіших критеріїв професіоналізації здобувачів вищої освіти.

Питаннями компетентнісного підходу у навчанні займаються сучасні вітчизняні та зарубіжні дослідники, зокрема Дж. Равен, В. Хутмахер, Ю. Жуков, І. Зимня, І. Зязюн, Т. Іванова, Ю.Ємельянов, В. Кан-Калик, Н.Ничкало, О. Овчарук, Л. Орбан-Лембрик, Л. Петровська, О.Сидоренко, А.Хуторський та ін. С.Архипова, І.Єрмаков, Л.Лепіхова більше уваги приділяють соціально-психологічній та життєвій компетентностям особистості.

У вітчизняній науково-практичній літературі поняття «компетенція» і «компетентність» в більшості випадків вживаються для вираження достатнього рівня кваліфікації й професіоналізму фахівця, тому мають різне змістовне наповнення. Компетенція характеризує вимоги середовища, а компетентність відображає відповідність людини цьому середовищу.

І. Зимня виділяє 3 основні групи компетентностей:

– компетентності, що належать до особистості як до суб'єкта життєдіяльності (здоров'язбереження, ціннісно-смилова орієнтація у світі, розширення знань);

– компетентності, що належать до взаємодії людини з іншими, тобто соціально-психологічна компетентність (вирішення конфліктів, співробітництво, толерантність, спілкування);

– компетентності, що належать до діяльності людини та проявляються в усіх її типах та формах (постановка та вирішення пізнавальних завдань, нестандартні рішення, засоби діяльності) [3].

С. Архипова в якості складових компетентності виокремлює певні характеристики. За її твердженнями, гностична чи когнітивна характеристика відображає наявність необхідних знань, обсяг та рівень яких є головною характеристикою компетентності.

Важливою є й комунікативна характеристика, оскільки і поповнення знань, і практична діяльність завжди здійснюються у процесі спілкування та взаємодії [1].

І. Єрмаков розглядає структуру компетентності через її активність, що має суттєве значення для розуміння категорії компетентності. Важливим структуроутворюючим компонентом активності він вважає готовність, яка включає в себе мотиваційний, орієнтаційний, операційний, вольовий та оцінний компоненти.

Згідно з автором, у особистості, що розвивається, складаються основні передумови для розвитку активності в єдності трьох компонентів – когнітивного, мотиваційного, поведінкового, які відображають рівень розвитку компетентності.[5]

Найбільш ефективним засобом, що впливатиме на формування психологічної компетентності майбутнього фахівця, повинні виступати дисципліни психолого-педагогічного циклу, вивчення яких передбачено

навчальними планами підготовки фахівців у різних типах вищих навчальних закладів.

Список використаних джерел

1. Архипова С. П. Професійна компетентність і професійність соціального працівника: сутність і шляхи розвитку / С. П. Архипова // Соціальна робота в Україні: теорія і практика. – 2004. – № 2. – С. 9 – 19.

2. Єрмаков І. Педагогіка життєтворчості: орієнтири для ХХІ століття / І.Єрмаков // Кроки до компетентності та інтеграції в суспільство: наук.-метод. зб. [ред. кол. Н.Софій (голова), І.Єрмаков (керівн. авторськ. кол-ву і наук. ред.) та ін.]. - К. : Контекст, 2000. - С. 58-72.

3. Зимняя И.А. Компетентностный подход. Каково его место в системе современных подходов к проблемам образования? (теоретико - методологический подход) // Высшее образование сегодня. 2006. № 8. С. 21–26.

4. Орбан - Лембрик Л.Е. Компетентність особистості як соціально-психологічний феномен / Л.А.Орбан - Лембрик // Збірник наукових праць: філософія, соціологія, психологія. – Івано-Франківськ: ВДВ ЦІТ, 2007. – Вип. 12. – Ч.І.

САМОКОНТРОЛЬ – ЯК ЕЛЕМЕНТ САМОВДОСКОНАЛЕННЯ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ

Кононенко Ж.А., к.е.н., доцент

Поведінка людини залежить не тільки від її особистісних якостей, а й від характеру стосунків із колективом, особливостей життя колективу. Тому педагог має знати специфіку його впливу на особистість студента та його можливі реакції на цей вплив. Особистість студента і колектив постійно розвиваються. Дослідження змін має практичне значення для подальшої виховної роботи, зокрема для правильного прогнозування її змісту і добору методів, форм виховного впливу.

Здебільшого, здобувачі освіти на початковому етапі вступу до ВУЗу навіть не мають чіткого уявлення необхідності та можливості застосувати свої знання у майбутньому (після закінчення навчання). Тому самоконтроль не становить їх основну задачу і ціль у навчальному процесі. Самоконтроль має йти поряд з прагненням самовдосконалення у сфері вибраної професії. Він також може виступати як елемент самоосвіти.

На початковому рівні мотиви самоконтролю здобувачів переважно стихійні. Вони не пов'язують особистості потреби в самоконтролю із суспільними інтересами. Отримані знання з навчальних дисциплін мають ізольований характер. Часто студенти не мають навіть внутрішніх мотивів пов'язати самоконтроль з накопиченням знань. Уміння працювати з джерелами інформації не систематизовані, частина студентів не використовує їх узагалі. На цьому рівні студенти не вміють (можливо не хочуть) самостійно організовувати самоосвіту та самоконтроль, а можуть лише певним чином сумлінно виконувати вказівки та рекомендації викладачів.

Інколи самоконтроль відбувається підсвідомо, коли здобувач повертається до однієї й тієї ж проблеми декілька раз. В такому разі відбувається розуміння того, що потребує вирішення і самоконтроль виступає як досягнення поставленої мети. Чим кращий буде результат тим доступніше і зрозуміліше для самого здобувача обрана професія (професійний напрямок). Настає усвідомлення взаємозв'язків у наборі дисциплін та можливостей отриманих знань та реалізації їх у реальному професійному житті.

Значно вищою ефективністю характеризується усвідомлене самовиховання. Щоб самоконтроль став усвідомленим і професійно спрямованим, майбутній фахівець має відчутти, оцінити свою придатність до обраної професії. Важлива роль у цьому належить і навчальному закладу. Основними його завданнями щодо втілення самоконтролю майбутніх фахівців є: пояснення значення, актуальності процесу самоконтролю для всебічного розвитку особистості; виховання вміння адекватно оцінювати себе; виховання готовності до співпраці з дорослими, які можуть дати поради, рекомендації з питань самовдосконалення. Набуття навичок у самоконтролі є тривалим процесом, який проходить кілька етапів: самопізнання, планування, реалізації плану (програми), контроль і самовизначення. На основі самоконтролю та самооцінки формується рішення про необхідність самовиховання, створюється модель майбутньої роботи над собою.

Планування самоконтролю передбачає:

- визначення мети і основних завдань на перспективу і на певні етапи життя і діяльності здобувача,
- розроблення програми (плану) особистого розвитку,
- визначення, умов діяльності із самовиховання (вироблення власних правил поведінки, вибір форм, засобів, методів і прийомів розв'язання завдань у роботі над собою).

Методів, що виконують функції регулювання і самостимулювання поведінки здобувача вищої освіти описано чимало. Одним з них є змагання. Останнє втілює у собі конкуренцію, боротьбу за існування. Воно є стимулом розвитку і впливає на схильність до здорового суперництва і самоствердження. Змагання організовує, загартовує особистість, спрямовує на досягнення успіхів, вчить досягати мети та перемагати. У його підсумках відображається вся багатогранність життя у вищому навчальному закладі. Здорове змагання змушує тих хто відстає, підніматися до рівня передових, а передових надихає на нові успіхи. У вищих навчальних закладах використовують різноманітні форми змагань: конкурси, олімпіади, конференції, круглі столи, дебати, курси та виставки. Усе це розвиває інтереси, творчі здібності студентів, активізує пізнавальну діяльність.

На етапі роботи над собою використовують:

- 1) самозобов'язання (встановлення надання зобов'язання перед собою за певний період досягти певних результатів, виховання у собі конкретних позитивних якостей);
- 2) особистий план роботи над собою (передбачає систему заходів, спрямованих на формування у собі певних особистісних якостей, необхідних

майбутньому фахівцю);

3) програму самовиховання (передбачає розкриття змісту роботи студента над удосконаленням своєї особистості на тривалий період);

4) девіз життя (влучно сформульована життєва ціль, життєве кредо, яке визначає повсякденну поведінку особистості).

Шляхами втілення у повсякденне життя можуть бути:

- постійне вивчення індивідуальних особливостей, кращого досвіду роботи над собою;

- з'ясування сучасних вимог до особистості фахівця вищої кваліфікації; значення професійного росту у самовихованні;

- визначення для себе ефективних прийомів роботи над собою;

- формування позитивної думки оточуючих; стимулювання процесу самоконтролю (самореалізації);

- приймання участі в різноманітних видах діяльності, які сприяють інтенсифікації процесу самоконтролю та професійного самозростання

- створення необхідних умов для систематичної цілеспрямованої роботи над собою.

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Воловик Л. Б., к.філол.н., доцент

Згідно із Загальноєвропейськими Рекомендаціями з мовної освіти, сучасні мови незалежно від їх статусу (міжнародного, державного чи регіонального) повинні виконувати такі суспільні функції: готувати особистість до потреб міжнародної мобільності; полегшити спілкування та взаємодію (співпрацю) між народами, що розмовляють різними мовами; сприяти взаємному пізнанню, збагаченню та розумінню; забезпечити доступ до світового відкритого інформаційного простору. Розуміння іноземної мови як чинника міжнародного спілкування стимулює пошук нових підходів в організації процесу навчання іноземних мов, який забезпечуватиме пізнання студентами нової культури. Зростання освітнього, виховного й розвивального значень іноземних мов у житті суспільства й кожної людини, а також наявність багатомовного й полікультурного середовища в усіх європейських країнах впровадили ідею розширення індивідуального мовного досвіду особистості. Останнім часом широкого застосування набули такі підходи у навчанні іноземних мов, як комунікативний, когнітивно-комунікативний, соціокультурний, лінгвокраїнознавчий, особистісний. Сучасні зміни в суспільстві спонукають педагогів шукати інновації та впроваджувати їх у навчальний процес. Перед освітою постало завдання формувати нове покоління не лише як носія знань, а як творчу особистість, здатну ефективно використовувати набутий досвід у життєвих ситуаціях. Саме тому сучасна педагогічна думка висуває на перший план особистісно-орієнтоване навчання. Ця технологія передбачає переведення студента в суб'єкт навчання та забезпечує його розвиток, яка вважає особистість основною цінністю суспільства. Інноваційні технології навчання можуть бути реалізовані через інтерактивне навчання. Інтерактивне навчання –

це сукупність педагогічних технологій, котрі становлять педагогічну систему, що заснована на спільній діяльності, яка здійснюється засобами комунікації та має проблемно-пошукову природу. Якісне та результативне вивчення іноземної мови студентами забезпечується завдяки створенню невимушеної атмосфери в колективі та організації навчального процесу у такий спосіб, щоб кожен студент зміг проявити свою активність, творчість, самостійність, здатність до комунікації, що реалізується в тому числі через застосування інтерактивних технологій, які забезпечують активне залучення до ситуації іншомовного мовлення. Упровадження інтерактивних методів навчання на заняттях іноземної мови спонукають студентів активно залучатися до спілкування, завдяки чому вони намагатимуться вирішити реальні та уявні завдання у спільній діяльності засобом іноземної мови. Сутність комунікативно-орієнтованого навчання іноземної мови може бути реалізована в умовах інтегративного підходу до навчання. За такого підходу створюються позитивні умови для активного й вільного розвитку особистості в діяльності. Суспільство й освіта знаходяться у пошуку нових інноваційних підходів необхідних для навчання студентів. До шляхів розв'язання цієї проблеми належить і створення інтегрованих занять. Тому у практиці використовують різні форми та методи інтерактивного навчання. Колективна форма навчальної діяльності студентів – це форма організації навчання у малих групах учнів, об'єднаних спільною навчальною метою. За такої форми навчання викладач керує роботою кожного студента опосередковано через завдання. Інтерактивні методи передбачають співпрацю, ґрунтуються на принципі багатосторонньої взаємодії. Викладач виступає лише в ролі більш досвідченого організатора спільної роботи. Інтерактивні форми роботи з формування іншомовної комунікативної компетентності передбачають також уведення зв'язків або часткової інтеграції навчального змісту іноземної мови з суміжними науками, що стає можливим завдяки проведенню інтегрованих занять.

Загальна стратегія навчання іноземним мовам визначається потребами сучасного суспільства та рівнем розвитку лінгвістичних, психолого-педагогічних і суміжних наук. Цією стратегією є комунікативний підхід, який зумовлює практичну мету навчання й вивчення іноземних мов, а саме: оволодіння іншомовним міжкультурним спілкуванням шляхом формування і розвитку міжкультурної комунікативної компетенції та її складових.

Список використаних джерел

1. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / наук.ред. укр. видання С. Ю. Ніколаєва. – К.: Ленвіт, 2016. – 273 с.

2. Kuhn C. Fremdsprachen berufsorientiert lernen und lehren. Kommunikative Anforderungen der Arbeitswelt und Konzepte für den Unterricht und die Lehrerbildung am Beispiel des Deutschen als Fremdsprache: Dissertation zur Erlangung des akademischen Grades Doctor philosophie / Christiane Kuhn.– Jena, 2016.

УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЯК ФАКТОР ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ НА ЄВРОПЕЙСЬКОМУ ПРОСТОРІ

Галінська Т. С., к.е.н., доцент

Суспільство, яке орієнтується на позитивні зміни, потребує нових освітніх орієнтирів, котрі базуються на розумінні, що вища освіта перетворюється на глобальне підприємство. Такий підхід призвів до формулювання нової стратегічної мети вищої школи, яка включає в себе побудову конкурентоздатної економіки, заснованої на знаннях, підвищення якості зайнятості населення та зміцнення соціальної єдності суспільства.

Підвищення конкурентоспроможності закладів вищої освіти, їх реформування та модернізація є основними завданнями на шляху до інноваційного європейського розвитку українського суспільства в контексті формування високоосвіченого молодого покоління.

Вивчення досвіду ефективних національних систем вищої освіти є актуальним для формування основ політик і механізмів підвищення конкурентоспроможності національної системи вищої освіти з метою досягнення стану її максимальної ефективності для забезпечення передумов рівноправної участі країни в глобальній економіці.

Як будь-який ринок, нормально функціонуюча система вищої освіти здатна самостійно, без втручань держави досягти оптимальних результатів, навіть в умовах кардинальних змін. Наявність великої кількості ВНЗ забезпечує їх конкуренцію як між собою на національному рівні, так і в міжнародному середовищі за студентів, науковців і ресурси. Бар'єри входження на ринок освітніх послуг можуть бути досить високими, існує багато альтернатив, число котрих, враховуючи розвиток нових освітніх технологій, швидко зростає. Ще однією характерною рисою ринку освітніх послуг є широка доступність і наявність інформації про діяльність освітніх установ, яка надається як самими установами, так і зацікавленими сторонами. У сфері професійних послуг небагато галузей, про які в наявності була б така ж повнота інформації.

Конкурентоспроможність системи вищої освіти – це здатність ефективно забезпечувати потреби держави в інтелектуальному капіталі, наукових дослідженнях і формуванні в соціумі гуманістичних цінностей та світогляду, при цьому успішно інтегруючись в глобальний освітній простір і роблячи внесок як в соціально-економічний розвиток нації, так і в науково-технічний прогрес людства. Маркетингова орієнтація вищого навчального закладу передбачає, що основним його завданням є «визначення потреб і бажань цільових ринків та задоволення їх завдяки розробці, комунікації, ціноутворенню і постачанню споживачам відповідних програм і послуг». Не менш важливим для формування конкурентоспроможної пропозиції є дослідження конкурентів, вивчення тенденцій в сфері вищої освіти та розуміння ключових факторів успіху на ринку освітніх послуг.

Оцінка досліджень з питань глобальної конкурентоспроможності закладів вищої освіти, які входять до числа топ-100 або топ-200 в міжнародних рейтингах дає змогу відокремити такі основні ознаки, як:

- потужне керівництво з чіткими місією та баченням для організації;
- автономія: організаційна, фінансова, академічна та кадрова;
- висока якість навчання та спроможність залучати найкращих студентів (у тому числі для магістерського та докторського рівнів освіти) не лише на національному, а й на міжнародному рівнях (відсоток іноземних студентів у провідних університетах світу з кожним роком зростає);
- змішане, диверсифіковане фінансування, що означає відсутність надмірної залежності лише від одного джерела фінансування;
- якість досліджень та сильне міжнародне партнерство і співробітництво;
- можливість наймати найкращий професорсько-викладацький, науково-дослідницький, управлінський, адміністративний персонал, ведучи пошук таких професіоналів не лише в межах своєї країни, а на глобальному ринку праці;
- створення умов для можливості співпраці своїх дослідників з кращими фахівцями у відповідній галузі науки, незалежно від того, в якій країні вони знаходяться;
- компетенції з широкого спектру галузей науки і дисциплін (суспільні, гуманітарні науки, інженерні науки, математика, природничі, медичні науки тощо).

Для досягнення довготривалого успіху робота із забезпечення конкурентоспроможності закладів вищої освіти має здійснюватись у всіх сферах та по всіх аспектах його діяльності. Процес підвищення конкурентоспроможності потребує врахування специфіки взаємозв'язку як між елементами організації, так і з їх оточенням, і являє собою процес прийняття рішень (включаючи цілі, методи, плани) по досягненню цілей підвищення конкурентоспроможності. При цьому менеджмент (адміністративно-управлінський апарат) закладу вищої освіти повинен: об'єктивно оцінювати існуюче положення на освітньому ринку; визначати концепцію підвищення конкурентоспроможності; доводити необхідність змін; наочно представляти та пояснювати очікувані результати вдосконалення діяльності на основі рейтингової оцінки незалежного оцінювання.

Список використаних джерел

1. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 № 556-VII : за станом на 01 жовт. 2014 р. // Верховна Рада України. – Офіц. вид. – К. : Парлам. вид-во, 2014. – № 37-38
2. Ольшанцева Т. О. Підвищення конкурентоспроможності ВНЗ та його розвиток з позицій маркетингу / Т. О. Ольшанцева // Економіка сьогодення: актуальні питання та перспективи : збірник наукових праць. – 2013. – № 2. – С.105-116.

3. Хоменко О.В. Особливості формування конкурентоспроможних систем вищої освіти / О.В. Хоменко, М.С. Сандул // Науковий вісник Херсонського державного університету. Випуск 11. Частина 4.– 2015. – С. 16-20.

ФОРМИ ПІДВИЩЕННЯ ПІЗНАВАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ СТУДЕНТІВ ПРИ ВИВЧЕННІ ПОЛІТОЛОГІЧНИХ ДИСЦИПЛІН

Приходько С. М., к.політ.н., доцент

В умовах сучасного суспільства висуваються принципово нові вимоги до освітньої підготовки фахівців із гуманітарних спеціальностей. Ці вимоги будуються на таких принципах. Сучасна освіта повинна забезпечувати майбутнім спеціалістам процес отримання системних теоретичних знань та ґрунтовних практичних умінь та навичок для їх подальшої ефективної реалізації у професійній діяльності. При цьому слід враховувати той факт, що сучасні педагогічні методи, засоби і форми навчання не можуть гарантувати належної ефективності пізнавальної діяльності здобувачів, якщо вони не сформулюють активну позицію щодо набуття відповідних знань та навичок, а їхня пізнавальна діяльність не буде належним чином обґрунтована і вмотивована. Отже, пізнавальна складова навчальної діяльності студентів є важливим і невід'ємним напрямом підвищення якісного рівня усього навчального процесу у закладах вищої освіти.

Головним завданням активізації пізнавальної діяльності є підвищення якості навчального процесу, який має бути спрямований на забезпечення соціалізації особистості, а також сприяння її самореалізації та розкриттю професійного та особистісного потенціалу. Сучасна система освіти пропонує різні принципи активізації пізнавальної діяльності, які включають різноманітні форми, методи, засоби навчання. Їх обґрунтований і усвідомлений вибір суттєво впливає на ефективність навчальної діяльності, стимулює активність і самостійність студентів.

Підвищенню пізнавальної активності головним чином сприяють різноманітні ігрові форми і методи навчання, самостійна робота, а також проблемні методи навчання. Насамперед ігрові форми і методи відіграють важливе значення при викладанні політологічних дисциплін для здобувачів вищої освіти спеціальності «Політологія». Використання саме таких форм і методів дозволяє оптимально врахувати вимоги зазначеної спеціальності, формувати навички, що дають можливість швидко й ефективно вирішувати управлінські завдання, розв'язувати проблемні ситуації, аналізувати практичні політичні процеси та події. Використання ігрових форм навчання забезпечує також спроможність ставити завдання, що передбачає декілька варіантів професійних рішень. Це суттєво підвищує пізнавальний інтерес, а відтак мотивує до активності.

У процесі викладання політологічних дисциплін доцільно застосовувати різні форми самостійної роботи. Вона визначається як провідний засіб професійної підготовки майбутніх фахівців у різних галузях. Саме в процесі самостійної роботи студент стає творцем знань. Самостійна робота дозволяє

оптимально реалізувати міждисциплінарний підхід, заохочення творчості, зв'язок теорії з практикою. Вона сприяє підвищенню мотивованого ставлення до навчальної діяльності, прагнення до самовдосконалення, адекватності щодо оцінки власних можливостей, відповідальності за прийняті рішення, орієнтованості на колективну діяльність, спрямованості на позитивний результат.

Застосування проблемного методу навчання також дозволяє здійснювати творчий розвиток пізнавальної активності. Його сутність полягає у моделюванні проблемної ситуації та подальшому визначенні шляхів їх розв'язання. Такий підхід сприяє формуванню навичок дослідницької діяльності. Варто наголосити, що проблемні форми повноцінні лише за умов належної теоретичної підготовки. Тому викладач як одне з джерел інформації зберігає своє функціональне призначення. Розв'язання проблемних ситуацій виконує свою позитивну роль, коли учасники цього процесу будуть чітко висловлювати і обґрунтовувати свої аргументи. Це підвищить не лише здатність здобувачів самостійно відстоювати свої позиції, а й рівень їхньої професійності і компетентності.

Важливим засобом підвищення пізнавальної активності при вивченні політологічних дисциплін є формування навичок участі у громадському житті. Вона не обмежується голосуванням на виборах. Ця участь пов'язана також із діяльністю недержавних, громадських об'єднань, з вирішенням питань місцевого значення. Їх об'єднує певний спільний інтерес. І вони можуть виступати засобами впливу на владні структури. Відповідні уміння слід розвивати саме під час навчання шляхом роботи над спільними проектами щодо різноманітних питань. Така форма сприяє підготовці здобувачів до вирішення практичних завдань, колективної діяльності, а також відстоювання індивідуальної позиції. Таким же чином можна розглядати і політичні проблеми. Доцільним є проведення "круглих столів" з дискусіями і розробкою проектів рішень.

Актуальним напрямом активізації пізнавальної діяльності слід визначити формування навичок участі у виборах. Вивчення даної проблематики теж може проходити за згаданою схемою: від гри до аналізу передвиборних програм і особистостей кандидатів. Необхідно на різних рівнях розглянути механізм голосування, провести порівняльний аналіз програм претендентів. Важливим елементом таких занять є складання власної програми з подальшим її обговоренням. Цим здобувачі формують здатність будувати своє бачення напрямів розвитку суспільства. І, більше того, вчать відповідально ставитися до висловлювання своїх поглядів та їх подальшої реалізації. Коли здобувачі братимуть участь вже у справжніх виборах, то зважено підходять до свого волевиявлення.

Отже, при визначенні певних методів активізації пізнавальної діяльності насамперед слід виходити з їх потенціальної ефективності та спрямованості на позитивний практичний результат. При цьому здобувач має не тільки зрозуміти, запам'ятати та відтворити отримані знання, а й бути спроможним застосовувати їх у практичній діяльності, творчо розвивати. Тому що основною

вимогою до сучасної освіти є не лише підготовка фахівців, а й громадян, здатних до самореалізації. Запорукою у цьому процесі є спрямованість на постійне підвищення пізнавальної активності.

ФОРМУВАННЯ ПОЛІТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ В ПРОЦЕСІ ВИКЛАДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ПОЛІТОЛОГІЯ»

Ільченко А.М., к.пед.н., доцент

Постановка проблеми. Розбудова суверенної, демократичної, правової держави вимагає від сучасного суспільства створення нових умов для переходу від посткомуністичного, пострадянського, постколоніального характеру політичної культури до національної та незалежницької. Сучасні українські дослідники політичної культури звертають увагу на важливість формування таких рис особистості громадянина України, як: народоправство, толерантність, ліберальне ставлення до держави тощо, а також загальноєвропейських політичних цінностей. Особливо важливим, зауважують науковці, залишається завдання: формування політичної культури сучасної української молоді, оскільки, саме з неї утворюється нова еліта української нації, яка зможе вивести країну на передові позиції у сучасному світі [3].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання політичної культури суспільства висвітлюють у своїх працях зарубіжні та вітчизняні науковці: Г. Алмонд, В. Андрущенко, В. Бебик, І. Бекешкіна, С. Верба, К. Гаджиев, А. Галкін, М. Головатий, М. Дюверже, М. Остапенко, Л. Пай, В. Перебенесюк, В. Ребкало, У. Розенбаум, О. Соловійов, Б. Цимбалістий, інші. Дослідники визначають, що політична культура – це ціннісно-нормативна система, що включає в себе базові переконання, установки, орієнтації, символи щодо політичної дійсності, на яких ґрунтуються типові зразки поведінки особистості, способи політичної взаємодії й діяльності.

Специфіку політичної культури сучасної молоді висвітлюють: В. Бебик, І. Галактіонова, М. Головатий, В. Ребкало, які зазначають, що політична культура молодої людини наразі залишається на рівні спостерігача і характеризується, в основному, пасивністю [1]. Тому, проблема формування політичної культури сучасної молоді потребує подальшого дослідження й вирішення, що й зумовило вибір теми нашого дослідження.

Метою дослідження є висвітлення особливостей формування політичної культури здобувачів вищої освіти в процесі викладання вибіркової навчальної дисципліни «Політологія».

Для досягнення поставленої мети необхідно було вирішити наступні завдання: розкрити сутність поняття «політична культура»; проаналізувати основні елементи політичної культури, що мають бути сформовані у здобувачів вищої освіти; визначити умови формування політичної культури здобувачів вищої освіти в умовах аграрного вишу.

Виклад основного матеріалу. Політична культура – це культура політичного мислення і політичної діяльності, ступінь цивілізованості

характеру і способів функціонування політичних інститутів, організації всього політичного життя у суспільстві [5]. Елементами політичної культури наразі визначені: політичний досвід, що формується в процесі здобуття знань про політику; політична свідомість, що включає усвідомлення, переконання, цінності, активність особистості; політична поведінка, яка проявляється в дотриманні вимог, виконання обов'язків, захисті прав і свобод громадян, пропагуванні; емоційно-психологічний компонент, що включає в себе орієнтації та установки людей на політичні інститути, нормативну систему, політичні події, окремі політичні ролі та інші політичні об'єкти [4].

Чинники формування політичної культури визначила науковець І. Галактіонова: а) внутрішні: вплив найближчого оточення (сім'ї, друзів, колег), тип місця, де людина мешкає постійно, психологічні особливості особистості; б) зовнішні: засоби масової інформації, ідеологія, державний лад, економічна ситуація в країні, освіта, зокрема громадянська, масова національна культура, державна молодіжна політика тощо [2]. На думку О. Рудакевича, основними чинниками формування власної політичної культури є: лібералізація і демократизація суспільних відносин, пропаганда знань про історичний досвід українського народу та інших народів світу, сучасних досягнень України та інших держав, підтримка ініціатив, новацій політичної діяльності, вивчення і поширення вітчизняного і зарубіжного політичного досвіду, залучення науковців до розробки політичних технологій і програм [5].

Основною умовою формування політичної культури сучасної молоді є їх зацікавленість політичними процесами, подіями, взаємодія з політичною реальністю. З метою засвоєння знань з основ політології як науки про політичне життя суспільства, формування необхідних навичок політичної діяльності, наукового мислення у сфері політики, національної свідомості та основних елементів політичної культури, для здобувачів вищої освіти різних спеціальностей освітнього ступеня бакалавр в Полтавській державній аграрній академії введено вибірккову навчальну дисципліну «Політологія».

В процесі викладання навчальної дисципліни вирішувалися основні завдання навчання: вивчення сутності, теорії та методології політології як науки; розвиток здібностей розуміння політичних відносин і процесів; набуття навичок і вмінь практичного застосування теоретичних, прикладних та інструментальних компонентів політичного знання; аналіз міжнародного політичного життя, геополітичного становища і політичних процесів в Україні, її місця, статусу і відповідальності у сучасному політичному світі, виховання політично грамотної особистості, яка здатна орієнтуватися в сучасних політичних явищах і подіях.

Висновки. Дослідження показали, що в процесі вивчення навчальної дисципліни «Політологія» у здобувачів вищої освіти формуються як професійні, так і світоглядні, громадянські якості, а саме: розвиток уміння аналізувати, синтезувати та об'єктивно висвітлювати основні проблеми сучасної політики, політичних подій, здійснювати їх коментування, критично оцінювати життєво важливу соціальну інформацію, діяльність політичних партій і політичних лідерів з позицій загальнонаціональних інтересів. Майбутні

спеціалісти набувають соціальний і політичний досвід, вчаться висловлювати власну думку та поважати думки опонентів, застосовувати політичні знання у майбутній професійній діяльності та громадській загалом, у них формуються морально-етичні цінності: успадкування духовних надбань культури українського народу, досягнення високої культури міжнаціональних взаємин; формуються риси громадянина української держави: «громадянин – патріот – гуманіст», розуміння і забезпечення особистісного внеску в суспільно-політичне життя, розвивається духовність, моральність, правова, трудова культура, основні елементи політичної культури.

Список використаних джерел

1. Бебик В.М. Політична культура сучасної молоді / В.М. Бебик, М.Ф. Головатий, В.А. Ребкало. – К.: А.Л.Д., 1996. – 112 с.
2. Галактіонова І. Фактори впливу на формування політичної культури молоді України, 90- ті роки ХХ ст. / І. Галактіонова. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/naukma/Polit/2001_19/13_galaktionova_iv.pdf
3. Піча В.М., Політологія. Навчальний посібник для студентів вищих закладів освіти / В.М. Піча, Н.М. Хома. – К.: «Каравела», 2002. – 344 с.
4. Политология: Учебное пособие для высших учебных заведений / Под ред. Г.В. Полуниной. – М., 1999. – С.233.
5. Рудакевич О.М. Політична культура національних спільнот: теорія та методологія дослідження / О. М. Рудакевич. – Т.: ТНЕУ, 2013. – 350 с.

ФАКУЛЬТЕТ ТЕХНОЛОГІЇ ВИРОБНИЦТВА ТА ПЕРЕРОБКИ ПРОДУКЦІЇ ТВАРИННИЦТВА

ДОСВІД ПРОВЕДЕННЯ МІКРОБІОЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ У РОЗРІЗІ НАВЧАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН ФАКУЛЬТЕТУ ТЕХНОЛОГІЇ ВИРОБНИЦТВА І ПЕРЕРОБКИ ПРОДУКЦІЇ ТВАРИННИЦТВА

Юхно В.М., к.с-г.н., доцент; **Кузьменко Л.М.,** к.с-г.н.;
Кодак Т.С., к.с-г.н.

На сьогодні актуальними питаннями освіти в Україні є розвиток творчих здібностей здобувачів вищої світи в умовах інтерактивного навчання, яке забезпечує ініціативу, готує до самостійних дій у нестандартних ситуаціях. Йде пошук нових, ефективних шляхів удосконалення форм, методів, засобів навчання і виховання, які актуалізують інноваційну діяльність викладача [1]. Це також диктує потребу рости професіоналів, які вміють використовувати отримані знання для роботи за своїми спеціальностями та вміння розв'язувати непередбачувані проблеми, що виникають під час досліджень. Викладання того чи іншого предмету вимагає врахування індивідуальних особливостей здобувача, в кінцевому підсумку, які повинні оволодіти всіма знаннями, вміннями та навичками, передбаченими робочою навчальною програмою.

На факультеті Технології виробництва і переробки продукції тваринництва ПДАА методи мікробіологічних досліджень різних об'єктів навколишнього середовища, харчової продукції, обладнання та ін., інтерпретація досліджень, тощо вивчаються у п'яти дисциплінах: Технічна мікробіологія (2 курс спеціальність ХТ); Мікробіологія молока та м'яса (2 курс ТВППТ та ХТ); Хіміко-бактеріологічний аналіз (2 курс ТВППТ); Технохімічний та мікробіологічний контроль якості і безпеки харчових продуктів (3 курс ТВППТ); Контроль якості і безпеки продукції тваринництва (1 курс магістратури ТВППТ). Як показують спостереження, серед усіх мотивів навчання найдієвішим є інтерес до предмету, що усвідомлюється здобувачами раніше, ніж інші мотиви навчання. Зацікавити здобувачів мікробіологічними дослідженнями вдається легко, адже це є щось нове, що дозволяє побачити результати впливу мікроорганізмів на той чи інший об'єкт.

Позитивна мотивація сприяє оволодінню здобувачами способами навчально-пізнавальної діяльності. Один з напрямів навчально-пізнавальної діяльності на кафедрі нами обрано активні методи навчання, що дозволяють засвоювати й закріплювати знання на практиці, переробляти інформацію, здобувати навички та вміння [2].

Активні методи навчання – це способи та прийоми педагогічного впливу, що спонукають до розумової активності, прояву творчого, дослідницького підходу в процесі навчання. Переваги активних методів навчання полягають у полегшенні сприйняття нового матеріалу в результаті залучення здобувачів безпосередньо в освітній процес. А саме, на лекціях використовується мислення, на лабораторних заняттях – мислення й дія, в обговоренні – мислення, мовлення. Цей підхід узгоджується з експериментальними даними, які свідчать, що на лекціях матеріал засвоюється не більше 20-30 % інформації,

при самостійній роботі з літературою – до 50 %, при вимові – до 70 %, а при особистій участі в дослідницькій діяльності – до 90 % [3].

На кафедрах, де викладаються вищезазначені дисципліни, найефективнішою формою навчання здобувачів є власноручне виконання ними мікробіологічних методів досліджень з подальшою інтерпретацією та колективним обговоренням. Це методи активного навчання пізнавальної форми діяльності здобувачів, що дозволяють закріпити здобуті раніше знання, заповнити відсутню інформацію, сформулювати вміння розв'язувати проблеми, навчити культури ведення дискусії. Характерною рисою обговорення є поєднання тематичної дискусії з груповою консультацією. Поряд з активним обміном знаннями в здобувачів формуються професійні вміння викладати думки, аргументувати свої міркування, обґрунтовувати запропоновані рішення й відстоювати свої переконання. При цьому відбувається закріплення інформації та самостійної роботи з додатковим матеріалом, а також виявлення проблем і питань для обговорення [4].

Основну частину обговорень з будь-якої тематики становить дискусія, яка полягає в колективному обговоренні якогось питання, проблеми або зіставленні інформації, ідей, думок, пропозицій [5].

Правильно організована дискусія проходить три стадії розвитку: орієнтація, оцінка та консолідація. На першій стадії здобувачі адаптуються до проблеми і один до одного, тобто в цей час виробляється певна установка на рішення поставленої проблеми. Друга стадія – стадія оцінки – передбачає ситуацію зіставлення, конфронтації й навіть конфлікту ідей, який у випадку невмілого керівництва дискусією може перерости в конфлікт особистостей. У зв'язку з цим, доцільно конкретизувати основні якості та вміння, якими організатор повинен володіти в процесі проведення обговорення: високий професіоналізм, добре знання матеріалу в рамках навчальної програми; мовна культура, і зокрема вільне й грамотне володіння професійною термінологією; комунікабельність, а точніше комунікативні вміння, що дозволяють викладачу знайти підхід до кожного здобувача, зацікавлено й уважно вислухати кожного, бути природним, знайти необхідні методи впливу на кожного із здобувача, в деяких випадках проявити і вимогливість, дотримуючись педагогічного такту; швидкість реакції; здатність лідирувати; вміння вести діалог; прогностичні здібності, що дозволяють заздалегідь передбачити всі труднощі в засвоєнні матеріалу, а також спрогнозувати хід і результати педагогічного впливу, передбачити наслідки своїх дій; вміння аналізувати й коригувати хід дискусії; вміння володіти собою; вміння бути об'єктивним [6].

Складовою частиною будь-якої дискусії є процедура запитань і відповідей. Уміло поставлене питання дозволяє отримати додаткову інформацію, уточнити позиції виступаючого і тим самим визначити подальшу тактику проведення обговорень.

Отже, використання таких активних методів у викладанні дисциплін пов'язаних із мікробіологічними дослідженнями вдало випробувані під час лабораторних робіт, усі здобувачі завжди активно долучаються до обговорення

результатів досліджень, що дає можливість доповнити свої знання та сформувати необхідні вміння та навички.

Список використаних джерел

1. Морозенко Д.В. Особливості викладання предмету «Мікробіологія» у Національному фармацевтичному університеті / Д.В. Морозенко, К.В. Глебова // Педагогічні науки – 2017. – № 4 (44). – С. 398-400.

2. Євсюков О.Ф. Проблеми у визначенні методу стилів мотиваційно-сміслової регуляції професійної реалізації особистості / О.Ф. Євсюков // Теорія і практика управління соціальними системами: філософія, психологія, педагогіка, соціологія. – 2010. – № 4. – С. 70-76.

3. Кірей К.О. Використання активних методів навчання у процесі теоретичної підготовки студентів економічних спеціальностей педагогічні видання [Електронний ресурс] / К.О. Кірей // Е-журнал «Педагогічна наука: історія, теорія, практика, тенденції розвитку». – 2010. – Вип. 3. – Режим доступу: <http://www.intellect-invest.org.ua/ukr/>

4. Новаченко Т.В. Використання активних та інтерактивних форм і методів навчання у вищій школі [Електронний ресурс] Т.В. Новаченко // Міжнародний науковий форум: соціологія, психологія, педагогіка, менеджмент. – Вип. 6: Зб. наук. праць. – К.: Вид-во НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2011. – С. 227-234. – Режим доступу: <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/1583>

5. Еш С. Методика викладання у вищому навчальному закладі: [зміст лекцій та семінарських занять з дисципліни «Методика викладання у ВНЗ»] / С. Еш // Вища школа. – 2010. – № 11. – С. 94-108.

6. Задіранова Г.В. Тренінг формування професійної успішності майбутніх педагогів / Г.В. Задіранова // Практична психологія та соціальна робота. – 2012. – № 4. – С. 21-32.

ЗАПРОВАДЖЕННЯ В ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС ІННОВАЦІЙНИХ МЕТОДІВ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Будник Н.В., к.т.н., доцент

Кайнаш А.П., к.т.н., доцент

Соціальна необхідність та особиста потреба людини в постійному розвитку обумовлені зростаючими вимогами до її морально - етнічних якостей, загальноосвітнього і професійного рівня. Значення самоосвіти в професійному становленні майбутніх фахівців харчових виробництв, яким завтра доведеться вирішувати ряд складних та відповідальних завдань, досить вагоме. Підвищена увага до самоосвіти здобувачів вищої освіти технічних спеціальностей пояснюється тим, що самоосвіта майбутніх технологів – найбільш трудомістка частина навчального процесу. Самостійна робота сприяє поглибленню знань, отриманих на лекційних та лабораторно - практичних заняттях, формуванню зацікавленості у пізнавальній діяльності, яка розвивається при творчому підході до цієї роботи. Вона забезпечує оволодіння різноманітними прийомами навчального процесу, освоєння виробництва, розвитку професійних здібностей,

які в кінцевому результаті сприятимуть формуванню особистості майбутнього фахівця.

Перед професорсько-викладацьким складом стоїть важливе завдання - включити потенціал здобувачів вищої освіти шляхом їх залучення до активної самостійної роботи в усіх видах навчальної діяльності, змусити їх реально відчувати сучасну жорстку конкуренцію на ринку праці вже сьогодні під час навчання.

Збільшення частини самостійної роботи здобувачів і відповідне зниження аудиторного навантаження викладачів повинне супроводжуватися адекватним збільшенням кількості академічних годин, що відводяться на контроль знань здобувачів вищої освіти (контроль самостійної роботи здобувачів), поточні групові й індивідуальні консультації, індивідуальну роботу зі здобувачами вищої освіти, проведення наукових досліджень, круглих столів, наукових гуртків.

Одним із основних методів самостійної роботи є підготовка здобувачів вищої освіти до самостійної навчальної та науково-дослідної роботи. З метою формування первинних навичок самостійної роботи здобувачів доцільно проводити заняття на тему: «Організація самостійної роботи здобувачів вищої освіти у вищому навчальному закладі» у першому семестрі першого курсу. Організація і контроль навчальної самостійної роботи повинні здійснюватися відповідно до графіків контролю самостійної роботи здобувачів кафедри. Самостійна робота повинна виконуватися особисто здобувачем чи окремою групою здобувачів вищої освіти, де кожен її член індивідуально виконує свою частину колективної роботи, результати якої оформлюються у вигляді звіту, де розкриваються й аналізуються актуальні проблеми з певної теми або її окремі аспекти. Щоб самостійна робота була результативною, необхідно створити умови для реалізації єдиного підходу викладачів до організації самоосвіти здобувачів вищої освіти.

На сьогоднішній день в усьому світі використовується адаптована система навчання, в якій моделлю навчального процесу є сітковий план. Така модель дозволяє здобувачеві бачити наочно, що він має виконати за тиждень, місяць, семестр, дає змогу здобувачеві вищої освіти правильно розподілити ліміт вказаного часу між дисциплінами навчального плану кожного семестру.

У виробничій сфері потрібен спеціаліст з творчим підходом, який може дивитися вперед, шукати нові шляхи підвищення ефективності праці в своїй галузі. Такий фахівець може бути підготовлений при умові участі здобувача вищої освіти в науковій роботі.

Виробнича практика та науково-дослідна робота розширюють рамки навчального процесу і відкривають для здобувачів вищої освіти двері в науку, що пов'язана з виробництвом. Наукова робота є невід'ємною складовою при підготовці фахівців харчових виробництв. Позитивне значення самостійної наукової діяльності здобувачів вищої освіти проявляється в тому випадку, якщо здобувачі беруть активну участь у процесі добування нових знань. Нові знання, яких вони набувають, стають міцними й цілеспрямованими, здобувачі бачать

результат своєї праці й отримують задоволення від цієї роботи, а також майбутні спеціалісти набувають початкового виробничого досвіду.

Отже, самостійна робота є важливим засобом виховання пізнавальної зацікавленості, свідомого відношення до навчання, набуття активності, самостійності, ініціативного творчого пошуку, що є необхідним для фахівців технологічного профілю.

Фахівець харчових виробництв повинен бути якісно підготовленим до різноманітних виробничих ситуацій, науково-дослідної та проектної роботи, повинен уміти дати аналіз стану й тенденцій розвитку в галузі харчових виробництв, проводити патентний пошук, теоретичні й експериментальні дослідження на основі отриманих фундаментальних знань, що можливо лише при плідній самостійній роботі в період навчання в вищому навчальному закладі.

Список використаних джерел

1. Сучасні підходи до організації самостійної роботи студентів у вищій школі [Електронний ресурс]: / С.Б. Літвінчук – 2012 – С. 65 – 69. Режим доступу:<http://lib.chdu.edu.ua/pdf/naukraci/pedagogika/2012/199-187-11.pdf>
2. Педагогіка вищої школи: Навч. посіб. / Курлянд З.Н., Хмелюк Р.І., Семенова А.В. та ін.; За ред. Курлянд З.Н. – К.: Вища школа, 2005. – С. 241.

ЗАСТОСУВАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ ЯК ОДИН ІЗ ШЛЯХІВ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ЗАНЯТТЯ З ДИСЦИПЛІНИ «ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКЦІЇ ТВАРИННИЦТВА»

Бондаренко О.М., к.с.-г.н., доцент

На основі аналізу науково-методичної літератури під інноваційними педагогічними технологіями ми розуміємо цілеспрямоване, систематичне й послідовне впровадження в практику новаторських методів, прийомів, засобів, що охоплюють цілісний навчальний процес від визначення його мети до очікуваних результатів. Це зумовлено тим, що система підготовки майбутнього спеціаліста має відповідати сучасним тенденціям розвитку суспільства, його запитам [1].

Сьогодні необхідність розвивати інноваційні процеси у сфері вищої освіти признається на всіх рівнях системи освіти. Проте розробка і впровадження інновацій стикаються із значними труднощами [4].

Модернізація навчально-виховного процесу на сучасному етапі сприяє формуванню та розвитку творчої особистості, спроможної повноцінно реалізуватися в житті. Одним із кроків підвищення ефективності заняття з дисципліни «Інноваційні технології виробництва продукції тваринництва» є впровадження разом із традиційними методами інтерактивних технологій навчання.

Таке поєднання активізує процес особистісно зорієнтованого навчання й унеможливорює домінування одного учасника навчального процесу над іншим. Інтегровані заняття «Інноваційні технології виробництва продукції

тваринництва» допомагають систематизувати та закріпити знання здобувачів вищої освіти із важливих тем. Крім того, це напружена, науково організована й результативна праця всіх здобувачів у співтворчості з викладачем, яка розвиває творчі здібності; диференціює та індивідуалізує процес навчання; стимулює роботу з додатковою літературою; розвиває аналітичне мислення, вміння узагальнювати; формує в здобувачів вищої освіти навички самооцінки та самоконтролю своєї навчальної діяльності.

Особливістю інтерактивного навчання є підготовка здобувача вищої освіти до життя й громадянської активності в суспільстві. Заняття мають захоплювати студентів, пробуджувати в них інтерес та мотивацію, навчати самостійному мисленню та діям. Застосування інтерактивних технологій висуває певні вимоги до структури заняття, яке складається з п'яти основних елементів: а) мотивація; б) оголошення теми та очікування навчальних результатів; в) надання необхідної інформації; г) інтерактивна вправа – центральна частина заняття; д) підбиття підсумків, оцінювання результатів заняття. Традиційна система організації навчальної діяльності сьогодні перестала задовольняти потреби суспільства й потребує вдосконалення. Її критика найчастіше пов'язана з пасивністю здобувачів вищої освіти на заняттях та відсутністю інтересу до навчання, зниження якості знань [3].

Саме тому гостро постала проблема вдосконалення форм організації процесу навчання, знаходження відповіді на такі запитання: як навчати, досягти високого інтелектуального розвитку студентів, забезпечити оволодіння ними навичками саморозвитку. Значною мірою цього можна досягти, використовуючи сучасні інноваційні технології інтерактивного навчання.

Основною формою організації навчання у вищій школі є лекція. Вважаємо, у системі вищої освіти особливу увагу потребують нові підходи до проведення лекцій, які повинні бути оснащені технічними засобами навчання – мульті-медійним проектором та телевізійною технікою, тощо. Сьогодні вимагає створення проблемних ситуацій, звернення до слухачів і одержання зворотнього зв'язку, стимулювання слухачів до активної дискусії. Одна з таких лекцій – це лекція за участю студентів. У цьому процесі важлива не кінцева схема лекції на дошці, а процес її створення. На відміну від традиційної лекції, означена лекція покликана змусити здобувачів вищої освіти більше думати, ніж записувати. Методика проведення такої лекції наступна: на столі література з проблеми і непродуманий план лекції. Студенти спостерігають, як саме викладач виділяє проблеми для висвітлення і вирішує, яким питанням слід приділити більшу увагу. Інтерактивні методи навчання відбуваються у взаємодії викладача і здобувача шляхом підготовки матеріалів, які доповнюють основні питання лекції у вигляді презентації та відео-матеріалів. Брати участь у живому процесі створення лекції означає включати в роботу розумову діяльність, уміти визначати основне і підводити підсумки [2].

Висновки. 1. Інноваційні процеси розвиваються на різних рівнях системи вищої освіти і стосуються різних компонентів освітнього процесу. Слід наголосити на необхідності створення умов (наявні умови можуть сприяти або

перешкоджати інноваційному процесу), що забезпечують розвиток інноваційних освітніх процесів у вищій школі.

2. Значної уваги потребує вдосконалення проведення лекції як основної організаційної форми навчання у вищій школі.

Список використаних джерел

1. Алфімов Д.В. Інноваційна освітня система вищої школи: шляхи відродження // Педагогічні інновації: ідеї, реалії, перспективи: зб. наук. пр. / Алфімов Д.В., Л.І. Даниленко – К.: Логос, 2000. – С. 158 – 160.

2. Пометун О.І. Інтерактивні технології навчання: теорія, практика, досвід: [наук.-метод. посібн.] / Укл.О.І. Пометун, Л.В. Пироженко. – К.: АПН, 2002. – С. 12-13.

3. Пометун О.І. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: [наук. – метод. посібн] / О. І. Пометун, Л. В. Пироженко. – К.:А.С.К., 2003. – С. 25-30.

4. Навроцький О.І. Вища школа України в умовах трансформації суспільства // Монографія / Навроцький О.І. – Х.: Основа, 2000. – 240 с.

ІННОВАЦІЙНА СПРЯМОВАНІСТЬ У СУЧАСНОМУ ПІДХОДІ ДО ВИКЛАДАННЯ ОБОВ'ЯЗКОВИХ ДИСЦИПЛІНИ

Васильєва О.О., к.с.-г.н., доцент

Підвищення якості вищої освіти полягає у вдосконаленні освітніх систем, освітніх технологій, наукових та методичних розробок. В умовах стрімких змін та відкриттів життєвий цикл сучасних технологій стає меншим, ніж термін професійної діяльності фахівця. За цих умов домінуючим в освіті стає формування здатності фахівця на основі відповідної сучасної освіти змінювати та удосконалювати систему власної професійної діяльності з урахуванням соціально важливих цілей. Якщо визначити за головну мету діяльності системи вищої освіти формування такого фахівця, то процес навчання в контексті підвищення якості вищої освіти доцільно організовувати таким чином, щоб забезпечувався всебічний розвиток особистості майбутнього фахівця, через якісний підхід до підготовки здобувачів вищої освіти [1].

Сучасна педагогічна концепція вищої освіти розглядається через сукупність дидактичних і виховних інновацій. У результаті їх розробки і здійснення у вищих навчальних закладах, з'являються якісно нові навчальні програми, технології, форми, методи, засоби навчання, виховання і управління [2].

Таким чином, потреба інноваційного підходу до викладання обов'язкових дисциплін у системі сучасної вищої освіти обумовлена необхідністю дослідження цієї проблематики з метою розробки нових методів у сфері вищої освіти. Проте розробка і впровадження інновацій стикаються із значними труднощами не тільки в нашій країні, а й в усьому міжнародному освітньому просторі.

В контексті підвищення якості вищої освіти необхідне цілеспрямоване, систематичне й послідовне впровадження в практику новаторських методів, прийомів, засобів, що охоплюють цілісний навчальний процес від визначення

його мети до очікуваних результатів. Це зумовлено тим, що система підготовки майбутнього спеціаліста має відповідати сучасним тенденціям розвитку суспільства, та задовольняти його запитам.

Сучасна студентська молодь суттєво відрізняється від попередніх поколінь за рядом характеристик і їй не можна викладати дисципліни за старою авторитарною педагогічною системою, саме це є найважливішим обґрунтування теоретико-методологічних питань розвитку інноваційних освітніх процесів в Україні. Йдеться про навчання, яке ґрунтується на оригінальних методиках розвитку різноманітних форм мислення, творчих здібностей та високих соціально-адаптаційних можливостей особистості.

Саме тому комплексне дослідження інноваційної культури, як феномена людської діяльності, що виступає умовою відтворення і змін соціального буття та є однією з рушійних сил процесу людського розвитку, слід розглядати у розрізі структури інноваційної культури, виявлення її функцій та основних проявів, предметної діяльності, розроблення напрямків формування та впливу на ступінь розвитку інноваційних процесів. При цьому детерміновані зв'язки інноваційної культури з буттям проявляються через суб'єкти та об'єкти інноваційного процесу в усьому освітньому просторі.

Проблема розвитку інноваційного потенціалу педагога-викладача в останнє десятиліття особливо уважно розглядається в багатьох роботах науковців де розкривається сутність нововведень в галузі освіти [1].

Викладачі вищих навчальних закладів дуже часто стикаються з проблемою зниження рівня пізнавальної активності здобувачів вищої освіти, їхнім небажанням працювати самостійно, а то й просто вчитися.

Одна з причин втрати інтересу до предмета – це невідповідність низки прийомів навчання для нинішніх здобувачів вищої освіти, недоліком загальноосвітньої підготовки залишаються недостатні вміння студентів вільно використовувати здобуті знання. Однією з багатьох вагомих причин втрати студентами інтересу до знань є одноманітність викладання дисципліни, відсутність новизни у поданні матеріалу, невміння педагога використовувати сучасні технологічні засоби та інтерактивно представити необхідну інформацію. Відсутність повсякденного пошуку нової, цікавої інформації призводить до шаблонного викладання, а це руйнує та вбиває інтерес до навчання. Творчий підхід викладача вищої школи до побудови та проведення занять, насиченість різноманітними прийомами, методами й формами викладання спроможні забезпечити його ефективність. Один із способів розвитку пізнавальної активності й творчого потенціалу здобувачів вищої освіти — це використання педагогом зорієнтованого підходу, який допомагає підвищити активність і зацікавити студентів конкретним предметом.

Так, наприклад, при викладання дисципліни «Генетика з біометрією» на факультеті ТВППТ ми намагаємося привчати студентів думати самостійно (нажаль, у сучасній школі учні не набувають навичок та досвіду самостійної роботи), виконувати творчі завдання, показувати здобувачу вищої освіти перспективи його навчання, що саме дасть можливість реалізувати життєві плани, дуже хочемо навчати студентів висловлюватися та обстоювати

правильність своєї думки.

Для досягнення поставленої мети викладач постійно здійснює контроль зі зворотним зв'язком, із діагностикою помилок й оцінюванням результатів навчальної діяльності, здійснює самоконтроль і самокорекцію, візуалізує навчальну інформацію (зокрема таку, що недоступна для вивчення в реальному світі) за допомогою наочного представлення, використовуючи сучасні мультимедійні засоби). Аналізуючи інноваційні засоби, які педагоги вищої школи повинні використовувати у сучасній системі викладання дисциплін слід зазначити, що педагогічні програмні засоби повинні забезпечити можливість долучатися до сучасних методів роботи з інформацією та інтелектуалізацію навчальної діяльності.

Список використаних джерел

1. Бартків О. Готовність педагога до інноваційної професійної діяльності // Проблеми підготовки сучасного вчителя. – № 1. – 2010. – С. 52-58.
2. Гусев В. Формування інноваційної культури як пріоритет державної інноваційної політики // Освіта і управління. – 2003. – Т.6, ч. 2. – С. 85-92

ЛЕКЦІЯ-БЕСІДА ЯК СУЧАСНИЙ ПІДХІД ДО ВИКЛАДАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН

Коробка А. В., к.с.-г.н., доцент

Мироненко О. І., к.с.-г.н., доцент

Підготовка лекції – це напружена, складна й відповідальна діяльність викладача, що потребує значної концентрації зусиль і вияву майстерності. Цей процес вимагає тривалого часу і передбачає не тільки написання тексту лекції, але й глибокого осмислення мети лекції, її сутності, головних положень та ідей. Якісною лекцію зробить не розкриття повного об'єму науково-навчального матеріалу за обмежений час, а спрямування уваги студентів на провідні ідеї, положення [1;3].

Лекція-бесіда – найбільш поширена й порівняно проста форма активного залучення учнів до навчального процесу [5].

Коли рівень підготовленості слухачів досить високий, можна ставити проблемні запитання, які, вказуючи на сутність навчальної проблеми, спонукають до обмірковування проблемної ситуації. Учні, замислюючись над змістом ситуації, виявляють інтерес до теми лекції, позитивно ставляться до проблем, які підлягають вивченню, намагаються самостійно або разом з викладачем розв'язати проблемну ситуацію. Таким чином, відбувається всебічний і глибокий аналіз проблеми.

Бесіда передбачає безпосередній контакт викладача з аудиторією. Перевага бесіди полягає у тому, що вона дозволяє прикути увагу слухачів до найбільш важливих питань з теми, визначити зміст і темп викладу навчального матеріалу з урахуванням особливостей аудиторії. Активну участь студентів у бесіді можна забезпечити різними прийомами. Наприклад, на початку лекції викладач пропонує аудиторії запитання, призначене не для контролю успішності засвоєння знань, а для виявлення думки і рівня

ознайомленості слухачів з даною проблемою, ступеня їх готовності до сприйняття наступного матеріалу. Запитання адресуються всій аудиторії, а студенти можуть відповідати з місць. Для економії часу запитання бажано формулювати так, щоб на них можна було давати короткі відповіді. З урахуванням думок студентів викладач конструює виклад матеріалу під час лекції і має при цьому можливість більш аргументовано доводити кожен тезу виступу. Запитання до аудиторії можуть бути як елементарні (для того, щоб зосередити увагу слухачів), так і проблемні. Студенти, обмірковуючи відповідь на задане питання, отримують можливість самостійно дійти висновків і узагальнень, які викладач мав їм повідомити в якості нових знань, або ж зрозуміти глибину і важливість проблеми, яка обговорюється. Останнє, у свою чергу, підвищує інтерес і ступінь сприйняття матеріалу. Друга форма проведення лекції-діалогу – це залучення студентів до колективного дослідження. Викладач пропонує слухачам сумісними зусиллями довести те чи інше правило, закономірність процесу, явища. При цьому він звертається до досвіду і знань аудиторії. Уточнюючи і доповнюючи відповіді, викладач підводить теоретичну базу під практичний колективний досвід, записує висновки на дошці. Звичайно, у такому випадку часу витрачається більше, але дидактичний ефект лекції-бесіди досить значний [4].

Лекція-бесіда передбачає безпосередній діалог викладача з аудиторією. Перевага полягає в тому, що вона дозволяє спрямовувати увагу студентів на найбільш важливі питання теми, визначати зміст і темп викладення навчального матеріалу з урахуванням особливостей студентів.

До участі в лекції-бесіді слухачів можна залучити різними прийомами, наприклад, питаннями до студентів на початку лекції та в її процесі. Питання можуть бути інформаційного і проблемного характеру, для з'ясування рівня знань студентів з теми, ступеня їхньої готовності до сприйняття наступного матеріалу.

Лекція даного типу базується на комплексній взаємодії окремих елементів: подачі матеріалу, його закріпленні, застосуванні, повторенні та контролі.

Окрім питань студентів, вона допускає викладення ними своєї точки зору. На такій зустрічі лектор і сам повинен ставити питання студентам, щоб почути їх висловлювання, викладення їхніх позицій. Так утворюється підґрунтя для обміну думками, для бесіди. Методична специфіка лекції-бесіди полягає в тому, що лектор виступає і в ролі інформатора, і в ролі співбесідника, що вміло направляє хід діалогу зустрічними питаннями.

Одна з функцій викладача - короткий виступ на початку зустрічі, далі йде не просто розмова-діалог зі студентами, а полемічна бесіда. Функції лектора передбачають таку постановку питань, яка веде до зіткнення думок і, відповідно, до пошуку аргументів, до поглибленого аналізу проблем, що розглядаються. Тему дискусії потрібно обирати і розробляти попередньо. Але однієї потенційної дискусійності недостатньо. Тема повинна надавати можливість учасникам дискусії прийти до кінцевого результату, до істини [2].

Список використаних джерел

1. Калашник В.Л. Ідеальна лекція у вищій школі // В.Л. Калашник, О.Г. Олексієнко / Вісник Чернігівського національного педагогічного університету ім. Т.Г. Шевченка. – 2018. – № 151 (1). – С. 82-84.
2. Караван Ю.В. Нетрадиційні форми лекцій у вищій школі / Ю.В.Караван, А.О. Саницька, М.С.Ташак // [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://nauka.zinet.info/15/karavan.php>.
3. Коваленко А.Б. Особливості застосування методів активного навчання при підготовці до професійної діяльності // А.Б. Коваленко / Наука і освіта: Науково-практичний журнал Південного наукового центру АПН України. – 2009. – №5. – С. 77-81.
4. Туркот Т.І. Педагогіка та психологія вищої школи: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / Т.І.Туркот, О.А.Коновал. – Херсон: Олді-плюс, 2013. – 466 с.
5. Ягупов В.В. Педагогіка: Навчальний посібник / В.В. Ягупов. – К.: Либідь, 2002. – 560 с.

МЕТОДИ ПІДВИЩЕННЯ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ПІД ЧАС САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Біндюг Д. О., к.с.-г.н.

Желізняк І. М., старший викладач

У освітньому процесі рівночасно немає більш вагомій та складній проблеми ніж організація самостійної роботи здобувачів вищої освіти. Важливість цієї проблеми пов'язана з поступовим перетворенням самостійної роботи здобувачів вищої освіти на провідну форму організації навчального процесу.

Сучасний інформаційний етап розвитку культури, що відрізняється стрімким темпом змінюваності, різноманіття та контроверсності наукової інформації, потребує професіоналів які можуть вміти швидко і якісно працювати з новою інформацією. Тому, за вимогами часу, освітній процес у вищій школі повинен бути орієнтований на розвиток пізнавальної активності здобувачів вищої освіти, позаяк лише в результаті творчої самоосвітньої діяльності відбувається процес здобуття, структурування та закріплення знань [1].

Проте на жаль і до теперішнього часу не всі викладачі, і як наслідок здобувачі вищої освіти, розуміють значення самостійної роботи. Транслявання знань та вивчення, необхідної на думку педагога, інформації через традиційні вербальні форми під час аудиторних занять залишаються головними «компетентнісними» методами навчання у вищій школі і не сприяють інтелектуальному та моральному розвитку особистості, формуванню критичного і творчого мислення, набуттю навичок працювати з інформацією.

Звісно, в новочасній моделі освітнього процесу орієнтація на самостійну роботу здобувача вищої освіти вимагає не тільки спеціальної організації цієї навчальної діяльності, але і перегляду структури всієї дисципліни і навіть

нового підходу до неї. В ідеалі, при чіткій організації навчальної роботи, консультаціях та контролі викладача здобувач повинен виконувати індивідуальні завдання професійного спрямування. При цьому, аудиторні заняття повинні стати основною формою «направленої пізнавальної діяльності» здобувачів вищої освіти під час їх самостійної роботи.

Навчальний процес при цьому вибудовується від його кінця, тобто – планованого результату навчання. І цей підхід відповідатиме загальній логіці і враховуватиме психологічні особливості здобувачів.

Лекції повинні проводитися як відкриті публічні виступи. Їх тематика і час повинні бути відомі здобувачу на початку семестру і відповідно, тематика лабораторних, практичних та індивідуальних завдань.

Таким чином, здобувачу відкривається вся навчальна програма, в якій він може зацікавлено вибудовувати свої мотиви навчання і планувати індивідуальну роботу. Для організації самостійної роботи повинні бути розроблені методичні вказівки або посібники, в яких чітко сформульовані завдання, вимоги до них, методичні вказівки по виконанню етапів завдання, їх особливості, рекомендовані бібліографічні списки літератури, проміжні контрольні терміни, графік консультацій та терміни здачі або захисту завдань.

Повинна також бути продумана система мотивації, заохочення та комунікацій. Важливо все, але на етапі перегляду загальної навчальної моделі пріоритети повинні віддаватися формуванню структури матеріалів дисципліни з урахуванням підвищення пізнавальної діяльності здобувачів вищої освіти під час самостійної роботи.

Цього можна досягти надавши здобувачам можливість, при виконанні завдань самостійної роботи, зіставляти різні судження, різні позиції, формулювати і аргументувати власні бачення, спираючись на знання фактів, законів, закономірностей науки та власні спостереження.

Метод проектів не є принципово новим у світовій педагогіці [1, 3]. Однак, зараз вважаємо, вельми необхідним його реалізацію і у вищій школі. Народившись з ідеї вільного виховання, сьогодні цей метод може стати інтегрованим компонентом структурованої системи вищої освіти забезпечивши розумний баланс між академічними знаннями і прагматичними вміннями.

Метод проектів передбачає стимулювання пізнавальної діяльності під час самостійної роботи за допомогою вирішення «проблемних» індивідуальних завдань. «Все, що я пізнаю, я знаю, для чого це мені треба і де і як я можу ці знання застосувати» – основна теза сучасного розуміння методу проектів [3]. Метод проектів завжди орієнтований на самостійну діяльність студентів, формує вміння самостійно обирати різні рішення, шляхи отримання інформації, генерувати ідеї, гіпотези, прогнозувати їх розв'язання.

Метод проектів можна вважати непростим, але ефективним етапом у формуванні критичного професійного мислення. Проект відрізняється від інших проблемних методів тим, що в результаті певної пошукової, дослідницької, креативної діяльності здобувачі не тільки підходять до вирішення поставленої проблеми, але й створюють конкретний реальний

проект, який показує можливість і вміння застосувати отримані результати на практиці, під час створення цього проекту.

Якщо говорити про метод проектів як про технологію навчального процесу у вищій школі, то вона повинна передбачати сукупність дослідницьких, пошукових, проблемних методів з суміжними дисциплінами та галузями науки. Пошук фактів, їх аналіз, роздуми над їх достовірністю, логічне вибудовування фактів для пізнання нового, для знаходження виходу з проблемної ситуації, формування впевненості, заснованої на аргументованому міркуванні, сприятимуть розвитку рефлексорного та критичного мислення у здобувачів вищої освіти.

Список використаних джерел

1. Малихін О. В. Методика викладання у вищій школі : навчальний посібник / О. В. Малихін, І. Г. Павленко, О. О. Лаврентьєва, Г. І. Матукова. – К: КНТ, 2014. – 262 с.
2. Ващенко Г. Загальні методи навчання: підручник для педагогів. – Вид. перше / Г. Ващенко.– К. : Українська Видавнича Спілка, 1997. – 441 с.
3. Пахомова Н. Ю. Проектне навчання – що це // Методист / Н. Ю. Пахомова. – 2004. – № 1. – С.39–46.

НАУКОВО-ДОСЛІДНА РОБОТА ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЯК ОДИН ІЗ СПОСОБІВ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ

Шостя А.М., д.с.-г.н., старший науковий співробітник;

Усенко С.О., к.б.н., старший науковий співробітник; **Чухліб Є.В.**, к.с.-г.н.

На сучасному етапі розвитку системи вищої освіти залучення здобувачів вищої освіти до науково-дослідницької діяльності набуває все більшого значення і стає одним із компонентів професійної підготовки майбутнього фахівця, що передбачає гармонійне поєднання особистісних якостей з розвитком професійних [1, 2, 3].

Науково-дослідницька діяльність здобувачів вищої освіти дозволяє: забезпечити ефективне засвоєння та використання знань; закласти основи науково-дослідної роботи; найбільш повно реалізувати індивідуальний підхід у навчанні студентів та диференціювати їх спеціалізацію; залучати до наукових досліджень і розв'язання виробничих, економічних та соціальних завдань; розвивати здатність до самостійних обґрунтованих суджень та висновків; застосовувати самостійно здобуті наукові знання у виробництві; науково обґрунтовувати результати власних досліджень тощо [2].

У вищих навчальних закладах функціонують два основних види науково-дослідної роботи здобувачів вищої освіти: навчальна науково-дослідна робота, передбачена навчальними планами, і науково-дослідна робота студентів, яка здійснюється під керівництвом професорсько-викладацького складу.

В умовах сучасної вузівської системи освіти важливу роль відіграють нові активні форми та методи організації науково-дослідної роботи здобувачів вищої освіти та інтеграції її з навчальною діяльністю. До активних форм

проведення науково-дослідної роботи відносять: написання рефератів з конкретної теми у процесі вивчення навчальних дисциплін; виконання лабораторних робіт і практичних завдань, які містять елементи проблемного пошуку; виконання нетипових завдань дослідницького характеру під час різних видів практики; розроблення методичних матеріалів із використанням дослідницьких методів; підготовка і захист курсових, кваліфікаційних робіт, пов'язаних з тематикою досліджень кафедри; участь у конкурсах наукових студентських робіт, олімпіадах, конференціях; участь у наукових семінарах студентів; стажування за кордоном з метою проходження переддипломної практики і виконання кваліфікаційних робіт [3].

Інноваційною технологією навчання є впровадження в навчальний процес індивідуальних навчально-дослідних завдань. Це вид позааудиторної індивідуальної роботи студента навчального, навчально-дослідного чи проектно-конструкторського характеру. Індивідуальні навчально-дослідні завдання спрямовані на самостійне вивчення частини програмового матеріалу, систематизацію, поглиблення, узагальнення, закріплення, практичне застосування знань студента з навчального курсу та розвиток навичок самостійної роботи.

Сприятливі умови для науково-дослідної роботи створює активна виробнича практика, яка може стати основою для підготовки кваліфікаційної роботи як завершального етапу навчання у вищому навчальному закладі. На старших курсах багато студентів уже працюють за спеціальністю, і це впливає на вибір теми дипломної магістерської роботи. У такому разі, крім аналізу літератури, кваліфікаційна робота може містити власний практичний досвід, що збагачує її наукову цінність.

Результати власних досліджень за тематикою науково-дослідної роботи здобувачі вищої освіти доповідають на засідання кафедри та наукових конференціях. Це змушує їх ретельно готувати виступ, формує ораторські здібності. Кожний молодий дослідник має змогу оцінити свою роботу на тлі інших і зробити відповідні висновки. Оскільки на конференціях, як правило, відбувається творче обговорення доповідей, то кожен доповідач може почерпнути оригінальні думки та ідеї.

Таким чином, залучення здобувачів до науково-дослідної роботи сприяє не лише становленню їх як особистостей, але й як професіоналів. Кожен ВНЗ має готувати майбутніх фахівців так, щоб виробити у них потребу у постійному навчанні упродовж усього життя, тобто постійно нарощувати свій професійний потенціал.

Список використаних джерел

1. Беляєв Ю. І. Науково-дослідна діяльність студентів у структурі роботи університету / Ю. І. Беляєв, Н. М. Стеценко // Педагогічний альманах. – 2010. – Випуск 6. – С. 188-191.

2. Дробиш Л. В. Дослідницька діяльність студентів як засіб якісної підготовки фахівців / Л. В. Дробиш, Ю. В. Карпенко // Проблеми формування та розвитку інноваційної інфраструктури: європейський вектор – нові виклики та можливості [Електронний ресурс] : тези доповідей III Міжнародної науково-

практичної конференції, Львів, 14–16 травня 2015 року : до 50-річчя Інженерно-економічного факультету (Навчально-наукового інституту економіки і менеджменту) / Національний університет «Львівська політехніка» [та інші]. – Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2015. – С. 635–636.

3. Сидорчук Н.Г. До питання про організацію науково-дослідної роботи студентів педагогічних навчальних закладів / Сидорчук Н.Г. // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми // зб. наук. пр. у 2-х част. – Ч. 2./ редкол.: І.А. Зязюн (голова) та ін. – Київ-Вінниця: ДОВ Вінниця, 2002. – 531 с. – С. 408-413.

ОРГАНІЗАЦІЯ ДИСТАНЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ, ЯК УМОВА ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Шаферівський Б.С., к.с.-г.н.

Упровадження дистанційного навчання в Україні здобуло державну підтримку. На державному рівні розроблено низку нормативних документів щодо імплементації дистанційного навчання в освітній простір: Закон України «Про національну програму інформатизації», «Про заходи щодо розвитку національної складової глобальної інформаційної мережі Інтернет та забезпечення широкого доступу до цієї мережі в Україні», «Концепція розвитку дистанційної освіти в Україні» тощо.

Проблемою непоширення дистанційного навчання є те, що дистанційне навчання сприймають ні як форму здобуття освіти, а як інструмент фахової підготовки. Дистанційне навчання – це приклад організаційної інновації: технологічної і управлінської, йому притаманні всі основні характеристики, від яких залежить можливість прийняття чи неприйняття організацією інновацій.

Поширення та упровадження дистанційного навчання відбувається повільно, тому що має деякі проблеми. Дистанційне навчання передбачає перегляд організаційної структури установи, або процесів, що іноді виступає як проблема для окремих членів організації. Тому, що інновація отримує перевагу перед менш ефективною для існуючої ситуації або системи. Хоча упровадження дистанційного навчання може дати прямий ефект протягом відносно нетривалого часу. Прикладом переваг може бути впровадження різноманітних курсів у системі дистанційного навчання, у порівнянні із проведенням традиційних курсів (лекції викладача).

Дистанційне навчання - це особлива форма цілеспрямованого процесу засвоєння знань, умінь і навичок, відмінною особливістю якого є взаємодія територіально рознесених учасників навчання у специфічному інформаційно-освітньому середовищі, створеному на основі синтезу сучасних педагогічних та інформаційних технологій. Психолого-педагогічні технології дистанційного навчання – система засобів, прийомів, кроків, послідовне здійснення яких забезпечує виконання завдань навчання, виховання і розвиток особистості [1].

Проблеми становлення та розвитку дистанційного навчання в Україні розглядають Журавська Н.С, Кравченко О.І., Стрельников В.Ю. та інші

науковці [1; 2; 5]. Пропонуємо розкрити реалії та перспективи дистанційного і електронного навчання, що займають у сучасній системі навчання міцні позиції і органічно доповнюють очне навчання в Україні.

Серед країн Європейського Союзу найстарішу і найбільш розвинену систему дистанційної освіти має Велика Британія. Відкритий університет Великої Британії заснований в 1969 році як незалежний навчальний заклад для надання «другої» можливості здобути або продовжити свою освіту дорослим людям, які працюють. Університет пропонує 3 види навчання: на ступінь бакалавра; післядипломне; продовжене. Сьогодні Відкритий університет представлений в 30 країнах світу. У Великій Британії він має 13 навчальних центрів. За якістю навчання входить до п'ятірки кращих. В університеті дистанційно навчаються 225 тис. студентів, з яких 50 тисячам витрати на навчання покривають роботодавці. Проблема фінансування дистанційної освіти є значущою в її організації та функціонуванні, і кожна країна має свій власний досвід у її вирішенні. Так, наприклад, у Великій Британії відсоток плати студентів за навчання дорівнює 15% загального фонду, а внесок уряду становить 85% [2].

Дистанційна освіта в Німеччині має свої особливості. На сьогодні єдиним державним університетом у Німеччині, який пропонує широкий спектр різних програм дистанційної/заочної освіти, є Університет заочного навчання в Хагені. Університет надає освітні послуги більше 50 тис. студентів на рік. Однак диплом про вищу професійну освіту одержують не більше 20%, що є результатом великого відсіву студентів, які не витримують високих освітніх вимог [2].

Франція займає нині третє місце серед країн Європейського Союзу щодо розвитку дистанційної освіти. Дистанційні освітні послуги мешканцям Франції надає Національний центр дистанційного навчання, заснований ще у 1939 році. У 1995 році дистанційне навчання набуло статусу національного проекту, з 1996 року функціонує відкрита освітня платформа «Електронний кампус», в якій 3000 програм, 265000 осіб з 200 країн проходять навчання [2].

В Україні у вищих освітніх процес за дистанційною формою навчання здійснюється у таких формах:

- самостійна робота;
- навчальні заняття;
- практична підготовка.

Державна атестація при підготовці фахівців за дистанційною формою навчання здійснюється згідно зі статтею 7 Закону України «Про вищу освіту». А саме, державна атестація осіб, які закінчують вищі навчальні заклади усіх форм власності, здійснюється державною екзаменаційною комісією [3].

У Положенні про дистанційне навчання під дистанційним навчанням розуміється індивідуалізований процес передання і засвоєння знань, умінь, навичок і способів пізнавальної діяльності людини, який відбувається за опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників навчання у спеціалізованому середовищі, яке створене на основі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій [4].

На наш погляд, позитивним досвідом країн Європи, який необхідно поширювати в Україні є e-learning (електронне навчання). У багатьох країнах Європи, більш 90% студентів залучені до освітнього процесу у вигляді e-learning. Більше 80 % вишів надають їх у формі дистанційної освіти.

Таким чином, реалізація різноманітних дистанційних технологій навчання та застосування позитивного досвіду європейських країн дозволять переосмислити роль науково-педагогічних працівників, відкрити нові освітні ресурси; поширити використання змішаного навчання, що сприятиме інноваційному розвитку вищої освіти в Україні.

Список використаних джерел

1. Кравченко О.І. Управління розвитком дистанційного навчання у педагогічному університеті: автореф. дис. канд. пед. наук: 13.00.06 / Кравченко Олена Іванівна. – Луганськ, 2012.–20 с.

2. Журавська Н.С. Дистанційне навчання в країнах Європейського Союзу та Україні: реалії та перспективи / Н.С. Журавська // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія: Педагогіка, психологія, філософія. – 2016. – Вип. 233. – С. 101–106.

3. Закон України «Про вищу освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.

4. Положення про дистанційне навчання» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13>.

5. Стрельников В.Ю. Технології дистанційного навчання у вищій школі // Нові технології навчання: Науково-методичний збірник. – К.: Наук.-метод. центр вищої освіти, 2004.– Вип. 36. – С.41–51.

ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ ПРИ ВИВЧЕННІ ДИСЦИПЛІНИ «МИСЛИВСТВОЗНАВСТВО» ПРИ УЗАГАЛЬНЕННІ ДОСВІДУ ДІЯЛЬНОСТІ ОБ'ЄКТІВ ПРИРОДО-ЗАПОВІДНОГО ФОНДУ ШИШАЦЬКОГО ТОВАРИСТВА МИСЛИВЦІВ І РИБАЛОК « ФАЗАН»

Бухун Д. П.* здобувач вищої освіти магістр,
єгер Шишацького товариства мисливців і рибалок «Фазан»

Поліщук А. А., д.с.-г.н., професор; **Ульянко С. О.**, к.с.-г.н., доцент

Природні та штучно створені території й об'єкти, природно-заповідного фонду до яких відносяться національні природні парки, регіональні ландшафтні парки, заповідні урочища, дендрологічні парки. Такі урочища природно-заповідного фонду діють на територій мисливського товариства «Фазан» Шишацького району. Їх діяльність відповідає екологічним вимогам, нормам і правилам. Призначення цих територій та об'єктів, забезпечує охорону, використання і відтворення природної флори і фауни та створення умов для відпочинку населення. Об'єкти природно-заповідного фонду товариства «Фазан» мають місцеве значення, і мають на меті відтворення окремих компо-

---

* Науковий керівник Поліщук Анатолій Анатолійович, декан факультету ТВППТ, професор кафедри годівлі та зоогієни сільськогосподарських тварин

нентів лісової, ботанічної, мисливської діяльності. На території товариства виконується міжнародна програма ЮНЕСКО «Людина і біосфера». Площа території 730,82 га, що до загальної площі товариства у 63,3 тис. га складає 1,15 відсотка але охоплює майже всю різноманітність природних угідь. Тут діє система захисту з організації та збереженню заповідних територій, охороняються окремі популяції і середовище проживання мисливських тварин і природної орнітофауни. Здобувачі вищої освіти вивчають ранги природоохоронних об'єктів, згідно яких до заповідно-мисливських господарств і пам'яток природи, відноситься «Дуб черешчатий», що знаходиться на території Професійно-технічного училища № 56 с. Яреськи Шишацького району, згідно рішення № 437 Полтавського облвиконкому від 16 листопада 1979 року. Вказаний пам'ятник природи являє собою окремий, не відновлюваний природний об'єкт, що має історичне і культурно-естетичне значення.

Вивчення дисципліни «Мисливствознавство» на факультеті Технології виробництва та переробки продукції тваринництва, перш за все переслідує завдання по збереженню біологічної різноманітності природи, збалансованого, невиснажливого використання природної екосистеми. На вказаних територіях охороняється біологічно різноманітні — популяцій, видів і середовище їх проживання. Заповідно-мисливські угіддя товариства «Фазан» це території, створені для збереження природних комплексів, які мають екологічну й естетичну цінність. Завдяки сприятливому поєднанню природних і культурних ландшафтів, і використовуються для виховної, і просвітницької мети. На території об'єктів природно-заповідного фонду охороняються окремі види рослин і тварин, природні комплекси - болота, ділянки лісу з рідкісними видами рослин і тварин, території з унікальними геологічними утвореннями до яких відносяться – «Бутова гора», геологічна пам'ятка природи місцевого значення, що створена згідно рішення №323 Полтавського облвиконкому від 22.07.1969 року, яка розміщена між селищем міського типу Шишаки і селом Яреськи Шишацького району. Ознайомлення з їх діяльністю на лекціях і під час проведення практичних занять сприяє формуванню переконаності у здобувачів вищої освіти по необхідності створення таких об'єктів у майбутній виробничій діяльності. Наявність об'єктів природно-заповідного фонду не завдає шкоди при обмеженій заготівлі сіна, регламентованому полюванні на окремих видів тварин у мисливському господарстві. Наявність пам'яток природи сприяє збереженню генетичної різноманітності. Розвинена мережа заповідних територій забезпечує збереження біологічної різноманітності мисливських угідь. У природно-заповідний фонд товариства «Фазан» також входять регіональні, місцевого ландшафтного значення заказники в кількості чотири найменування. Зокрема найбільший «Говтва» площею 531,1 га. Такі об'єкти покликані зберегти і відновити природне багатство території мисливського товариства. Ведення мисливського господарства і полювання, яке дозволяється в цих зонах, розглядається як важливий і ефективний екологічний регулятор природних процесів і стимулів управління об'єктами живої природи, створення умов для реалізації місцевими громадами свого права на збалансоване

природокористування, що важливо засвоїти майбутнім фахівцям і використовувати в процесі виробництва чи переробки продукції тваринництва. Товариство «Фазан» само визначає заходи із регулювання чисельності мисливських видів тварин, шляхом проведення під своїм контролем спортивного полювання. Згідно даних «Асоціації природоохоронних територій України» поголів'я мисливських видів тварин катастрофічно знижується. Об'єкти природно-заповідного фонду товариства «Фазан» направлені на активне розведення деяких видів тварин і птахів для подальшої акліматизації їх в мисливських угіддях. Завдяки їх наявності збільшилася чисельність лосів, козулі і навіть такої, в наш час, екзотичної на Полтавщині тварини як бобер. Знайомство здобувачів вищої освіти з діяльністю мисливських господарств направленої на збереження популяції корисних тварин і мисливських птахів, використання одержаних знань у процесі виробничої діяльності сприятиме примноженню мисливської фауни. На основі аналізу природно-ресурсного потенціалу території товариства «Фазан» та аналізу структури, при вивченні дисципліни формується розуміння продуктивності природних ресурсів як засобів виробництва і предметів споживання. Окрім того природно-ресурсний потенціал території включає екологічний ресурс забезпечення чистоти повітря, збереження водойм та рослинного і тваринного різноманіття.

Список використаних джерел

1. Статистична звітність мисливського товариства «Фазан» Шишацького району за 2013-2017 роки.
2. Стеценко М. Заповідна справа і мисливське господарство – партнери чи вороги? / електронний ресурс <http://www.zapovidnyk.org/2016/04/blog-post.html>

СУЧАСНИЙ МЕТОДИЧНИЙ ПІДХІД ДО ВИКЛАДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ГОДІВЛЯ ТВАРИН І ТЕХНОЛОГІЯ КОРМІВ»

Чижанська Н.В., к.біол.н.; Рак Т.М., к.с.-г.н.

Підготовка конкурентоспроможних фахівців та формування професійних компетентностей на сучасному етапі є важливим завданням вищої професійної освіти. Розвиток студента як соціально-особистісний феномен здійснюється перш за все у навчанні, тому основне суспільне й індивідуальне життя молоді людини сконцентроване у сфері освіти. Індивідуальні можливості особистості є одним із базових психологічних ресурсів, що лежить в основі самодостатньої, ініціативної і продуктивної життєдіяльності. Світ, в якому живе людина, стає складним і суперечливим. Щоб виробити розумну стратегію власного життя в цьому світі, необхідно мати досить високий інтелектуальний і творчий потенціал, високий професіоналізм, тому одним з найважливіших завдань вищої школи є особистісний і професійний розвиток студентів. Необхідність всебічного розвитку молодого покоління викликана суспільною потребою у нових типах мислення і нових способах перетворення дійсності [1;2].

Суперечливість проблеми вибору інноваційних технологій навчання викликана тим, що сьогодні людство вже остаточно вичерпало потенціал свого

розвитку в межах техногенної культури і дедалі більше усвідомлює, що суто технологічного розв'язання проблем не існує. Необхідна інша парадигма існування, яка ґрунтується на нових знаннях і загальних принципах мислення в умовах переходу до нової стадії розвитку людства – постіндустріального (інформаційного) суспільства.

Суспільство потребує фахівців високого рівня, всебічно підготовлених, з високорозвиненим інтелектом, творчими здібностями. Основа таких якостей закладається саме в навчальних закладах [3].

На порозі третього тисячоліття електронно-обчислювальна техніка дедалі ширше входить у всі сфери нашого життя. Комп'ютер, мультимедійна техніка стали тепер звичайними у студентських аудиторіях, бібліотеках і гуртожитках. Проте треба пам'ятати, що вони не можуть замінити викладача, який веде такі специфічні предмети, як годівля тварин та технологія кормів. А за даними Всесвітньої організації охорони здоров'я, прилади з електромагнітними полями і хвилями шкодять здоров'ю молодого організму і можуть призвести до катастрофічних наслідків для генофонду та держави в цілому.

Справедливою слід визнати думку багатьох викладачів та науковців з годівлі тварин та технології кормів, що саме зараз у методиці викладання настав той момент, коли виникла потреба кардинального оновлення навчальних програм і методичних підходів стосовно процесів, тактики і техніки викладання таких необхідних у ВНЗ предметів. На завершення необхідно зазначити, що всі порушені питання, проблеми у підготовці молодих спеціалістів із годівлі тварин та технології кормів мають стати першочерговою турботою керівників, які присвятили своє життя педагогіці та причетні до аграрної освіти молоді [1;4].

Тоді, коли комп'ютери стали широко використовуватися в освіті, з'явився термін «нова інформаційна технологія навчання». Будь-яка технологія навчання по суті є інформаційною, адже основу технологічного процесу навчання складає інформація і її рух (перетворення), навчально-виховний процес завжди супроводжується обміном інформацією між педагогом і студентом. Студенти краще і з більшим захопленням навчаються тоді, коли вони є «акторами», а не лише спостерігачами. Захопленості сприяє використання різноманітних технік, які задіюють інтелект (вирішення проблем, ситуацій із практики, а саме балансування та розрахунок раціонів), емоції (рольові і ділові ігри, обговорення). Достатність часу на засвоєння нових знань і вмінь. Програма навчання не повинна переобтяжуватися новим змістом, студенти не повинні втомлюватися. Має бути час на використання різноманітних методів навчання, перерв, засвоєння нового матеріалу [4].

У перспективі планується працювати над розробкою методичних підходів та шляхів подальшого удосконалення викладання предмету «Годівля тварин» у вищих аграрних навчальних закладах.

Список використаних джерел

1. Бурлака В.А. До викладання предмету «Годівля тварин – з творчістю» / Бурлака В.А., Романюк П.Ф., Вісник ДАУ № 2 (23) т. 1 – 2008р. С. 8- 11.

2. Еколого-біологічні особливості та господарська цінність малопоширених рослинних ресурсів: Навчальний посібник / В.А. Бурлака, І.М. Євтушок, Н.В. Павлюк та ін. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І.Франка, 2005. –102 с.

3. Педагогічні технології. Досвід. Практика : довідник / ред.колегія : П. І. Матвієнко (голова), С. Ф. Клепко (науковий редактор), І. В. Охріменко та ін. – Полтава : ПОПОПІ, 1999. – 376 с.

4. Сучасні технології навчання у вищій школі // Модульний посібник для слухачів авторських курсів підвищення кваліфікації викладачів Міжгалузевого інституту підвищення кваліфікації та перепідготовки спеціалістів (МІПК) ПУЕТ / В.Ю. Стрельников , І. Г. Брітченко// Полтава – ПУЕТ – 2013 р. 310 с.

СУЧАСНИЙ ПІДХІД ДО ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ «СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКЕ ДОРАДНИЦТВО»

Усачова В.Є., к.с.-г.н.

Увага до професійної підготовки фахівців аграрної галузі пов'язана із значними успіхами у нарощуванні валового національного продукту, підняттям якості життя сільського населення, частина якого само занята або працює на сільськогосподарських підприємствах. Офіційно в Україні 33,682 тис. фермерських господарств, які обробляють 4,439 млн. га землі і формують 6—7% аграрного ВВП[1]. Також відомо, що в Україні зареєстровано 4,1 млн. особистих селянських господарств. Чисельність найманих працівників у таких господарствах в 2016 році становила 57,2 тис. осіб [2]. На відміну від великих товаровиробників у них немає власних лабораторій, зоотехнічних клінік, консалтингових груп, економічних радників. Їм необхідно формувати пакети документів, необхідних для отримання державної фінансової підтримки, кредиту чи субсидії. І ця проблема інформаційного забезпечення вирішується завдяки дорадчим службам; інформаційно-консультаційним центрам [3].

Наразі стає питання в підготовці сучасних фахівців аграрної галузі, знання яких охоплюють соціальні проблеми, проблеми навколишнього середовища, демонструючи уміння використовувати інновації і економічно вигідні можливості для фермерів, некваліфікованих працівників, споживачів. Враховуючи високі вимоги до продукції сільського господарства а також демографічний ріст населення Землі, яке за оцінками експертів до 2020 року збільшиться на 2млрд. і буде складати 8 млрд. стоїть нагальна потреба в ефективних фахівцях, здатних здійснювати свою діяльність у нових реаліях[4].

Сучасні вимоги до викладання дисциплін у майбутніх фахівців аграрної галузі направлений не тільки на проблеми аграрного виробництва, а більше на аспекти розвитку села та продовольчих систем[5]. В цьому плані освітня діяльність викладача у викладанні дисципліни «Сільськогосподарське дорадництво», зводиться до підготовки фахівців аграрної галузі, обізнаних в інформаційній та консультаційній роботі, яка передбачає постійну взаємодію консультанта з сільськогосподарським товаровиробником з високим рівнем

комунікативної компетенції. Домінантою в навчанні повинно бути не інертне поглинання інформації, а творча проблемно-базована динаміка, відповідальність за яку несе також студент. Обсяг дисципліни «Сільськогосподарське дорадництво» складає 90 годин, з них 14 годин відноситься на практичну роботу студентів та 60 годин на самостійну. По закінченні курсу студенти повинні знати не тільки основи організації та функціонування інформаційно-консультаційної діяльності в АПК та володіти сучасними інформаційними технологіями, надавати дорадчі послуги, але й освоїти методи та етику дорадчої діяльності. Такі не прості задачі можливі при використанні інтерактивного навчання, адже через дію засвоюється близько 75 % інформації[6]. Суть використання інтерактивних методів полягає у тім, що навчальний процес відбувається шляхом постійної взаємодії студентів і викладача, основними критеріями якого є: – можливість неформальної дискусії та вільного викладу матеріалу, розвитку ініціативи студента. Вимогами до впровадження цього методу - є доброзичлива атмосфера в колективі без чого застосування інтерактивного навчання неможливе, тому потрібно її створити і постійно підтримувати. На початку навчального процесу при викладанні дисципліни «Сільськогосподарське дорадництво» перед студентами виставляються проблемно-орієнтовані завдання в межах запропонованої теми, здобувачам пропонується самостійно обирати такі завдання, а також спосіб захисту отриманих результатів: експрес доповіді, презентації, з використанням відеоматеріалів та інше. Після кожного виступу студента відбувається обговорення результатів, в ньому беруть участь і інші студенти, що забезпечує діалогічність навчання, дає можливість формувати власне бачення, обґрунтовувати його. Студенти по черзі доповнюють головного доповідача, потім кожний студент аудиторії, переходить до самої доповіді, її методичної оцінки. Під час такого прийому активізується самостійність студентів, вміння доступно і лаконічно висловлюватися, збільшується постійна взаємодія студентів один з одним та викладачем, розкривається творча самореалізація студента

На основі проведеного аналізу та розробки сучасних підходів до проведення практичних занять з'ясовано, що застосування студентами знань у ситуаціях, максимально наближених до практичних, є ефективними і розвивають комунікативні функції майбутнього фахівця, що дозволяє встановити психологічні контакти з іншими людьми, домагатися точного сприйняття й розуміння у процесі спілкування. Результат – це якісно підготовлені студенти. Оцінюють таку діяльність студенти і викладач.

Список використаної літератури

1. Розроблено «мапу» фермерів України <https://agropolit.com/news/5351-rozrobleno-mapu-fermeriv-ukrayini>.
2. Мазан Т.В., Ткаченко В.П. Розвиток фермерських господарств України з урахуванням світового досвіду / Мазан Т.В., Ткаченко В.П. // АГРОСВІТ – 2015 – № 10 – с. 43-47.
3. Закон України «Про сільськогосподарську дорадчу діяльність [Електронний ресурс] // Офіційний веб-портал Верховної Ради України. —

Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/закон%20україни%20про%20сільсько-господарську%20дорадчу%20діяльність>

4. Сміт К. Е. Європейський Союз: творення зовнішньої політики на прикладі Східної Європи / К. Е. Сміт ; пер. з англ. С. І. Фатія. — Х. : Тарбут Лаам, 2006. — 308 с

5. Андрущенко В. П. Педагогічні вимоги Болонського процесу / В. П. Андрущенко // Болонський процес: тенденції, проблеми, перспективи : кол. монографія. — К. : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2004. — С. 67—73.

6. Сучасні освітні технології у вищій школі: Матеріали міжнар. наук.-метод. конф. (Київ, 1-2 листопада 2007 року): Тези доповідей: У 2 ч. - Ч. 2 / Відп. ред. А.А. Мазаракі. — К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2007. — 259 с.]

СУЧАСНИЙ ПІДХІД ДО ВИРОБНИЦТВА М'ЯСО – МОЛОЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ В КОНТЕКСТІ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ ЗІ СПЕЦІАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН В УМОВАХ НАВЧАЛЬНИХ ЛАБОРАТОРІЙ АКАДЕМІЇ

Тендітнік В.С., к.с.-г.н., доцент; **Будник Н.В.,** к.т.н., доцент;

Кайнаш А.П., к.т.н., доцент; **Кодак Т.С.,** к.с.-г.н.;

Кравченко О.І., к.с.-г.н., доцент; **Сукманов В.О.,** д.т.н., професор;

Юхно В.М., к.с.-г.н., доцент; **Мартусь В.В.,** старший лаборант

Факультет ТВППТ, його співробітники готують спеціалістів за двома спеціальностями: Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва та Харчові технології. Тобто випускники наші можуть після закінчення академії працювати в тваринництві на виробництві його продукції, яка є сировина і на підприємствах м'ясо-молочної і харчової промисловості з переробки молока, м'яса, зерна, овочів та фруктів, а багато хто з бувших наших випускників вже давно там працює на різних посадах.

За останні роки ми спостерігаємо значні зміни на краще, як у сільському господарстві, так і в харчовій промисловості, що вимагає у майбутніх спеціалістів професійних фундаментальних та спеціальних знань і умінь, необхідних для виконання професійних обов'язків. Цього вимагає і Закон України «Про вищу освіту», прийнятий Верховною Радою України 17 січня 2002 року [1]. Виходячи з вимог цього Закону вже у закладі вищої освіти його здобувачі повинні здобути інноваційні знання і уміння виробництва і підготовки сировини до подальшої переробки з метою відповідного подальшого використання тієї чи іншої продукції. То в цих умовах майбутні спеціалісти повинні виконувати свої професійні обов'язки на різних підприємствах з урахуванням інноваційного характеру виробництва, переробки і зберігання різної сільськогосподарської продукції. А щоб це було дійсно так, необхідно щоб вже в навчальному закладі саме навчання здобувачів вже несло інноваційний характер, що на сто відсотків залежить від викладачів.

З метою вирішення цих завдань викладачі кафедри Харчових технологій в умовах лабораторних робіт не просто виробляють зі студентами ті чи інші

продукти з м'яса, молока, риби, а ще і експериментують виробництво цієї продукції з різними добавками на предмет інновації на здобуття функціонального характеру цієї продукції. Це добавки різного рослинного харчового призначення: петрушка, базилік, перець солодкий, кунжут, пастернак, кріп, гарбуз, томати, морква, чорниця, малина, полуниця, ожина а також ванілін, мед натуральний і інші, що використовуються в якості наповнювачів в продуктах харчування [2,3]. Деякі з них використовували у вигляді порошків з різним відсотком внесення (1,3,5,7%). Готова продукція оцінювалася експертною комісією з викладачів кафедри і дегустувалися здобувачами з послідуною оцінкою її якості згідно відповідних вимог (органолептичні і фізико-хімічні показники складу і властивостей). Так наприклад, доцент Кайнаш А.П разом зі студентами виробляла адегейський сир з пряно-смаковими добавками використовуючи: молоко, петрушку, базилік, перець солодкий, кунжут.

Якість дослідних зразків сиру з підвищеною харчовою біологічною цінністю досліджувалася при застосуванні загальноприйнятих методів (органолептичні за ГОСТ 33630 – 2015; балові по 50-ті баловій шкалі; лабораторні, фізико-хімічні: масова частка солі за ГОСТ 3627-81, – вологи за ГОСТ 3626–73 і т.ін.).

Деякі дослідження були оприлюднені на конференціях, в відповідних статтях різних збірників. Такі приклади свідчать про те, що викладачі кафедри Харчових технологій приділяють значну увагу формуванню здобувачів вищої освіти навчально-науково-дослідних знань і умінь, що є вищою формою їх самостійної діяльності і закріплюється вона в процесі проведення лабораторних робіт, виконання завдань навчальної і виробничих практик та і виконання дипломного проектування.

Виробництво м'ясних виробів з додаванням різних смакових та функціональних домішок і дослідження вдосконалених м'ясних продуктів, проводились здобувачами вищої освіти в умовах лабораторій кафедри харчових технологій під керівництвом викладачів Н.В. Будник, О.І. Кравченко, Т.С. Кодак, Г.М. Ножечкіної-Єрошенко, В.М. Юхно. В розрізі дисциплін «Технологія м'яса і м'ясних продуктів» і «Інноваційні технології переробки продукції тваринництва» студенти опрацьовують технології м'ясних продуктів та з власної ініціативи проводять пробні виробітки вдома. Здобуті результати і висновки використовуються і при підготовці дипломних магістерських робіт. Таким чином, викладачі кафедри, використовували практичні приклади світового розвитку сільського господарства, молочної, м'ясної і інших галузей харчової індустрії вчать здобувачів порівнювати і аналізувати шляхи подальшого розвитку цих галузей на прикладах виробництва продуктів інноваційного функціонального направлення. Бо молодий спеціаліст, вимоги до якого постійно зростають, має бачити проблеми виробництва і уміти їх вирішувати за допомогою новітніх інформаційних технологій, не боятися своєчасно приймати рішення і відповідати за них [3].

Список використаних джерел

1. Закон України «Про вищу освіту» прийнятий Верховною Радою України від 01.07.2014 №1156-VII – К.: 2014.–119с.

2. Пушмина И.Н. Овощеягодные пасты в творожных продуктах / И.Н. Пушмина, Л.М. Захарова, Г.А. Овчинникова // «Молочная промышленность». 2009.–№7.– С.49.

3. Скрипка Л.І Розробка молочних продуктів нового покоління в студентських лабораторіях / Л.І. Скрипка, Т.С. Абрамова, Р.І. Маліборська, І.П. Медяник // Підвищення ефективності практичної підготовки фахівців – збірник науково–методичних праць Харківського державного технічного університету сільського господарства. – Х.: 2003. – С. 233–239.

Наукове видання

МАТЕРІАЛИ

**50-ї науково-методичної конференції
викладачів і аспірантів**

**«Сучасний підхід до викладання навчальних дисциплін в контексті
підвищення якості вищої освіти»**

Підп. до друку 09.02.2019. Формат 60x90^{1/16}. Папір офсетний.
Ум. друк. арк. 14. Обл.-вид. арк. 0,7. Тираж 300 пр. Зам. 1.
Гарнітура Times New Roman Cyr.

Видання та друк – Редакційно-видавничий відділ Полтавської державної аграрної академії
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 2174 від 26.04.2005 р.
Адреса: 36003, м. Полтава, вул. Сковороди, 1/3.

